

The background features a collage of images. A large, semi-transparent map of Thailand is overlaid with three colored regions: red in the north, green in the west, and blue in the south. The blue region, representing the Deep South, is the largest and contains a stylized illustration of a smiling woman. Surrounding the map are various grayscale photographs: people working in a field, a group of people at a community meeting, and a display board with charts and text.

สถานการณ์ ความยากจน ในพื้นที่ สามจังหวัด ชายแดนภาคใต้

ปี 2565 – 2567

State of Poverty
in the Deep South Provinces of Thailand
2022 - 2024



รายงานสถานการณ์ความยากจน ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ประสบการณ์จากโครงการวิจัยแก็จน
ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส
ปี 2565 – 2567

ประมวล และจัดทำโดย
คณะนักวิจัยโครงการวิจัยแก็จน ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และ
หน่วยบริหารจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)
สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.)
กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.)

กรกฎาคม 2567

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

รายงานสถานการณ์ความยากจน ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้:
ประสบการณ์จากโครงการวิจัยแก้จน ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ปี 2565 – 2567. - กรุงเทพฯ :
หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.), 2567.
136 หน้า.
1. ความจน. – ไทย. I. ชื่อเรื่อง.
362.5
ISBN: 978-616-94432-1-6

ที่ปรึกษา

คณะทำงานบริหารโครงการ “การยกระดับโมเดลแก้จนด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมในพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์
สามจังหวัดชายแดนใต้ เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม”
หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)

คณะบรรณาธิการ

ดร.อโศก พลบำรุง

รศ.ดร.วสันต์ พลาชัย

ดร.สุณิรัตน์ วัฒนาศิลามภรณ์

ผศ.ดร.อรุณวีรณ บัวเนี่ยว

พรพนทิพย์ เพชรมาก

สุกัญญา สุขสุพันธ์

ผศ.ดร.เกสรี ลัดเลีย

ผศ.ดร.สุปรียา หวังพัชรพล

เอกชัย ปิ่นแก้ว

จัดพิมพ์โดย

หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์
วิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) 319 อาคารจัตุรัสจามจุรี ชั้น 14 ถนนพญาไท แขวงปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทรศัพท์ 0 2109 5432 ต่อ หน่วย บพท.

ออกแบบและพิมพ์ที่

บริษัท ดีไซน์ ดีไลท์ จำกัด

49/232 หมู่ 7 ต.เสาธงหิน อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี 11140 โทรศัพท์ 08 981 22140

สงวนลิขสิทธิ์ในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2558 ยอมให้แจกจ่าย เปลี่ยนแปลง ดัดแปลง หรือ
ใช้งานต้นฉบับที่ไม่ได้เป็นการทำเพื่อวัตถุประสงค์ในทางการค้า แต่ผู้รับอนุญาตต้องรับผิดชอบต่อเจ้าของลิขสิทธิ์
งานที่นำไปใช้เสนอ รวมทั้งเผยแพร่งานสร้างสรรค์ใหม่บทสัญญาอนุญาตแบบเดียวกันเสมอ

เข้าดูเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบ E-Book ได้จาก www.nxpo.or.th/A/ และ
www.facebook.com/PMUA.THAI/
และดาวน์โหลดไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ได้ที่



<https://pmua.or.th/?p=17769>

คำนิยม

ดร.กิตติ สัจจาวัฒนา

ผู้อำนวยการ

หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)



“ความยากจน” เป็นวาระการพัฒนาหลักของรัฐบาลต่าง ๆ ทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยมาทุกยุคทุกสมัย ทว่าปัญหาความยากจนยังคงดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง ด้วยเพราะความจนมีความเป็นพลวัตและมีความซับซ้อน

ด้วยเงื่อนไขของความยากจนเช่นนี้ หน่วย บพท. เห็นว่าการแก้ไขปัญหาความยากจนต้องออกแบบองค์ประกอบใหม่ของกลไกและพลังทางสังคม กลไกของรัฐเพียงลำพังไม่อาจรองรับภารกิจนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลง จึงให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ร่วมกับกลไกของรัฐ ประชาสังคม ภาคธุรกิจเอกชน ด้วยการนำข้อมูลและองค์ความรู้ทางวิชาการมาผสานเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นเครื่องประกันความยั่งยืนในการลดความเหลื่อมล้ำ และแก้ไขปัญหาความยากจนพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มีปัญหาความยากจนรุนแรงและเรื้อรัง ประชากรเกือบ 1 ใน 3 เป็นคนจน จากปัญหสถานการณ์ความไม่สงบ ภัยพิบัติจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และปัญหาปัจเจกบุคคล หน่วย บพท. ร่วมกับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และเครือข่ายทั้งมหาวิทยาลัยทักษิณ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ดำเนินงานวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ อย่างทุ่มเทและเสียสละจนสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ได้อย่างมีรูปธรรมความสำเร็จชัดเจน

หนังสือ “รายงานสถานการณ์ความยากจนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้” จึงเป็นเอกสารที่ได้สกัดจากงานวิจัยที่ปฏิบัติการในพื้นที่โดยเครือข่ายมหาวิทยาลัยแกน ช่วยชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าขอบเขตการนิยามความยากจนที่ใช้เพียงมุมมองทางเศรษฐศาสตร์ด้านรายได้ตามเส้นวัดความยากจน (poverty line) นั้นคงไม่เพียงพอ นิยามความยากจนต้องขยายความให้กว้างขึ้นเป็นหลายมิติ คนจน 1 คน สามารถยากจนได้ในหลายมิติ ดังนั้น หนังสือเล่มนี้ยังทำให้เห็นว่าการที่คนจนจะหลุดพ้นออกจากความยากจนได้นั้นไม่ง่ายเลยเพราะคนจนเต็มไปด้วยข้อจำกัดนานัปการที่พวกเขาต้องเผชิญและกดทับเอาไว้

หน่วย บพท. และเครือข่ายมหาวิทยาลัยแกน อยากจะชี้ชวนให้ทุกท่านช่วยกันคิดว่าเมื่องานวิจัยทำให้เราเข้าใจความยากจนที่เด่นชัดขึ้นว่า “คนจนอยู่ที่ไหน ทำไมเขาถึงจน และจะนำเขาเหล่านี้ออกจากความยากจนได้อย่างไรแล้ว” จะต้องนำมาสู่การปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการทำงานใหม่ ๆ อย่างไร เพื่อให้การแก้ไขปัญหาความยากจนกลายเป็นวาระร่วมของสังคม ช่วยกันลดทอนสถานการณ์ความยากจน ให้พี่น้องคนจนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ และลดความเหลื่อมล้ำในสังคมโดยรวม

คำนำ

การจัดความยากจน เป็นวาระแห่งชาติที่รัฐบาลทั่วโลกรวมถึงประเทศไทย ให้ความสำคัญและกำหนดให้เป็น 1 ใน 17 เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ในขณะที่ปัญหาความยากจนได้แผ่ขยายเข้าไปอยู่ในทุกระดับของสังคมไทย และไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยกลไกของรัฐบาลแต่เพียงลำพัง หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สังกัดสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สอวช.) มีบทบาทจัดสรรทุนวิจัยในการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ ทั้งในระดับชุมชน ท้องถิ่น และเมือง เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นภายใต้แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ พ.ศ. 2561 - 2565 ต่อเนื่องมายัง พ.ศ. 2566 - 2570 “ขจัดความยากจนและยกระดับฐานะทางสังคม” หน่วย บพท. ได้กำหนดแนวทางประสานความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและภาคีต่าง ๆ ในพื้นที่ และวางหมุดหมาย (Positioning) ให้สถาบันการศึกษามาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ ด้วยงานวิจัยและนวัตกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำรายครัวเรือน โดยดำเนินการในพื้นที่ 20 จังหวัดที่มีรายได้ภาคครัวเรือนต่ำสุด จากข้อมูลดัชนีความก้าวหน้าของคนที่ปี 2562 ได้แก่ ปัตตานี อำนาจเจริญ แม่ฮ่องสอน ชัยนาท สุรินทร์ ยโสธร ศรีสะเกษ สกลนคร มุกดาหาร กาฬสินธุ์ บุรีรัมย์ นครราชสีมา อุบลราชธานี ลำปาง พัทลุง นครราชสีมา ร้อยเอ็ด พิษณุโลก เลย และยะลา ด้วยคำถามวิจัยสำคัญ 3 ข้อ คือ 1) คนจนอยู่ที่ไหน 2) จนเพราะอะไร 3) จะพ้นความจนได้อย่างเบ็ดเสร็จและยั่งยืนอย่างไร

แนวทางการดำเนินการตั้งอยู่บนฐานคิดของการแก้ไขปัญหาความยากจนในลักษณะองค์รวมภายใต้แพลตฟอร์มขจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด (Provincial Poverty Alleviation Platform: PPAP) ซึ่งมี 5 องค์ประกอบสำคัญ คือ 1) การสร้างกลไกความร่วมมือ 2) การพัฒนาระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนแบบชี้เป้า 3) การพัฒนาระบบส่งต่อความช่วยเหลือ 4) การพัฒนาโมเดลแก้จน และ 5) การเชื่อมโยงยุทธศาสตร์แก้จนสู่แผนพัฒนาระดับจังหวัดและท้องถิ่น

รายงานสถานการณ์ความยากจน ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ประสพการณ์จากโครงการวิจัยแก้จน ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ปี 2565 – 2567 จัดทำขึ้นโดยความร่วมมือของหน่วย บพท. และสถาบันอุดมศึกษา 3 แห่งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ประกอบด้วยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ โดยเป็นการรวบรวมสถานการณ์ ปฏิบัติการ และการดำเนินงานสำคัญที่เกิดขึ้นระหว่างปี 2565 – 2567 ตลอดจนบทเรียน ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า รายงานฉบับดังกล่าวจะนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลไกและกระบวนการปฏิบัติงาน ช่วยสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในวงกว้างเกี่ยวกับการปฏิบัติงานระหว่างกัน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

สารบัญ

คำนำ	(2)
บทสรุปผู้บริหาร	(4)
Executive Summary	(6)
บทนำ : พลังข้อมูล พลังกลไกภาคีกับการขับเคลื่อนการวิจัยและนวัตกรรม “ขจัดความยากจนและยกระดับฐานะทางสังคม”	(9)
• ผลงานเชิงประจักษ์	(13)
• กรณียตัวอย่างการนำผลการวิจัยมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่	(14)
• แผนดำเนินการในระยะต่อไป	(21)
• ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจน	(22)
สถานการณ์ความยากจนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้	1
สถานการณ์ความยากจนในจังหวัดปัตตานี	13
สถานการณ์ความยากจนในจังหวัดยะลา	45
สถานการณ์ความยากจนในจังหวัดนราธิวาส	77
บทสรุป	103

บทสรุปผู้บริหาร

ประเทศไทยเป็นประเทศในลำดับต้นของโลกในด้านความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ปัญหาความยากจนแผ่ขยายไปทุกระดับของสังคมไทย จากข้อมูลของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2564) ระบุว่าภาคใต้มีปัญหาความยากจนรุนแรงที่สุด โดยมีสัดส่วนคนจนสูงสุดที่ร้อยละ 10.9 โดยเฉพาะในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ต้องประสบกับปัญหาสถานการณ์ความไม่สงบ ซึ่งเป็นปัญหาเรื่องความมั่นคงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องนับจากปี 2547 เป็นต้นมา จึงส่งผลให้พื้นที่สามจังหวัดมีความยากจนสูงสุดในภูมิภาค โดยมีสัดส่วนคนจนสูงถึงร้อยละ 32.80 ของประชากร หรือประชากรในภาคใต้ ชายแดนเกือบ 1 ใน 3 เป็นคนจน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของคนจนประเทศ 3.8 เท่า (สัดส่วนคนจนทั่วประเทศร้อยละ 8.6) ในส่วนของข้อมูลด้านรายได้ พบว่าประชากรชายแดนภาคใต้มีรายได้เฉลี่ยต่ำสุดในเชิงเปรียบเทียบเช่นกัน คือ มีรายได้เฉลี่ยเพียง 5,725 บาทต่อเดือน ในขณะที่รายได้เฉลี่ยทั่วประเทศ 9,409 บาท ด้านความเหลื่อมล้ำของรายได้ในภาคใต้พบว่า 3 จังหวัดชายแดนนั้น กลุ่มคนรวยสุดกับกลุ่มคนจนสุดมีความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ประมาณสูงที่สุดถึง 20.6 เท่า โดยกลุ่มคนรวยสุดมีส่วนแบ่งของรายได้สูงถึงร้อยละ 41.4 ของรายได้ทั้งหมดในภาค ขณะที่กลุ่มคนจนสุดมีส่วนแบ่งรายได้เพียงร้อยละ 2 เท่านั้น

หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ได้พัฒนาแพลตฟอร์มแก้ไข ปัญหาและขจัดความยากจนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำแบบบูรณาการ ระดับประเทศ ภายใต้แผนงานขจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อเพิ่มโอกาสและ ลดช่องว่างของการเข้าถึงการพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรม ได้ร่วมกับ มหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัย นราธิวาสราชนครินทร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการแก้ไขปัญหาคความยากจน ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ตั้งแต่ปี 2563 ด้วยความเป็น พื้นที่เชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศและมีสถานการณ์ความยากจนเรื้อรัง

ในปีงบประมาณ 2566 - 2567 หน่วย บพท. กำหนดให้พื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และ นราธิวาส เป็นพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Research Areas: SRA) เพื่อขยายผล การทำงานและสนับสนุนการวิจัยในการยกระดับคุณภาพชีวิตและพัฒนาอาชีพ และวางเป้าหมาย ในการพัฒนาและยกระดับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ (Area Based University) ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความยากจน สร้างนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ที่มีแนวคิดและทักษะการขับเคลื่อนขจัดความยากจน พัฒนาและยกระดับ แพลตฟอร์มขจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด (Provincial Poverty Alleviation Platform : PPAP) และระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System : DSS) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาคความยากจน รวมถึงจัดทำ ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาคความยากจนระดับจังหวัดที่มีเป้าหมายร่วมกันตลอดจนแผนปฏิบัติการ และโครงการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความยากจน ที่จะเกิดเส้นทาง (Milestone) การแก้ไขปัญหาค ความยากจนให้เสร็จสมบูรณ์ภายในปี 2570

สถานการณ์ความยากจนจากระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับจังหวัด (Practical Poverty Provincial Connex : PPPConnex) ที่สามารถชี้เป้าคนจนที่แท้จริงจากการค้นหาและสอบถามข้อมูลด้วยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมระดับพื้นที่ ตามแนวคิดระบบการดำรงชีพอย่างยั่งยืน (Sustainable Livelihood Framework : SLF) ระบุว่า ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้มีครัวเรือนยากจนรวมทั้งสิ้น 48,119 ครัวเรือน มีคนจนทั้งหมด 249,300 คน เมื่อวิเคราะห์ปัญหาความยากจนด้วยฐานทุนการดำรงชีพ 5 ด้าน พบว่า ทุนมนุษย์มีสถานการณ์ความยากจนที่น่าเป็นห่วงที่สุดมีคนจนที่ไม่มีทักษะอาชีพสูงถึง 144,608 คน และเข้าไม่ถึงระบบการศึกษา 34,796 คน ทุนกายภาพปัญหาสำคัญ คือ ครัวเรือนไม่มีที่ดินทำกิน 22,994 ครัวเรือน ทุนเศรษฐกิจครัวเรือนยากจนไม่มีการออม 32,494 ครัวเรือนและมีปัญหาหนี้สินถึง 24,104 ครัวเรือน ทุนธรรมชาติบ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติ 14,019 ครัวเรือน และ 8,766 ครัวเรือนที่มีที่ดินทำกินอยู่ในพื้นที่ภัยพิบัติ และทุนสังคม พบว่า ไม่มีการช่วยเหลือกันและกันในชุมชนสูงถึง 23,813 ครัวเรือน (ข้อมูล ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2567)

จากการดำเนินงานขับเคลื่อนพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ใน 3 จังหวัด ส่งผลให้เกิดรูปธรรมความสำเร็จและเกิดการขยายผลงานวิจัย ได้แก่ การทำงานเชื่อมโยงกับศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศพ.) ทั้งสามจังหวัด ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนใต้ (ศอ.บต.) และเครือข่ายมหาวิทยาลัยเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน เกิดการขับเคลื่อนเชิงนโยบายและสื่อสารสาธารณะในการแก้ปัญหาด้านพลังข้อมูลและความรู้ เกิดต้นแบบ (Prototype) ระบบข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) ที่บูรณาการฐานข้อมูล TPMAP / MSO-Logbook กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) / สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) เพื่อประเมินผลการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนจากแต่ละฐานข้อมูลว่าเกี่ยวข้องกันเชื่อมโยงกันอย่างไร มีระบบรายงานผลการส่งต่อความช่วยเหลือ (Feedback Loop) ตามฐานทุน 5 ด้าน เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยกำกับ ติดตาม โมเดลแก้จนตามขอบเขตเชิงพื้นที่ทั้งที่ใช้โอกาสจากศักยภาพของพื้นที่ (Opportunity Based) และแก้ไขปัญหาของพื้นที่ (Problem Based) และมีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) / ผู้ประกอบการในพื้นที่ (LE) / ธุรกิจท้องถิ่น (LB) / วิสาหกิจเพื่อสังคม (SE) เข้ามาเกี่ยวข้อง อีกทั้งมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology: App Tech) ที่พัฒนาโดยเครือข่ายมหาวิทยาลัย เพื่อยกระดับโมเดลแก้จนในแต่ละช่วงของห่วงโซ่คุณค่าเพื่อคนจน (Pro-poor Value Chain) ทั้งในแง่ของการเพิ่มผลิตภาพ (Productivity) และสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) และนำไปสู่การเชื่อมโยงการพัฒนาในพื้นที่และระบบตลาด

งานวิจัยได้สร้างการเปลี่ยนแปลงสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจนสามจังหวัดชายแดนใต้ กล่าวคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อกลไกรัฐที่มีการใช้ข้อมูลจากการบูรณาการข้อมูลคนจนทำให้เกิดการสร้างเป้าหมายร่วมของกลไกภาคีพื้นที่ มีการจัดกลุ่มคนจนตามศักยภาพ ทำให้การออกแบบกลยุทธ์ช่วยเหลือคนจน ทั้งรูปแบบการส่งต่อความช่วยเหลือและโมเดลแก้จนได้แม่นยำขึ้น เห็นบทบาทของเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการยกระดับรายได้คนจน ส่วนมหาวิทยาลัยได้สร้างระบบนิเวศภายในที่สนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจนเกิดนักรับผิดชอบจัดการเชิงพื้นที่ทำงานเชื่อมโยงกับกลไกภาคีในพื้นที่ และที่สำคัญกลุ่มคนจนเป้าหมายได้รับโอกาสทางสังคมจากการสร้างอาชีพ เกิดรายได้ ทำให้คนจนเหล่านี้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

EXECUTIVE SUMMARY

Thailand is ranked among the top countries with income disparity and a vast economic gap. The poverty problem is found countrywide and within various societal sectors. Somehow, the Office of the National Economic and Social Development Council (2021) addressed that people in the south faced the most extreme poverty in Thailand. There was 10.9 percent of the poor in Thailand, especially within three Deep South provinces - Pattani, Yala, and Narathiwat. They have all been in unrest with security threats since 2004. This causes people in the Deep South provinces to be extremely poor in the South. 32.80 percent of the poor population, or one-third of people in the Deep South provinces, are poor. It accounts for 3.8 times beyond the average of the poor population in Thailand, as 8.6 percent of the poor countrywide. On the side of income generated, it found that people in the Deep South provinces earned the lowest average income, in comparison, as they could earn only 5,725 Thai baht per month on average, while the average income in Thailand is 9,409 Thai baht per month. The income disparity in the south indicated that within three Deep South provinces, there were almost 20.6 times the income gap and difference between the wealthiest and the extremely poor. A group of the wealthiest would hold around 41.4 percent of income in the region, while those extremely poor could hold only 2 percent of it.

The Program Management Unit on Area-Based Development (PMU-A), under the Program on Poverty Eradication and Lessening of Social Disparity, has developed the countrywide poverty redemption platform that lessens income disparity and economic gap through targeting comprehensiveness and accuracy. This platform also creates social mobility by increasing opportunities and reducing gaps in accessibility to income generation activities and re- and up-skill developments with technologies and innovations. The PMU-A has been collaborating with some local universities in the south, such as Prince of Songkla University, Pattani Campus; Princess of Naradhiwas University; Thaksin University, Phatthalung Campus; Yala Rajabhat University; and other relevant partner organizations to initiate the poverty redemption projects in the Deep South provinces, since 2020 with high strategic priority of the country and under chronic unrests.

In the fiscal years 2023 – 2024, Pattani, Yala, and Narathiwat provinces are selected to be the Strategic Research Areas (SRA) with expansion of their work and offshoot activities to support and leverage quality of life, occupations, and income-generating programs to activate and motivate the common roles of Area Based University to mobilize strategies and actions for the poverty redemption; and to incubate the Area Manager and change agents applying concepts and skills for poverty redemption with strengthening of the Provincial Poverty Alleviation Platform (PPAP) and the Decision Support System (DSS) for the solution of poverty redemption with high effectiveness. By the end of 2027, the durable milestone of poverty redemption is expected to be in place, with clear provincial strategic and operational plans.

The “Practical Poverty Provincial Connex (PPPConnex)” data system undertakes the Sustainable Livelihood Framework (SLF) with five dimensions (41 indicators) designed to target the poor identified through the comprehensive survey with cross-examination of area-based participatory research. The system indicated 48,119 households or 249,300 impoverished people living in the three Deep South provinces. Under the deep data analysis with the correlation of 5 dimensions, the qualification of human resources dimension is the most concern of the poor, as there are 144,608 unskilled and 34,796 inaccessible to the education system. The crucial problem of the dimension of material resources is landlessness, with 22,994 households. As for the economic resources, 32,494 households lack savings for their lives, and 24,104 households face debt bondage. Regarding the natural resources dimension, 14,019 households live in the disaster area, and 8,766 households own arable areas in the disaster zones. For the social capital dimension, it was found that there are 23,813 households that have not reached any mutual support within communities (information as of May 31, 2024).

The driving-up of Strategic Research Areas (SRA) in the Deep South provinces resulted in concrete success and research utilization, including working in connection with the Center for Poverty Eradication and Life Cycle Development (PELCD) in the Deep South provinces; the Southern Border Provinces Administrative Centre (SBPAC); and university networks to solve poverty problems. Public advocacy and communications are acquired with data and knowledge to solve poverty problems. The DSS prototype integrates the TPMAP, MSO-LOGBOOK, Equitable Education Fund (EEF), and Community Organization Development Institute (CODI) databases, compiled and processed with the poor households referred to public services.

The feedback loop with the referral system corresponding with the five dimensions of SLF is being developed with a tool to monitor and intervene in the opportunity- and problem-based Operating Models (OM) together with the collaboration of Small and Medium-sized Enterprises (SME), Local Enterprise (LE), Local Business (LB) and Social Enterprise (SE). The appropriate technologies developed by the university network are also applied to upgrade the OM under PRO-POOR Value Chain, both in terms of productivity and to create value added and lead to the connection of development in the area and the market system.

The research has created important changes with the poverty redemption in the three Deep South provinces, such as (i) The changes to the state mechanism that uses information from the integration of poor people's information, resulting in the creation of common goals of the regional partner mechanisms; (ii) The poor people are organized according to their potential, making it possible to design strategies to help them, covering the referral and the Operating Model with accuracy; (iii) The appropriate technologies applicable to poverty redemption have been identified; (iv) The university's internal ecosystem is designed to support the alleviation of poverty; (v) The area managers are also being incubated and capacitated with links to all relevant parties in the area; and (vi) Most importantly, the target groups have received social opportunities from creating careers, giving them social mobility and a quality of life.

บทนำ

พลังข้อมูล พลังกลไกภาคี
กับการขับเคลื่อนการวิจัยและนวัตกรรม
“ขจัดความยากจน
และยกระดับฐานะทางสังคม”

ในช่วงตลอดระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา ข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการลดความยากจน จากเมื่อปี 2531 ที่มีสัดส่วนคนยากจนมากกว่าร้อยละ 65 เป็นต่ำกว่าร้อยละ 10 ในปี 2561 แต่ตลอดหลายปีที่ผ่านมาการเติบโตของรายได้ครัวเรือน และการบริโภคได้หยุดชะงักลงทั่วประเทศจากปัจจัยที่สำคัญ คือ สถานการณ์ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) และภาวะเศรษฐกิจถดถอย ส่งผลให้การลดความยากจนของประเทศเป็นไปอย่างล่าช้า ในขณะที่มีจำนวนประชากรยากจนที่เพิ่มขึ้น เห็นได้จากการกระจายรายได้กลับมีแนวโน้มลดลง จนประเทศไทยถูกจัดอันดับเป็นประเทศลำดับต้น ๆ ของโลกที่พบความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสูง

รัฐไทยได้ออกแบบการขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน โดยกำหนดนโยบายและจัดทำระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAP) เพื่อแก้ไขปัญหาให้ตรงกับความต้องการหรือสภาพปัญหา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ และการศึกษา และจัดตั้งศูนย์อำนวยการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ศจพ.) ในระดับจังหวัดและอำเภอ เพื่อเป็นกลไกเชิงนโยบายในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจน ทว่า ปัญหาความยากจนยังคงดำรงอยู่มาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากความจนเป็นพลวัต มีเงื่อนไขที่สลับซับซ้อน กลไกรัฐเพียงลำพังไม่อาจรองรับภารกิจของการแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลง การทำงานแก้ไขปัญหาความยากจนจึงต้องออกแบบองค์ประกอบใหม่ของกลไก และพลังทางสังคมที่ต้องจัดวางตำแหน่งแห่งที่บนความสัมพันธ์ของการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ พยายามสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ด้วยการส่งเสริมบทบาทให้สถาบันวิชาการสร้างความร่วมมือกับภาคในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นระบบและกลไกบูรณาการการมีส่วนร่วมของพหุภาคี เครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน (Multi-stakeholder Approach) ทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่ เพื่อพัฒนาและประสานองค์ความรู้ของนักวิชาการเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ตอบสนองความต้องการของแต่ละพื้นที่ มุ่งสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่เพื่อเป็นเครื่องประกันความยั่งยืนในการลดความเหลื่อมล้ำระหว่างกลไกรัฐ กลไกประชาสังคม ภาคธุรกิจ เอกชน โดยมีสถาบันวิชาการเป็นกลไกความรู้ที่นำข้อมูล องค์ความรู้มาสร้างการเปลี่ยนแปลง

หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) สำนักงานนโยบาย การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ภายใต้แผนด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมของประเทศ (แผน ววน.) พ.ศ. 2561 - 2565 และต่อเนื่องมายัง พ.ศ. 2566 - 2570 ได้พัฒนาแผนงานวิจัย “ขจัดความยากจนและยกระดับฐานะทางสังคม” พร้อมกำหนดแนวทางประสานความร่วมมือ กับมหาวิทยาลัยและภาคในพื้นที่ต่าง ๆ โดยวางหมุดหมาย (Positioning) ให้สถาบันการศึกษา มาเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ (Change Agent) ด้วยงานวิจัยและนวัตกรรม เนื่องจาก มหาวิทยาลัยมีองค์ความรู้ที่หลากหลาย มีนักวิชาการ และไม่มีผลประโยชน์ซ้อนทับอันเนื่องจาก

การมีไขหน่วยฟังก์ชันหรือหน่วยปฏิบัติการในพื้นที่ เป็นการประกันความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อสร้างระบบและกลไกแบบบูรณาการการมีส่วนร่วมของทุกภาคีเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน (Multi-Stakeholder Approach) ทั้งในส่วนกลางและระดับพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำ รายครัวเรือนด้วยองค์ความรู้ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรม ในพื้นที่ 20 จังหวัด ที่มีรายได้ภาคครัวเรือนต่ำที่สุดจากข้อมูลดัชนีความก้าวหน้าของคนปี 2562 ได้แก่ ปัตตานี อำนาจเจริญ แม่ฮ่องสอน ชัยนาท สุรินทร์ ยโสธร ศรีสะเกษ สกลนคร มุกดาหาร กาฬสินธุ์ บุรีรัมย์ นราธิวาส อุบลราชธานี ลำปาง พัทลุง นครราชสีมา ร้อยเอ็ด พิษณุโลก เลย และยะลา ด้วยภายใต้คำถามวิจัย 3 ข้อ คือ (1) คนยากจนที่แท้จริงเป็นใครอยู่ที่ไหน (2) จนด้วยสาเหตุอะไร และ (3) จะเข้าไปช่วยเหลือให้หายจนอย่างเบ็ดเสร็จและยั่งยืนได้อย่างไร

แนวทางการดำเนินการตั้งอยู่บนฐานคิดที่มองการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำในลักษณะที่เป็นองค์รวม (Holistic Views) โดยได้ร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาพื้นที่² ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระทรวงมหาดไทย (มท.) และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) ที่มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อขับเคลื่อนแพลตฟอร์มขจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด (Provincial Poverty Alleviation Platform: PPAP) ซึ่ง PPAP มีองค์ประกอบใน 5 ประเด็น/แนวคิดหลัก ดังนี้

1. การสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนระดับจังหวัด
แบบ Collaborative Governance คือ การใช้ข้อมูลร่วม การสร้างกลไกที่มีเป้าหมายร่วม โครงสร้างและกติการ่วม ยุทธศาสตร์และกิจกรรมร่วม และผลประโยชน์ร่วม

2. การพัฒนาระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนแบบชี้เป้าระดับพื้นที่ (Practical Poverty Provincial Connex: PPPConnex) เป็นการพัฒนาระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนแบบชี้เป้าครอบคลุมทุนดำรงชีพ 5 มิติ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนเศรษฐกิจ ทุนธรรมชาติ ทุนกายภาพ และทุนสังคมที่สามารถวิเคราะห์ปัญหาและฐานทุนครัวเรือนยากจน ระดับความยากจนครัวเรือน เพื่อช่วยออกแบบกลยุทธ์การแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสถานะความยากจน รายครัวเรือนแบบเรียลไทม์ (Real Time) เพื่อสร้างเป้าหมายร่วม ส่งต่อความช่วยเหลือ และสะท้อนผลลัพธ์กลับ (Feedback Loop) เข้ามาบริหารจัดการส่วนกลาง

²เครือข่ายมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ที่ร่วมดำเนินงาน ได้แก่ มหาวิทยาลัยนเรศวร มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา สถาบันวิทยาลัยชุมชนวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน วิทยาลัยชุมชนมุกดาหาร และวิทยาลัยชุมชนยโสธร

3. การพัฒนาระบบส่งต่อความช่วยเหลือ เป็นการให้ความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน เป้าหมายจากระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ ทำให้เกิดการช่วยเหลือแบบมุ่งเป้าขององค์กร และกลไกภาคีในพื้นที่ไปยังคนจนเป้าหมาย เป็นการลดความซ้ำซ้อนในการช่วยเหลือ และกระจายทรัพยากรและงบประมาณอย่างคุ้มค่า

4. สร้างโมเดลแก้จนใน 3 มิติที่สำคัญ ได้แก่

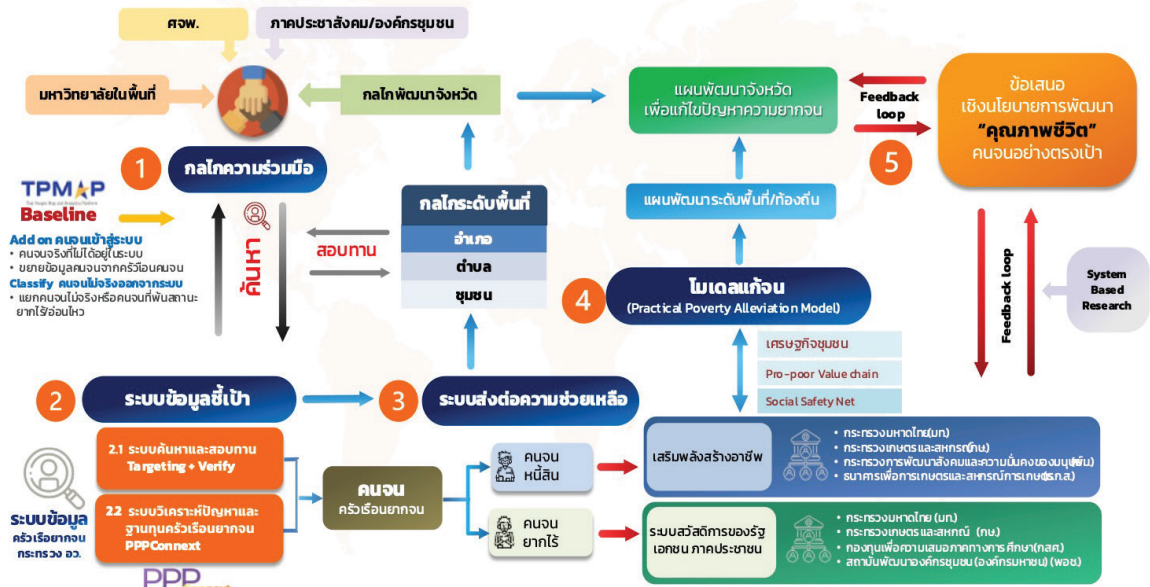
4.1 มิติเรื่องคุณภาพชีวิต ใช้แนวคิดโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social Safety Net) สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมด้วยการนำคนจนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคม เพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งในรูปแบบเข้าไปเสริมสวัสดิการเดิมที่คนจนได้รับแต่ไม่เพียงพอและสร้างสวัสดิการใหม่ จากข้อค้นพบของงานวิจัย อาทิ โมเดลกองทุนข้าวบ้านหนองทับม้า อำเภอเสนางนิคม จังหวัดอำนาจเจริญ และกองทุนข้าวสารเพื่อการยังชีพตำบลโพนางคำ จังหวัดชัยนาท เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับครัวเรือนกลุ่มอยู่ลำบากสามารถยืนไปดำรงชีวิต เป็นต้น

4.2 มิติอาชีพและเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมในพื้นที่และสร้าง Pro-poor Value Chain ที่ทำให้เกิดห่วงโซ่คุณค่าเพื่อคนจนจากธุรกิจชุมชนที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และศักยภาพครัวเรือนยากจนเป้าหมาย และสนับสนุนให้คนจนเป้าหมายเข้ามารับผลประโยชน์ในทุกห่วงโซ่บนฐานทรัพยากรของพื้นที่ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ด้วยการสร้างงานและอาชีพ โดยเชื่อมโยงกับธุรกิจท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น การได้สร้างโมเดล “กระจุตแก้จน” โดยมหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดพัทลุง ซึ่งได้วางระบบห่วงโซ่คุณค่าธุรกิจตั้งแต่การปลูก/ ผลิตต้นกระจุต การคัดขนาด การผึ่งแดด การรีดกระจุต การย้อมสีกระจุต ผลิตภัณฑ์ ผู้ประกอบการ

4.3 มิติเศรษฐกิจชุมชน เป็นการสร้างอาชีพให้กับครัวเรือนยากจนรายครัวเรือนที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นผลิต มุ่งเน้นการกระจายและการบริโภคสินค้าและบริการภายในท้องถิ่น มีการวิเคราะห์ Demand และ Supply แต่ไม่ได้เชื่อมโยงกับห่วงโซ่คุณค่า ไม่เน้นการรวมกลุ่ม แต่เป็นการสร้างอาชีพจากทักษะและความสนใจของครัวเรือนที่เป็น Local Content เช่น การเลี้ยงกบ การเลี้ยงจิ้งหรีด การปลูกผัก และการเพาะเห็ด เป็นต้น

5. การเชื่อมโยงงานวิจัยเข้าสู่แผนพัฒนาระดับจังหวัดและท้องถิ่น การนำข้อค้นพบที่สังเคราะห์จากงานวิจัยมาใช้ขับเคลื่อนทางสังคม (Social Movement) และจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และแผนพัฒนาจังหวัด ซึ่งหน่วย บพท. ได้ขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับนโยบาย (Poverty Policy Forum) ผ่านการจัดเวทีบูรณาการแก้ไขปัญหาความยากจนระหว่างหน่วยงานส่วนกลาง การจัดงานสัมมนาสานพลังแก้จน การส่งเสริมจัดทำ และเผยแพร่รายงานสถานการณ์ความยากจน (State of Poverty) ประจำปีของแต่ละจังหวัด และการสังเคราะห์เป็นรายงานสถานการณ์ความยากจนระดับประเทศ การสังเคราะห์ความรู้จากปฏิบัติการพื้นที่ (Practical Knowledge) การสร้างองค์ความรู้ (Body of Knowledge) เพื่อเป็นฐานการขับเคลื่อนเชิงนโยบาย การร่วมมือแก้ไขปัญหา การเชื่อมโยง และการผลักดันนโยบายสาธารณะ (Policy Advocacy) และส่งเสริมการสื่อสารสู่สาธารณะในการแก้ไขความยากจน

แพลตฟอร์มจัดการความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด (Provincial Poverty Alleviation Platform: PPAP)



แพลตฟอร์มจัดการความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด (PPAP)

ผลงานเชิงประจักษ์

จากการดำเนินงานภายใต้แพลตฟอร์มจัดการความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด (PPAP) เกิดผลการดำเนินงานที่สำคัญ (ข้อมูล ณ วันที่ 22 เมษายน 2567) ดังนี้

1) กลไกความร่วมมือเพื่อจัดการปัญหาความยากจนระดับจังหวัด สถาบันการศึกษาในพื้นที่ได้เข้าไปอยู่ในกลไกการพัฒนาจังหวัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) และ ศจพ. จังหวัด ทำให้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดแผนงานและโครงการในการแก้ไขปัญหาความยากจน ทั้งการกำหนดนโยบายและงบประมาณ ตลอดจนการบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัด เช่น พัทลุง กาฬสินธุ์ ลำปาง พิษณุโลก ยะลา และปัตตานี เป็นต้น

2) ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนแบบชี้เป้าระดับจังหวัด ด้วยกระบวนการค้นหาและสอบทานข้อมูลด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของกลไกภาคี สามารถค้นพบ **คนจน จำนวน 1,149,222 คน และครัวเรือนยากจน จำนวน 348,648 ครัวเรือน** และนำไปสู่การส่งต่อความช่วยเหลือสู่สวัสดิการรัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม **จำนวน 160,793 คน** และทีมวิจัยร่วมกับกลไกภาคีจังหวัดในหลายพื้นที่ได้นำข้อมูลจากระบบ PPPConnect มาบูรณาการกับฐานข้อมูล TPPMAP/MSO-Logbook/Thai QM และนำไปสู่การสร้างระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนกลางระดับจังหวัด เพื่อสร้างเป้าหมายร่วมกันในการขับเคลื่อนงานแก้ไขปัญหาความยากจนของพื้นที่ เช่น ระบบ BP Map จังหวัดบุรีรัมย์ ระบบ Surin Map จังหวัดสุรินทร์ ระบบ amnartconnect จังหวัดอำนาจเจริญ และ ระบบ Thai People Map Nakornrachasima จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น

3) ระบบส่งต่อความช่วยเหลือด้านอาชีพด้วยโมเดลแก้จน (Practical Poverty Alleviation Model : PPAM) ด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ที่เหมาะสมกับบริบท และศักยภาพของคนจนในพื้นที่เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) และผลิตภาพ (Productivity) ให้กับผลิตภัณฑ์ผ่านห่วงโซ่มูลค่าเพื่อคนจน หรือ Pro-poor Value Chain จำนวน 62 โมเดล สามารถเชื่อมโยงคนจนเข้าสู่ตลาดและธุรกิจในท้องถิ่น ตลอดจนยกระดับผู้ประกอบการท้องถิ่น ให้มีศักยภาพในการช่วยเหลือคนจนมากขึ้น สามารถส่งเสริมอาชีพ สร้างงานให้คนจนได้ 64,492 คน สร้างรายได้สูงถึง 643 ล้านบาท ส่วนโครงการแก้จนที่มีรูปธรรมความสำเร็จได้รับการขยายต่อ จากหน่วยงานราชการหรือท้องถิ่น รวมทั้งบรรจุในแผนพัฒนาท้องถิ่นและแผนพัฒนาจังหวัด ในหลายจังหวัด เช่น กระเจ็ดแก่นจันทน์ จังหวัดพัทลุง หม่อนแก่นจันทน์ จังหวัดมุกดาหาร สมุนไพรแก่นจันทน์ จังหวัดลำปาง มะระขี้นกแก่นจันทน์ จังหวัดร้อยเอ็ด และเห็ดฟางสร้างสุข จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นต้น

กรณีตัวอย่างการนำผลการวิจัยมาแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในพื้นที่

● **ทีมวิจัยจากมหาวิทยาลัยทักษิณ** ร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ประชาสังคม เอกชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่และแก้ไขปัญหาความยากจน ด้วยการพัฒนา “พัทลุงโมเดล” โดยนำภูมิปัญญากระจูดและอัตลักษณ์ของชุมชน มาสร้างโมเดล แก๊จน (PPAM) ตามแนวคิด Pro-poor Value Chain **“กระจูดแก๊จน”** ในพื้นที่อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง วางระบบห่วงโซ่คุณค่าธุรกิจตั้งแต่การปลูก/ ผลิตต้นกระจูด การคัดขนาด การผึ่งแดด การรีดกระจูด การย้อมสีกระจูด ผลิตภัณฑ์ ผู้ประกอบการ โดยในทุกห่วงโซ่ได้พัฒนาความรู้ ทั้งแบบ ปรับปรุงใหม่ (Re-skill) และแบบเสริมเพิ่มเติม (Up-skill) สร้างอาชีพให้กลุ่มคนจนเป้าหมาย 115 ครัวเรือน เข้ามาอยู่ในห่วงโซ่คุณค่าการผลิต ให้มีรายได้เพิ่มขึ้น 4,000 บาท/เดือน/ครัวเรือน



● “รถฟุ่มพวงแก๊จน” ในชุมชนบ้านใหม่พัฒนา หมู่ 16 ตำบลสะแกโพรง อำเภอมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ทีมวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ได้ค้นหาและสอบถามข้อมูลครัวเรือนยากจนในพื้นที่ตำบลสะแกโพรง พบว่า ครัวเรือนยากจน 773 ครัวเรือน มีฐานทุนดำรงชีพต่ำในหลายด้าน ขณะเดียวกันพบว่า ในพื้นที่มีกลุ่มผู้ประกอบการรถฟุ่มพวงจำนวนมาก แต่การค้าขายจะเป็นลักษณะต่างคนต่างทำ โดยมีการซื้อสินค้าแล้วนำมาแบ่งบรรจุจำหน่ายในพื้นที่ ทีมวิจัยนำข้อค้นพบมาต่อยอดในการออกแบบเพื่อแก้ปัญหาความยากจน โดยสร้างกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อเชื่อมต่อระหว่าง “คนจน” กับ “รถฟุ่มพวง” สร้าง “ศูนย์กระจายสินค้าชุมชน” ส่งเสริมครัวเรือนยากจนในการใช้พื้นที่เพื่อปลูกผักและนำมาขายให้กับศูนย์ฯ และส่งต่อสินค้าให้กับรถฟุ่มพวง ปัจจุบันศูนย์ฯ แห่งนี้มีสมาชิกรถฟุ่มพวง ประมาณ 40 คัน สามารถกระจายสินค้าไปยังพื้นที่อื่น ๆ ที่มีการนำครัวเรือนคนจนเข้ามาทำงานในศูนย์ฯ ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น 10,000 บาท/คน/ครัวเรือน



ตัวอย่างโมเดลแก๊จน: โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ (บุรีรัมย์)



“รถฟุ่มพวงแก๊จน”

ชุมชนบ้านใหม่พัฒนา หมู่ 16 ต.สะแกโพรง อ.เมือง จ.บุรีรัมย์



กลไกภาคีเครือข่าย



ดร.พิสมัย ประชานันท์
ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและนวัตกรรมท้องถิ่น
วิทยาลัยการศึกษาด้านการเกษตร

“ระบบการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น”
เพื่อแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่

คำสั่งแต่งตั้ง
โดยนายอำเภอ

พื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ตำบลสะแกโพรง

คณะกรรมการสถานศึกษา
และโรงเรียนระดับตำบล

จัดวิสาหกิจเพื่อสังคม (SE)

ศูนย์กระจายสินค้าชุมชนสะแกโพรง

กลุ่มรถฟุ่มพวง

ครัวเรือนยากจน

พัฒนาระบบกระจายสินค้า

ผู้บริโภคสินค้าในพื้นที่

ผู้ได้รับผลประโยชน์ 42 ครัวเรือน รายได้ ที่เพิ่มขึ้น 10,000 บาท/เดือน/ครัวเรือน

ผลการดำเนินงาน

- จัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าชุมชนเพื่อเป็นจุดประสานงาน
- พัฒนาครัวเรือนยากจนส่งสินค้ามาจำหน่ายผ่านศูนย์ฯ
- ระบบสวัสดิการให้แก่กลุ่มผู้ประกอบการรถฟุ่มพวง
- เชื่อมโยงกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อการจำหน่ายสินค้า
- พัฒนา Application ฟุ่มพวง เพื่อช่วยระบบสั่งซื้อ
- คล่องตัวมากขึ้น

กลุ่มผู้รับบริการ	จำนวนครัวเรือน	รายได้ก่อนดำเนินการโดยศูนย์ (บาท/เดือน)	รายได้หลังดำเนินการโดยศูนย์ (บาท/เดือน)
ครัวเรือนยากจนในตำบลสะแกโพรง	42	2,000 - 3,000	13,000
พนักงานเจ้าหน้าที่ศูนย์กระจายสินค้าชุมชน	8	5,000 - 6,000	12,000
ผู้ประกอบการรถฟุ่มพวง	40	120,000 - 140,000	150,000 - 170,000
ลูกจ้างฟุ่มพวง	ไม่ต่ำกว่า 400	สิ่งสินค้ายังไม่แบ่งได้รับ	มีความมั่นคงทางรายได้
ประชาชนทั่วไปในตำบลสะแกโพรง	100	ไม่มีจำหน่ายสินค้าในพื้นที่	สามารถหาสินค้ามาจำหน่ายได้

4) **เกิดนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager)** เป็นกลไกอำนวยการ (Facilitator) เชื่อมโยงและขับเคลื่อนงานแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่แยกเป็น**นักบริหารจัดการงานวิจัย (Area Research Manager : ARM) จำนวน 156 คน** มี**นักบริหารจัดการงานพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager : ADM) จำนวน 710 คน** ซึ่งเชื่อมโยงงานวิจัยสู่การขับเคลื่อนงานพัฒนาพื้นที่ หลายพื้นที่มีนายอำเภอเป็น ADM เช่น อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดสมุทรสาคร อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช อำเภอเมือง จังหวัดยะลา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ผู้นำราชการจังหวัดเป็น Area Manager ที่สามารถนำเสนอแพลตฟอร์ม PPAP ให้กับกลไกภาคีทั้งในและนอกจังหวัดอย่างเข้าใจชัดเจน นอกจากนั้น มีนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำภาคธุรกิจเอกชน และผู้นำภาคประชาสังคมร่วมขับเคลื่อนในบทบาท Area Manager ในหลายพื้นที่ จากงานวิจัยทำให้เห็นว่า **“อำเภอ”** มีศักยภาพในการปฏิบัติการแก้จนที่ไม่ใหญ่หรือเล็กเกินไปสำหรับการช่วยเหลือคนจน เพราะหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับอำเภอเป็นกลไกหรือปฏิบัติการในพื้นที่อำเภอและตำบลที่ใกล้ชิดกับคนจนมากที่สุด ควบคู่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและท้องถิ่น

5) **จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย** รูปธรรมความสำเร็จจากการดำเนินงานในพื้นที่ได้ผลักดันให้เกิด**หมุดหมาย 9** ว่าด้วย **“ขจัดความยากจนข้ามรุ่น”** ใน**แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570** กล่าวคือ **“ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอและเหมาะสม”** โดยกำหนด 2 เป้าหมายหลัก คือ ครีวเรือนที่มีแนวโน้มกลายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น มีโอกาสเลื่อนสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมจนหลุดพ้นจากความยากจนได้อย่างยั่งยืน และคนทุกช่วงวัยได้รับความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตตามแนวทาง 5 ด้าน ได้แก่ 1) การแก้ปัญหาความยากจนข้ามรุ่นแบบมุ่งเป้าให้ครัวเรือนหลุดพ้นความยากจนอย่างยั่งยืน 2) การสร้างโอกาสที่เสมอภาคแก่เด็กจากครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น 3) การยกระดับความคุ้มครองทางสังคมสำหรับคนทุกช่วงวัย 4) การพัฒนาระบบความคุ้มครองทางสังคมให้มีประสิทธิภาพ และ 5) การบูรณาการฐานข้อมูลเพื่อลดความยากจนข้ามรุ่นและจัดความคุ้มครองทางสังคม โดยดำเนินการผ่านโครงการของหน่วยงานราชการ แผนพัฒนาภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ และแผนพัฒนาท้องถิ่น ตามระบบ One Plan ในอีก 5 ปีต่อไป

นอกจากนี้แผนงานขจัดความยากจนยังได้พัฒนาระบบติดตามประเมินผลและตรวจสอบที่ยกระดับการทำงาน ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) ระบบติดตามประเมินผลด้วยเวทีร่วมมือระหว่างกลไกการทำงานของเครือข่ายองค์กรชาวบ้าน 2) การเชื่อมโยงระบบติดตามประเมินผลผ่านกลไกจังหวัด ด้วยการสร้างการขับเคลื่อนสนับสนุนการแก้ไขปัญหาเข้าสู่โครงสร้างการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนาท้องถิ่น และ 3) ระบบติดตาม ทีมมหาวิทยาลัยในพื้นที่ทำหน้าที่เป็นคลังสมองในลักษณะ Think Tank Forum เพื่อเป็นพื้นที่กลางให้หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องได้นำระบบข้อมูลและเครื่องมือแพลตฟอร์มขจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด (PPAP) ไปพัฒนาต่อยอดการทำงาน



กลไกบทบาทภาคีความร่วมมือระดับส่วนกลางและระดับพื้นที่



การส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนระดับส่วนกลางและระดับพื้นที่

6. การยกระดับและขยายผลงานวิจัย (Research Utilization) ผลสำเร็จจากการดำเนินงานเชิงพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ ซึ่งดำเนินงานมาตั้งแต่ปี 2563 ส่งผลให้ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 – พ.ศ. 2567 หน่วย บพท. ได้ขับเคลื่อนงานวิจัยที่สร้างการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ดังนี้



6.1 กำหนดพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Research Areas: SRA)

เพื่อขยายผลการดำเนินงานและสนับสนุนการวิจัยในการยกระดับคุณภาพชีวิตและพัฒนาอาชีพจากจังหวัดที่มีบริบทหรือลักษณะร่วมที่สามารถเป็นตัวแทนของกลุ่มจังหวัดในพื้นที่หรือภูมิภาค มีกลไกความร่วมมือในการจัดความยากจนที่เข้มแข็ง และครอบคลุมภาคีที่เกี่ยวข้อง มีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักมีความพร้อมในการทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนกับหน่วยงานภายนอกทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ ความพร้อมของระบบข้อมูลหรือมีความมุ่งมั่นในการจัดทำฐานข้อมูลสำหรับวางแผนแก้ไขปัญหาของหน่วยงานและภาคีในพื้นที่ ทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ที่สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยพื้นที่ SRA ในปี 2566 จำนวน 7 จังหวัด ได้แก่ ลำปาง กาฬสินธุ์ มุกดาหาร ร้อยเอ็ด พัทลุง ปัตตานี และยะลา และในปี 2567 เพิ่มเติมอีก 1 จังหวัด คือ นครราชสีมา หน่วย บพท. วางเป้าหมายคือ การดำเนินงานที่ยกระดับแพลตฟอร์ม PPAP โดยกลไกทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ร่วมกับกลไกวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) สร้างระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System : DSS) ระบบ Area Manager และเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อจัดปัญหาความยากจน ด้วยกระบวนการสำคัญ คือ 1) การสังเคราะห์การขับเคลื่อนเชิงนโยบาย และการสื่อสารสาธารณะ 2) การพัฒนานักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) 3) การยกระดับสถาบันวิชาการเป็นมหาวิทยาลัย พัฒนาพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจน 4) การเชื่อมโยงระบบตลาด (Marketing Process) 5) การสร้างระบบนิเวศเพื่อส่งเสริมการจัดความสัมพันธ์กลไกการทำงานร่วมกันในพื้นที่ 6) การประเมินความเปลี่ยนแปลง และ 7) การกำหนดเส้นทางการแก้ไขปัญหาความยากจน (Milestone) พ.ศ. 2566 – 2570 ในการหลุดพ้นจากความยากจนทั้งจังหวัด



6.2 การเชื่อมโยงงานวิจัยกับผู้กำหนดนโยบาย (Policy Makers) หน่วย บพท.

ในนามกระทรวง อว. ร่วมกับคณะกรรมการการแก้ไขปัญหาคความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ วุฒิสภา (กมธ.สว.) กระทรวงมหาดไทย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และสโมสรโรตารี จัดสัมมนาระดับชาติหัวข้อ “การแก้ไขปัญหาคความยากจน: วิถีสู่ความสำเร็จและความเป็นอยู่ที่ดี” เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2566 ณ อาคารรัฐสภา โดยมี นายอนุทิน ชาญวีรกูล รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นประธาน มีผู้แทนหน่วยงานเข้าร่วม 170 คน มีเป้าหมายเพื่อเสนอแนะและแลกเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานและความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาคความยากจนของแต่ละหน่วยงาน และนำไปสู่การจัดทำรายงานผลการศึกษาศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาคความยากจน เพื่อนำเสนอต่อวุฒิสภา รัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาคความยากจนของประเทศไทย ต่อไป



6.3 พิธีลงนามบันทึกความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจน ระหว่าง

หน่วย บพท. โดย นายฉัตรชัย พรหมเลิศ ประธานคณะกรรมการบริหาร หน่วย บพท. กับ มหาวิทยาลัยกว่างซี (Guangxi University) แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน โดย นาย Xiao Jianzhuang รองอธิการบดี เมื่อวันที่ 17 – 18 มกราคม 2567 ณ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ โดยมีข้อสรุปสำคัญต่อการแลกเปลี่ยนความร่วมมือใน 4 ด้าน คือ (1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการขจัดความยากจนตั้งแต่ระดับนักวิจัยจนถึงนักศึกษา (2) การพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อขจัดความยากจน (3) การพัฒนาตลาดสินค้า เพื่อกระจายรายได้ให้คนจนและชุมชน (4) การพัฒนาการเกษตรเพื่อเป็นอุตสาหกรรมชุมชน และ (5) การจัดเวทีวิชาการเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้การแก้ไขปัญหาคความยากจน



6.4 การขยายผลงานวิจัยในพื้นที่เชิงยุทธศาสตร์สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ด้วยความเป็นพื้นที่เชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศ และมีสถานการณ์ความยากจนเรื้อรัง หน่วย บพท. ได้ร่วมกับเครือข่ายมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ ประกอบด้วย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มหาวิทยาลัยฟาฏอนี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตตรัง ขับเคลื่อนงานแก้ไขปัญหาคความยากจนกับกลไกภาคีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ผู้ว่าราชการจังหวัด กลไกภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม เกิดการขับเคลื่อนเชิงนโยบายและสื่อสารสาธารณะ เกิดต้นแบบ (Prototype) ระบบข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ (DSS) ที่บูรณาการฐานข้อมูล TPMAP/MSO-Logbook/ กสศ./ พอช. เพื่อประมวลผลการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนจากแต่ละฐานข้อมูล มีระบบติดตามผลการส่งต่อความช่วยเหลือ (Feedback Loop) ตามมิติความยากจนเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยกำกับและติดตาม เกิดโมเดลแก้น (PPAM) ที่สอดคล้องกับศักยภาพและโอกาสในพื้นที่ และการประยุกต์ใช้นวัตกรรม/เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology : App Tech) ที่พัฒนาโดยเครือข่ายมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาพื้นที่เพื่อยกระดับห่วงโซ่มูลค่าเพื่อคนจน (Pro-poor Value Chain) และเกิดแนวทางในการเชื่อมโยงการพัฒนาในพื้นที่และระบบตลาด ส่งผลให้เกิดรูปธรรมความสำเร็จหลายประการ อาทิ การทำงานเชื่อมโยงกับ ศจพ.จ. ทั้ง 3 จังหวัด ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) นำครัวเรือนคนจนจากระบบข้อมูล PPPConnex ที่พัฒนาโดยมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ใน 3 จังหวัด มาเป็นเป้าหมายในการช่วยเหลือและขยายผลโมเดลแก้นพื้นที่ จังหวัดนราธิวาส 240 ครัวเรือน ขยายผล App Tech 60 ครัวเรือน พื้นที่จังหวัดปัตตานี 30 ครัวเรือน และจังหวัดยะลา 10 ครัวเรือน (ข้อมูล ณ 14 มิถุนายน 2567)

6.5 สร้างความร่วมมือระหว่างหน่วย บพท. กับหน่วยบัญชาการทหารพัฒนา (นพท.) โดย พล.อ.ธีระยุทธ จินห์ริณ ผู้บัญชาการ นพท. กองบัญชาการกองทัพไทย ได้กำหนดทิศทางขับเคลื่อนงานร่วมกันโดยใช้ข้อมูลจาก PPPConnexx ร่วมกับข้อมูลหน่วย นพท. เพื่อกำหนดครวัเรียนเป้าหมายในการช่วยเหลือ 1) สนับสนุนกำลังพลและเครื่องมือในการช่วยเหลือและปรับปรุงพื้นที่ให้กับครัวเรือนยากจนในการสร้างอาชีพและรายได้ และ 2) สนับสนุนความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วมและฝนแล้ง ซึ่งส่งผลต่อความยากจน โดยความร่วมมือนี้ส่งผลให้เกิดรูปธรรมความสำเร็จและความร่วมมือที่เป็นทางการมากยิ่งขึ้น

แผนดำเนินงานในระยะต่อไป

การขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน หน่วย บพท. มีแผนดำเนินการใน 5 เป้าหมายสำคัญ ดังนี้

1) ขยายผลการพัฒนาระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนชี้เป้าระดับจังหวัด PPPConnexx เพื่อเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์ความยากจน ชี้เป้าคนจนที่มีความแม่นยำ และเป็นข้อมูลสร้างเป้าหมายร่วมบูรณาการกลไกการแก้ไขปัญหาความยากจนทั้งส่วนกลางและระดับพื้นที่ในการส่งต่อความช่วยเหลือ การออกแบบยุทธศาสตร์/กลยุทธ์การแก้จน ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และศักยภาพครัวเรือนยากจนเป้าหมาย

2) ยกระดับบทบาทมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ เพื่อให้สถาบันวิชาการในพื้นที่ได้รับการยอมรับเป็นคลังสมอง (Think Tank) ของจังหวัดในการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่

3) เกิดแพลตฟอร์มการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับประเทศ ที่ออกแบบกลยุทธ์เพื่อนำคนจน ครัวเรือนยากจน เกษตรกรยากจน แรงงานยากจน คนเปราะบาง หลุดพ้นจากความยากจน และยกระดับฐานะทางสังคม (Social Mobility) ด้วยแนวทางการดำเนินการที่ตั้งอยู่บนฐานคิดที่มองการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบองค์รวม โดยสถาบันวิชาการพื้นที่เป็นกลไกขับเคลื่อนร่วมกับหุ้นส่วนภาคีในพื้นที่ ทั้งภาครัฐ อปท. ภาคเอกชน และภาคประชาชน

4) ขับเคลื่อนทางสังคม (Social Movement) ผลักดันนโยบายสาธารณะ (Policy Advocacy) ในการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยการใช้ผลงานวิจัย องค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมผ่านกลไกสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เพื่อนำไปสู่การขยายผลทั่วประเทศ

5) พัฒนาศักยภาพคนจนและครัวเรือนยากจน โดยส่งเสริมให้สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อยกระดับตัวเองออกจากเส้นความยากจน และสร้างโอกาสเพื่อยกระดับฐานะทางสังคม (Social Mobility)

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจน

1) พัฒนาระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนกลางของจังหวัด เพื่อให้เกิดการบูรณาการเชื่อมโยงกันของฐานข้อมูลคนจนในระดับประเทศ ได้แก่ TPMap/Thai QM/MSO-Logbook/PPPConnex และพัฒนาเป็นระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนกลางของจังหวัดที่ให้กลไกพื้นที่สามารถบริหารจัดการข้อมูลได้เอง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์ความยากจน ชี้นำคนจนอย่างแม่นยำ ส่งเสริมการช่วยเหลือ การให้ความช่วยเหลือ และติดตามผลการช่วยเหลือให้กับหน่วยงานในระดับพื้นที่โดยเสนอให้สถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่เป็นเจ้าภาพในการพัฒนาระบบข้อมูลคนจนแบบแม่นยำของแต่ละจังหวัด ด้วยการนำ TPMap เป็นฐานกำหนดค่าเป้าหมายตั้งต้นในกระบวนการวิจัยและนำมาใช้เพื่อออกแบบปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบมุ่งเป้าตามการจำแนกกลุ่มครัวเรือนยากจนเป้าหมายตามลักษณะความจนของครัวเรือน เพื่อออกแบบกลยุทธ์แก้จนที่สอดคล้องเหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้การแก้ไขปัญหาความยากจนมีความเบ็ดเสร็จและแม่นยำที่ทำให้คนจน ครัวเรือนยากจน กลุ่มคนเปราะบางสามารถช่วยเหลือและพึ่งตนเองได้ จนกระทั่งหลุดพ้นจากความยากจน

2. ให้ อปท. เป็นเจ้าภาพหลักระดับพื้นที่ในการแก้ไขปัญหาความยากจน ให้มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในจัดทำยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาความยากจนของท้องถิ่นแยกออกมาเฉพาะจากแผนยุทธศาสตร์ปกติด้วยข้อมูลคนจนแบบชี้เป้า แต่เชื่อมโยงแผนยุทธศาสตร์จังหวัด มีกลไกระดับอำเภอโดยนายอำเภอเป็นผู้ตรวจสอบและติดตามการขับเคลื่อนงานและเสนอให้เป็นนโยบายของ ศพพ.จ. โดยมีสถาบันวิชาการในพื้นที่เป็นหน่วยสนับสนุนทางด้านวิชาการกับกลไกทุกระดับ

3. ส่งเสริมบทบาทของสถาบันวิชาการใน ศพพ. หรือคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ ควรให้มหาวิทยาลัยพื้นที่ทำหน้าที่สนับสนุนข้อมูล ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม กลไกอื่น ๆ ที่มีการดำเนินงานแก้จนที่เกี่ยวข้องกัน รวมถึงเชื่อมโยงเครือข่ายสถาบันวิชาการทั้งระดับภูมิภาคและระหว่างภูมิภาค เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หนุนเสริมกันทั้งในเชิงพื้นที่ และเชิงประเด็น เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาความยากจน

4. นำแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด (PPAP) ไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการขับเคลื่อนงานแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับพื้นที่ที่มีลักษณะที่เป็นองค์รวม เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำ

สถานการณ์ความยากจน
ในพื้นที่สามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้

ข้อมูลทั่วไป

ตามประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ ในปี 2560 โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ได้แบ่งกลุ่มจังหวัดออกเป็น 18 กลุ่มจังหวัด โดยกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน ประกอบด้วยจังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดยะลา โดยจังหวัดยะลาเป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน และผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา ทำหน้าที่หัวหน้ากลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน



ลักษณะทางกายภาพ

กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย นราธิวาส ปัตตานี และยะลา ตั้งอยู่ตอนล่างของประเทศไทย และติดกับประเทศมาเลเซีย มีอาณาเขตติดต่อด้านใต้และด้านตะวันตกกับประเทศมาเลเซีย รวมระยะทางพรมแดน ไทย – มาเลเซีย 258 กิโลเมตร โดยมีเทือกเขา สันกาลาคีรี เป็นแนวกันด้านเหนือ และด้านตะวันออกติดทะเลอ่าวไทยเป็นระยะทาง 172.31 กิโลเมตร มีเนื้อที่รวมประมาณ 10,936.864 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 6.80 ล้านไร่ ซึ่งจังหวัดนราธิวาสมีพื้นที่มากที่สุด และจังหวัดปัตตานีมีพื้นที่น้อยที่สุด

การปกครอง/ประชากร

จังหวัด	การปกครองส่วนภูมิภาค (แห่ง)			การปกครองส่วนท้องถิ่น (แห่ง)				
	อำเภอ	ตำบล	หมู่บ้าน	องค์การบริหารส่วนจังหวัด	เทศบาลนคร	เทศบาลเมือง	เทศบาลตำบล	องค์การบริหารส่วนตำบล
นราธิวาส	13	77	595	1	-	3	13	72
ปัตตานี	12	115	645	1	-	2	15	96
ยะลา	8	58	381	1	1	2	13	47
รวม	33	250	1,621	3	1	7	41	215

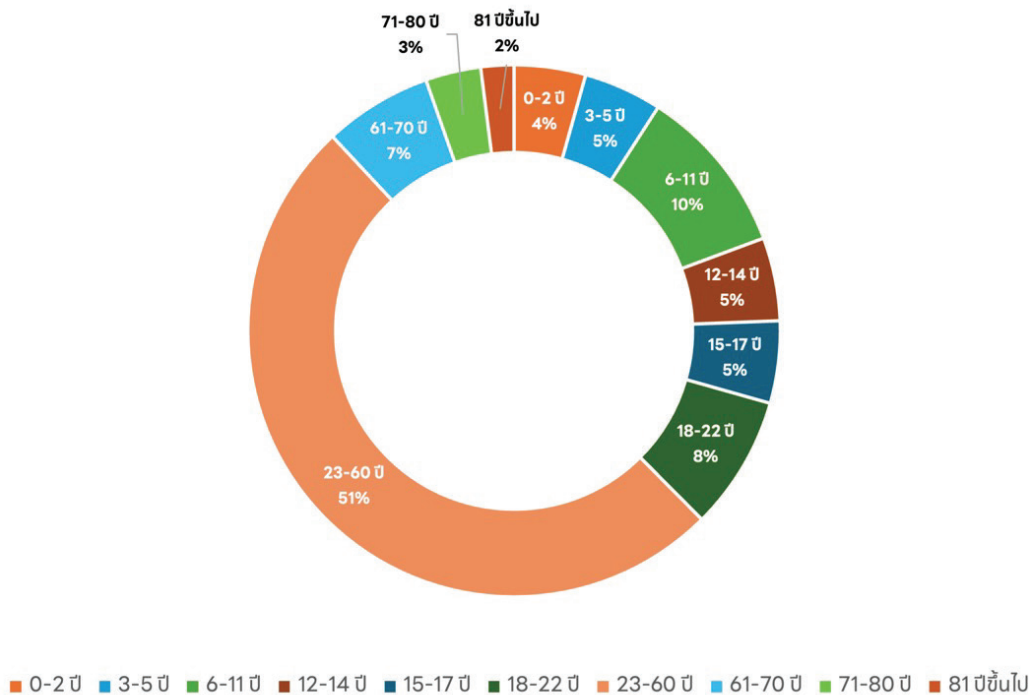
ที่มา : กองกฎหมายและระเบียบท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

จากข้อมูลของสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง ณ เดือนสิงหาคม 2566 ประชากรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีจำนวนทั้งหมด 2,516,735 คน โดยมีประชากรอยู่ในวัยทำงานช่วงอายุ 23 - 60 ปี กว่าร้อยละ 51 ตามมาด้วยประชากรวัยเด็กอายุ 6 - 11 ปี จำนวนร้อยละ 10 และกลุ่มวัยรุ่น 18 - 22 ปี จำนวนร้อยละ 8 โดยมีประชากรผู้สูงอายุวัย 61 - 70 ปี, 71 - 80 ปี และ 81 ปีขึ้นไป รวมเป็นร้อยละ 12 ของประชากรทั้งหมด จึงนับได้ว่ามีประชากรวัยเด็กและแรงงานมีสัดส่วนค่อนข้างสูงในพื้นที่ โดยประชากรหญิงทั้งหมดทุกช่วงวัยคิดเป็น ร้อยละ 50.43 ของทั้งหมด

จังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน	ตารางกิโลเมตร	ล้านไร่	ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย
นราธิวาส	4,475.430	2.79	รัฐกลันตันและรัฐเปรัก
ปัตตานี	1,940.356	1.21	-
ยะลา	4,521.078	2.8	รัฐเปรักและรัฐเคดาห์
รวม	10,936.864	6.80	

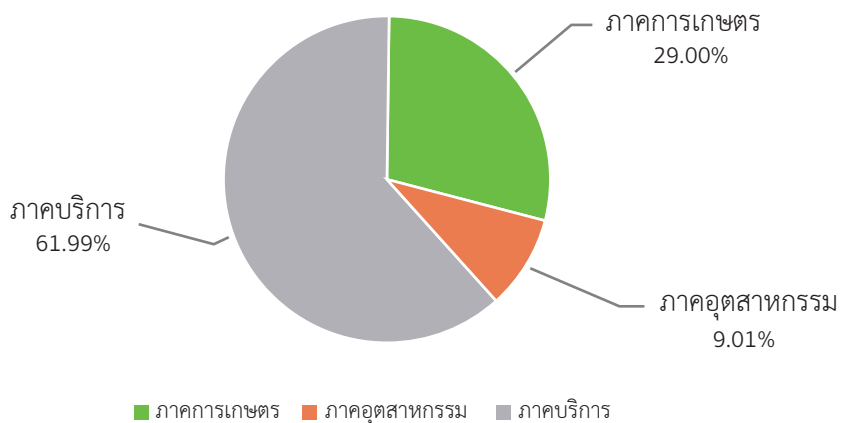
อายุ	จังหวัด			
	จังหวัดยะลา	จังหวัดปัตตานี	จังหวัดนราธิวาส	รวมทั้งหมด
จำนวนรวม	617,146	842,939	1,056,650	2,516,735
รวมประชากรชาย	307,142	418,378	521,995	1,247,515
รวมประชากรหญิง	310,004	424,561	534,655	1,269,220
0-2 ปี	27,319	37,824	43,351	108,494
3-5 ปี	29,649	41,190	48,092	118,931
6-11 ปี	63,132	87,629	104,834	255,595
12-14 ปี	30,951	43,225	52,312	126,488
15-17 ปี	30,579	41,864	52,430	124,873
18-22 ปี	49,662	70,534	83,347	203,543
23-60 ปี	307,068	415,053	540,120	1,262,241
61-70 ปี	40,619	53,547	70,155	164,321
71-80 ปี	20,724	28,667	34,696	84,087
81 ปีขึ้นไป	12,649	18,105	19,464	50,218

สัดส่วนประชากรตามช่วงอายุในสามจังหวัดชายแดนใต้



ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

กลุ่มสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) ในปี 2563 มูลค่า 139,173 ล้านบาท เทียบเท่ากับร้อยละ 0.89 ของประเทศ และร้อยละ 10.78 ของภาคใต้ โดยจังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงที่สุด มีมูลค่า 48,929 ล้านบาท รองลงมาคือ จังหวัดยะลา มีมูลค่า 48,816 ล้านบาท และจังหวัดนราธิวาส มีมูลค่า 40,415 ล้านบาท



ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) กลุ่มสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปี 2563

กรอบแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2566 – 2570

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้วางกรอบแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2566 – 2570 โดยมีเป้าหมาย คือ การพัฒนา “ศูนย์กลางการเกษตร การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมการค้าชายแดน บนสังคมพหุวัฒนธรรมเข้มแข็งอย่างยั่งยืน” โดยกำหนดนิยามความหมาย ดังนี้

ศูนย์กลางการเกษตร หมายถึง กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นศูนย์กลางการผลิต แปรรูป อุตสาหกรรมเกษตรที่สำคัญของกลุ่มจังหวัด เช่น ยางพารา ปาล์ม ผลไม้ ทุเรียน ลองกอง มังคุด ปศุสัตว์ และประมง สินค้าเกษตรที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าทั้งเกษตรกร รายย่อยและเกษตรเชิงพาณิชย์ และการพัฒนาช่องทางการตลาด ภายใต้แนวคิด BCG Model

การท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ วัฒนธรรม ที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวกระแสหลักและการท่องเที่ยวชุมชน ทั้งภายในประเทศและกลุ่มประเทศอาเซียน หรือนักท่องเที่ยวกลุ่มประเทศมุสลิม

อุตสาหกรรมการค้าชายแดน กลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุน ชายแดนภาคใต้ที่เชื่อมโยงกับ ประเทศมาเลเซีย และประเทศต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกของอาเซียน

สังคมพหุวัฒนธรรมเข้มแข็ง กลุ่มจังหวัดเป็นสังคมคุณภาพ มีทุนคนที่มีศักยภาพ ตลอดช่วงวัยโดยเฉพาะเด็กและวัยแรงงาน มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่งผล ต่อการมีความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ความยั่งยืนสังคมวัฒนธรรม ความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม และความยั่งยืนทางสุขภาพ

ทิศทางการพัฒนากลุ่มจังหวัดชายแดน 2566-2570

เป็น “ฐานเศรษฐกิจชายแดนที่มั่นคง บนสังคมพหุวัฒนธรรม”



แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2566 – 2570

สถานการณ์ความยากจนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากรายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565) มีครัวเรือนยากจนในปี 2565 ทั้งสิ้น 1.12 ล้านครัวเรือน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 4.14 ของครัวเรือนทั้งหมด เทียบเคียงเป็นจำนวนประชากรกว่า 3.79 ล้านคน หรือคิดเป็นสัดส่วนคนจนร้อยละ 5.43 โดยในส่วนของความยากจนเชิงพื้นที่นั้นพบว่า จังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด 10 อันดับแรกในปี 2565 ได้แก่ แม่ฮ่องสอน ปัตตานี ตาก นราธิวาส กาฬสินธุ์ หนองบัวลำภู ยะลา ศรีสะเกษ ชัยนาท และระนอง ตามลำดับ ซึ่งทั้งสามจังหวัดชายแดนใต้อยู่ใน 10 อันดับแรก โดยปัตตานีเป็นจังหวัดในภาคใต้ที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด ในขณะที่ภาคที่มีสัดส่วนคนจนหลายมิติสูงสุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาความยากจนที่มีความแตกต่างกันในระดับภาค

ปี	ลำดับ 1	ลำดับ 2	ลำดับ 3	ลำดับ 4	ลำดับ 5	ลำดับ 6	ลำดับ 7	ลำดับ 8	ลำดับ 9	ลำดับ 10
2565	แม่ฮ่องสอน (24.64)	ปัตตานี (24.23)	ตาก (21.73)	นราธิวาส (19.25)	กาฬสินธุ์ (18.26)	หนองบัวลำภู (18.16)	ยะลา (17.16)	ศรีสะเกษ (16.03)	ชัยนาท (15.26)	ระนอง (14.57)
2564	ปัตตานี (30.85)	กาฬสินธุ์ (25.20)	แม่ฮ่องสอน (24.59)	นครราชสีมา (21.01)	ระนอง (19.90)	ยะลา (19.25)	นราธิวาส (18.69)	พะเยา (18.13)	หนองบัวลำภู (18.12)	ศรีสะเกษ (18.10)
2563	ปัตตานี (44.20)	แม่ฮ่องสอน (29.59)	นราธิวาส (24.99)	กาฬสินธุ์ (23.14)	ระนอง (21.94)	นครราชสีมา (21.20)	นครพนม (19.65)	ตาก (18.65)	ยะลา (17.39)	ศรีสะเกษ (16.72)
2562	ปัตตานี (29.86)	นราธิวาส (25.76)	แม่ฮ่องสอน (24.53)	ตาก (21.25)	กาฬสินธุ์ (19.86)	พัทลุง (18.96)	สระแก้ว (18.74)	ชัยนาท (17.89)	อ่างทอง (17.32)	ระนอง (16.88)
2561	แม่ฮ่องสอน (46.54)	ปัตตานี (33.22)	ตาก (29.60)	กาฬสินธุ์ (28.60)	พัทลุง (26.98)	นราธิวาส (26.74)	ชัยนาท (26.12)	ยะลา (21.52)	บุรีรัมย์ (21.03)	ระนอง (20.75)
2560	ปัตตานี (34.55)	นราธิวาส (34.48)	แม่ฮ่องสอน (33.01)	กาฬสินธุ์ (32.87)	นครพนม (29.47)	ตาก (27.16)	ชัยนาท (26.21)	บุรีรัมย์ (20.99)	พัทลุง (20.30)	สระแก้ว (19.00)
2559	แม่ฮ่องสอน (38.61)	นราธิวาส (37.44)	ปัตตานี (36.21)	กาฬสินธุ์ (31.68)	นครพนม (30.60)	ชัยนาท (28.34)	ตาก (27.44)	บุรีรัมย์ (24.32)	อำนาจเจริญ (24.00)	น่าน (23.53)
2558	ปัตตานี (35.01)	แม่ฮ่องสอน (34.60)	ตาก (24.60)	บุรีรัมย์ (23.34)	น่าน (21.71)	ยะลา (20.91)	ชัยนาท (19.64)	นราธิวาส (19.55)	กาญจนบุรี (17.79)	กาฬสินธุ์ (17.66)
2557	แม่ฮ่องสอน (45.74)	นราธิวาส (45.20)	กาฬสินธุ์ (42.80)	ปัตตานี (39.20)	บุรีรัมย์ (39.13)	ตาก (36.59)	ยะลา (32.39)	น่าน (29.29)	เชียงราย (26.68)	นครพนม (25.05)
2556	แม่ฮ่องสอน (65.34)	ปัตตานี (37.95)	นราธิวาส (35.30)	ตาก (34.06)	นครพนม (31.51)	กาฬสินธุ์ (30.84)	มุกดาหาร (29.52)	หนองบัวลำภู (27.38)	บุรีรัมย์ (25.45)	อุบลราชธานี (24.25)
2555	แม่ฮ่องสอน (62.95)	ปัตตานี (46.80)	นราธิวาส (42.73)	กาฬสินธุ์ (39.97)	ศรีสะเกษ (36.18)	ตาก (35.93)	นครพนม (34.93)	สกลนคร (34.25)	บุรีรัมย์ (31.61)	มุกดาหาร (30.63)
2554	แม่ฮ่องสอน (58.85)	ตาก (43.50)	ศรีสะเกษ (35.89)	บุรีรัมย์ (33.67)	ปัตตานี (33.39)	ยโสธร (32.45)	กาญจนบุรี (32.19)	นครพนม (32.11)	ราชบุรี (30.10)	กาฬสินธุ์ (28.55)
2553	แม่ฮ่องสอน (70.39)	ศรีสะเกษ (55.79)	ปัตตานี (54.26)	กาฬสินธุ์ (51.64)	นครพนม (46.41)	ตาก (45.87)	สระแก้ว (40.70)	นราธิวาส (35.24)	บุรีรัมย์ (32.82)	อุดรธานี (30.69)
2552	แม่ฮ่องสอน (74.39)	ศรีสะเกษ (58.73)	นราธิวาส (54.94)	กาฬสินธุ์ (51.18)	ปัตตานี (49.65)	บุรีรัมย์ (47.18)	สระแก้ว (41.73)	ยะลา (38.66)	ตาก (37.61)	นครพนม (37.06)
2551	แม่ฮ่องสอน (70.39)	กาฬสินธุ์ (57.00)	ศรีสะเกษ (54.87)	ปัตตานี (51.07)	สระแก้ว (46.25)	บุรีรัมย์ (42.84)	นครพนม (40.82)	นราธิวาส (40.13)	ตาก (39.70)	ชัยภูมิ (39.63)
2550	แม่ฮ่องสอน (74.40)	นราธิวาส (53.40)	ศรีสะเกษ (48.93)	สระแก้ว (48.22)	บุรีรัมย์ (47.29)	ปัตตานี (44.99)	สุโขทัย (41.53)	กาฬสินธุ์ (40.23)	ชัยภูมิ (39.74)	ตาก (37.08)
2549	แม่ฮ่องสอน (69.55)	นราธิวาส (66.20)	สระแก้ว (56.26)	บุรีรัมย์ (54.53)	อุบลราชธานี (49.29)	ปัตตานี (43.38)	ศรีสะเกษ (43.19)	ชัยภูมิ (42.39)	กาฬสินธุ์ (40.79)	นครพนม (36.73)
2547	สระแก้ว (68.80)	แม่ฮ่องสอน (59.47)	หนองบัวลำภู (53.92)	ตาก (51.67)	ชัยภูมิ (51.62)	สุรินทร์ (51.44)	กาฬสินธุ์ (49.36)	บุรีรัมย์ (49.26)	สกลนคร (48.04)	นราธิวาส (47.74)
2545	สระแก้ว (69.72)	นราธิวาส (67.61)	อุทัยธานี (63.06)	หนองบัวลำภู (62.75)	ตาก (62.67)	ศรีสะเกษ (62.54)	สุรินทร์ (60.48)	เพชรบูรณ์ (57.54)	แม่ฮ่องสอน (56.74)	ลำปาง (56.55)
2543	อุตรดิตถ์ (81.58)	หนองบัวลำภู (76.50)	สุรินทร์ (73.75)	นราธิวาส (73.30)	แม่ฮ่องสอน (72.83)	ยโสธร (70.22)	สระแก้ว (69.50)	เพชรบูรณ์ (69.00)	สุพรรณบุรี (68.92)	นครพนม (67.08)

รายชื่อจังหวัดที่ติดอันดับ 10 จังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด หรือมีความยากจนหนาแน่นสูงที่สุดในช่วงปี 2543 – 2565

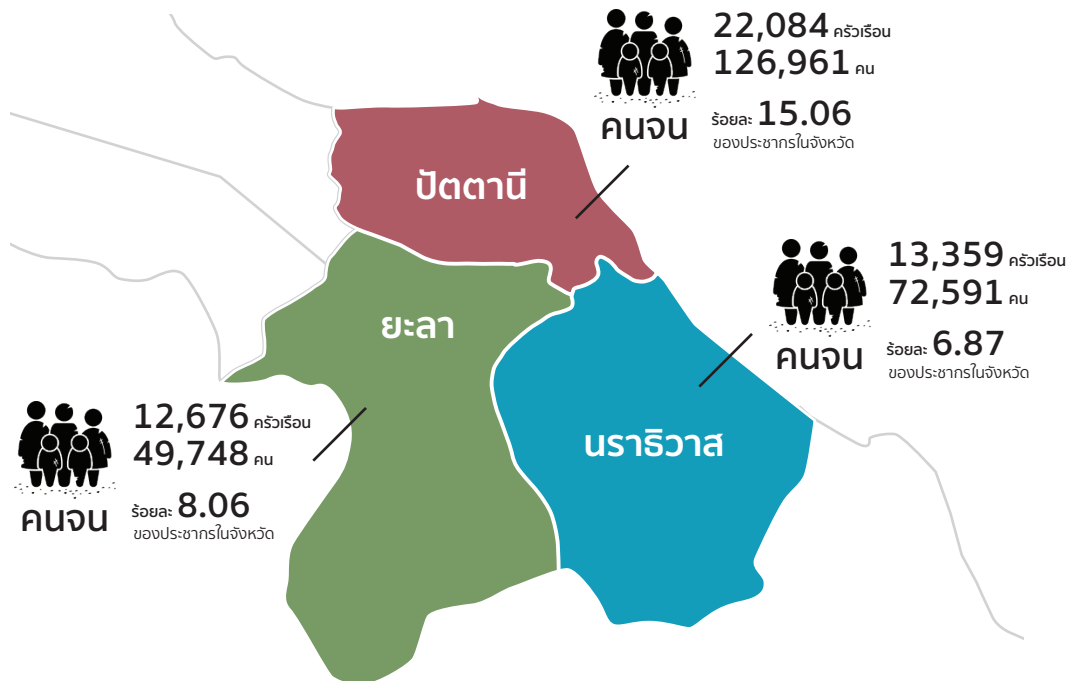
ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565, หน้า 17)

โดยข้อมูลของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จะเห็นได้ว่า กลุ่มสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ยังคงมีความรุนแรงของปัญหาความยากจนในระดับสูงและกระจุกตัว ในขณะที่เส้นความยากจน ในปี 2565 ปรับตัวเพิ่มขึ้นมาอยู่ที่ 2,997 บาทต่อคนต่อปี (จาก 2,803 บาทต่อคนต่อปี ในปี 2564) สาเหตุสำคัญมาจากการเพิ่มขึ้นของอัตราเงินเฟ้อที่สูงขึ้นจากปีก่อนหน้า โดยเฉพาะในกลุ่มสินค้าอาหาร สะท้อนให้เห็นถึงค่าครองชีพประชาชนที่เพิ่มขึ้นทั้งในภาพรวมประเทศและภูมิภาคต่าง ๆ ทั้ง กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง และภาคใต้ ทำให้ระดับเส้นความยากจนปรับตัวสูงขึ้น

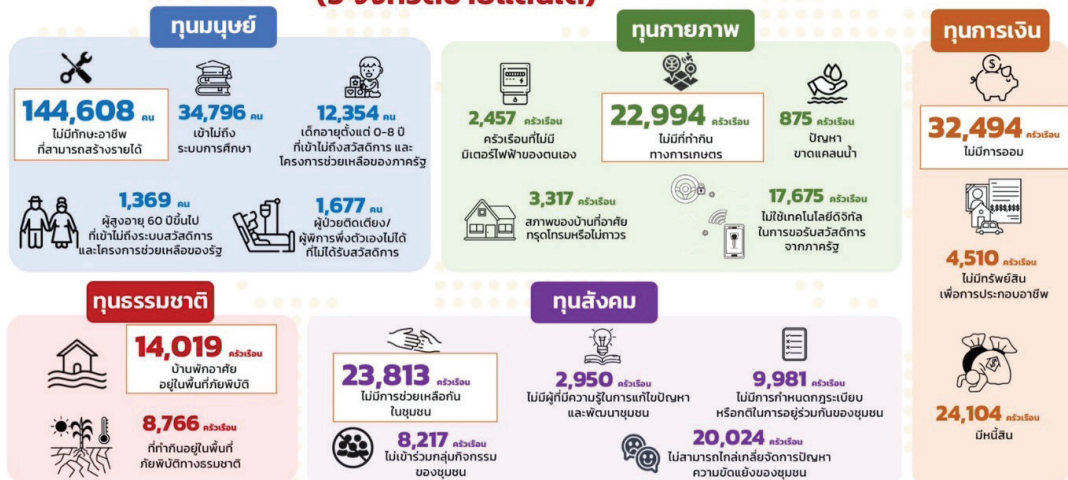
ทั้งนี้ ตั้งแต่ปี 2562 เป็นต้นมา หน่วย บพท. ร่วมกับมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาพื้นที่และภาคีเครือข่ายสำคัญ ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาค่าความยากจนในพื้นที่ 20 จังหวัดของประเทศไทย รายได้ภาคครัวเรือนต่ำที่สุดจากข้อมูลดัชนีความก้าวหน้าของคนที่ 2562 และการขับเคลื่อนไทยไปด้วยกันของรัฐบาล โดยรวมทั้ง 3 จังหวัดในชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จากผลการสนับสนุนการดำเนินงานเชิงพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาค่าความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ หน่วย บพท. จึงขยายผลการทำงานและสนับสนุนการวิจัยในการยกระดับคุณภาพชีวิตและพัฒนาอาชีพ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 โดยพัฒนารอบการวิจัย “พื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม” ภายใต้แผนงานวิจัยและนวัตกรรม “ขจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ โดยการเพิ่มโอกาสของการเข้าถึงการพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม” ขึ้น โดยได้กำหนด “พื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม (Strategic Research Area for Poverty Alleviation and Social Mobility: SRA)” จำนวน 7 จังหวัด คือ ลำปาง กาฬสินธุ์ มุกดาหาร พัทลุง ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส โดยในส่วนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ที่สำคัญของโครงการ

ข้อมูลจากการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาค่าความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ โดยมหาวิทยาลัยเชิงพื้นที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ได้สำรวจและจัดทำระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนขึ้นสู่ระดับจังหวัด (PPPConnex) รายจังหวัด ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2567 เพื่อเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ ประเมินสถานการณ์ความยากจน ซึ่งเห็นว่าข้อมูลคนจนในภาพรวมของพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ มีจำนวนคนยากจน 48,119.00 ครัวเรือน หรือ 249,300.00 คน คิดเทียบเป็นร้อยละ 9.91 ของประชากรรวมทั้งหมดในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจำแนกเป็น

- ปัตตานี มีคนจน 22,084.00 ครัวเรือน หรือ 126,961.00 คน เท่ากับร้อยละ 15.06 ของประชากรจังหวัด
- ยะลา มีคนจน 12,676.00 ครัวเรือน หรือ 49,748.00 คน คิดเป็นร้อยละ 8.06 ของประชากรจังหวัด
- นราธิวาส มีคนจน 13,359.00 ครัวเรือน หรือ 72,591.00 คน คิดเป็นร้อยละ 6.87 ของประชากรในจังหวัด



สถานการณ์ปัญหาความยากจนด้วยฐานทุน 5 ด้าน (3 จังหวัดชายแดนใต้)



หากพิจารณาฐานทุนทั้ง 5 ด้านพบว่ากลุ่มคนยากจนในสามจังหวัดชายแดนใต้ขาดทักษะอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ (ทุนมนุษย์) สูงถึง 144,608 คน ตามมาด้วยการไม่มีเงินออม (ทุนการเงิน) 32,494 คน ขาดการช่วยเหลือกันในกลุ่มชน (ทุนสังคม) 23,813 คน ไม่มีที่ดินทำกินทางการเกษตร (ทุนกายภาพ) 22,994 คน และบ้านพักอาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยพิบัติ (ทุนธรรมชาติ) ถึง 14,019 คน ตามลำดับ

ทุน 5 ด้าน	กลุ่มที่ 1 อยู่ลำบาก	กลุ่มที่ 2 อยู่ยาก	กลุ่มที่ 3 อยู่พอได้	กลุ่มที่ 4 อยู่ดี
ทุนมนุษย์	416	25,852	14,760	66
ทุนกายภาพ	454	33,712	7,344	0
ทุนเศรษฐกิจ	15,757	18,435	6,436	879
ทุนธรรมชาติ	12,088	29,091	279	0
ทุนทางสังคม	27,848	12,258	1,383	7

โดยหากจัดกลุ่มครัวเรือนยากจนด้วยฐานทุน 5 ด้าน ส่วนใหญ่อยู่ใน กลุ่มที่ 2 อยู่ยาก จำนวนมากที่สุด ตามมาด้วยกลุ่มที่ 1 อยู่ลำบาก และกลุ่มที่ 3 อยู่พอได้ ตามลำดับ

ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ปัญหาความยากจนเรื้อรังในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบหลายสาเหตุ อาทิ

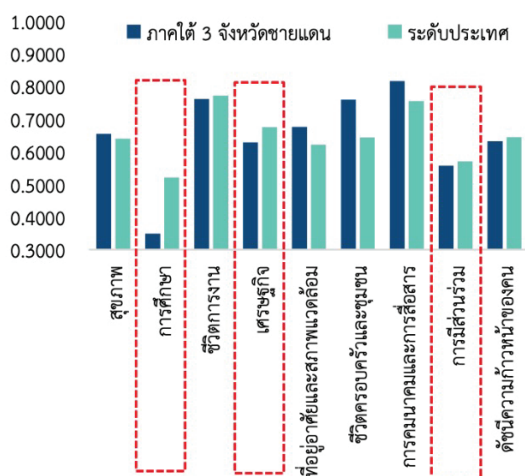
1.ปัญหาความรุนแรงและเหตุการณ์ความไม่สงบ จากการสำรวจของ Peace survey ตั้งแต่ปี 2547 จนถึงปัจจุบัน เกิดสถานการณ์ความรุนแรงและเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 22,166 ครั้ง ทำให้มีผู้เสียชีวิต 7,520 คน และผู้บาดเจ็บ 13,968 คน จากรายงานโดยเครือข่ายวิชาการ Peace Survey (2566) ในผลการสำรวจครั้งที่ 7 ช่วงเมษายน - พฤษภาคม 2566 มีรายงานการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในหลายพื้นที่กว่า 23 จุด ถึงแม้ว่าแนวโน้มสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้จะลดลง แต่ประชาชนกลับมีความรู้สึกต่อสถานการณ์เหมือนเดิมและแย่กว่าเดิม กว่าร้อยละ 62.9 โดยสถานการณ์ที่ผ่านมา ส่งผลต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจในจังหวัด ความเชื่อมั่นในการลงทุน และการจ้างงานในพื้นที่ ผลงานวิจัยที่ผ่านมา เช่น งานวิจัยเศรษฐกิจของภาคครัวเรือนจังหวัดปัตตานีของอนุวัต สงสม (2552) ชี้ให้เห็นว่าเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ มีความสัมพันธ์กับทิศทางการลดลงของผลผลิต การลดลงของรายได้ และการเพิ่มขึ้นของหนี้สินอย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มพื้นที่ซึ่งมีจำนวนครั้งของเหตุการณ์ความไม่สงบสูง มีค่าเฉลี่ยของระดับปัญหาสินค้าราคาแพง รายได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภค เงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอในการผลิต ค่าใช้จ่ายในการขนส่งที่เพิ่มขึ้นและขาดตลาด รองรับผลผลิต สูงกว่ากลุ่มพื้นที่อื่น อีกทั้งความชบเซาทางเศรษฐกิจยังส่งผลกระทบต่อชีวิตทางเศรษฐกิจของคนหลายกลุ่ม ซึ่งเพิ่มความยากลำบากในการประกอบอาชีพและความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทำให้ประชากรบางรายตัดสินใจอพยพโยกย้ายออกไปอยู่นอกพื้นที่ (ชลิตา, 2560)

2.การพัฒนาคนและโอกาสทางการศึกษา

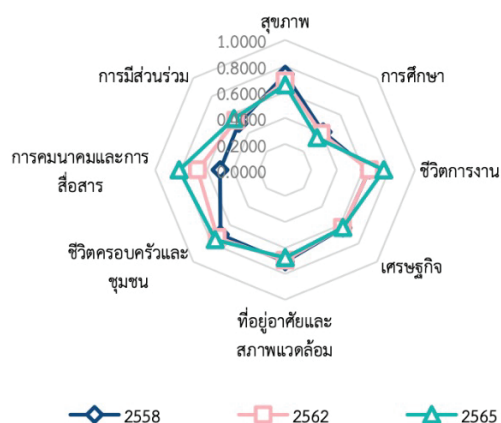
จากข้อมูลอัตราเติบโตของดัชนีความก้าวหน้าของคนในแต่ละภาค ปี 2565 รวบรวมและประเมินผลโดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) พบว่า การพัฒนาคนในภาพรวมของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ค่า 0.6320 นับว่ามีระดับการพัฒนาคนต่ำกว่าระดับประเทศค่อนข้างมาก โดยปัจจัยสำคัญ คือระดับการพัฒนาทางด้านการศึกษาคือต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศในสัดส่วนที่สูง อันเป็นผลมาจากคะแนนเฉลี่ยการทดสอบ O-NET ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีดัชนีย่อยที่มีค่าต่ำกว่าระดับประเทศ ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านชีวิตการงาน ด้านเศรษฐกิจ และด้านการมีส่วนร่วม เมื่อเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา พบว่า มีเพียง 3 ด้านที่มีค่าดัชนีย่อยลดลง คือ ด้านสุขภาพ ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อมด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน เนื่องจากสัดส่วนประชากรที่ประสบภัยพิบัติที่เพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งจำนวนการแจ้งความคดีชีวิต ร่างกาย เพศ และคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยฉุดรั้งค่าดัชนีการพัฒนาคน

จากอัตราการเข้าเรียนสู่ทุกระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย (รวม ปวช.) ปริญญาตรี (รวม ปวส.) พบว่า ภาคใต้มีอัตราการเข้าเรียนสู่ทุกระดับที่ต่ำที่สุด สะท้อนปัญหาการหลุดออกนอกระบบการศึกษาที่สูงกว่าภูมิภาคอื่น ส่วนหนึ่งเป็นผลจากปัญหาความยากจน ซึ่งภาคใต้มีสัดส่วนคนจนสูงที่สุด โดยเฉพาะกลุ่มคนจนมาก (รายจ่ายต่ำกว่าเส้นยากจนเกินร้อยละ 20) มีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 2.73 และปัญหาของจังหวัดที่มีเด็กไม่เรียนต่อในระดับสูงกว่าภาคบังคับจำนวนมาก ส่งผลให้ประชากรวัยแรงงานของจังหวัดเป็นแรงงานที่มีคุณภาพต่ำ โดยจากรายงานข้อมูลของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ชี้ว่า หากเด็กที่หลุดออกนอกระบบการศึกษาไม่สามารถกลับเข้าสู่ระบบการศึกษา หรือไม่ได้เข้าสู่ระบบการทำงาน จะส่งผลต่อเนื่องถึงความสามารถในการสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจ เกิดเป็นความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษาที่ส่งผลกระทบถึงปัญหาความยากจน

ปี 2565



ปี 2558 - 2564



ดัชนีความก้าวหน้าของคนของกลุ่ม 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ปี 2565

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2565, หน้า 26)

3.การประกอบอาชีพและโอกาสในการจ้างงาน ด้วยสถานการณ์จากการขาดการจ้างงานในพื้นที่ ทำให้เกิดปรากฏการณ์ชาวไทยที่มีบ้านเกิดอยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในปัตตานี ยะลา และนราธิวาส รวมถึงพื้นที่ใกล้เคียง เดินทางข้ามฝั่งไปทำงานเป็นลูกจ้างในร้านอาหารไทยที่ประเทศมาเลเซีย เป็นที่มาของชื่อเรียก “แรงงานต้มยำกุ้ง” ซึ่งใช้เรียกแรงงานกลุ่มนี้ตามเมนูอาหารไทย ทั้งนี้ ข้อมูลจากงานวิจัยเชิงพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ว่า ช่วงอายุของผู้ที่ไปทำงานมาเลเซียส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 15 - 30 ปี ถึงร้อยละ 77.63 มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่อายุมากกว่า 30 ปีขึ้นไป สำหรับรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของแรงงานที่ประกอบอาชีพในประเทศมาเลเซียส่วนใหญ่อยู่ที่ช่วงรายได้ 5,000 - 10,000 บาทต่อเดือน เหตุผลสำคัญที่สมาชิกในครัวเรือนเดินทางไปทำงานในประเทศมาเลเซีย พบว่า ร้อยละ 34.34 เกิดจากสถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนอยู่ในฐานะยากจน เหตุผลรองลงมา คือ ร้อยละ 31.93 ประสบกับปัญหาไม่สามารถหางานได้ในประเทศไทย จึงจำเป็นต้องไปเป็นลูกจ้างแรงงานที่ประเทศมาเลเซียในกลุ่มของร้านค้าอาหาร และมองว่าการทำงานที่ประเทศมาเลเซียมีรายได้ที่สูงกว่า นอกจากนั้นจะเป็นเหตุผลอื่น ๆ เช่น ต้องการมีประสบการณ์การใช้ชีวิตในต่างประเทศ และต้องการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ เป็นต้น โดยข้อเสนอแนะของผู้ที่เป็นแรงงานในต่างประเทศได้ให้ไว้เกี่ยวกับการจัดหางาน คือ ขอให้รัฐส่งเสริมสวัสดิการที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตให้มากขึ้น โดยเฉพาะเบี้ยเลี้ยงสวัสดิการผู้สูงอายุ การส่งเสริมการมีอาชีพให้กับผู้มีรายได้น้อยหรือฐานะยากจน การให้ความสำคัญกับทุนการศึกษาให้กับบุตรหลานหรือสมาชิกในครอบครัว การส่งเสริมอุปกรณ์สำหรับการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับสมาชิกของครอบครัวเพื่อสร้างความมั่นคงด้านรายได้ที่ยั่งยืน รวมถึงต้องการให้หน่วยงานรัฐให้ความสำคัญในการช่วยเหลือ คือการส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่มคนที่ว่างงาน รวมถึงเยาวชนเพิ่งจบใหม่ที่ว่างงาน ซึ่งสามารถสร้างผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงเรื่องเศรษฐกิจในพื้นที่ได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม จากผลกระทบของสถานการณ์โควิด-19 ที่ผ่านมา และการย้ายกลับมาในประเทศไทย ส่งผลต่ออัตราการว่างงานเพิ่ม และจำนวนคนยากจนที่สูงขึ้น

ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ครัวเรือนยากจนมีอาชีพเกษตรกรรมนั้น ยังพบปัญหาทุนกายภาพในด้านการขาดที่ดินทำกินทางการเกษตรสูงที่สุด คือ เป็นจำนวนสูงถึง 10,867 ครัวเรือนในจังหวัดปัตตานี ที่พบว่า หัวหน้าครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นส่วนใหญ่ คือ อาชีพเกษตรกรรม และกว่าร้อยละ 30 ของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นอยู่ในอำเภอยะหริ่ง การเข้าไม่ถึงกรรมสิทธิ์ที่ดินสำหรับอาชีพเกษตรกรรมยังส่งผลต่อความสามารถในการผลิตและรายได้ครัวเรือนไม่เพียงพอ และจำนวน 6,369 ครัวเรือนในจังหวัดยะลา และ 5,734 ครัวเรือนในจังหวัดนราธิวาสที่ยังไม่มีที่ดินทำกินทางการเกษตร

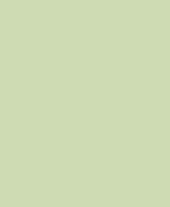


4. ภัยพิบัติ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และผลกระทบเชิงนิเวศ

จากสถานการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วมจังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วงเดือนธันวาคม 2566 ที่ผ่านมา ส่งผลกระทบต่อชุมชนและครัวเรือนยากจนเป็นอย่างมากที่อาจทำให้เกิดกลุ่มครัวเรือนยากจนสูงขึ้น เช่น ในจังหวัดนราธิวาสเกิดภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (อุทกภัย) ทั้ง 13 อำเภอ โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอจะแนะ อำเภอระแงะ อำเภอสุไหงโก-ลก และอำเภอเมืองนราธิวาส ประชาชนได้รับผลกระทบกว่า 62,613 ครัวเรือน หรือในจังหวัดยะลา พบว่า ปัญหาสำคัญในช่วงพายุ คือ ขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพ ไม่มีรายได้สำหรับการใช้จ่ายในครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพเสียหายที่อยู่อาศัยเสียหาย เด็กไม่สามารถเรียนหนังสือได้ ภาวะจิตใจได้รับผลกระทบ มีความวิตกกังวลโอกาสในการที่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาที่อาจล่าช้า หรือตกหล่น โดยเฉพาะในกลุ่มคนจนหรือคนเปราะบางเป้าหมาย ที่เข้าถึงโอกาสในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลมากกว่าคนทั่วไป นอกจากนี้ การศึกษาของ ชล บุนนาคและคณะ (2565) ยังชี้ว่า พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังต้องการความรู้เข้ามาจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวกับประเด็นการจัดการน้ำ ปัญหาจากโครงการพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และชายฝั่งภาคใต้ของประเทศไทยถูกทำลายด้วยโครงการก่อกำแพงกันคลื่นซึ่งผลกระทบเชิงนิเวศ ภัยพิบัติ และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จะส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตทางการเกษตรและประมงในพื้นที่สามจังหวัด และรายได้ของครัวเรือนที่เกี่ยวข้อง

5. ปัญหาความยากจนเรื้อรังข้ามรุ่น ด้วยปัญหาจากความยากจนเรื้อรังในจังหวัด

ชายแดนภาคใต้มักเป็นเรื่องความยากจนข้ามรุ่น โดยเกิดข้อจำกัดของโอกาสในการเลื่อนชั้นทางสังคม ซึ่งเด็กจากครอบครัวที่ยากจนยังต้องเผชิญกับอุปสรรคด้านการศึกษาและการจ้างงานทำให้เกิดวงจรความยากจน จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังพบว่า ครัวเรือนยากจนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังขาดทุนทางการเงิน โดยเฉพาะขาดการออมสูงถึง 14,972 ครัวเรือน ในจังหวัดปัตตานี จำนวน 8,474 ครัวเรือน ในจังหวัดยะลา และ จำนวน 9,048 ครัวเรือน ในจังหวัดนราธิวาส



สถานการณ์ความยากจน ในจังหวัดปัตตานี

ข้อมูลจังหวัดปัตตานี

จังหวัดปัตตานีตั้งอยู่ทางตอนล่างของประเทศไทย เป็นจังหวัดเดียวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดนที่ไม่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศมาเลเซีย อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 1,055 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 1,940.35 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,212,723 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.38 ของพื้นที่ประเทศไทย และเป็นจังหวัดที่มีขนาดพื้นที่ขนาดใหญ่ เป็นลำดับที่ 68 ของประเทศไทย และเมื่อจำแนกในระดับภาคใต้ พบว่าจังหวัดปัตตานี มีขนาดพื้นที่น้อยที่สุดรองจากจังหวัดภูเก็ต โดยมีอาณาเขตทิศเหนือติดกับอ่าวไทย ทิศใต้ติดกับจังหวัดยะลาและจังหวัดนราธิวาส ทิศตะวันออกติดกับอ่าวไทย และทิศตะวันตกติดกับจังหวัดสงขลา ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดปัตตานี แบ่งเป็น 3 ลักษณะ ประกอบด้วย



พื้นที่ราบชายฝั่งทะเล เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ ประมาณ 1 ใน 3 ของพื้นที่จังหวัด ได้แก่ ทางตอนเหนือ และทางตะวันออกของจังหวัด มีหาดทรายยาวและเป็นที่ราบชายฝั่ง กว้างประมาณ 10 – 30 กิโลเมตร มีความยาว ชายฝั่งทั้งหมด 116.40 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่อำเภอชายทะเลจำนวน 6 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอหนองจิก อำเภอเมืองปัตตานี อำเภอยะหริ่ง อำเภอปะนาเระ อำเภอสายบุรี และอำเภอไม้แก่น

พื้นที่ราบลุ่ม บริเวณตอนกลาง และตอนใต้ของจังหวัด มีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่านที่ดิน มีความเหมาะสมในการทำเกษตรกรรม ปลูกรubber ข้าว ยางพารา ได้แก่ พื้นที่ในเขตอำเภอแม่ลาน อำเภอยะรัง อำเภอยะหริ่ง อำเภอมายอ และอำเภอปะนาเระ

พื้นที่ภูเขา เป็นพื้นที่ส่วนน้อยอยู่ทางตอนใต้ของอำเภอโคกโพธิ์ อำเภอกะป้อ ทางตอนบนของอำเภอทุ่งยางแดง และทางตะวันออกของอำเภอสายบุรี บริเวณดังกล่าวเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ และเป็นพื้นที่ปลูก ลองกอง ยางพารา

ด้านการแบ่งหน่วยการปกครอง จังหวัดปัตตานีแบ่งออกเป็น 12 อำเภอ 115 ตำบล 647 หมู่บ้าน โดยมีหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 115 แห่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 2 แห่ง (เทศบาลเมืองปัตตานี และเทศบาลเมืองตะลุบัน) เทศบาลตำบล 15 แห่ง และ องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 97 แห่ง

ข้อมูลจังหวัดปัตตานี



- จังหวัดปัตตานีมีพื้นที่ทั้งสิ้น 1,940.35 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,212,723 ไร่
- มีขนาดพื้นที่ขนาดใหญ่ เป็นลำดับที่ 68 ของประเทศไทย
- มีประชากรทั้งสิ้น 732,955 คน เป็นเพศชาย 362,263 คน เป็นเพศหญิง 370,692

- จังหวัดปัตตานีแบ่งออกเป็น 12 อำเภอ 115 ตำบล 647 หมู่บ้าน มีหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 115 แห่ง

- ตั้งอยู่ตอนล่างของประเทศ
- อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 1,055 กิโลเมตร โดยสามารถเดินทางสู่จังหวัดปัตตานีได้หลายวิธี ทั้งทางรถยนต์ส่วนตัว รถประจำทาง รถไฟ และเครื่องบิน
- โครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัดปัตตานี แบ่งเป็น
- ภาคบริการ ร้อยละ 67.08 ภาคการเกษตร ร้อยละ 22.94 และภาคอุตสาหกรรม ร้อยละ 9.98
- ภาคการท่องเที่ยว
- ในปี พ.ศ. 2564 รายได้จากการท่องเที่ยว จำนวน 211.00 ล้านบาท จำนวนนักท่องเที่ยว 70,515 คน

- ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) มูลค่า 50,600 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 0.31 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมประเทศ
- อยู่ลำดับที่ 1 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน
- อยู่ลำดับที่ 8 ใน 14 จังหวัดของกลุ่มจังหวัดภาคใต้ และอยู่ในลำดับที่ 49 ของประเทศ

- พื้นที่เกษตรกรรม 758,437 ไร่ ผลผลิตสำคัญ
- ด้านพืช ประกอบด้วย ยางพารา ข้าว ไม้ผล (ลองกองทุเรียนเงาะมะพร้าวปาล์มน้ำมัน)
- ด้านปศุสัตว์ ประกอบด้วย โคเนื้อ กระบือ สุกร ไก่ เป็ด แพะ แกะ
- ด้านประมง มี 3 ประเภท คือ การประมงทะเล (กุ้งทะเล และ ปลากระพงขาว) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง และการประมงน้ำจืด



ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ (GDP และ GPP) ของจังหวัดปัตตานี

ปัจจัยขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดปัตตานี โดยพิจารณาจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจจังหวัด และโครงสร้างของแรงงานในจังหวัดปัตตานี พบว่า เครื่องชี้เศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดปัตตานี ได้แก่ (1) รายได้จากการทำประมงทะเล (2) รายได้จากผลผลิตยางพารา (3) รายได้จากธุรกิจภาคการบริการ และการค้าส่งค้าปลีก และ (4) การใช้จ่ายภาครัฐ

ปัจจัยเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจจังหวัดปัตตานี ได้แก่

(1) เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อขยายตัวของเศรษฐกิจในจังหวัด เนื่องจากปัจจัยความรุนแรงที่เกิดขึ้น ทำให้นักลงทุนจากนอกพื้นที่ไม่กล้าเข้ามาลงทุน เพราะห่วงเกรงปัญหาเรื่องความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ผู้ประกอบการขาดความเชื่อมั่น การเลิกกิจการอย่างต่อเนื่อง เกิดปัญหาการว่างงานสูง ธุรกิจบางส่วนขาดแคลนแรงงานเพราะแรงงานในพื้นที่ไม่เพียงพอ ต้องอาศัยแรงงานต่างถิ่น และแรงงานต่างด้าว

(2) ราคาสินค้าเกษตร ราคาสินค้าเกษตรโดยเฉพาะยางพาราที่ราคาปรับตัวลดลงอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ลดลง

(3) ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศส่งผลกระทบต่อปริมาณผลผลิตทางการเกษตรและประมงในพื้นที่

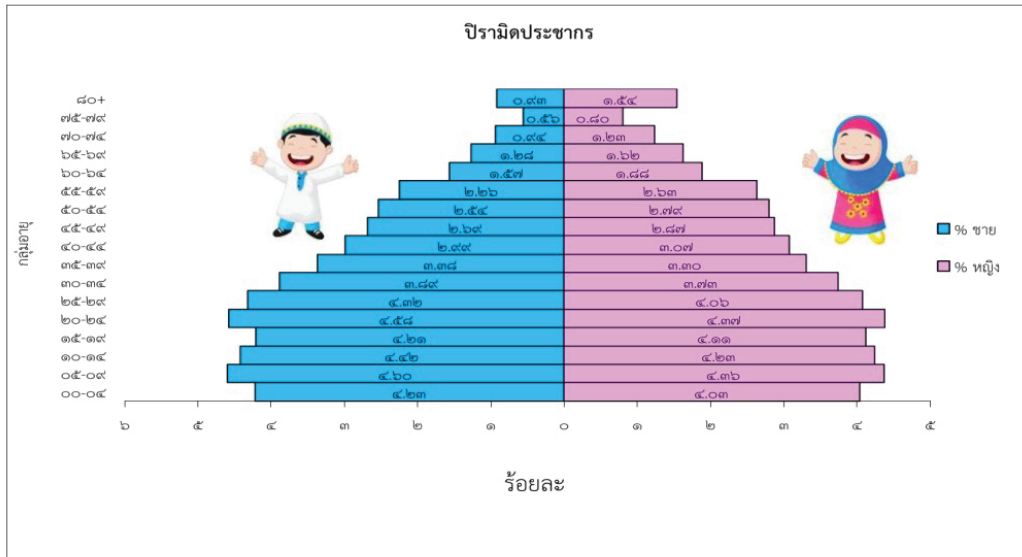
ในปี 2565 เศรษฐกิจจังหวัดปัตตานีขยายตัว เศรษฐกิจด้านอุปทาน (การผลิต) ขยายตัวภาคอุตสาหกรรมขยายตัวพิจารณาจากภาษีมูลค่าเพิ่มตามประเภทกิจการอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นเนื่องจากความต้องการของตลาดกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหาร ได้แก่ ปลาหมึกกระป๋อง ทั้งในและต่างประเทศยังคงมีอย่างต่อเนื่อง ภาคบริการขยายตัวจากรายได้กิจการโรงแรม ภาษีมูลค่าเพิ่มโรงแรมและภัตตาคาร และจำนวนผู้เข้าพักโรงแรมเพิ่มขึ้น ตามการฟื้นตัวของภาคการท่องเที่ยวจากการดำเนินนโยบายกระตุ้นภาคการท่องเที่ยวภายในประเทศอย่างต่อเนื่อง มาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการและมาตรการบรรเทาภาระค่าครองชีพแก่ประชาชนของรัฐบาล อาทิ มาตรการช่วยเหลือผู้ประกอบการของการดำเนิน โครงการสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (Soft Loan) Re – Open ให้กับธุรกิจโรงแรมและสาขาธุรกิจที่เกี่ยวข้อง (Supply Chain) เพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการ SMEs ช่วยฟื้นธุรกิจ โรงแรมในการเตรียมความพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยว

ประชากรจังหวัดปัตตานี

ข้อมูลประชากร ณ ปี 2565 จังหวัดปัตตานีมีประชากรทั้งสิ้น 732,955 คน เป็นเพศชาย 362,263 คน เป็นเพศหญิง 370,692 คน และมีอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรตลอดทั้งระยะเวลา 3 ปี ที่ผ่านมา โดยเฉลี่ยต่อปีประมาณจำนวน 2,313 คน ผลการสำรวจข้อมูลจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานีในปี 2565 ด้านการนับถือศาสนา พบว่า จังหวัดปัตตานี มีจำนวนผู้นับถือศาสนาอิสลามมากที่สุด จำนวน 484,782 คน คิดเป็นร้อยละ 82.095 รองลงมานับถือศาสนาพุทธ จำนวน 105,030 คน คิดเป็นร้อยละ 17.786 และนับถือศาสนาอื่น ๆ จำนวน 704 คน คิดเป็นร้อยละ 0.119

อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนประชากร
เมืองปัตตานี	96.837	13	66	136,262
โคกโพธิ์	339.414	12	83	69,044
ยะรัง	183.952	12	72	96,506
ยะหริ่ง	196.829	18	81	91,202
สายบุรี	178.424	11	65	71,860
มายอ	216.136	13	59	61,896
หนองจิก	231.526	12	76	82,577
ปะนาเระ	144.058	10	55	47,796
ไม้แก่น	55.201	4	17	13,088
ทุ่งยางแดง	144.970	4	24	25,661
กะพ้อ	98.815	3	27	19,234
แม่ลาน	89.194	3	22	17,829
รวมยอด	1,975.356	115	647	732,955

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดปัตตานี กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย 2566



ที่มา : ข้อมูลประชากรจากฐานทะเบียนราษฎร กระทรวงมหาดไทย ณ 30 มิถุนายน 2564

ข้อมูลการศึกษาจังหวัดปัตตานี

ข้อมูลจากสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) จัดการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2564 รายงานว่า จังหวัดปัตตานีมีค่าเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทย 37.45 วิชาภาษาอังกฤษ 31.44 วิชาคณิตศาสตร์ 31.06 มีค่าเฉลี่ยรายวิชาสูงกว่าระดับ ศรภ.7 (36.61, 31.11, 30.57 ตามลำดับ) แต่ต่ำกว่าระดับประเทศ (50.38, 39.22, 36.83 ตามลำดับ) และ ค่าเฉลี่ยรวมทุกสาระระดับจังหวัด (ศรจ.ปัตตานี) มีค่าเฉลี่ยรวมทุกสาระ 32.14 สูงกว่าระดับ ศรภ.7 (31.74) แต่ต่ำกว่าระดับประเทศ (40.19)

ผลการจัดการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ปีการศึกษา 2564 ค่าเฉลี่ยรายวิชาภาษาไทย 38.22 วิชาภาษาอังกฤษ 27.04 วิชาคณิตศาสตร์ 20.26 และวิชาวิทยาศาสตร์ 27.62 มีค่าเฉลี่ยรายวิชาต่ำกว่าระดับ ศรภ.7 (38.76, 27.31, 20.37, 27.83 ตามลำดับ) และระดับประเทศ (51.19, 31.11, 24.47, 31.45 ตามลำดับ) และค่าเฉลี่ยรวมทุกสาระระดับจังหวัด (ศรจ.ปัตตานี) มีค่าเฉลี่ยรวมทุกสาระต่ำกว่าระดับ ศรภ. (ศรภ.7) และระดับประเทศ

ปีที่	ลำดับที่ 77	ลำดับที่ 76	ลำดับที่ 75	ลำดับที่ 74	ลำดับที่ 73
2561	แม่ฮ่องสอน 0.2895	สกลนคร 0.3383	นราธิวาส 0.3522	ตาก 0.3623	สมุทรสาคร 0.3685
2562	แม่ฮ่องสอน 0.3065	นราธิวาส 0.3093	ตาก 0.3383	ปัตตานี 0.3776	หนองบัวลำภู 0.3952
2563	นราธิวาส 0.3318	แม่ฮ่องสอน 0.3346	ตาก 0.3928	ปัตตานี 0.3930	สกลนคร 0.4297
2564	นราธิวาส 0.2490	แม่ฮ่องสอน 0.3211	สกลนคร 0.3271	ปัตตานี 0.3388	ยะลา 0.3576

ดัชนีย่อยด้านการศึกษาที่รวบรวมและประเมินผลโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ระบุว่า 5 จังหวัดที่มีความก้าวหน้าด้านการศึกษาที่น้อยที่สุด คือนราธิวาส แม่ฮ่องสอน สกลนคร ปัตตานี และยะลา ตามลำดับ จากการประเมินความก้าวหน้าด้านการศึกษาในภาพรวมทุกจังหวัดทั่วประเทศ โดยใช้ดัชนีย่อยด้านการศึกษาเป็นเกณฑ์ในการวัดพบว่า จังหวัดนราธิวาสมีความก้าวหน้าด้านการศึกษาที่น้อยที่สุด โดยมีคะแนนเพียง 25.03 ส่วนจังหวัดปัตตานีและยะลาเป็นจังหวัดที่มีคะแนนเฉลี่ยการทดสอบ O-NET อยู่ใน 3 อันดับสุดท้าย โดยมีคะแนนเพียง 25.29 และ 26.18 ตามลำดับ

สถานศึกษา ผู้เรียน และจำนวนครู/บุคลากร

จังหวัดปัตตานี มีสถานศึกษาในระบบการศึกษา จำนวน 501 แห่ง ผู้เรียน จำนวน 190,769 คน บุคลากรผู้สอน จำนวน 10,865 คน มีสถานศึกษาตามอัธยาศัย 13 แห่ง ผู้เรียน จำนวน 21,297 คน บุคลากรผู้สอน จำนวน 408 คน มีสถานศึกษานอกระบบการศึกษา จำนวน 921 แห่ง ผู้เรียน จำนวน 67,334 คน บุคลากรผู้สอน จำนวน 4,462 คน และมีสถานพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 168 แห่ง จำนวนผู้เรียน 6,856 คน รวมแล้วจังหวัดปัตตานีมีสถานศึกษาทั้งหมด 1,603 แห่ง จำนวนผู้เรียน 286,256 คน และมีบุคลากร จำนวน 15,735 คน ซึ่งภาพรวมการจัดการศึกษาในจังหวัดปัตตานี มี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย

สังกัด/หน่วยงาน	จำนวน สถานศึกษา	จำนวน นักเรียน	จำนวนครู/ บุคลากรผู้สอน
การศึกษาในระบบการศึกษา (1)	501	190,769	10,865
• กระทรวงศึกษาธิการ	477	170,878	9,398
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)	335	68,465	3,765
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1	136	22,997	1,624
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 2	115	19,698	955
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 3	67	11,593	672
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปัตตานี	17	9,177	514
สำนักงานบริหารงานการศึกษาพิเศษ (สศศ.)	2	1,085	179
โรงเรียนประชานุเคราะห์ 40 จังหวัดปัตตานี	1	514	80
ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดปัตตานี	1	571	99
สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี (สข.)	132	93,655	4,810
โรงเรียนเอกชนสอนสามัญ	54	19,118	13
โรงเรียนเอกชนสามัญควบคู่ศาสนา	67	65,824	3,362
โรงเรียนเอกชนการศึกษาสงเคราะห์	11	8,713	377
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.)	8	7,673	644
วิทยาลัยการอาชีพปัตตานี	1	1,881	89
วิทยาลัยเทคโนโลยีการเกษตรและประมงปัตตานี	1	592	74
วิทยาลัยอาชีวศึกษาปัตตานี	1	1,363	122
วิทยาลัยเทคนิคปัตตานี	1	2,079	162
วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษก ปัตตานี	1	889	63
วิทยาลัยการอาชีพสายบุรี	1	597	115
วิทยาลัยอาชีวศึกษาสายบุรี (สถานศึกษาเอกชน)	1	91	8
วิทยาลัยเทคโนโลยีอาชีวะสถานพาณิชย์การ (สถานศึกษาเอกชน)	1	181	11
• กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม	7	14,269	926
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)	7	14,269	926
โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	1	965	44
โรงเรียนอนุบาลสาธิต	1	683	40
โรงเรียนสาธิตอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	1	277	18
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี	1	7,998	490
มหาวิทยาลัยฟาฏอนี	1	2,964	222
วิทยาลัยชุมชนปัตตานี	1	1,005	93
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี	1	377	19

สังกัด/หน่วยงาน	จำนวน สถานศึกษา	จำนวน นักเรียน	จำนวนครู/ บุคลากรผู้สอน
• กระทรวงมหาดไทย	16	5,541	530
สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดปัตตานี	16	5,541	530
องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี	2	569	-
เทศบาลเมืองปัตตานี	5	2,841	-
เทศบาลตำบลนาประดู่ (อ.โคกโพธิ์)	1	64	-
เทศบาลตำบลพอมัง (อ.ปะนาเระ)	1	138	-
เทศบาลเมืองตะลุบัน (อ.สายบุรี)	6	1,605	-
องค์การบริหารส่วนตำบลมะนังดาลำ (อ.สายบุรี)	1	324	-
• สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	1	81	11
กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน ที่ 44 (กก.ตชด.44)	1	81	11
โรงเรียนตระเวนชายแดนพิระยานุเคราะห์ฯ 4	1	81	11
การศึกษาตามอัธยาศัย (2)	13	21,297	408
• กระทรวงศึกษาธิการ	13	21,297	408
สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	13	21,297	408
สำนักงาน กศน.จังหวัดปัตตานี	12	21,194	405
ศูนย์ฝึกและพัฒนาอาชีพราษฎรไทยบริเวณชายแดนปัตตานี	1	103	3

ที่มา: ข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา ณ วันที่ 25 มิถุนายน 2564 โดย สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี

อาชีพจังหวัดปัตตานี

โครงสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปัตตานี จำแนกตามสาขาการผลิต ปี 2563 พบว่า มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปัตตานี ปี 2563 ณ ราคาประจำปี เท่ากับ 48,929 ล้านบาท โดยสาขาการผลิตที่มีมูลค่าสูงสุด 5 ลำดับแรกเรียงจากมูลค่าสูงสุด คือ (1) สาขาเกษตรกรรม การป่าไม้ และการประมง มีมูลค่า 11,220 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 22.94 (2) สาขาการบริหารราชการ การป้องกันประเทศ และการประกันสังคมภาคบังคับ มีมูลค่า 9,419 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 19.25 (3) สาขาการศึกษา มีมูลค่า 7,926 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 16.20 (4) สาขาการขนส่ง และการขายปลีก การซ่อมยานยนต์และจักรยานยนต์ มีมูลค่า 5,896 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 12.05 และ (5) สาขาการผลิต มีมูลค่า 4,198 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 8.58 ดังนั้น ปัจจัยขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญพิจารณาจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจจังหวัดและโครงสร้างของแรงงานในจังหวัดปัตตานี พบว่า เครื่องชี้เศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดปัตตานี ได้แก่ รายได้จากการทำประมงทะเล รายได้จากผลผลิตยางพารา รายได้จากธุรกิจภาคการบริการ การค้าส่งค้าปลีก และการใช้จ่ายภาครัฐ จังหวัดปัตตานีมีศักยภาพในการผลิตสินค้าภาคการเกษตร เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของสภาพภูมิประเทศ โดยมีพื้นที่เกษตรกรรมประมาณ 873,477 ไร่ มีครัวเรือนเกษตรกรรวม 95,411 ครัวเรือน พืชหลักที่มีการเพาะปลูกในพื้นที่ ได้แก่ ยางพารา ข้าว มะพร้าว และลองกอง

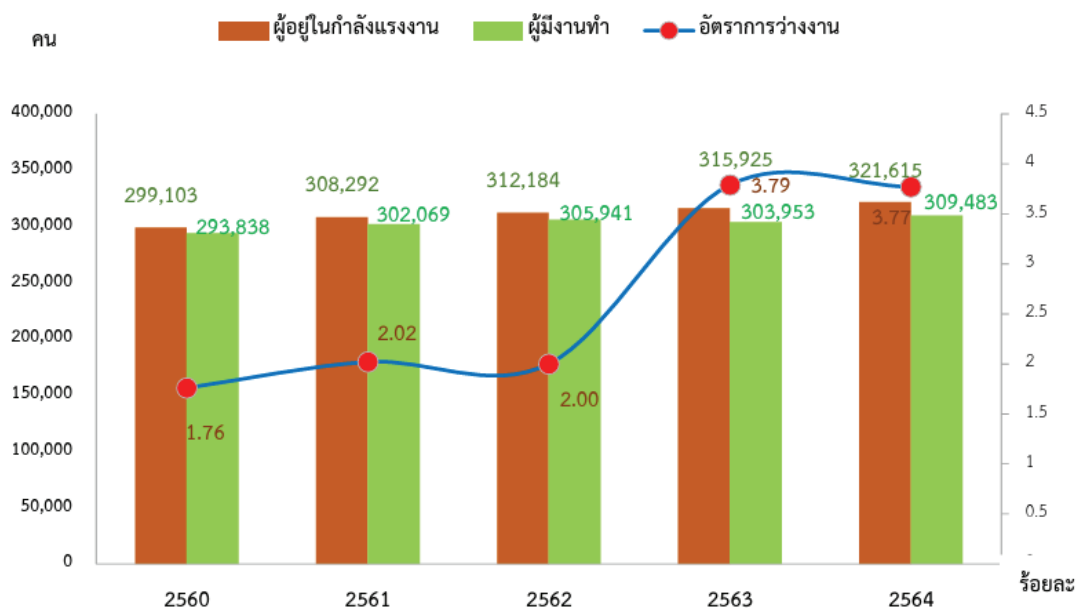
การมีงานทำ และรายได้จังหวัดปัตตานี

จากการสำรวจข้อมูลของสำนักงานสถิติจังหวัดปัตตานี ในปี 2564 พบว่า ประชากรผู้มีอายุ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 474,780 คน เป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน จำนวน 321,615 คน เป็นชาย จำนวน 175,401 คน คิดเป็นร้อยละ 77.05 เป็นหญิง จำนวน 146,214 คน คิดเป็นร้อยละ 59.17 ของประชากรอายุ 15 ปีขึ้นไป ส่วนกำลังแรงงานปัจจุบันมีจำนวน 321,615 คน ดังนี้

1. ผู้มีงานทำ จำนวน 309,483 คน เป็นชาย จำนวน 168,895 คน คิดเป็นร้อยละ 74.19 และเป็นหญิง จำนวน 140,588 คน คิดเป็นร้อยละ 56.89

2. ผู้ว่างงาน มีจำนวน 12,132 คน ผู้ว่างงานหญิง 5,626 คน และชาย 6,506 คน สำหรับ อัตราการว่างงานของประชากรจังหวัดปัตตานี คิดเป็นร้อยละ 3.77 ของผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงาน โดยหญิงมีอัตราการว่างงานสูงกว่าชาย (หญิงร้อยละ 3.85 และชายร้อยละ 3.71)

ส่วนผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน หรือผู้ที่ไม่พร้อมทำงาน 153,165 คน คิดเป็นร้อยละ 32.26 เป็นชาย จำนวน 52,250 คน คิดเป็นร้อยละ 22.95 หญิง จำนวน 100,915 คน คิดเป็นร้อยละ 40.83 ซึ่งประกอบด้วย พ่อบ้าน แม่บ้าน จำนวน 39,380 คน นักเรียน นักศึกษา จำนวน 50,826 คน และเด็ก คนชรา ป่วย หรือพิการจนไม่สามารถทำงานได้ จำนวน 13,960 คน และอื่น ๆ จำนวน 48,999 คน



ที่มา : สำนักงานสถิติจังหวัดปัตตานี, 2564

ตารางแสดงข้อมูลจำนวนผู้มีงานทำจำแนกตามอาชีพจังหวัดปัตตานี ปี 2564

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านเกษตรและประมง	109,515	36.13
พนักงานบริการและพนักงานในร้านค้าและตลาด	65,226	21.88
อาชีพพื้นฐานต่าง ๆ ในด้านการขายและการให้บริการ	45,461	14.88
ผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง	43,257	13.89
ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านต่าง ๆ	16,039	4.94
ประกอบอาชีพอื่น ๆ	29,985	8.19
รวม	309,483	100.00

ที่มา: โครงการสำรวจสภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ. 2564 โดย สำนักงานสถิติจังหวัดปัตตานี

ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2563) ระบุตัวเลขรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนจังหวัดปัตตานี พบว่า มีค่าต่ำกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ โดยในระดับประเทศมีรายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 23,567.68 บาทต่อครัวเรือน แต่จังหวัดปัตตานีมีรายได้เฉลี่ยเพียง 22,903.84 บาทต่อครัวเรือน รวมถึงตัวชี้วัด “จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือน” ก็มีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับประเทศ โดยในปี 2563 จำนวนหนี้สินเฉลี่ยระดับประเทศอยู่ที่ 157,326.01 บาทต่อครัวเรือน แต่จังหวัดปัตตานีมีจำนวนหนี้สินสูงถึง 197,893.84 บาทต่อครัวเรือน ค่าดัชนีดังกล่าวสูงขึ้นกว่าปี 2562 อย่างมาก (ค่าเฉลี่ยปี 2562 อยู่ที่ 137,591.84 บาท) ค่าเฉลี่ยที่สูงขึ้นเป็นผลกระทบโดยตรงจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ดังนั้น จังหวัดปัตตานีจึงต้องเร่งลดปริมาณการว่างงาน เพิ่มรายได้ และลดหนี้สิน ทั้งนี้ แนวทางสำคัญอีกประการ คือต้องควบคุมผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่เพื่อจูงใจนักลงทุน หนุนเสริมการจ้างงานในพื้นที่ รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนภาคเอกชนให้เข้มแข็งเพื่อเพิ่มอัตราการจ้างงาน

แผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี

เป้าหมายและยุทธศาสตร์จังหวัดปัตตานี

แผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2566 - 2570 ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 กล่าวถึงบทวิเคราะห์จุดยืนและตำแหน่งเชิงยุทธศาสตร์ของจังหวัด (Positioning) ไว้ว่า จังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่มีจุดเด่นในด้านของผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ฮาลาล และการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่กำลังเริ่มขยายตัวในระดับประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเกษตรกรรมและผลิตภัณฑ์ฮาลาล ยังมีความต้องการทางการตลาดที่สูงรวมถึงการขยายตัวทางการตลาดนั้นยังมีความเจริญเติบโตสูง แต่ทั้งนี้ ในทางกลับกัน กำลังการผลิตในพื้นที่นั้นยังไม่สามารถป้อนผลผลิตเหล่านี้ให้กับตลาดที่ต้องการได้อย่างเพียงพอ เนื่องจากความสามารถทางการแข่งขันของท้องถิ่นนั้นยังอยู่ในระดับต่ำ ยังมีปัญหาและข้อจำกัดในด้านของการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยี รวมถึงการรวมกลุ่มของคนในชุมชนในการขับเคลื่อนผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ฮาลาล และการท่องเที่ยวเพื่อรองรับและป้อนให้กับตลาดที่ต้องการได้เพียงพอ ดังนั้น จุดยืนและตำแหน่งในการพัฒนายุทธศาสตร์ของจังหวัด ประกอบด้วย

1. การส่งเสริมและการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้จังหวัดให้เป็นศูนย์กลางทางด้านเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน และการยกระดับการท่องเที่ยวเพิ่มมูลค่าด้วยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม
2. การส่งเสริมและการพัฒนาจังหวัดให้เป็นศูนย์กลางทางด้านผลิตภัณฑ์ฮาลาลที่มีคุณภาพ มีมาตรฐานและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการบริโภคภายในประเทศและการส่งออกไปยังต่างประเทศ
3. การพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้ ลดความยากจนข้ามรุ่นบนพื้นฐานสังคมแห่งความหลากหลายทางวัฒนธรรม
4. การพัฒนาและสร้างเครือข่ายของชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ เกื้อกูลกันและกัน และมีศักยภาพในการจัดการพื้นที่ให้มีความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย

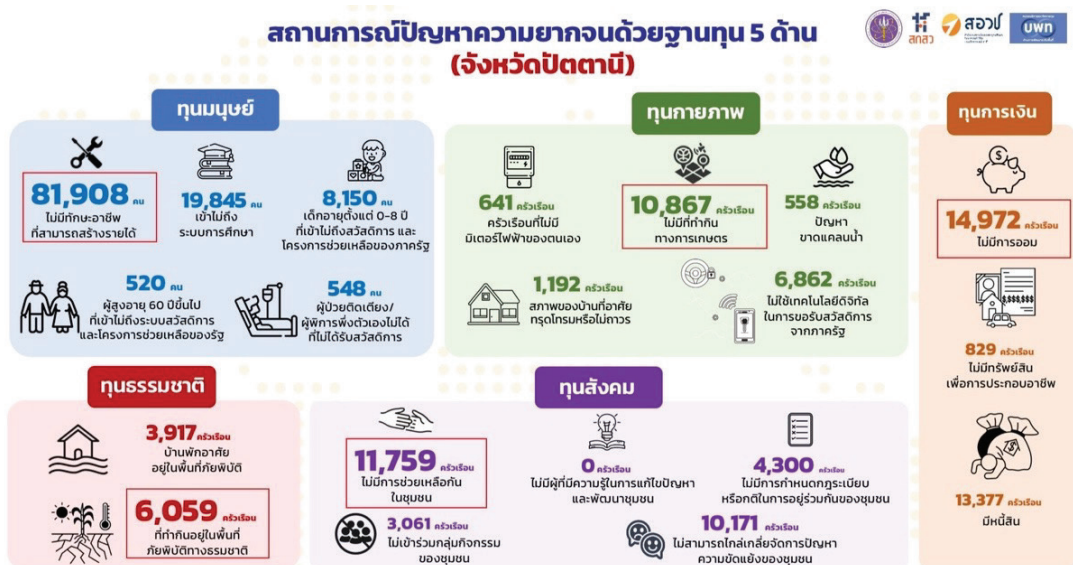
เป้าหมายการพัฒนา คือ “เกษตรกรรมยั่งยืน ผลิตภัณฑ์ฮาลาลคุณภาพ ทนทางสังคม และชุมชนเข้มแข็ง ภายใต้อาณัติของวัฒนธรรมนำสู่สันติสุข” (Sustainable Agriculture, Halal Quality, Social Capital and Community Empowerment, Endorsing the Multicultural Society to Promote Peace) โดยมีประเด็นการพัฒนาจังหวัด 4 ประเด็น คือ (1) เพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจฐานราก การเกษตรแบบยั่งยืน ผลิตภัณฑ์และบริการฮาลาลคุณภาพ เชื่อมโยงการท่องเที่ยวการค้า การบริการ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณสุข (2) พัฒนาสังคมและศักยภาพคนทุกช่วงวัย ชุมชนน่าอยู่ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยั่งยืน (3) ลดความยากจนข้ามรุ่นและความเหลื่อมล้ำภายใต้บริบทสังคมพหุวัฒนธรรมเข้มแข็ง และ (4) เสริมสร้างความมั่นคงและสังคมแห่งสันติสุข

ตัวชี้วัดความสำเร็จตามเป้าหมายการพัฒนาจังหวัด ประกอบด้วย 3 เป้าประสงค์ ได้แก่

1. เศรษฐกิจฐานรากเติบโต ตัวชี้วัดความสำเร็จ คือ อัตราการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (ร้อยละ) เพิ่มขึ้น
2. ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี มีรายได้และมีงานทำ ตัวชี้วัดความสำเร็จ ประกอบด้วย
 - 1) อัตราการเปลี่ยนแปลงของประชากรที่อยู่ใต้เส้นความยากจน (ร้อยละ) ลดลง
 - 2) อัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในจังหวัด (ร้อยละ) เพิ่มขึ้น และ
 - 3) อัตราการเปลี่ยนแปลงของรายได้ต่อหัวของประชากรเฉลี่ยต่อหัวต่อปี (ร้อยละ) เพิ่มขึ้น
3. สังคมสันติสุข ตัวชี้วัดความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) อัตราการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ลดลง (เหตุการณ์)

สถานการณ์ความยากจนจังหวัดปัตตานี

ข้อมูลจากการสำรวจโดยระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนซึ่งเป่าระดับจังหวัด (PPPConnex) รายจังหวัด ณ วันที่ 31 พฤษภาคม 2567 ดำเนินงานโดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ชี้ให้เห็นว่าปัตตานี มีจำนวนคนจน 22,084.00 ครัวเรือน หรือ 126,961.00 คน เท่ากับ ร้อยละ 15.06 ของประชากรจังหวัด ส่วนเส้นความยากจน (Poverty Line) ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้แจกแจงคนจนและคนไม่จน ที่คำนวณขึ้นมาเป็นตัวเงินสะท้อนต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายของบุคคลในการได้มาซึ่งอาหารและสินค้าอุปโภคที่จำเป็นพื้นฐานขั้นต่ำของการดำรงชีพ เส้นความยากจนประกอบด้วยเส้นความยากจนด้านอาหารและด้านที่ไม่ใช่อาหาร รวมกันมีหน่วยเป็นบาท/คน/เดือน โดยจากข้อมูลปี 2565 จังหวัดปัตตานี มีค่าเส้นความยากจนอยู่ที่ 2,752 บาท/คน/เดือน



โดยจากการดำเนินงานวิจัยของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ผ่านมานั้น พบว่า ปรากฏการณ์ความยากจนข้ามรุ่นของจังหวัดปัตตานี มีสาเหตุหลัก ๆ มาจาก

1. ขาดความมั่นคงทางการเงิน ครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม มีหนี้สิน การศึกษาต่ำและอัตราการพึ่งพิงสูง ซึ่งสาเหตุที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ครัวเรือนเข้าข่ายเป็นครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น คือ การขาดความมั่นคงทางการเงินเนื่องจากไม่มีเงินออม และความขัดสนทางการศึกษา การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการหลุดพ้นจากความยากจนอย่างยั่งยืน

2. อาชีพของหัวหน้าครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นส่วนใหญ่ คือ อาชีพเกษตรกรกรรม รองลงมา คือ รับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 28.8) และกว่าร้อยละ 30 ของครัวเรือนยากจนข้ามรุ่นอยู่ในอำเภอยะหริ่ง และไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน หรือ มีที่ดินจำนวนน้อยไม่สามารถสร้างผลผลิตให้มีรายได้เพียงพอในการดูแลครอบครัว และปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ทำมาหากินได้บางช่วง นอกจากนี้ การขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและทักษะความรู้ที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพในอนาคตของเด็กจากครัวเรือนยากจนข้ามรุ่น ทำให้เด็กกลุ่มนี้ต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานในฐานะแรงงานทักษะต่ำหรือแรงงานกึ่งมีทักษะ

3. ภาวะทุพโภชนาการและมีพัฒนาการไม่สมวัยของเด็กแรกเกิดจนถึงห้าขวบ ซึ่งเด็กปฐมวัยช่วงอายุแรกเกิดจนถึงห้าขวบของครัวเรือนยากจนอยู่ในภาวะทุพโภชนาการและมีพัฒนาการไม่สมวัย มีหลายครัวเรือนที่ให้ลูกอยู่ในการดูแลของปู่ย่าตายาย เนื่องจากพ่อแม่ต้องทำงานเลี้ยงครอบครัว ทำให้เด็กขาดโอกาสที่จะได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่ อาจส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการล่าช้า

4. มีสมาชิกและผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงในครัวเรือนยากจน โดยสมาชิกที่ขาดความสามารถในการประกอบอาชีพและผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงอีกจำนวนหนึ่งที่ยังไม่ได้รับการดูแลที่เหมาะสม ผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุข

5. ทศนคติและพฤติกรรมของประชาชน ซึ่งสมาชิกในครัวเรือนยากจนบางคนมีความเชื่อเรื่องความพอเพียง ไม่มุ่งเรื่องการสะสม ไม่แสวงหา ส่งผลให้ขาดความกระตือรือร้นในการหารายได้เพิ่ม และมีส่วนหนึ่งที่มีการใช้จ่ายเกินตัว และมีหนี้สิน

ข้อมูลครัวเรือนเป้าหมายที่มีสมาชิกในครอบครัวเดินทางไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย: จากการสำรวจภายใต้โครงการวิจัยแกจนจังหวัดปัตตานี

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ภายใต้การดำเนินงานโครงการ “การพัฒนาและยกระดับการจัดการเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม: กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดปัตตานี” ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลครัวเรือนเป้าหมายที่มีสมาชิกในครอบครัวเดินทางไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย โดยใช้ฐานข้อมูล PPPConnex สุ่มกลุ่มตัวอย่างในอำเภอปฏิบัติการโมเดลแกจน 6 อำเภอติดชายฝั่งทะเลของจังหวัดปัตตานี ได้แก่ อำเภอเมืองปัตตานี อำเภอหนองจิก อำเภอยะหริ่ง อำเภอปะนาเระ อำเภอสายบุรี และ อำเภอไม้แก่น จำนวน 60 ครัวเรือน พบว่า เงื่อนไขสำคัญที่สมาชิกในครัวเรือนทำให้อย่างต้องตัดสินใจเดินทางไปทำงานที่ประเทศมาเลเซียส่วนใหญ่ ร้อยละ 56.67 มีความจำเป็นในการต้องดูแลสมาชิกในครอบครัว ตั้งแต่ 1 ถึง 3 คน รองลงมาคือ มีสมาชิกในครัวเรือนที่ต้องดูแล 4 ถึง 6 คน ร้อยละ 28.33 และมีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ไม่มีภาระต้องรับผิดชอบ ร้อยละ 15 ซึ่งรายละเอียดข้อมูลสมาชิกในครัวเรือนที่ทำงานในประเทศมาเลเซีย มีผลการศึกษาวิจัย ดังนี้

ช่วงอายุของผู้ที่ไปทำงานมาเลเซียส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 15 ถึง 30 ปี ร้อยละ 77.63 มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่อายุมากกว่า 30 ปีขึ้นไป และเมื่อพิจารณาอาชีพที่ไปประกอบในประเทศมาเลเซียส่วนใหญ่ ร้อยละ 82.89 เป็นลูกจ้างในร้านอาหาร นอกจากนั้น เป็นกลุ่มรับจ้างในภาคประมง/เกษตร รับจ้างค้าขาย เป็นต้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเป็นกลุ่มที่ใช้ทักษะแรงงานขั้นต่ำ สอดคล้องกับระดับการศึกษาของผู้ที่ใช้แรงงานที่ประเทศมาเลเซียที่พบว่า มีวุฒิการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับประถมศึกษาต่ำกว่าประถม และไม่ได้เรียน มีเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป

สำหรับรายได้เฉลี่ย/เดือนของแรงงานที่ประกอบอาชีพในประเทศมาเลเซีย ส่วนใหญ่อยู่ที่ช่วงรายได้ 5,000 บาทถึง 10,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 78.95 มีร้อยละ 19.74 ที่ได้รับเงินค่าจ้างช่วงมากกว่า 10,000 บาท/เดือน แต่ไม่เกิน 15,000 บาท/เดือน นอกจากนี้ยังพบว่า รัฐ/เมืองที่ผู้ใช้แรงงานไปทำงานส่วนใหญ่จะอยู่ที่เมืองหลวงกัวลาลัมเปอร์ ร้อยละ 38.16 รองลงมาอยู่ที่รัฐกลันตัน 19.34 และจะกระจายไปยังพื้นที่รัฐอื่น ๆ ของประเทศมาเลเซีย อีกทั้งส่วนใหญ่ผู้ไปทำงาน ร้อยละ 82.89 ไม่มีใบอนุญาตประกอบอาชีพ (Work Permit) ทำให้ประสบปัญหาเรื่องของการค่าใช้จ่ายในการต้องเดินทางไปมาเพื่อทำหนังสืออนุญาตเข้าออกประเทศที่ด่านศุลกากร

เหตุผลสำคัญที่สมาชิกในครัวเรือนเดินทางไปทำงานประเทศมาเลเซีย พบว่า เหตุผลส่วนใหญ่เกิดจากสถานะทางเศรษฐกิจของครัวเรือนอยู่ในฐานะยากจนซึ่งมีอัตราส่วนร้อยละ 34.34 รองลงมาคือ ประสบกับปัญหาไม่สามารถหางานได้ในประเทศไทย จึงจำเป็นต้องไปเป็นลูกจ้างแรงงานที่ประเทศมาเลเซียในกลุ่มของร้านค้าอาหาร ซึ่งมีร้อยละ 31.93 และมองว่าการทำงานที่ประเทศมาเลเซียมีรายได้ที่สูงกว่า นอกจากนั้นจะเป็นเหตุผลอื่น ๆ เช่น ต้องการมีประสบการณ์การใช้ชีวิตในต่างประเทศ และต้องการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ เป็นต้น โดยการตัดสินใจไปทำงานประเทศมาเลเซีย

ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นด้วยอำนาจและการตัดสินใจของผู้ใช้แรงงานด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 80 นอกจากนั้นเกิดจากการชักชวนของคนรู้จัก เช่น การไปด้วยกันระหว่างคู่สามีภรรยา ญาติพี่น้อง ที่รู้จัก พ่อแม่ในครอบครัว รวมถึงนายจ้างในพื้นที่ เป็นต้น

การสำรวจรายได้ส่งกลับของสมาชิกครัวเรือนที่ไปทำงานประเทศมาเลเซีย พบว่า ส่วนใหญ่จะมีการนำรายได้ที่ได้รับจากการทำงานส่งกลับมาให้สมาชิกในครอบครัวเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการใช้ชีวิตอยู่ในช่วง 3,000-5,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 53.33 นอกจากนั้นก็จะเป็นการส่งกลับที่น้อยกว่า 3,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 38.33 มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่จะส่งเงินกลับมามากกว่า 5,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 8.33 ตามลำดับ

สำหรับข้อดีในการไปทำงานที่ประเทศมาเลเซีย คือ มีที่พักและอาหารการกินให้ฟรี ผู้ไปใช้แรงงานไม่จำเป็นต้องเสียค่าใช้จ่าย ในส่วนนี้จะเป็นภาระหน้าที่ของนายจ้างในการต้องรับผิดชอบดูแล จากนั้นจะเป็นข้อดีในแง่ของมีเพื่อนหรือคนรู้จักที่ไปทำงานก่อนหน้านั้น เพียงบางส่วนเท่านั้นที่ให้เหตุผลเรื่องของการได้ทดลองทำอะไรใหม่ ๆ และมีประสบการณ์ในชีวิตที่แตกต่างออกไป ส่วนข้อเสียที่เกี่ยวข้องกับการไปทำงานประเทศมาเลเซีย คือ ค่าใช้จ่ายที่ต้องรับผิดชอบในการเดินทางเพื่อมาขออนุญาตเข้าต่างประเทศที่ด่าน เนื่องจากไม่มีใบอนุญาตประกอบการทำงานในประเทศมาเลเซีย ถัดมาจะเป็นเหตุผลเรื่องของไม่ได้ใช้เวลาอยู่กับสมาชิกในครอบครัว ต้องอยู่ห่างไกลบ้าน ทำให้รู้สึกห่างไกลจากคนที่บ้าน ต้องกังวลกับการถูกจับกุมจากทางการประเทศมาเลเซีย เนื่องจากไม่มีใบอนุญาตประกอบอาชีพ และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือเป็นข้อเสียในสถานการณ์เศรษฐกิจปัจจุบัน คือ อัตราการแลกเปลี่ยนเงินระหว่างประเทศที่ค่าเงินของประเทศมาเลเซียถูกมาก ทำให้การแลกเงินจะได้รับน้อยลงเมื่อเทียบกับช่วงเวลาอื่น ๆ ก่อนหน้านี้

นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะของผู้ที่ไปใช้แรงงานได้ให้ไว้เกี่ยวกับการจัดหางาน คือ อยากให้รัฐส่งเสริมสวัสดิการที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตให้มากขึ้น โดยเฉพาะเบี้ยเลี้ยงสวัสดิการผู้สูงอายุ การส่งเสริมการมีอาชีพให้กับผู้ที่มีรายได้น้อยหรือฐานะยากจน รวมถึงการให้ความสำคัญกับทุนการศึกษาให้กับลูก ๆ หรือสมาชิกในครอบครัว การส่งเสริมอุปกรณ์สำหรับการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับสมาชิกของครอบครัวเพื่อสร้างความมั่นคงด้านรายได้อย่างยิ่งย่น รวมถึงต้องการให้หน่วยงานรัฐให้ความสำคัญในการช่วยเหลือ คือการส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่มคนที่ว่างงาน รวมถึงเยาวชนที่เพิ่งจบใหม่ที่ว่างงาน ซึ่งสามารถสร้างผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงเรื่องเศรษฐกิจในพื้นที่ได้มากขึ้น

งานวิจัยและนวัตกรรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่

หน่วย บพท. ได้จัดทำแผนงาน “การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ” โดยใช้วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาระบบการค้นหาสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ เพื่อประเมินปัญหาและติดตามคนจนอย่างเป็นระบบและสร้างระบบช่วยเหลือที่เชื่อมโยงกับระบบช่วยเหลือภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม และพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาความยากจนที่สอดคล้องกับบริบทและศักยภาพของครัวเรือนเป้าหมาย

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เป็นหนึ่งในสิบมหาวิทยาลัยแรกที่ได้รับ การสนับสนุนทุนวิจัยจากหน่วย บพท. เพื่อดำเนินการวิจัยอันมีเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและการแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำจังหวัดปัตตานี ตั้งแต่ปี 2563 และต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน ผลจากงานวิจัยและนวัตกรรมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ นับว่าเป็น โอกาสสำคัญที่มหาวิทยาลัยได้ใช้องค์ความรู้แบบบูรณาการข้ามศาสตร์ และ วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมในการร่วมแก้ปัญหาและพัฒนาพื้นที่จังหวัดปัตตานี

ความสำคัญของการใช้งานวิจัยแนวทางการวิจัย SRA

ปี 2566 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้รับเลือกจากหน่วย บพท. ให้ยกระดับโครงการวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นหนึ่งในเจ็ดพื้นที่ยุทธศาสตร์ (Strategic Research Area: SRA) การแก้ไขปัญหาความยากจนของประเทศ ภายใต้ชื่อโครงการวิจัย “การจัดการเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม: กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดปัตตานี” การดำเนินงานวิจัยมุ่งวิเคราะห์จุดเด่นหรือโอกาสของพื้นที่ (opportunity-based) เพื่อพัฒนาโมเดลแก่งานที่จะสามารถยกระดับเศรษฐกิจฐานรากและหนุนเสริมผู้ประกอบการชุมชนไปพร้อม ๆ กับการแก้ปัญหาความยากจนทั้งในระดับครัวเรือน ระดับกลุ่ม และระดับเครือข่าย ทั้งนี้ โดยการบูรณาการการทำงานเพื่อเป้าหมายแก้ไขปัญหาความยากจนร่วมกับภาคีกลไกหลักทุกภาคส่วนในจังหวัดปัตตานี

จุดเน้นของการขับเคลื่อนงานเชิงยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดปัตตานี คือ การยกระดับเศรษฐกิจฐานรากครัวเรือนชุมชนชายฝั่งทะเล ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 6 อำเภอที่มีพื้นที่ติดทะเล (จาก 12 อำเภอทั้งจังหวัดปัตตานี) เนื่องด้วยปัจจุบันรายได้หลักของจังหวัดมาจากภาคประมง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประมงพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม ชุมชนริมทะเลมีจำนวนครัวเรือนยากจนกระจายตัวสูงมากและยังพึ่งพาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งเพื่อหารายได้ เช่น การประมงพื้นบ้านและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ อีกทั้ง อำเภอปัตตานีก็มีศักยภาพเชิงนิเวศน์ที่สามารถสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์วัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งมาเลเซียและอินโดนีเซีย

เหล่านี้ล้วนเป็นต้นทุนที่สามารถสร้างโอกาส สร้างอาชีพ สร้างรายได้เพิ่มให้แก่ครัวเรือนยากจน เป้าหมายและคนในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญคือสามารถพัฒนาไปสู่การจัดการเชิงกลยุทธ์ เพื่อขับเคลื่อนงานด้านการขจัดความยากจนจังหวัดปัตตานีได้อย่างเป็นรูปธรรมด้วยแนวทางการบูรณาการเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับจังหวัด ทั้งนี้ กระบวนการดำเนินงานต้องเชื่อมโยงกลไกความร่วมมือทั้งในระดับจังหวัด และระดับท้องถิ่น ท้องที่ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน และภาควิชาการ โดยมีเป้าหมายสำคัญคือการพัฒนายุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนระดับจังหวัดเชิงบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ทำให้คนจนหลุดพ้นความยากจนยกทั้งจังหวัดที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาจังหวัดขจัดความยากจนหรือยุทธศาสตร์แก้นจนเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ในจังหวัดปัตตานีอย่างยั่งยืน โดยกระบวนการดำเนินงานประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

1. การประสานงานกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายเพื่อยกระดับการบูรณาการบริหารจัดการในพื้นที่ที่เชื่อมโยงเชิงระบบเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดปัตตานี

2. การพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด (Provincial Poverty Alleviation Platform : PPAP)

3. การพัฒนาและขยายต่อโมเดลแก้นจน ซึ่งเป็นการยกระดับโมเดลแก้นจนที่ดำเนินงานในปี 2563 - 2565 ภายใต้กรอบคิดโมเดลแก้นจน “ปัตตานียั่งยืน: ระบบเศรษฐกิจเชิงนิเวศทางสังคมชุมชนชายฝั่งทะเลจังหวัดปัตตานี (Eco-Pattani: Ecology creates economy in coastal communities)”

4. การพัฒนามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นสถาบันการศึกษาพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Based University) เพื่อให้มีบทบาทในการขับเคลื่อนพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ในระดับจังหวัด ซึ่งจังหวัดปัตตานีมีศูนย์ประสานงานการวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการจังหวัดปัตตานี โดยมีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (ศวบ.ม.อ.ปัตตานี) ทำหน้าที่หลักเกี่ยวกับการประสานงานวิจัยและบูรณาการความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจนทั้งในสถาบันระดับส่วนงาน คณะ สถาบันต่าง ๆ รวมถึงระดับพื้นที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดชายแดนภาคใต้ และระดับประเทศ สู่การกำหนดมาตรการและพัฒนากลไกที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาความยากจนที่เป็นรูปธรรมปฏิบัติได้จริงสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยหรือแนวนโยบายรัฐบาลตามความจำเป็นเร่งด่วนของพื้นที่หรือชุมชน

5. การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (Decision Support System: DSS) เป็นเครื่องมือและกลไกสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดปัตตานีอย่างเป็นรูปธรรมอย่างเบ็ดเสร็จและยั่งยืน เบื้องต้นดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ร่วมกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

ข้อสรุปจากโครงการวิจัย

ความรู้ กลไก กระบวนการในการวิจัย

กระบวนการดำเนินงานวิจัยประกอบด้วย 6 ขั้นตอนหลัก โดยภาพรวมผลการดำเนินงานสรุปได้ดังนี้

1. การประสานงานกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายเพื่อยกระดับการบูรณาการ การบริหารจัดการในพื้นที่ที่เชื่อมโยงเชิงระบบเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดปัตตานี

เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2566 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จัดให้มีพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ กับผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี นายอำเภอทั้ง 6 อำเภอ และหน่วยงานหลักในพื้นที่ ได้แก่ พัฒนาชุมชน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เกษตรจังหวัด ปศุสัตว์จังหวัด ท้องเที่ยวและกีฬาจังหวัด เป็นต้น วัตถุประสงค์เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาและยกระดับการจัดการเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมจังหวัดปัตตานีอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีข้อตกลงสำคัญ 4 ประการ คือ 1) สนับสนุนการสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนที่มีเป้าหมายร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล มีกิจกรรมร่วม มีการติดตามและการรายงานผลการดำเนินงานร่วมกัน 2) สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมในการค้นหาและสอบถามข้อมูลครัวเรือนยากจนตามฐานข้อมูล TPMAP ระดับพื้นที่ และร่วมออกแบบระบบการส่งต่อความช่วยเหลือที่เหมาะสมกับศักยภาพของครัวเรือนเป้าหมาย 3) หนุนเสริมการพัฒนากระบวนฐานข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบาย (DSS) เพื่อส่งต่อความช่วยเหลือในระดับพื้นที่ได้อย่างเข้าถึง ตรงเป้า ลดความซ้ำซ้อนและร่วมมือกันยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสร้างโอกาสทางสังคมของครัวเรือนเป้าหมาย และ 4) หนุนเสริมการลงพื้นที่ของคณะนักวิจัยฯ ในการพัฒนาระบบปฏิบัติการแก้จนใน 2 มิติ ที่สำคัญ คือ มิติคุณภาพชีวิต และ มิติการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาควิชาการ เพื่อร่วมส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาทักษะ และหาแนวทางในการสร้างหรือเพิ่มรายได้ให้คนจนเป้าหมายในพื้นที่สามารถดูแลตัวเองและครอบครัวได้อย่างมั่นคง ในเวทีลงนามความร่วมมือมีผู้เข้าร่วมกว่า 300 คน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ระดับจังหวัด และท้องถิ่น ท้องที่ ตัวแทนภาคเอกชน ภาคประชาสังคม เครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ปราชญ์และผู้นำชุมชน สื่อมวลชน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ผลจากความร่วมมืออย่างเป็นทางการ ทำให้จังหวัดปัตตานีบรรลุประเด็นการพัฒนาที่ 3 “การลดความยากจนข้ามรุ่นและความเหลื่อมล้ำ ภายใต้บริบทสังคมพหุวัฒนธรรมเข้มแข็ง” ในแผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2566 - 2570 และใช้ข้อมูลจากงานวิจัยชี้เป้าครัวเรือนยากจนเพื่อออกแบบความช่วยเหลือตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงาน พร้อมทั้งเกิดข้อตกลงที่จะเรียนรู้และสานต่อโมเดลแก้จนที่โครงการวิจัยฯ ได้ดำเนินการจนเห็นผลแล้ว



2.การพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำจังหวัดปัตตานี (Provincial Poverty Alleviation Operating System: PPAOS)

การดำเนินงานโครงการการพัฒนาและยกระดับการจัดการเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม: กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดปัตตานี มีการค้นหาและสอบทานข้อมูลโดยใช้ข้อมูลครัวเรือนเป้าหมายจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า หรือ Thai People Map and Analytics Platform (TPMAP) เป็นฐานในการค้นหาและสอบทานข้อมูลครัวเรือนเป้าหมายจังหวัดปัตตานี โดยมีการค้นหาและสอบทานครอบคลุมทั้ง 12 อำเภอของจังหวัดปัตตานี จากข้อมูลพบว่า ครัวเรือนและคนยากจนจังหวัดปัตตานีตามฐานข้อมูล TPMAP ปี 2566 มีจำนวนทั้งสิ้น 3,483 ครัวเรือน 14,690 คน ทั้งนี้โครงการวิจัยฯ ได้ดำเนินการค้นหาและสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนครบทั้งจังหวัดปัตตานี ร้อยละ 100 มีจำนวนครัวเรือนยากจนในระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัดปัตตานี รวมทั้งสิ้น 3,079 ครัวเรือน จำแนกเป็นครัวเรือนที่จัดเก็บได้ จำนวน 2,648 ครัวเรือน ครัวเรือนที่ไม่สามารถจัดเก็บได้ จำนวน 835 ครัวเรือน ครัวเรือนตกสำรวจ (Add-on) จำนวน 252 ครัวเรือน และครัวเรือนที่ได้ทำการทวนซ้ำกับฐานข้อมูล TPMAP ปี 2562 ในตำบลตาสีอ้ายร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี จำนวน 179 ครัวเรือน ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางแสดงข้อมูลจำนวนการค้นหา จัดเก็บ และสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัดปัตตานี

ลำดับ	อำเภอ	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน คนจน	ครัวเรือน ที่จัดเก็บได้	ครัวเรือน ที่ไม่สามารถ เก็บได้	ครัวเรือน Add-on	ทวนซ้ำ TPMAP 62	รวม
1	อำเภอเมืองปัตตานี	1,249	4,614	833	416	80	-	913
2	อำเภอโคกโพธิ์	194	907	131	63	13	-	144
3	อำเภอหนองจิก	505	2,158	385	120	5	-	390
4	อำเภอแม่ลาน	47	190	29	18	2	-	31
5	อำเภอมายอ	302	1,509	204	98	26	-	230
6	อำเภอทุ่งยางแดง	81	404	69	12	0	-	69
7	อำเภอยะรัง	122	506	115	7	14	-	129
8	อำเภอกะพ้อ	97	434	83	14	0	-	83
9	อำเภอปะนาเระ	59	238	54	5	45	-	99
10	อำเภอสายบุรี	581	2,602	508	73	34	-	542
11	อำเภอยะหริ่ง	210	947	204	6	32	179	415
12	อำเภอไม้แก่น	36	181	33	3	1	-	34
รวมทั้งสิ้น		3,483	14,690	2,648	835	252	179	3,079

ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัดปัตตานี



คนจน 4 กลุ่ม (จำแนกตามฐานดำรงชีพ 5 มิติ)



ทุนฐานดำรงชีพ
5 มิติ จังหวัดปัตตานี

ทุนมนุษย์ 2.34

ทุนกายภาพ 2.16

ทุนการเงิน 1.79

ทุนธรรมชาติ 1.68

ทุนทางสังคม 1.40

ระบบส่งต่อความช่วยเหลือ



ด้านอาชีพ จำนวน 375 ครัวเรือน
ด้านสุขภาพ จำนวน 31 ครัวเรือน
ด้านสวัสดิการ จำนวน 49,464 คน
ด้านสงเคราะห์ จำนวน 5,815 ครัวเรือน
ด้านการศึกษา จำนวน 14,397 ครัวเรือน



ให้ 7 หน่วยงานภาคีเครือข่าย ได้แก่

- องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดปัตตานี
- วิทยาลัยชุมชนจังหวัดปัตตานี
- ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดปัตตานี
- สำนักงานคลังจังหวัดปัตตานี
- กรมส่งเสริมการเกษตรจังหวัดปัตตานี

3. การส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนจากระบบฐานข้อมูลไปสู่กลไกความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจนและการป้อนข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Loop)

การส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนจากระบบฐานข้อมูลไปสู่กลไกความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดปัตตานีมี 2 ลักษณะ คือ การส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนจากระบบฐานข้อมูลไปสู่กลไกความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจนระดับจังหวัด และการส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนจากระบบฐานข้อมูลไปสู่หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในประเด็นปัญหานั้น ๆ โดยตรง เพื่อให้การช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ การช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง การสนับสนุนปัจจัยสำหรับการอุปโภค บริโภค การช่วยเหลือให้เข้าศึกษาต่อ เป็นต้น จนเกิดกลไกการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมทั้งในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น โดยใช้หลักการบูรณาการการทำงานเพื่อร่วมคิดร่วมวางแผนและร่วมดำเนินงานโครงการแก้ไขปัญหาความยากจนซึ่งมีลักษณะการดำเนินการดังนี้

1) การส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนจากระบบฐานข้อมูลไปสู่กลไกความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจนระดับจังหวัด โดยเฉพาะครัวเรือนจัดอยู่ในกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วนทันที หรือกำลังอยู่ในภาวะฉุกเฉินทางด้านความเป็นอยู่และการดำรงชีพ ซึ่งพิจารณาว่ามิติความยากลำบาก ลักษณะการให้ความช่วยเหลือ และหน่วยงานที่ให้การดูแลช่วยเหลือจากการศึกษาพบว่า จังหวัดปัตตานียังไม่ได้กำหนดระบบหรือแนวทางในการส่งต่อความช่วยเหลือคนหรือครัวเรือนยากจนที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วนทันทีในเชิงระบบ ที่มีโครงสร้างและมีผู้รับผิดชอบ ระบบดังกล่าวจะมีประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาทั้งกรณีจำเป็นเร่งด่วนและกรณีที่ต้องแก้ไขปัญหาร่วมกันโดยหลายฝ่าย

2) การส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนจากระบบฐานข้อมูลไปสู่หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในประเด็นปัญหานั้น ๆ โดยตรง เช่น การพบกลุ่มเป้าหมายที่มีปัญหาเร่งด่วนด้านที่อยู่อาศัย ก็ได้นำเสนอข้อมูลไปยังสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดปัตตานี หากเป็นประเด็นด้านสุขภาพ ก็จะนำเสนอไปยังโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรือ โรงพยาบาลอำเภอ เป็นต้น นอกจากนี้ โครงการวิจัยฯ ได้ดำเนินการส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนจากระบบฐานข้อมูลไปสู่กลไกความร่วมมือแก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดปัตตานีร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ตามประเด็นความต้องการของหน่วยงาน เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี ใช้ฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนโดยพิจารณารายชื่อครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำกว่า 40,000 บาท/ปี/ครัวเรือน เพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์เร่งด่วน อาทิ การมอบถุงยังชีพเพื่อการดำรงชีพ หรือทุนการศึกษาตามแผนการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในโครงการ "จังหวัดเคลื่อนที่" ซึ่งทำให้เกิดการใช้ข้อมูลร่วมกัน และเกิดการยอมรับของข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่

ในปี 2566 มีการส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนเป้าหมาย โดยส่งต่อให้กับศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อดำเนินงานภายใต้แผนงานด้านการบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาความยากจนชายแดนใต้ จำนวน 19,500 ครัวเรือน อย่างไรก็ตาม การป้อนข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Loop) เข้าสู่ระบบข้อมูลยังอยู่ระหว่างการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังมีการส่งต่อข้อมูลครัวเรือนเป้าหมายให้กับองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานีใน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอไม้แก่น จำนวน 34 ครัวเรือน อำเภอแม่ลาน จำนวน 31 ครัวเรือน และอำเภอปะนาเระ จำนวน 99 ครัวเรือน เพื่อเป็นฐานข้อมูลตั้งต้นสำหรับการมอบถุงยังชีพในโครงการจังหวัดเคลื่อนที่ร่วมกับส่วนราชการจังหวัดปัตตานีอีกด้วย

4. การแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่และปฏิบัติการโมเดลแก่งจนจังหวัดปัตตานี (Practical Poverty Alleviation Model : PPAM) โดยเน้นการเพิ่มโอกาสและลดช่องว่างของการเข้าถึงการพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมกับศักยภาพของคนจนเป้าหมายและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่

การดำเนินโมเดลแก่งจนตามกรอบงานการขับเคลื่อนและยกระดับการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดปัตตานี หรือ SRA ปัตตานีมีเป้าหมายสูงสุด (Ultimate Goal) คือ ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในพื้นที่จังหวัดปัตตานีลดลงอย่างชัดเจนและครัวเรือนยากจนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นภายในระหว่างปี 2566-2570 โดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์เป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาภายใต้การใช้อำนาจความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเน้นยกระดับเศรษฐกิจฐานรากครัวเรือนชุมชนชายฝั่งทะเลใน 6 อำเภอของจังหวัดปัตตานี ได้แก่ อำเภอยะหริ่ง อำเภอเมืองปัตตานี อำเภอหนองจิก อำเภอสายบุรี อำเภอปะนาเระ และ อำเภอไม้แก่น ซึ่งเป็นพื้นที่เชิงยุทธศาสตร์ของการแก้ไขปัญหาความยากจน ด้วยปฏิบัติการแก่งจน 2 โมเดลหลัก คือ

1) โมเดลแก่งจนจากการวิเคราะห์โอกาสและศักยภาพของพื้นที่ (Opportunity based) ประกอบด้วย การส่งเสริมทักษะอาชีพและการแปรรูปอาหารทะเล และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนชายฝั่งทะเล ภายใต้ 2 แผนงานย่อย คือ

1.1) การยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดปัตตานีโดยส่งเสริมทักษะอาชีพและการแปรรูปอาหารทะเลตลอดห่วงโซ่มูลค่า เป็นการดำเนินงานเน้นครัวเรือนเป้าหมายที่เป็นประมงพื้นบ้านอ่าวปัตตานี ทั้งที่ขึ้นทะเบียนประมงและไม่ได้ขึ้นทะเบียน ผู้ประกอบการด้านการประมง ผู้เพาะเลี้ยง ร้านจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ในพื้นที่ การยกระดับสินค้าอาหารทะเลเพื่อเพิ่มมูลค่า การใช้แนวคิด Circular economy ออกแบบและจัดทำผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยีการถนอมอาหาร การสนับสนุนการถ่ายทอดองค์ความรู้ การหนุนเสริมเทคโนโลยีการผลิต เช่น เครื่องการรักษาสีโอโซน เตาชีวมวล การตากแห้งและการเก็บรักษาวัตถุดิบในการผลิต ต้ม อบแห้ง เทคโนโลยีกระบวนการผลิต (ความสะอาด/การเก็บรักษา) การเพิ่มมูลค่าสัตว์น้ำ การส่งเสริมการตลาดและช่องทางจัดจำหน่าย และการใช้กลไกทางสังคมเพื่อสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติการแก่งจนในพื้นที่

1.2) การยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดปัตตานีโดยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนชายฝั่งทะเล เป็นการดำเนินงานเน้นครัวเรือนเป้าหมายกับผู้ประกอบการการท่องเที่ยวชุมชนขนาดเล็กในพื้นที่ เช่น กลุ่มบุณดารา บางปูเมซิ่ง เสน่ห์บางปู ร้านอาหาร ธุรกิจโรงแรม รีสอร์ทในพื้นที่กลุ่มอาชีพอาหารในพื้นที่ ธรรับจ้าง เรือรับจ้าง เพื่อนำไปสู่การสนับสนุนเศรษฐกิจหมุนเวียนในพื้นที่

2) โมเดลแก้จนจากการวิเคราะห์ปัญหาสำคัญของพื้นที่ (Problem based)

โมเดลแก้จนเพื่อแก้ปัญหาสำคัญของพื้นที่ เป็นการแก้ปัญหาคความยากจนแบบองค์รวม (holistic view) ทั้ง 5 มิติ คือ มิติทุนมนุษย์ (การศึกษา สุขภาพ) ทุนเศรษฐกิจ ทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางกายภาพ และทุนทางสังคมของครัวเรือนยากจนเป้าหมาย โดยใช้ชื่อว่า โมเดลแก้จน “ปัตตานียั่งยืน (Eco-Pattani: Ecology Creates Economy in Pattani)”



พื้นที่เป้าหมายและประชากรในการวิจัย

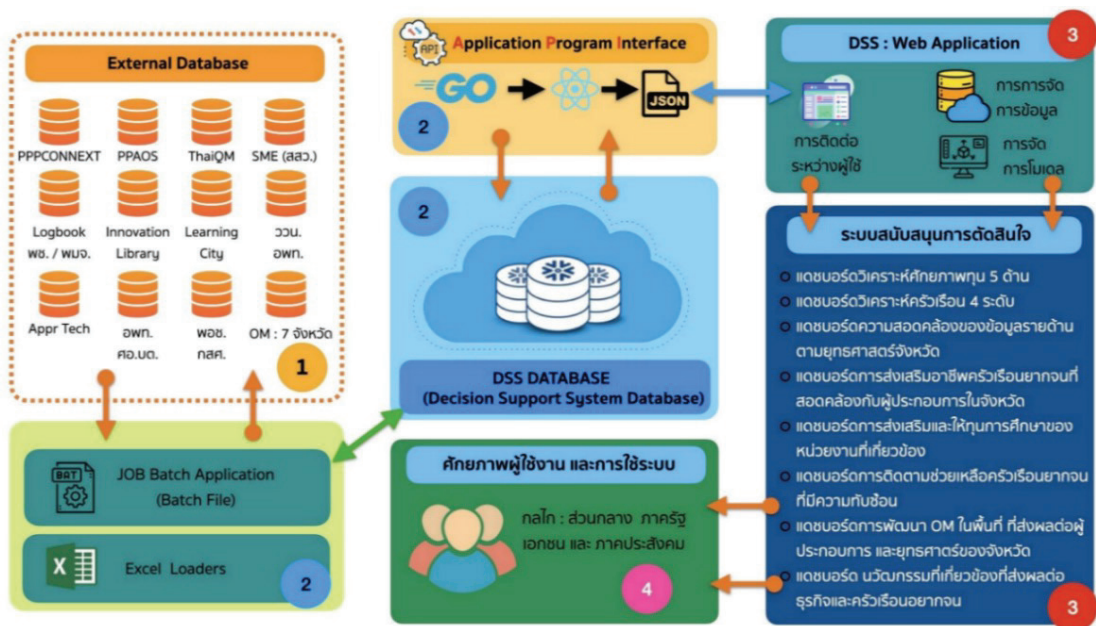
พื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการค้นหาสอบทานคนจนและครัวเรือนยากจนครอบคลุมทั้ง 12 อำเภอในจังหวัดปัตตานี โดยใช้ฐานข้อมูล TPMAPI ปี 2566 มีจำนวนคนจนและครัวเรือนยากจนเป้าหมายรวมทั้งสิ้น จำนวน 3,483 ครัวเรือน หรือ 14,680 คน และมีพื้นที่ปฏิบัติการโมเดลแก๊จนใน 6 อำเภอชายฝั่งทะเล โดยมีอำเภอยะหริ่งเป็นพื้นที่นำร่อง (จำนวน 210 ครัวเรือน 947 คน) และขยายพื้นที่ไป 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองปัตตานี (จำนวน 1,249 ครัวเรือน หรือ 4,606 คน) อำเภอสายบุรี (จำนวน 581 ครัวเรือน หรือ 2,600 คน) อำเภอหนองจิก (505 ครัวเรือน หรือ 2,158 คน) อำเภอไม้แก่น (จำนวน 36 ครัวเรือน หรือ 181 คน) และ อำเภอปะนาเระ (จำนวน 59 ครัวเรือน หรือ 238 คน) ทั้งนี้พื้นที่เป้าหมายและกลุ่มคนจนเป้าหมาย (Unit of Analysis) ตามยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจนที่ช่วยให้กลุ่มเป้าหมายหลุดพ้นจากความยากจนยกทั้งจังหวัด โดยเลือกพื้นที่เป้าหมาย 5 อำเภอ อำเภอละ 1 ตำบล ซึ่งแบ่งตามพื้นที่ดำเนินการ ดังนี้

พื้นที่เป้าหมายในการสร้างรูปธรรมความสำเร็จ “อำเภอแก๊จน” จำนวน 3 อำเภอ ใน 6 ของอำเภอชายฝั่งทะเลทั้งหมด ได้แก่ อำเภอยะหริ่ง อำเภอสายบุรี อำเภอปะนาเระ และคนจนเป้าหมายได้รับความช่วยเหลือผ่านนวัตกรรมพร้อมใช้/เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate technology) เพื่อการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 และเข้าถึงโอกาสในการยกระดับฐานะทางสังคม (Social Mobility) รวมจำนวนทั้งสิ้นอย่างน้อย 1,000 ครัวเรือน และไม่น้อยกว่า 5,000 คน ซึ่งแบ่งตามพื้นที่ดำเนินการ อำเภอยะหริ่ง อำเภอเมืองปัตตานี อำเภอสายบุรี อำเภอหนองจิก อำเภอไม้แก่น และอำเภอปะนาเระ โดยมีคนจนเป้าหมาย 2,643 ครัวเรือน และไม่น้อยกว่า 10,749 คน

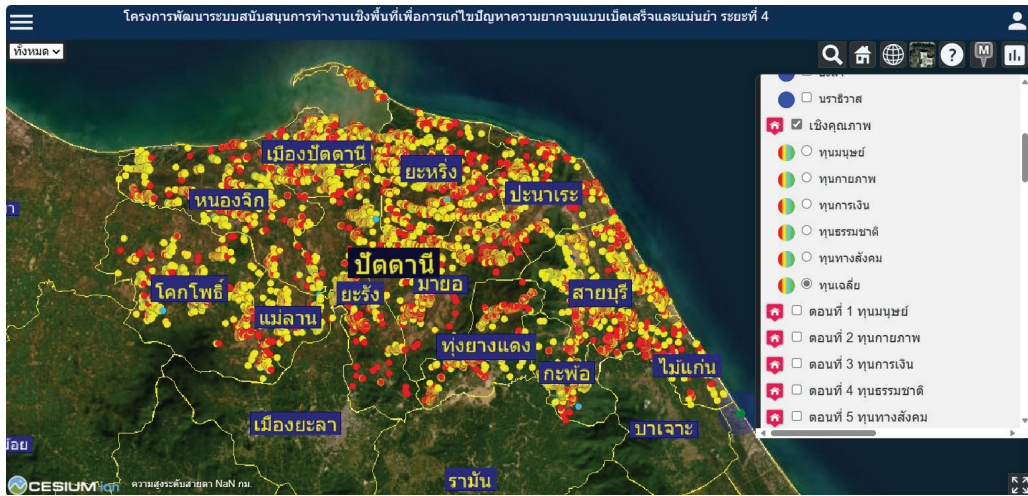
5. การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (DSS) เป็นเครื่องมือและกลไกสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดปัตตานีอย่างเป็นรูปธรรมแบบเบ็ดเสร็จและยั่งยืน

ระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (DSS) เป็นเครื่องมือและกลไกสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาความยากจนในจังหวัดปัตตานีอย่างเป็นรูปธรรมอย่างเบ็ดเสร็จและยั่งยืน ซึ่งเป็นระบบที่จัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ (DSS) ของผู้ใช้ระบบ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่ให้สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ของจังหวัด รวมถึงเป็นการจัดทำระบบส่งต่อข้อมูลความช่วยเหลือและระบบข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Loop) เพื่อการติดตามผลการช่วยเหลือครัวเรือนยากจนและนำคนจนที่หลุดพ้นจากความยากจนออกจากระบบ โดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มีสำนักวิทยบริการเป็นองค์กรหลักในการรับผิดชอบจัดการระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (DSS) ที่จะเป็นองค์กรเชื่อมประสานกับระดับส่วนกลาง และหน่วยงานในพื้นที่

การพัฒนาสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (DSS) จังหวัดปัตตานี เริ่มจากการค้นหาและสำรวจความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์ (User) ซึ่งได้แก่ นักบริหารจัดการในระดับพื้นที่ เช่น ส่วนภูมิภาค (ผู้ว่าราชการจังหวัด อบจ. พมจ. พช.จ. สสจ. และหัวหน้าหน่วยงานอื่น ๆ) ระดับท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) และระดับท้องถิ่น (อบต.) รวมถึงภาคเอกชน และ ภาคประชาสังคม โดยให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงข้อมูลและสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกัน (Data Ownership) ผ่านกลไกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อนำไปสู่การออกแบบความช่วยเหลือสวัสดิการครอบคลุมในพื้นที่และเพื่อประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย



ระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (DSS) เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาความยากจนที่ผู้ใช้ข้อมูลสามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจสนับสนุนการดำเนินการด้านกิจกรรมแผนงานและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยที่ระบบสนับสนุนการตัดสินใจที่สำคัญ ได้แก่ แดชบอร์ดวิเคราะห์ทุนฐานดำรงชีพ 5 มิติ แดชบอร์ดวิเคราะห์ครัวเรือน 4 ระดับ แดชบอร์ดความสอดคล้องของข้อมูลรายด้านตามยุทธศาสตร์จังหวัด แดชบอร์ดการส่งเสริมอาชีพครัวเรือนยากจนที่สอดคล้องกับผู้ประกอบการในจังหวัด แดชบอร์ดการส่งเสริมและให้ทุนการศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แดชบอร์ดการติดตามช่วยเหลือครัวเรือนยากจนที่มีความทับซ้อน แดชบอร์ดการพัฒนาโมเดลเชิงปฏิบัติการ (PPAM) ในพื้นที่ ที่ส่งผลต่อผู้ประกอบการและยุทธศาสตร์ของจังหวัด แดชบอร์ดนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อธุรกิจและครัวเรือนยากจน ระบบการจัดการข้อมูลและการติดต่อกับผู้ใช้งานโดยหน่วยงานในจังหวัดมีส่วนร่วม และระบบสารสนเทศระดับสูงเพื่อตอบสนองต่อผู้ใช้บริหารตามความต้องการในจังหวัดพื้นที่



ระบบสารสนเทศเชิงภูมิศาสตร์ของข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2563 - 2566



การนำเสนอระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ DSS Pattani ให้กับนายกรัฐมนตรีและหน่วยงานภาคีจังหวัด โดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี ร่วมกับนักวิจัยและผู้แทนหน่วย บพท.

คุณค่าและผลกระทบทางบวกในวงกว้าง (Impact)

ตัวอย่างปฏิบัติการแก้จนที่มีความโดดเด่นและเห็นผลเชิงประจักษ์ในด้านรายได้ ได้แก่

- 1) **แพะ-แกะแก้งจน** ในพื้นที่อำเภอยะหริ่ง โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการผลิตอาหารสัตว์โดยใช้ทรัพยากรพืชในท้องถิ่น ทำให้ลดรายจ่ายจากการซื้ออาหารสำเร็จรูป และการพัฒนานวัตกรรม “ยุวศุสตร์” หรือ เยาวชนอาสาดูแลแพะแกะเคลื่อนที่เร็วในพื้นที่เพื่อช่วยเหลือครัวเรือนยากจนและมอบยาและเวชภัณฑ์เพื่อใช้ในการดูแลรักษาแพะแกะเบื้องต้น ร่วมกับเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์อำเภอเพื่อช่วยลดอัตราการเสียชีวิตของแพะแกะ
- 2) **สมุนไพรร** ในพื้นที่ฟาร์มตัวอย่างตำบลตาลีอาห์ อำเภอยะหริ่ง โดยการปลูกพืชสมุนไพรเพื่อนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์สร้างรายได้เพิ่มให้สมาชิกครัวเรือนยากจน
- 3) **การส่งเสริมทักษะอาชีพประมงและการแปรรูปอาหารทะเลตลอดห่วงโซ่คุณค่า** ในพื้นที่อำเภอยะหริ่ง อำเภอหนองจิก และอำเภอปะนาเระ โดยใช้เทคโนโลยีการสตอร์ริสส์เพื่อยืดอายุการเก็บรักษาสัตว์น้ำและการใช้ผลผลิตที่ตกเกรดมาเพิ่มมูลค่าด้วยองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์การอาหารและโภชนาการ

ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ครั้วเรื้อนยากจนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 1,712 ครั้วเรื้อน มีความรู้และทักษะ/เทคโนโลยีที่เหมาะสมด้านอาชีพเกษตรกรรม ปศุสัตว์เลี้ยงแพะแกะ การยืดอายุผลิตภัณฑ์แปรรูปจากอาหารทะเล รวมทั้งการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ใหม่จากผลผลิตที่ตกเกรดช่วยให้ครั้วเรื้อนยากจนเป้าหมายเริ่มมีรายได้เสริมมาจุนเจือ ครอบครัว เช่น ครั้วเรื้อนที่เลี้ยงแพะ จำนวน 1,629 ครั้วเรื้อน มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายแพะ ตัวละ 2,750 - 3,500 บาท ทั้งนี้ จำนวนแพะที่เพิ่มขึ้นโดยเฉลี่ย คือ ครั้วเรื้อนละ 1 เท่าของจำนวนเดิม ที่มีอยู่ และสามารถลดต้นทุนจากการซื้ออาหารสัตว์สำเร็จรูปเฉลี่ยเดือนละ 2,000 บาท จากการดำเนินงานร่วมกับกลไกภาคีเครือข่าย โครงการได้รับการสนับสนุนพื้นที่เพื่อการปลูกพืชอาหารสัตว์ ได้แก่ พื้นที่ภายในศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ปัตตานี พื้นที่ในฟาร์มตัวอย่างตำบลตาโลฮาร์ และพื้นที่ภายในมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ส่วน PPAM สมุนไพรในฟาร์ม ตัวอย่างตาโลฮาร์ มีครั้วเรื้อนที่เข้าร่วม 39 ครั้วเรื้อน และมีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนตาโลฮาร์เฮิร์บ โครงการวิจัยฯ ทำงานร่วมกับ แพทย์แผนไทยสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดปัตตานี และบริษัท ศยาสมุนไพร จำกัด โดยมีผลิตภัณฑ์ ได้แก่ น้ำมันตะไคร้หอมไล่ยุง น้ำมันเหลืองสูตรวานิลาเหลือง สมุนไพรหอมสูตรน้ำ เป็นต้น ในระยะเวลา 6 เดือน กลุ่มมีรายได้ รวมทั้งสิ้น 182,400 บาท สามารถแบ่งให้ครั้วเรื้อนที่เข้าร่วม 1,818 บาท/คน/เดือน ส่วนด้านการแปรรูปอาหารทะเล โครงการวิจัยฯ หนุนเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปลาเกล็ดตากเกรด ด้วยการเพิ่มมูลค่าโดยใช้เทคโนโลยีการสเตอริไลส์เพื่อยืดอายุการเก็บรักษาและการเพิ่มมูลค่า พัฒนาสูตรน้ำพริกปลาเกล็ดตากเกรด มีครั้วเรื้อนที่เข้าร่วม 44 ครั้วเรื้อน ขณะนี้อยู่ระหว่างการทดลอง สูตรและทดลองเทคโนโลยี คาดว่าองค์ความรู้นี้จะสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ส่งผลให้วิสาหกิจชุมชนเข้มแข็ง มีกำลังที่จะรับซื้อสินค้าในราคาที่เป็นธรรมจากกลุ่มเรือประมง พื้นบ้านในจังหวัดปัตตานีที่มีจำนวนมากถึง 3,036 ลำ หากวิสาหกิจชุมชนประมงเข้มแข็งก็จะเป็น แรงผลักดันให้เกิดการยกระดับทางเศรษฐกิจของจังหวัดปัตตานี

นอกจากนั้นแล้ว ปฏิบัติการแก้จนที่สามารถสร้างผลกระทบทางบวกในวงกว้าง ได้แก่ โมเดล “รูปแบบการแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการของเด็กอายุ 0-5 ปี ตำบลตาโลฮาร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี” ที่มาจากการปฏิบัติการถ่ายทอดองค์ความรู้จากงานวิจัยของ คณะพยาบาลศาสตร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อแก้ไขปัญหาสำคัญของพื้นที่ ต่อมาได้รับการผลักดัน จากกลไกหลักในพื้นที่ คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานีให้โมเดลนี้ขยายผลความสำเร็จ ไปสู่ทุกตำบลของอำเภอยะหริ่ง และทุกอำเภอของจังหวัดปัตตานี

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาพื้นที่เป็นสถาบันการศึกษาพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Based University) เพื่อให้มีบทบาทในการขับเคลื่อนพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ในระดับจังหวัด

ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความยากจนระดับจังหวัด มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีได้พัฒนาโครงสร้างการบริหารจัดการงานวิจัยอย่างเป็นระบบ โดยการจัดตั้ง “ศูนย์ประสานงานการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบบูรณาการจังหวัดปัตตานี” (ศวบ.ปัตตานี) ขึ้น เพื่อดำเนินงานขับเคลื่อนการแก้ปัญหาและพัฒนาพื้นที่ในระยะยาว ผลจากการดำเนินงานตลอดระยะเวลากว่า 4 ปี มหาวิทยาลัยกำหนดให้งานด้านการแก้ไขปัญหาคความยากจนเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งของมหาวิทยาลัยและร่วมสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมในการดำเนินงาน นอกจากนั้นแล้ว จากการดำเนินงาน ม.อ.ปัตตานีค้นพบนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ที่มีแนวคิดและทักษะการขับเคลื่อนงานด้านการขจัดความยากจนทั้งในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น ท้องที่ ซึ่งจะเป็กำลังสำคัญในการประสานงาน บูรณาการ และดำเนินงานขจัดความยากจนอย่างต่อเนื่องต่อไป

นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยคณะนักวิจัยและเครือข่ายจากทุกคณะและส่วนงาน มีบทบาททางวิชาการหนุนเสริมโดยใช้องค์ความรู้ทางวิชาการในการดำเนินงานปฏิบัติการแก้จน รวมทั้งการส่งต่อข้อมูลคุณภาพแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการให้ความร่วมมือเพื่อร่วมแก้ไขปัญหาคความยากจนในมิติต่าง ๆ เช่น การใช้วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมร่วมแก้จนการบูรณาการกำลังคนและทำงานร่วมกับกลไกจังหวัดพื้นที่ชุมชนร่วมพัฒนาระบบปฏิบัติการแก้จนที่ยึดโยงกับวิถีและเรี่ยวแรงคนจน ติดตามผลด้วยควมรับผิดชอบ และมีบทบาทในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาคความยากจนของจังหวัดปัตตานี ดังนี้

1. การพัฒนาและยกระดับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ (Area Based University) ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความยากจนระดับจังหวัดที่ เน้นการสร้างนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ที่มีแนวคิดและทักษะการขับเคลื่อนขจัดความยากจนระดับจังหวัดอย่างมีนัยสำคัญ เป็นการพัฒนาและยกระดับแนวทางการบูรณาการบริหารจัดการในพื้นที่ (Provincial Platform) เชื่อมโยงเชิงระบบและความสัมพันธ์การขับเคลื่อนเพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดปัตตานี

2. การบูรณาการงานวิจัย นวัตกรรม และเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการพัฒนา ระบบข้อมูลคนจนและครัวเรือนในระดับพื้นที่จังหวัดปัตตานีโดยการค้นหาและสอบทานข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ให้มีความสำคัญกับกระบวนการจัดเก็บ การบันทึกข้อมูลลงระบบ และการตรวจสอบความถูกต้องหลังจากบันทึกข้อมูลลงระบบสามารถนำไปใช้และส่งต่อเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างถูกต้องและแม่นยำ ภายใต้กิจกรรมการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ (DSS) อันเป็นเครื่องมือและกลไกสำคัญในการพัฒนาประสิทธิภาพของการแก้ไขปัญหาคความยากจนในจังหวัดปัตตานีอย่างเป็นรูปธรรมอย่างเบ็ดเสร็จและยั่งยืนขับเคลื่อนด้วยองค์ความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรมที่นำไปใช้ประโยชน์ด้านการยกระดับศักยภาพ ชุดข้อมูลครัวเรือนยากจนให้ครอบคลุมอำเภอเป้าหมายตามฐานข้อมูล TPMAP 2566 ครอบคลุมครบทั้ง 12 อำเภอในจังหวัดปัตตานี

3. การร่วมมือของนักวิจัยจากหลากหลายสาขาหรือการบูรณาการข้ามศาสตร์เพื่อร่วมแก้ปัญหาความยากจน โครงการวิจัยฯ ประกอบด้วย นักวิจัยจากสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร ด้านพืช สัตว์ สัตถิ และการพัฒนาระบบสารสนเทศ สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ด้านการพัฒนาชุมชน ปรัชญาและศาสนา การจัดการ การสื่อสาร และการศึกษา การรวมตัวของคณะนักวิจัยแบบบูรณาการข้ามศาสตร์เช่นนี้ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด มุมมอง และวิธีการทำงาน นับเป็นจุดแข็งสำคัญของการทำงานเป็นทีมที่มีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาสำคัญอันดับหนึ่งของพื้นที่และของประเทศ

4. การใช้กลไก เทคโนโลยี นวัตกรรม องค์ความรู้ เครื่องมือของมหาวิทยาลัยและเครือข่ายเพื่อการดำเนินงานปฏิบัติการแก้จนและนำสู่การขยายผลต่อไป เช่น การใช้เทคโนโลยีการถนอมอาหารโดยใช้ความร้อน (Thermal process Technology) ด้วย Sterilization ในการแปรรูปอาหาร การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารจากชุมชนประมง ผลิตภัณฑ์สมุนไพร การปลูกพืชอาหารสำหรับแพะแกะ นวัตกรรมการจัดการศึกษา ต้นแบบอาหารอัตลักษณ์พื้นถิ่น อาหารฮาลาล และผลิตภัณฑ์อาหารที่เกี่ยวข้อง ต้นแบบผลิตภัณฑ์อาหารเด็ก เป็นต้น

5. การใช้ผลการวิจัยการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำต่อจังหวัดปัตตานี และจังหวัดปัตตานีตอบรับและบรรจุข้อเสนอเชิงนโยบาย กลยุทธ์และแนวทางการพัฒนาการแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำในแผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี พ.ศ. 2566 - 2570

6. การเชื่อมประสานและบูรณาการภาคภายในและภายนอกเครือข่าย ขับเคลื่อนงานแบบบูรณาการข้ามศาสตร์ภายใต้กระบวนการสำคัญ 3 ด้าน คือ (1) การพัฒนาระบบค้นหาและสอบทานข้อมูลครัวเรือนยากจน ด้วยการใช้กรอบฐานทุนดำรงชีพ 5 มิติ (2) การพัฒนากลไกความร่วมมือทั้งในระดับจังหวัดและในระดับพื้นที่ และ (3) การพัฒนาปฏิบัติการโมเดลแก้จนที่เหมาะสมกับศักยภาพของคนจนและทุนของพื้นที่

ทั้งนี้ มีบทเรียนสำคัญที่พบ คือ

1. ปัญหาอันเกิดจากระบบการสื่อสารในทีมนำมาสู่ข้อสรุปสำคัญในการวางระบบการสื่อสารในทีมขนาดใหญ่ ประกอบด้วย (1) การสื่อสารข้อมูลอย่างทั่วถึง เพื่อให้ทุกคนในทีมเห็นภาพการทำงานทุกขั้นตอนเหมือนกันและตรงกัน (2) การสื่อสารข้อมูลอย่างครบถ้วน เพื่อให้ทุกคนในทีมเข้าใจบทบาทหน้าที่หลักของตน และสามารถเชื่อมโยงงานของตนกับงานของทีม สามารถร้องขอหากต้องการการสนับสนุนส่วนใดเป็นพิเศษ (3) การสื่อสารแบบเสริมแรง เพื่อให้กำลังใจสร้างบรรยากาศเชิงบวกในทีมวิจัย สร้างพลังในการทำงานให้มุ่งมั่น ต่อยอดงานร่วมกัน อย่างไรก็ตามในการทำงานกับผู้ร่วมทีมที่แตกต่างหลากหลายต้องอาศัยผู้นำที่มีความยืดหยุ่นสูง สามารถปรับแผนการได้ตามบริบท สามารถเชื่อมโยงประโยชน์ร่วม และสามารถ "วางภาพอนาคต" และเสนอแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

2. การขับเคลื่อนนักจัดการข้อมูลเชิงพื้นที่ Area Research Manager และ Area Development Manager รวมถึงการพัฒนา Area Manager และ Area Development Manager ภายใต้โครงการวิจัย “การพัฒนาและยกระดับการจัดการเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม: กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดปัตตานี” ให้ความสำคัญกับเป้าหมายในการ

ขับเคลื่อนการทำงานโมเดลแก่งในพื้นที่ ซึ่งมี 4 ระดับ ได้แก่ (1) บุคคล/องค์กร หน่วยงาน ภาครัฐที่เป็นหน่วยงานภาครัฐ (2) กลุ่มชุมชน/ภาคประชาสังคม/ภาคเอกชนในพื้นที่ เช่น กลุ่มประมง บ้านในพื้น ที่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน สมาคมประมงพื้นบ้านปัตตานี เป็นต้น (3) นักวิจัย/นักวิชาการ ในสถาบันการศึกษาและการวิจัย สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.) ศูนย์วิจัยพัฒนาแพะแกะ ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาหารสัตว์นครศรีธรรมราช และมหาวิทยาลัยนราธิวาส ราชนครินทร์ เป็นต้น (4) นักจัดการข้อมูลเชิงพื้นที่ เช่น บัณฑิตอาสา บัณฑิตอาสาโควิด อาสาสมัคร สาธารณสุข และศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เป็นต้น

3. การขับเคลื่อนการดำเนินงานโครงการวิจัยที่สอดคล้องกับนโยบายสำคัญของกระทรวง การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) และแผนพัฒนาจังหวัด โดยในวันที่ 16 พฤศจิกายน 2566 รัฐมนตรีว่าการกระทรวง อว. พร้อมคณะ ปฏิบัติงานในจังหวัดปัตตานี รับฟังการนำเสนอผลงานวิจัยด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ พร้อมทั้งมอบนโยบายและหนุนเสริม การกิจของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ชายแดนใต้ ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการสำคัญที่มหาวิทยาลัยได้รับการสนับสนุนจากกระทรวง อว. ผ่านหน่วยบริหารโปรแกรม (Program Management Unit: PMU) ในการขับเคลื่อน อววน. ของประเทศ

ผลกระทบที่สำคัญและสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่อย่างชัดเจนและยั่งยืน

กระบวนการและองค์ความรู้จากการดำเนินโครงการก่อให้เกิดผลกระทบที่สำคัญและ สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่อย่างชัดเจนและยั่งยืน เป็นการพัฒนาระบบและปัจจัยรองรับ เมื่อสิ้นสุดโครงการ (Exit Strategy) การดำเนินงานวิจัยโดยมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขต ปัตตานี ได้แก่ ผลของการดำเนินงานโมเดลแก่ง องค์ความรู้ กระบวนการ และกลไกการขับเคลื่อน เช่น

1. ตลาดชุมชน ตลาด ณ สีปาย เป็นการร่วมพัฒนาพื้นที่กลางของชุมชนในการแลกเปลี่ยนสินค้า คือ ตลาด ณ สีปาย เป็นการร่วมสร้างพื้นที่ระหว่างชุมชน ฟาร์มตัวอย่างพระราชดำริฯ บ้านสีปาย ภาครีเขื้อขายทั้งท้องที่และท้องถิ่น และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในการสร้างสรรค์นิเวศน์ เศรษฐกิจชุมชนซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าในทุกวันเสาร์ในบริเวณพื้นที่ฟาร์มตัวอย่างซึ่งครัวเรือนยากจน และประชาชนทั่วไปสามารถขายได้ฟรีไม่มีค่าใช้จ่าย เกิดการหมุนเวียนทางการเงินขนาดเล็ก อย่างยั่งยืนตั้งแต่ปี 2564 จนถึงปัจจุบัน

2. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เช่น การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน “ต๋อยญิบตาลีฮายร์: กลุ่มพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารต๋อยญิบตาลีฮายร์” เป็นการยื่นจดทะเบียนกับ กรมส่งเสริมการเกษตร และได้รับมาตรฐานอาหารและยา ผู้รับผิดชอบโครงการดำเนินการศึกษา และรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องจากกลุ่มคนจนเป้าหมายเพื่อนำไปจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ณ สำนักงานเกษตรอำเภอยะหริ่ง

3. แผนยุทธศาสตร์จังหวัดปัตตานี เป้าหมาย “การลดความยากจนข้ามรุ่นและความเหลื่อมล้ำ สังคมพหุวัฒนธรรมเข้มแข็ง” ในแผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี พ.ศ.2566 – 2570 (3) ลดความยากจน ข้ามรุ่นและความเหลื่อมล้ำ ภายใต้บริบทสังคมพหุวัฒนธรรมเข้มแข็ง รวมถึงนโยบายและปฏิบัติการ

ของศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต) เพื่อให้การช่วยเหลือครัวเรือนยากจนทุกมิติ ตามกรอบการบูรณาการโครงการจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้แนวคิด “1 ชำราชการ 1 ครัวเรือนยากจน” โดยบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. ผลของการดำเนินโครงการกับการคุ้มครอง/ความพึงพอใจของภาคีความร่วมมือ มีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ การพัฒนารูปแบบการแก้ไขปัญหาภาวะทุพโภชนาการของเด็กอายุ 0 - 5 ปี มีภาคีความร่วมมือ ได้แก่ สำนักงานสาธารณสุข อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตาลีฮายร์และตำบลแหลมโพธิ์ โรงพยาบาลยะหริ่ง องค์การบริหารส่วนตำบลตาลีฮายร์และตำบลแหลมโพธิ์ จนสามารถประเมินสุขภาพเด็กเบื้องต้น จนนำไปสู่การเข้าถึงอาหารที่มีคุณภาพ มีความรู้เกี่ยวกับโภชนาการในเด็กเล็ก การขยายพื้นที่ปฏิบัติการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลภายใต้การบริหารจัดการโดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดปัตตานี

5. การพัฒนาทักษะอาชีพด้านการเกษตรที่มีองค์การบริหารส่วนตำบล นำแผนงานการอบรมการเพาะเห็ดนางฟ้าและการแปรรูปขยายผลดำเนินการให้กับชุมชนในทุกตำบลของตาลีฮายร์ร่วมกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ เช่น โรงเรียน 3 แห่งของตำบลตาลีฮายร์กับศูนย์วิจัยข้าว สถานีพัฒนาที่ดินจังหวัดปัตตานี เกษตรอำเภอยะหริ่ง

6. การมีนักบริหารจัดการเชิงพื้นที่ (Area Manager) ในภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ในจังหวัดปัตตานี ที่มีแนวคิดและทักษะการขับเคลื่อนจัดความยากจนระดับจังหวัดอย่างมีนัยสำคัญ จำนวน 160 คน ประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญคือ 1) นักจัดการข้อมูลเชิงพื้นที่ 100 คน และ 2) นักพัฒนาเชิงพื้นที่ 60 คน ทำให้สามารถขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจนระดับจังหวัด ทำให้คนจนหลุดพ้นความยากจนยกทั้งจังหวัดที่เชื่อมโยงกับแผนพัฒนาจังหวัดจัดความยากจนหรือยุทธศาสตร์แก็งงานเพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่ในจังหวัดปัตตานีอย่างยั่งยืน

ข้อค้นพบสำคัญของการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากและแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดปัตตานี คือ การแก้ไขปัญหาความยากจนควรดำเนินการใน 3 ระดับ คือ ระดับครัวเรือน ระดับกลุ่ม และระดับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอก และปฏิบัติการแก็งงานควรใช้หลากหลายวิธี เนื่องจากความรู้และประสบการณ์และทุนของครัวเรือนยากจนเป้าหมายมีความแตกต่างกัน การใช้ปฏิบัติการโมเดลแก็งงานแบบเดียวเพื่อแก้ปัญหาความยากจนทั้งชุมชน (One size fits all) จึงไม่สามารถทำได้ จึงนำมาสู่การออกแบบปฏิบัติการแก็งงาน (OM) ที่หลากหลายให้สอดคล้องกับทุนครัวเรือน ทุนชุมชน และตอบสนองความต้องการของครัวเรือนยากจนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นอกจากนั้นแล้ว การแก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดปัตตานี มีข้อเสนอเชิงนโยบายประกอบด้วย การลดความยากจนข้ามรุ่น โดยยกระดับการศึกษาของครัวเรือนยากจน และพัฒนาทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน พัฒนาการเข้าถึงระบบการคุ้มครองทางสังคมของคนยากจน ส่งเสริมให้คนยากจนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นธรรมและพัฒนาปฏิบัติการโมเดลแก็งงานที่สอดคล้องกับศักยภาพและระบบการดำรงชีพของคนจนตามมิติของทุนและบริบทของพื้นที่ สร้างสังคมพหุวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง



สถานการณ์ความยากจน ในจังหวัดยะลา

ข้อมูลทั่วไปจังหวัดยะลา



จังหวัดยะลา เป็นจังหวัดที่อยู่ใต้สุดของประเทศไทย โดยอำเภอที่อยู่ใต้สุดของจังหวัด คือ อำเภอเบตง อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 5 - 7 องศาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 - 102 องศาตะวันออก จังหวัดยะลาอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ตามทางรถไฟสายใต้ 1,039 กิโลเมตร และตามถนนเพชรเกษมสายเก่า 1,395 กิโลเมตร หรือสายใหม่ 1,084 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 4,521 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2.8 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.4 ของพื้นที่ภาคใต้ อาณาเขตทางทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดสงขลา และปัตตานี ทิศใต้ ติดต่อกับ รัฐเปรัก ประเทศมาเลเซีย ทิศตะวันออกติดต่อกับ จังหวัดนราธิวาส และ รัฐเปรัก ประเทศมาเลเซีย ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดสงขลา และรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย

โดยจังหวัดยะลามีอัตลักษณ์ทางภาษา วัฒนธรรมที่โดดเด่น คือ ความเป็นสังคมพหุภาษา พหุวัฒนธรรมชายแดนใต้ ประชาชนส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 80 ใช้ภาษามลายูถิ่น เป็นภาษาที่ 1 หรือภาษาแม่ (Mother Tongue) และนับถือศาสนาอิสลาม

ภูมิประเทศโดยทั่วไปของจังหวัดยะลา มีลักษณะเป็นภูเขา เนินเขาและหุบเขา ตั้งแต่ตอนกลางจนถึงใต้สุดของจังหวัด มีที่ราบบางส่วนทางตอนเหนือของจังหวัด ได้แก่ บริเวณที่ราบแม่น้ำปัตตานี และแม่น้ำสายบุรีไหลผ่าน ตั้งอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางถึงสูงมาก โดยเฉลี่ยระหว่าง 100 - 200 เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ปกคลุมด้วยป่าดงดิบ สวนยางพารา สวนผลไม้ เช่น ทุเรียน เงาะ ลองกอง มีเทือกเขาที่สำคัญอยู่ 2 เทือกเขา คือ เทือกเขาสันกาลาคีรี เริ่มจากอำเภอเบตงเป็นแนวยาวกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทย กับประเทศมาเลเซีย และเทือกเขาปิไล ซึ่งเป็นเทือกเขาอยู่ภายในจังหวัดในเขตตำบลบุตี ตำบลบันนังสาดของอำเภอเมืองยะลา อำเภอกรงปินัง และอำเภอรามัน

จังหวัดยะลาได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้มีสภาพอากาศแบบร้อนชื้น มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ - พฤษภาคม และฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม - กุมภาพันธ์ อุณหภูมิมีต่ำสุดเฉลี่ยประมาณ 28.20 องศาเซลเซียส และสูงสุดเฉลี่ย 34.50 องศาเซลเซียส เดือนตุลาคม - พฤศจิกายน มีฝนตกชุกที่สุด

ประชากรและการปกครองของจังหวัดยะลา

จังหวัดยะลา ประกอบด้วย 8 อำเภอ มีจำนวนตำบล คือ 58 ตำบล รวม 382 หมู่บ้าน โดยมีรายละเอียด ดังตาราง

ตาราง การแบ่งเขตการปกครองในจังหวัดยะลา

ที่	อำเภอ	เขตการปกครอง			
		ตำบล	หมู่บ้าน	เทศบาล	อบต.
1	เมืองยะลา	14	82	6	9
2	เบตง	5	32	2	3
3	รามัน	16	90	3	14
4	บันนังสตา	6	50	2	5
5	ยะหา	7	49	2	6
6	ธารโต	4	37	1	4
7	กาบัง	2	19	-	2
8	กรงปินัง	4	23	-	4
	รวม	58	382	16	47

ที่มา : ที่ทำการปกครองจังหวัดยะลา ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2565

จังหวัดยะลา มีจำนวนประชากร ณ เดือนธันวาคม 2566 จำนวน 549,946 คน แยกเป็นประชากรเพศชายจำนวน 273,248 คน ประชากรเพศหญิงจำนวน 276,698 คน โดยมีรายละเอียด ดังตาราง

ตาราง แสดงจำนวนประชากรรายอำเภอ / เทศบาลในจังหวัดยะลา

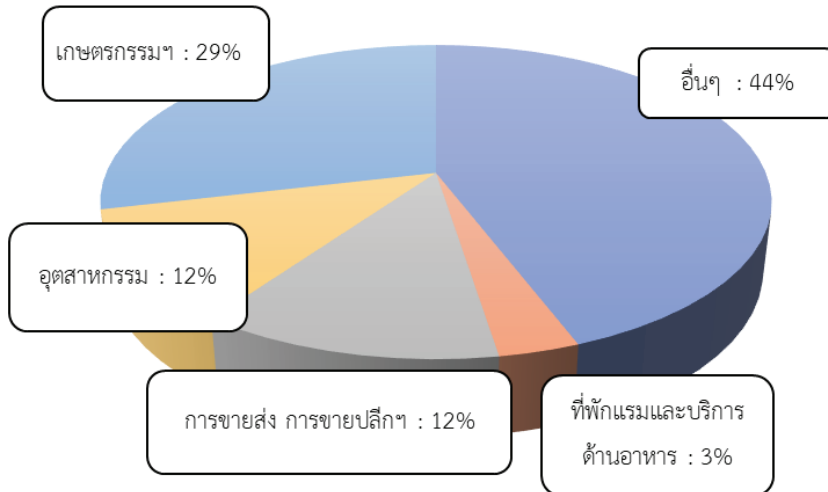
ลำดับ	อำเภอ	จำนวนประชากร (คน)			ครัวเรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
1	เมืองยะลา	38,540	39,527	78,067	19,175
	เทศบาลนครยะลา	27,709	31,076	58,785	28,837
	เทศบาลเมืองสะเตงนอก	17,909	19,290	37,199	15,764
	เทศบาลตำบลลำใหม่	496	506	1,002	379
	เทศบาลตำบลบุดี	ข้อมูลจำนวนประชากรรวมอยู่ในอำเภอเมืองยะลา			
	เทศบาลตำบลท่าสาป				
	เทศบาลตำบลยุโป				
รวมทั้งหมด		84,654	90,399	175,053	64,155

ลำดับ	อำเภอ	จำนวนประชากร (คน)			ครัวเรือน
		ชาย	หญิง	รวม	
2	เบตง	18,752	17,680	36,432	15,916
	เทศบาลเมืองเบตง	12,522	13,530	26,052	11,441
	เทศบาลตำบลธารน้ำทิพย์	ข้อมูลจำนวนประชากรรวมอยู่ในอำเภอเบตง			
รวมทั้งหมด		84,654	90,399	175,053	64,155
3	บันนังสตา	29,313	28,276	57,589	16,086
	เทศบาลตำบลเขื่อนบางลาง	2,409	2,212	4,621	2,034
	เทศบาลตำบลบันนังสตา	1,279	1,280	2,559	1,021
รวมทั้งหมด		33,001	31,768	64,769	19,141
4	ธารโต	12,878	11,883	24,761	9,201
	เทศบาลตำบลคอกช้าง	728	718	1,446	593
รวมทั้งหมด		13,606	12,601	26,207	9,794
5	รามัน	43,489	44,367	87,856	21,063
	เทศบาลตำบลเมืองรามันท์	2,508	2,578	5,086	1,896
	เทศบาลตำบลโกตาบารู	2,917	3,042	5,959	1,698
	เทศบาลตำบลบาลอ	ข้อมูลจำนวนประชากรรวมอยู่ในอำเภอรามัน			
รวมทั้งหมด		48,914	49,987	98,901	24,657
6	ยะหา	31,656	31,477	63,133	14,749
	เทศบาลตำบลยะหา	1,240	1,198	2,438	774
	เทศบาลตำบลปะแต	ข้อมูลจำนวนประชากรรวมอยู่ในอำเภอยะหา			
รวมทั้งหมด		32,896	32,675	64,571	15,523
7		31,656	31,477	63,133	14,749
8		1,240	1,198	2,438	774
รวมทั้งหมด		32,896	32,675	64,571	15,523

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2566

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของจังหวัดยะลา

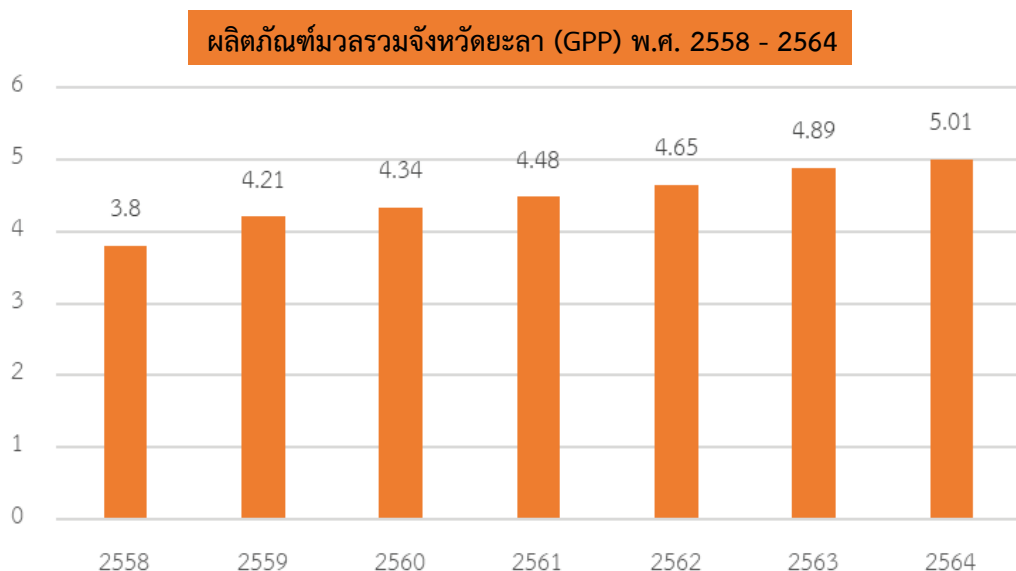
จังหวัดยะลาเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ จากข้อมูลใน ปี 2564 พบว่าสัดส่วนของโครงสร้างการผลิตของภาคเกษตรกรรมฯ มีร้อยละ 29 ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรม ภาคการขนส่ง การขายปลีก ภาคที่พักและบริการ มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย และภาคส่วนอื่น ๆ ที่มีสัดส่วนมากที่สุด คือ ร้อยละ 44



ภาพ แสดงสัดส่วนโครงสร้างการผลิต

ที่มา: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ข้อมูล ณ ปี พ.ศ. 2564

จากสัดส่วนโครงสร้างการผลิตในปี2564เมื่อเข้าสู่ช่วงการผ่อนคลายมาตรการควบคุมเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) และการมีนโยบายการเปิดรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ทำให้การค้าระหว่างประเทศ และกิจกรรมท่องเที่ยวฟื้นตัวขึ้น รวมถึงการมีกิจกรรมด้านสุขภาพ การก่อสร้าง และอสังหาริมทรัพย์ โดยมีรายละเอียดของ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดยะลา (GPP) พ.ศ. 2558 - 2564 ดังภาพ

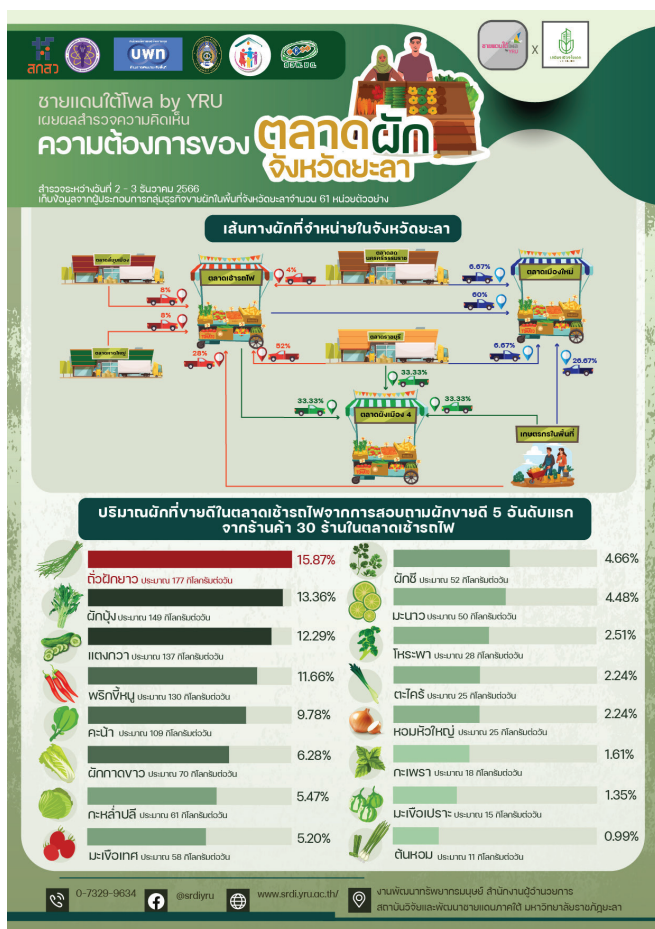


ภาพ แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดยะลา (GPP) พ.ศ. 2558 - 2564

ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากปี 2564 จนถึงปัจจุบัน มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดยะลา ซึ่งพื้นที่ที่ได้รับ ความนิยม คือ อำเภอเบตง จากบทความของ รศ.ดร.ศรัณย์ ศานติศาสตร์ สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์ และ ดร.สันต์ชัย ยุติภา มหาวิทยาลัยฟาฏอนี เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2566 กล่าวว่า อำเภอเบตง ถูกกำหนดเป็นจุดหมายที่สำคัญในการส่งเสริม และการพัฒนาการท่องเที่ยวของ จังหวัดยะลา ภายใต้โครงการเมืองต้นแบบ “สามเหลี่ยมมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ซึ่งเป็นแนวทางการ พัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่มีเป้าหมายการพัฒนาในลักษณะพื้นที่ พัฒนาพิเศษเฉพาะ โดยกำหนดให้เบตงเป็นเมืองต้นแบบการพัฒนาที่พึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน และในปี 2566 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดยะลา คือทุเรียน โดยที่ประชุมคณะกรรมการ ขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรจังหวัดยะลา เมื่อวันที่ 26 มกราคม 2567 มีวาระพิจารณาที่สำคัญ หนึ่งนั้นนั้น คือ การขับเคลื่อนวาระ “ยะลาเมืองทุเรียน” ตามนโยบาย BCG Model แสดงให้เห็นว่า ทุเรียน ถือเป็นอีกหนึ่งพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดยะลา

ในด้านเศรษฐกิจชุมชน จากผลการสำรวจความต้องการของตลาดผักจังหวัดยะลา โดย ชายแดนใต้โพล by YRU พบว่า เส้นทางการรับผลผลิตจากเกษตรกรในพื้นที่ มีสัดส่วนน้อยกว่า กิ่งหนึ่ง ของการนำเข้าผลผลิต จากนอกพื้นที่ และชนิดของผักที่ขายดีมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ ถั่วฝักยาว คิดเป็นร้อยละ 15.87 รองลงมา ผักบุ้ง ร้อยละ 13.36 และแตงกวา ร้อยละ 12.29



ภาพ สรุปผลสำรวจความคิดเห็น ความต้องการของตลาดผักจังหวัดยะลา
ที่มา : ชายแดนใต้โพล by YRU



ข้อมูลด้านการศึกษาจังหวัดยะลา

จังหวัดยะลาจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบการศึกษาในลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ทั้งในและนอกระบบเป็นจำนวนมากที่สุด คือ 688 แห่ง หรือร้อยละ 62.72 ของจำนวนสถานศึกษาในจังหวัดยะลา รับผิดชอบจัดการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน เป็นจำนวนถึง 113,189 คน หรือ ร้อยละ 53.57 ของนักเรียนในจังหวัดยะลา มีจำนวนครูและบุคลากรทางการศึกษาจำนวน 7,969 คน หรือ ร้อยละ 48.13 ของครูและบุคลากรทางการศึกษาในจังหวัดยะลา โดยมีสัดส่วนของโรงเรียนรัฐต่อ โรงเรียนเอกชน ที่ 35:65 ซึ่งโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ส่วนใหญ่จะเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

ตาราง แสดงจำนวนข้อมูลสถานศึกษา ห้องเรียน นักเรียน/นักศึกษา และครู/บุคลากรทางการศึกษา
สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงอื่น ๆ นอกเหนือสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดยะลา

สังกัด / หน่วยงาน	สถานศึกษา		ห้องเรียน		นักเรียน		ครู / บุคลากร	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
กระทรวงศึกษาธิการ	930	84.78	5,048	94.46	187,195	88.59	14,341	86.61
สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)	222	20.24	2,589	48.45	53,740	25.43	5,197	31.39
สำนักบริหารงาน การศึกษาพิเศษ	3	0.27	93	1.74	1,237	0.59	241	1.46
สำนักงานคณะกรรมการ ส่งเสริมการศึกษาเอกชน (ในระบบและนอกระบบ)	688	62.72	2,051	38.38	113,189	53.57	7,969	48.13
สำนักงานคณะกรรมการ อาชีวศึกษา (สอศ.)	7	0.64	315	5.89	5,319	2.52	546	3.30
สำนักงาน ส่งเสริมการเรียนรู้ จังหวัดยะลา (สกร.)	10	0.91	-	-	13,633	6.45	376	2.27
การศึกษาอื่น ๆ การศึกษาโดยครอบครัว (Home School)	-	-	-	-	77	0.04	12	0.07
นอกกระทรวงศึกษาธิการ	167	15.22	296	5.54	24,098	11.41	2,217	13.39
กองกำกับการ ตำรวจตระเวนชายแดน	6	0.55	-	-	548	0.26	71	0.43
กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม	4	0.36	-	-	10,587	5.01	982	5.93
กระทรวงสาธารณสุข	2	0.18	28	0.52	1,408	0.67	200	1.21
กระทรวงการท่องเที่ยว และกีฬา	2	0.18	52	0.97	1,209	0.57	158	0.95
กระทรวงมหาดไทย	149	13.58	216	4.04	10,309	4.88	786	4.75
กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์	1	0.09	-	-	20	0.01	6	0.04
สำนักงานพระพุทธศาสนา แห่งชาติ	1	0.09	-	-	17	0.01	14	0.08
รวม	1,097	100	5,344	100	211,293	100	16,558	100

ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียน ในจังหวัดยะลา 5 ปี ระหว่างปี 2561 - 2565

1) คะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (Reading Test : RT) พบว่า คะแนนเฉลี่ยโดยรวมของโรงเรียนในสังกัด สพฐ. ปี 2565 มีคะแนนสูงกว่าทุกปี และมีแนวโน้มที่ดีขึ้นจากปีก่อนหน้า ส่วนคะแนนของเฉลี่ยโดยรวมของโรงเรียนในสังกัด สช. ในปี 2565 ลดลงจากปี 2564 จาก 73.54 เป็น 64.78 อย่างไรก็ตามคะแนนเฉลี่ย (RT) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดยะลา เมื่อเทียบกับคะแนนเฉลี่ยประเทศ พบว่า ส่วนใหญ่คะแนนเฉลี่ยของจังหวัดยะลา ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยประเทศ เว้นแต่ผลคะแนนของปี 2564 ที่โรงเรียนในสังกัด สช. มีคะแนนเฉลี่ยในด้านการอ่านรู้เรื่อง ที่ 80.99 มากกว่าคะแนนเฉลี่ยประเทศ ที่ 72.79 และเมื่อรวมผลการทดสอบทั้ง 2 ด้านแล้ว พบว่า ในปีเดียวกัน โรงเรียนในสังกัด สช. มีคะแนนเฉลี่ยรวม 2 ด้าน ที่ 73.54 มากกว่าคะแนนเฉลี่ยประเทศ ที่ 71.38

ตาราง คะแนนเฉลี่ย (RT) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

สังกัด	ด้าน		ปี 61		ปี 62		ปี 63		ปี 64		ปี 65	
			ยะลา	ประเทศ	ยะลา	ประเทศ	ยะลา	ประเทศ	ยะลา	ประเทศ	ยะลา	ประเทศ
สพฐ.	การอ่านออกเสียง	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	50.26	66.16	48.06	68.50	55.73	74.14	42.74	69.95	58.44	77.38
		S.D.	15.16	14.41	15.85	14.61	15.4	13.60	15.31	13.98	15.51	12.98
	การอ่านรู้เรื่อง	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	63.06	71.27	61.53	72.81	63.64	71.86	64.15	72.79	66.13	77.19
		S.D.	10.93	9.9	11.9	10.60	10.56	9.45	10.87	9.43	10.68	8.91
	รวม 2 ด้าน	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	56.66	68.72	54.81	70.66	59.71	73.02	53.48	71.38	62.3	77.28
		S.D.	24.11	22.51	25.69	23.46	24.05	21.18	24.13	21.43	24.41	20.11
สช.	การอ่านออกเสียง	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	46.06	66.16	44.36	68.50	52.25	74.14	66.08	69.95	58.67	77.38
		S.D.	15.71	14.41	15.77	14.61	15.73	13.60	12.64	13.98	13.06	12.98
	การอ่านรู้เรื่อง	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	60.13	71.27	54.54	72.81	59.85	71.86	80.99	72.79	71.74	77.19
		S.D.	11.37	9.9	11.56	10.60	10.04	9.45	7.16	9.43	8.89	8.91
	รวม 2 ด้าน	คะแนนเฉลี่ยร้อยละ	53.09	68.72	49.47	70.66	56.09	73.02	73.54	71.38	64.78	77.28
		S.D.	24.72	22.51	25.59	23.46	23.73	21.18	17.95	21.43	19.19	20.11

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) คะแนนการทดสอบความสามารถพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ระดับชาติ (National Test : NT) พบว่า คะแนนเฉลี่ยโดยรวมของโรงเรียนในสังกัด สพฐ. ปี 2565 มีคะแนนสูงกว่าทุกปี และมีแนวโน้มที่ดีขึ้นจากปีก่อนหน้า ส่วนคะแนนของเฉลี่ยโดยรวมของโรงเรียนในสังกัด สช. ในปี 2565 ลดลงจากปี 2564 จาก 54.26 เป็น 48.29 และเมื่อเทียบคะแนนเฉลี่ย (NT) จังหวัดยะลากับคะแนนเฉลี่ยประเทศ พบว่า ส่วนใหญ่คะแนนเฉลี่ยของจังหวัดยะลา ต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยประเทศ เว้นแต่ ผลคะแนนของปี 2564 ที่โรงเรียนในสังกัด สช. มีคะแนนเฉลี่ยในด้านคณิตศาสตร์ (Mathematics) ที่ 53.60 มากกว่าคะแนนเฉลี่ยประเทศ ที่ 49.44 และเมื่อรวมผลการทดสอบทั้ง 2 ด้านแล้ว พบว่า ในปีเดียวกัน โรงเรียนในสังกัด สช. มีคะแนนเฉลี่ยรวม 2 ด้านที่ 54.26 มากกว่าคะแนนเฉลี่ยประเทศ ที่ 52.80

ตาราง คะแนนเฉลี่ย (NT) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

สังกัด	ด้าน		ปี 62		ปี 63		ปี 64		ปี 65	
			ยะลา	ประเทศ	ยะลา	ประเทศ	ยะลา	ประเทศ	ยะลา	ประเทศ
สพฐ.	ด้านคณิตศาสตร์ (Mathematics)	คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ	30.99	44.94	32.04	40.47	36.36	49.44	36.61	49.12
		S.D.	16.02	19.99	15.08	19.13	19.13	21.41	17.92	21.75
	ด้านภาษาไทย (Thai Language)	คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ	31.45	46.46	36.74	47.46	40.96	56.14	41.59	55.86
		S.D.	15.63	18.19	15.96	17.58	20.01	20.17	18.15	19.75
	รวม 2 ด้าน	คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ	31.22	45.70	34.39	43.97	38.66	52.80	39.10	52.50
		S.D.	29.06	34.97	27.68	33.23	36.65	38.60	33	38.40
สช.	ด้านคณิตศาสตร์ (Mathematics)	คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ	28.59	44.94	27.77	40.47	53.60	49.44	45.91	49.12
		S.D.	15.07	19.99	13.15	19.13	21.27	21.41	19.63	21.75
	ด้านภาษาไทย (Thai Language)	คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ	31.52	46.46	32.18	47.46	54.60	56.14	50.64	55.86
		S.D.	16.15	18.19	15.43	17.58	20.42	20.17	20.15	19.75
	รวม 2 ด้าน	คะแนนเฉลี่ย ร้อยละ	30.05	45.70	29.97	43.97	54.26	52.80	48.29	52.50
		S.D.	28.63	34.97	25.59	33.23	38.99	38.60	36.67	38.40

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3) คะแนนการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินิพนธ์ฐาน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 (Ordinary National Educational Test : O-NET) พบว่าคะแนนเฉลี่ย O-NET จังหวัดยะลา ในภาพรวมของนักเรียนในแต่ละชั้นปีมีค่าเฉลี่ยที่บวกลบจากเดิมไม่มาก แต่เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยคะแนนระดับประเทศ พบว่า จังหวัดยะลามีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย คะแนนระดับประเทศในทุกปี และทุกชั้นเรียน

ตาราง คะแนนเฉลี่ย (O-NET) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6

ปีการศึกษา		2562		2563		2564		2565	
ระดับ		ยะลา	ประเทศ	ยะลา	ประเทศ	ยะลา	ประเทศ	ยะลา	ประเทศ
ป.6	ไทย	37.69	49.07	43.45	56.20	36.57	50.38	40.77	53.89
	อังกฤษ	28.37	34.42	34.64	43.55	32.03	39.22	31.29	37.62
	คณิต	25.18	32.90	24.85	29.99	31.17	36.83	20.67	28.06
	วิทย์	28.96	35.55	32.74	38.78	29.24	34.31	31.94	39.34
เฉลี่ยรวม		30.05	37.99	33.92	42.13	32.25	40.19	31.17	39.73
ม.3	ไทย	45.89	55.14	45.35	54.29	40.65	51.19	40.32	52.95
	อังกฤษ	29.75	33.25	31.11	34.38	27.87	31.11	28.25	32.05
	คณิต	21.60	26.73	21.74	25.46	20.87	24.47	20.61	24.39
	วิทย์	27.96	30.07	26.96	29.89	28.21	31.45	28.94	33.32
เฉลี่ยรวม		31.05	36.64	31.82	37.23	29.97	35.68	29.86	36.49
ม.6	ไทย	32.70	42.21	34.50	44.36	35.99	46.40	35.68	44.09
	สังคม	31.25	35.70	31.18	35.93	32	36.87	29.01	33
	อังกฤษ	24.03	29.20	24.59	29.94	21.98	25.56	21.25	23.44
	คณิต	18.77	25.41	19.81	26.04	16.60	21.28	17.64	21.61
	วิทย์	25.47	29.20	27.55	32.68	25.76	28.65	25.30	28.08
เฉลี่ยรวม		26.44	32.34	27.53	33.79	26.47	31.75	25.78	30.04

ที่มา : สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ

แผนพัฒนาจังหวัดยะลา

จากแผนพัฒนาจังหวัดยะลา (ปี 2566 – 2570) มีเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดยะลาไปสู่เมืองแห่งคุณภาพชีวิต มั่นคง เกษตรมั่งคั่ง ท่องเที่ยวยั่งยืน นำไปสู่เมืองแห่งความสุข : Yala City of Happiness เป็นเมืองที่มีผังเมืองที่มีความสวยงาม และเป็นระเบียบ มีความสะอาดที่สุดเมืองหนึ่งของประเทศไทย มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายและสวยงาม โดยเฉพาะอำเภอเบตง จนมีคำขวัญว่า “ใต้สุดสยาม เมืองงามชายแดน” ด้วยเป้าหมายรวมสังคมเมืองยะลาที่มีความมั่นคง ประชาชนมีความสุข การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ภาคการเกษตร ท่องเที่ยว อุตสาหกรรม การค้าชายแดนของจังหวัดยะลาเพิ่มขึ้นและลดความเหลื่อมล้ำโดยจังหวัดยะลามีประเด็นการพัฒนาจังหวัดดังนี้

ประเด็นการพัฒนาที่ 1: เสริมสร้างประสิทธิภาพการผลิตเกษตรมูลค่าสูง ผลิตภัณฑ์ชุมชนและอุตสาหกรรมแปรรูปเชื่อมโยงตลาดดิจิทัล

ประเด็นการพัฒนาที่ 2: ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว และบริการที่เน้นคุณค่า และความยั่งยืน เชื่อมโยงชุมชนและท้องถิ่น

ประเด็นการพัฒนาที่ 3: เสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก และศักยภาพของประชาชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้มีวิถีชีวิตที่ยั่งยืน

ประเด็นการพัฒนาที่ 4: ระดมภาคีทุกภาคส่วนร่วมเสริมสร้างความสงบ สันติสุข และความมั่นคง

โอกาสและศักยภาพของจังหวัด

การดำเนินการชุดโครงการ “การพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อจัด และสร้างโอกาสทางสังคม จังหวัดยะลา” หรือ Yala SRA โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ซึ่งมีวิสัยทัศน์ คือ มหาวิทยาลัยคลั่งปัญญาแห่งชายแดนใต้ เป็นเลิศในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืนสู่สากล เป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาท้องถิ่นจังหวัดชายแดนใต้ มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น ด้วยกระบวนการพัฒนาองค์ความรู้บนพื้นฐานการบูรณาการศาสตร์สากล และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพมาตรฐานสู่ความเป็นเลิศ ได้วิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่และมหาวิทยาลัย ปรับทิศทางและเป้าหมายของมหาวิทยาลัยให้มีอัตลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่น สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคมตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ทิศทางการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่น พื้นที่ชายแดนภาคใต้ โดยมีเป้าหมายสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิต การลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางสังคม การสร้างประชาชนในท้องถิ่นชายแดนใต้ให้มีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน ตามศักยภาพความเชี่ยวชาญ ที่สะท้อนอัตลักษณ์ภายใต้พันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น พัฒนาการบริหารงานวิจัยและนวัตกรรมให้สามารถนำผลงานไปใช้ประโยชน์ได้ สร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ให้เข้มแข็งและยั่งยืนอย่างแท้จริง ด้วยศักยภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในการขับเคลื่อนการพัฒนาพื้นที่ เพื่อขจัดความยากจน และสร้างโอกาสทางสังคมของจังหวัดยะลา

ให้เกิดขึ้น สำหรับโอกาสที่เป็นแนวทาง ในเชิงยุทธศาสตร์ ที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ผ่านชายแดนที่อำเภอเบตง อีกทั้งความหลากหลาย ทางชีวภาพ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีภาคีเครือข่ายที่มีพลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และยังคงมีนโยบายในด้านการพัฒนาเชิงพื้นที่ทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นระบบ ที่ต่อเนื่องและสอดคล้องกับความเป็นจริงในพื้นที่เพื่อ นำไปสู่ความยั่งยืนต่อไป

Opportunities



- Halal Product
- การท่องเที่ยวชุมชน : Skywalk ทะเลหมอกอัยเยอร์เวง
- ด้านการค้าชายแดน : ด่านเบตง
- ยะลาเมืองกุเรียน
- พลังเครือข่าย / ศอ.บต. / มูลนิธิระเทศและสาธารณกุศล

โอกาสในการขยายผล OM สู่ตลาดเพื่อการสร้างอาชีพ สร้างรายได้

Operating Model ภายใต้ PPVC

- เกษตรผสมผสาน : Japo Model
- เสี่ยงเมืองโมเดล
- คราฟต์แก้ว
- เกษตรกรรมและงานช่างสำหรับคนเมือง



เครือข่ายตลาดชุมชน : พืชผัก

- ประชากรจังหวัดยะลา 548,838 คน
- ประชากรเมืองยะลา 58,675 คน
- ประชากรเมืองเบตง 26,101 คน
- ประชากรนักท่องเที่ยว เมืองยะลาและอำเภอเบตง 100,000 คนต่อปี
- *Baseline นำเข้าพืชผัก 60%
- เครือข่ายตลาดชุมชน 8 ตลาด : 60 ร้านค้า



ตลาดศักยภาพสูง : Halal Product ยะลาเมืองกุเรียน และการท่องเที่ยวชุมชน

- ประชากรโลกมุสลิม 19 พันล้านคน
- ประชากรไทยมุสลิม 3.6 ล้านคน
- นักท่องเที่ยวมุสลิมในประเทศไทย 4.2 ล้านคน
- *Baseline
- สินค้าจากภาคเกษตรไทยส่งออก : ทุเรียน, ขอบปรุงแต่งจากเนื้อสัตว์ ปลา สัตว์น้ำ, น้ำตาล/นมจากน้ำตาล
- ประเทศที่ประเทศไทยส่งออกสินค้าจาก : มาเลเซีย, อินโดนีเซีย, สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์



Healthy Halal

- ผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์ (วัว/แพะ) : กระเทียมดำ / หญ้าเนเปียร์
- ผลิตภัณฑ์สุขภาพ : น้ำผึ้งอินทรีย์ / น้ำมันข้าวโพด / ผัก

Creativity Halal + BCG

- คราฟต์แก้ว

ยะลาเมืองกุเรียน



ภาพ การวิเคราะห์ศักยภาพพื้นที่และมหาวิทยาลัย

ปัญหาและข้อท้าทายในการพัฒนาจังหวัด

ในการดำเนินงานภายใต้ชุดโครงการ “การพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อขจัด และสร้างโอกาสทางสังคม จังหวัดยะลา” หรือ Yala SRA พบปัญหา และข้อท้าทายในการพัฒนาจังหวัดยะลา ในเชิงพื้นที่ คือ

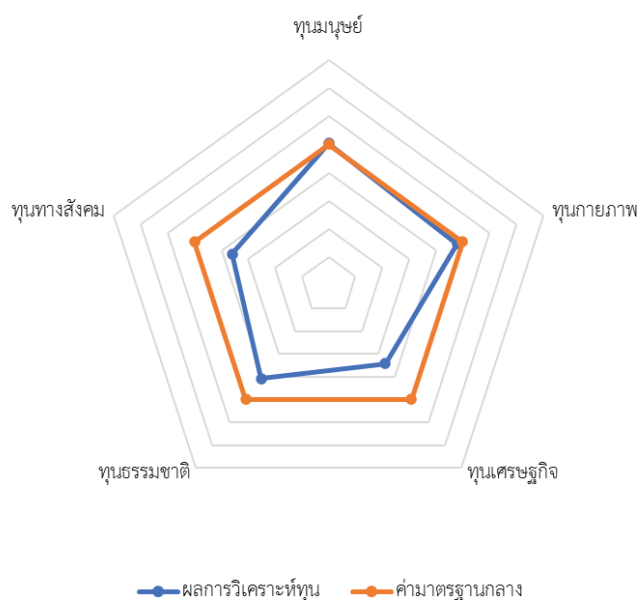
1. การสร้างการรับรู้ของโครงการในการแก้ปัญหาความยากจน โดยใช้วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งเป็นบทบาทของสถาบันการศึกษาในพื้นที่ในการพัฒนาต้นแบบถ่ายทอดเทคโนโลยีและบูรณาการความร่วมมือ
2. การบูรณาการพันธกิจและแผนงานโครงการของหน่วยงานโดยใช้ระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนในระบบข้อมูล PPPConnext ร่วมกับ TPMAP และฐานข้อมูลอื่น ๆ
3. การสร้างความยั่งยืนของการดำเนินงานภายใต้ระบบและกลไกเชิงพื้นที่คู่ขนานไปกับการดำเนินงานโดยภาครัฐ

สถานการณ์ความยากจนของจังหวัดยะลา

จากการวิเคราะห์บริบทและสถานการณ์ปัญหาความยากจนรวมถึงแนวทางการแก้ปัญหาในภาพรวมของจังหวัดยะลา พบว่าในพื้นที่จังหวัดยะลา ที่ประกอบไปด้วย 8 อำเภอ 58 ตำบล มีครัวเรือนยากจนในแพลตฟอร์ม Practical Poverty Alleviation Model หรือ PPAM จำนวน 12,680 ครัวเรือน หรือ 49,759 คน มีอำเภอในการสร้างรูปธรรมความสำเร็จ จำนวน 1 ใน 3 ของอำเภอทั้งหมด คือ 3 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอรามัน อำเภอบันนังสตา และอำเภอกรงปินัง โดยการใช้เกณฑ์การพิจารณา ดังนี้ 1) เป็นอำเภอที่มีการกระจุกตัวของคนจนสูง 2) เป็นพื้นที่ที่มีกลไกความร่วมมือที่มีความเข้มแข็ง และ 3) เป็นพื้นที่ที่มีโอกาสประสบความสำเร็จสูง

กลุ่มเป้าหมายครัวเรือนยากจนใน 3 อำเภอนำร่องมีจำนวนถึง 6,461 ครัวเรือน และมีจำนวนสมาชิกครัวเรือนถึง 26,737 คน โดยมีทุนการดำรงชีพ (The Sustainable Livelihoods Framework : SLF) ที่สูงสุด คือ ทุนมนุษย์ 2.55 และทุนดำรงชีพที่ต่ำที่สุด คือ ทุนเศรษฐกิจ 1.78 ในปี 2566 ชุดโครงการวิจัยการพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจน และสร้างโอกาสทางสังคม จังหวัดยะลา ดำเนินการใน 3 อำเภอนำร่อง ซึ่งมีตำบลเป้าหมาย รวม 16 ตำบล จาก 26 ตำบล คิดเป็นร้อยละ 61.54 และจาก 58 ตำบลของจังหวัดยะลา คิดเป็นร้อยละ 27.59

จากการวิเคราะห์ทุนการดำรงชีพใน 5 ด้านของจังหวัดยะลาตามข้อมูลจากฐานข้อมูล PPASO พบว่าทุนการเงินหรือ มิติเศรษฐกิจมีค่าคะแนนทั้งหมด 1.71 จากคะแนนเต็ม 4 ซึ่งนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด จังหวัดยะลาถูกจัดอยู่ในกลุ่ม “ระดับอยู่ลำบาก” เป็นผลมาจากการคำนวณโดยใช้ตัวแปรต่าง ๆ เช่น รายได้รวมของครัวเรือนต่อปี รายจ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน ต่อปี การออมเงิน และสถานการณ์หนี้สิน เป็นต้น



ภาพแผนภูมิค่าเฉลี่ยศักยภาพทุน 5 มิติ ของครัวเรือนยากจน จังหวัดยะลา

จากภาพ แสดงให้เห็นว่าในภาพรวมทุนการดำรงชีพ 5 ด้านของจังหวัดยะลา มีค่าต่ำกว่าค่ามาตรฐานเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้น ทุนมนุษย์ ที่มีค่าเกินค่ามาตรฐาน คือ 2.52

การประเมินสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำโดยใช้ข้อมูลครัวเรือนยากจน ปี 2566 จังหวัดยะลา

ข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัดยะลาจากระบบ TPMAP

ตาราง แสดงภาพรวมของข้อมูล TPMAP ปี 2566 จังหวัดยะลา

อำเภอ	จำนวนตำบล	จำนวนครัวเรือน	จำนวนปัญหาในแต่ละมิติ				
			มิติด้านสุขภาพ	มิติด้านความเป็นอยู่	มิติด้านการศึกษา	มิติด้านรายได้	มิติด้านการเข้าถึงบริการรัฐ
จังหวัดยะลา	58	7,092	967	1,892	2,034	3,242	8
เมืองยะลา	14	2,467	180	366	619	1,544	3
เบตง	5	880	105	157	241	500	2
บันนังสตา	6	120	2	74	8	47	
ธารโต	4	673	123	301	92	287	
ยะหา	7	96		76	8	14	
รามัน	16	2,550	536	819	1,001	658	3
กาบัง	2	212	14	97	35	122	
กรงปินัง	4	94	7	2	30	70	

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดยะลา

จากตาราง แสดงถึงจำนวนปัญหาในแต่ละมิติ แยกตามอำเภอ โดยสามารถสรุปภาพรวมทั้งจังหวัดยะลาได้ว่า อำเภอรามันมีจำนวนปัญหาสูงสุดในทุกมิติ ยกเว้นมิติด้านรายได้ และอำเภอยะหา มีจำนวนปัญหาลดที่สุดในทุกมิติ ยกเว้นมิติด้านความเป็นอยู่

ข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัดยะลาจากระบบ PPPConnex

จากการดำเนินงานของ โครงการงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำจังหวัดยะลา ปี 2564 ชุดโครงการงานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จ และแม่นยำจังหวัดยะลา ระยะที่ 2 ปี 2565 และชุดโครงการ การพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมจังหวัดยะลา ปี 2566 ได้มีการค้นหาสอบถามข้อมูลครัวเรือนยากจนของจังหวัดยะลา โดยใช้ข้อมูล TPMAP เป็นฐานตั้งต้นที่สำคัญในการค้นหาสอบถามครัวเรือนที่ตกหล่น และครัวเรือนที่หลุดพ้นจากความยากจนสามารถสรุปข้อมูลได้ ดังตาราง

ตาราง แสดงภาพรวมของข้อมูล PPPConnex ปี 2566 จังหวัดยะลา

อำเภอ	จำนวนตำบล	จำนวนครัวเรือน	จำนวนสมาชิก	ข้อมูลทุนการดำรงชีพ 5 ด้าน				
				ทุนมนุษย์	ทุนกายภาพ	ทุนเศรษฐกิจ	ทุนชาติ	ทุนสังคม
จังหวัดยะลา	58	12,680	49,759	2.52	2.40	1.71	2.04	1.80
เมืองยะลา	14	2,079	6,592	2.44	2.38	1.70	2.01	1.77
เบตง	5	881	2,757	2.56	2.31	1.50	1.90	1.51
บันนังสตา	6	2,833	10,912	2.55	2.42	1.78	2.12	1.91
ธารโต	4	1,073	3,863	2.51	2.39	1.99	2.08	1.74
ยะหา	7	761	3,508	2.53	2.44	1.76	2.05	1.91
รามัน	16	3,791	16,445	2.52	2.43	1.62	2.02	1.78
กาบัง	2	491	1,759	2.43	2.33	1.37	2.02	1.73
กรงปินัง	4	771	3,923	2.56	2.35	1.89	1.99	1.86

ที่มา : ข้อมูลจากระบบ PPPConnex โดย หน่วย บพท. โครงการ SRA ยะลา (ข้อมูล ณ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2567)

จากตาราง แสดงให้เห็นถึงจำนวนครัวเรือนยากจนของจังหวัดยะลาและทุนการดำรงชีพ 5 ด้านพบว่าจังหวัดยะลามีทุนเศรษฐกิจ ต่ำสุดที่ 1.71 และทุนทางสังคม ที่ 1.80 ส่วนทุนการดำรงชีพที่มีค่ามากที่สุด คือ ทุนมนุษย์ 2.52

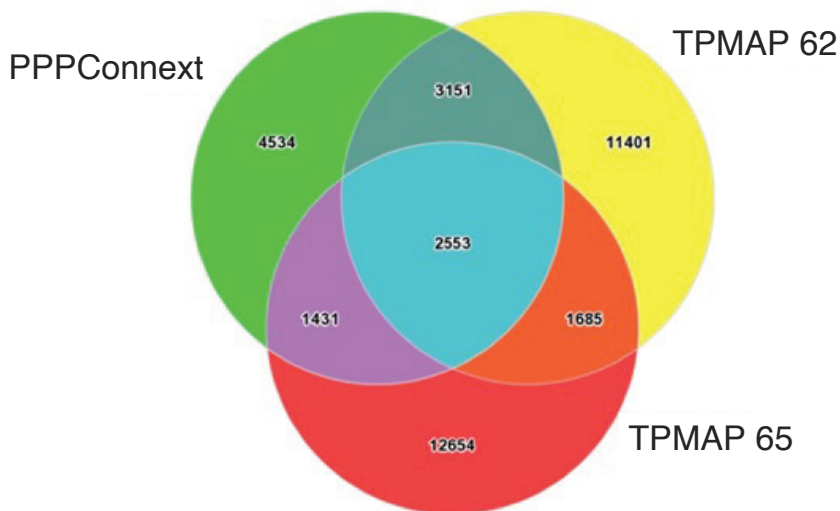
ตาราง แสดงภาพรวมของการวิเคราะห์ระดับของครัวเรือนยากจนจากข้อมูล PPAP ปี 2566 จังหวัดยะลา

ทุน 5 ด้าน	กลุ่มที่ 1 อยู่ลำบาก	กลุ่มที่ 2 อยู่ยาก	กลุ่มที่ 3 อยู่พอได้	กลุ่มที่ 4 อยู่ดี
ทุนมนุษย์	92	5,620	6,817	42
ทุนกายภาพ	116	8,639	3,903	0
ทุนเศรษฐกิจ	6,364	4,518	1,555	220
ทุนธรรมชาติ	279	12,159	200	0
ทุนทางสังคม	5,737	5,944	948	6
รวม	12,588	36,880	13,423	268

ที่มา : ข้อมูลจากระบบ PPAP โดย หน่วย บพท. โครงการ SRA ยะลา (ข้อมูล ณ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2567)

จากตาราง แสดงให้เห็นถึงจำนวนครัวเรือนยากจนจากฐานข้อมูล PPAP ปี 2566 อยู่ใน กลุ่มที่ 2 “อยู่ยาก” มากที่สุด ซึ่งเป็นกลุ่มที่ควรส่งเสริมด้านอาชีพและรายได้ และในกลุ่มที่ 1 “อยู่ลำบาก” ควรมุ่งเน้นการส่งต่อความช่วยเหลือ และกลุ่มที่มีจำนวนครัวเรือนน้อยที่สุด คือ กลุ่มที่ 4 “อยู่ดี” มีจำนวน 268 ครัวเรือน ที่จะสามารถไปสู่การหลุดพ้นจากความยากจนได้

เปรียบเทียบข้อมูล [PPPCONNEXT & TPMAP (2562 & 2565)]



ภาพแสดงการมีข้อมูลครัวเรือนรวมกันระหว่างระบบ PPAP กับ ระบบ TPMAP

จากภาพ จะเห็นได้ว่าการซ้อนทับกันของข้อมูลครัวเรือนยากจน ในระบบ PPAP และระบบ TPMAP ปี 2562 และ ปี2565 พบว่า มีครัวเรือนซ้อนทับกัน จำนวน 2,553 ครัวเรือน เท่ากับว่า ครัวเรือนยากจน ที่ตกเกณฑ์จากระบบ PPAP และ TPMAP พร้อมกันนั้นมีจำนวนน้อยกว่า การตกเกณฑ์ จากฐานข้อมูลใดข้อมูลหนึ่ง

ข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัดยะลาที่เป็นพื้นที่อำเภอนำร่อง

อำเภอนำร่อง ปี 2566 จังหวัดยะลา ประกอบด้วยอำเภอรามัน อำเภอบันนังสตา และอำเภอกรงปินัง โดยมีการวิเคราะห์จากจำนวนของครัวเรือนยากจน ในระบบ PPAM ความเข้มแข็งของชุมชนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการดำเนินงาน อำเภอพื้นที่ที่เป็นตัวอย่างที่สามารถดำเนินการครบทุกตำบล และวิเคราะห์จากพื้นที่รอยต่อระหว่างอำเภอ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงทุนกายภาพในการทำงานให้ปรากฏผลกระทบได้อย่างชัดเจนกับเมืองยะลา



ภาพแสดงพื้นที่อำเภอนำร่อง 3 อำเภอ จังหวัดยะลา
เงื่อนไขของการคัดเลือก

จำนวนของครัวเรือนยากจนจังหวัดยะลา

อำเภอรามันเป็นลำดับที่ 1 อำเภอบันนังสตา
ลำดับที่ 2 และกรงปินัง ลำดับที่ 7

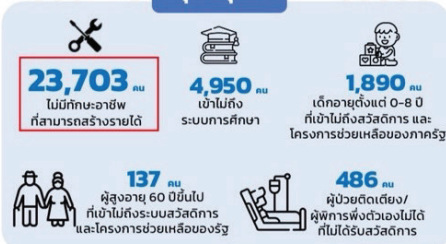
ความเข้มแข็งของชุมชน

พื้นที่รอยต่อ 3 อำเภอเมืองยะลา อำเภอตัวอย่าง
ที่สามารถดำเนินการครบทุกตำบล คือ อำเภอกรงปินัง

สถานการณ์ปัญหาความยากจนด้วยฐานทุน 5 ด้าน (จังหวัดยะลา)



ทุนมนุษย์



ทุนกายภาพ



ทุนการเงิน



ทุนธรรมชาติ



ทุนสังคม



บทบาทสถาบันการศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนระดับพื้นที่

จากทุนการทำงานจากโครงการ“งานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำจังหวัดยะลา” ในปี 2564 และชุดโครงการวิจัย “งานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำจังหวัดยะลา ระยะที่ 2” ในปี 2565 โดยในปี 2566 ได้ยกระดับเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์การวิจัยในการแก้ปัญหาความยากจน (Strategic Research Area For Poverty Alleviation and Social Mobility Yala Province หรือ SRA) ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดยะลาครอบคลุม 8 อำเภอ 58 ตำบล ซึ่งมีอำเภอในการดำเนินการให้เกิดรูปธรรมความสำเร็จ 3 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอรามัน อำเภอบันนังสตา และอำเภอกรงปินัง และมีตำบลเป้าหมายในการดำเนินงานใน 3 อำเภอ รวม 16 ตำบล และใช้วิธีการวิจัยแบบวิจัยและพัฒนา หรือ R&D ปรากฏการณ์ผลเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ บทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาในการแก้ปัญหาความยากจน และการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ในการแก้ปัญหาความยากจน โดยมีรายละเอียด คือ

1.บทบาทสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ (Area Based University)

การพัฒนาและยกระดับบทบาทในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และการปฏิบัติการแก้ปัญหาความยากจนระดับจังหวัด โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาเป็นหน่วยงานจัดการการพัฒนาเชิงพื้นที่ หรือ Area Development Manager (ADM) ในระดับองค์กร จากการปรับยุทธศาสตร์การวิจัยของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570) ที่กำหนดประเด็นการวิจัยที่สำคัญ คือ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและแก้ปัญหาความยากจนมีเป้าประสงค์เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนในรูปแบบการบริหารจัดการงานวิจัยที่มุ่งเน้นเพื่อท้องถิ่น การบูรณาการโครงการต่าง ๆ และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในมหาวิทยาลัย และภาคีเครือข่ายด้วยการเปลี่ยนบทบาทเป็นหน่วยบูรณาการความร่วมมือ (System Integrator) ในการแก้ปัญหาความยากจน ทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงภายในมหาวิทยาลัย โดยมหาวิทยาลัยสามารถเพิ่มจำนวนนักวิจัยในการดำเนินโครงการวิจัย “งานวิจัยและนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำจังหวัดยะลา” จากปี 2564 จำนวน 18 คน ปี 2565 จำนวน 20 คน และในปี 2566 ในชุดโครงการ “การพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมจังหวัดยะลา” และจำนวน 59 คน โดยนักวิจัยมาจากทั้ง 4 คณะ ของมหาวิทยาลัย อีกทั้งมีผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่เป็นรองอธิการบดี และผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาชายแดนใต้เข้าร่วมดำเนินโครงการ นอกจากนี้ในภาพรวมของมหาวิทยาลัยยังมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรการวิจัยเพื่อตอบสนองนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศเป็นการดำเนินการเพื่อผลิตและบุคลากรการวิจัยและนวัตกรรมของประเทศให้เพียงพอ รองรับการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้วยการใช้วิจัยและนวัตกรรมรวมทั้งดำเนินการวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อให้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยในปี 2566 มีจำนวนนักวิจัยที่เป็นหัวหน้าแผนวิจัย หรือหัวหน้าโครงการวิจัยที่รับทุนการวิจัยจากแหล่งทุนใน PMU ต่าง ๆ รวมทั้งจากกรอบ Fundamental

Fund (FF) จำนวน 55 คน จากจำนวนบุคลากรสายวิชาการทั้งหมด 311 คน คิดเป็นร้อยละ 17.68 เพิ่มขึ้นจากปี 2565 ที่มีเพียงร้อยละ 11

2. การเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่ชุมชนท้องถิ่นด้วยบทบาทการเป็นหน่วยบูรณาการในการทำงานจัดความยากจนในจังหวัดยะลา

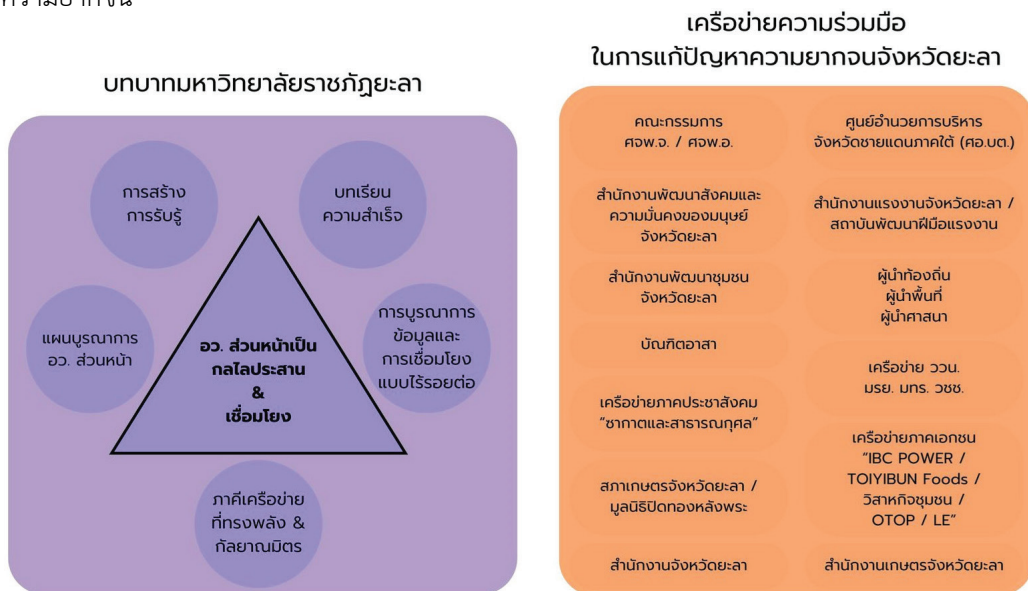
2.1 บทบาทการเป็นหน่วยบูรณาการในการทำงานจัดความยากจนในจังหวัดยะลา หรือ อว.ส่วนหน้า จังหวัดยะลา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีบทบาทเป็นคณะกรรมการ อว.ส่วนหน้า จังหวัดยะลา และใช้กลไก อว.ส่วนหน้า จังหวัดยะลา ในการขับเคลื่อนกลไกระดับจังหวัด ใช้การบูรณาการความร่วมมือทั้งในด้านข้อมูลกระบวนการและการปฏิบัติการแก้ปัญหาความยากจน ซึ่งคณะกรรมการ อว. ส่วนหน้า จังหวัดยะลา ได้ร่วมกันพิจารณาเลือกพื้นที่นำร่องรูปธรรมความสำเร็จในการพัฒนาและใช้โมเดลแก๊จน (PPAM) ของจังหวัดยะลา โดยเลือกอำเภอรามัน อำเภอบันนังสตา และอำเภอกงหรา รวม 16 ตำบลนำร่อง ประกอบด้วย ตำบลอาซ่อง ตำบลเกวอ ตำบลยะตะ ตำบลท่าธง ตำบลกาลอ ตำบลตลิ่งชัน ตำบลตานะปุเต๊ะ ตำบลบันนังสตา ตำบลกอตอ ตือรีะ ตำบลกายูบอเกาะ ตำบลวังพญา ตำบลโกตาบารู ตำบลกรงปินัง ตำบลสะเอะ ตำบลบุโอง และตำบลห้วยกระทิง มีการติดตามผลการดำเนินโครงการในการประชุมคณะกรรมการ อว. ส่วนหน้า จังหวัดยะลาอย่างต่อเนื่อง โดยผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา เป็นประธานการประชุมมีการบูรณาการในด้านระบบข้อมูลสารสนเทศครัวเรือนยากจนและระบบส่งต่อความช่วยเหลือที่เชื่อมโยงไปยังหน่วยงานภาครัฐในแต่ละมิติและการเชื่อมโยงกับกลไกคณะกรรมการ ศจพ.จังหวัดยะลา เครือข่ายมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นสถาบันความรู้ โดยในชุดโครงการ “การพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมจังหวัดยะลา” ได้บูรณาการความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย และวิทยาลัยชุมชนยะลาในการบูรณาการความร่วมมือในการวิจัยอีกทั้งยังมีการพัฒนาหลักสูตรระดับอนุปริญญาของวิทยาลัยชุมชนให้สามารถเทียบโอนหน่วยกิตในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ได้ในขณะนี้ 10 หลักสูตร ดังนี้

- 1) ศิลปศาสตรบัณฑิต การดูแลและพัฒนาเด็กปฐมวัย (เทียบโอน)
- 2) ศิลปศาสตรบัณฑิต อิสลามศึกษา (เทียบโอน)
- 3) ศิลปศาสตรบัณฑิต นวัตกรรมพัฒนาชุมชน (เทียบโอน)
- 4) รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต (เทียบโอน)
- 5) บริหารธุรกิจบัณฑิต คอมพิวเตอร์ธุรกิจและเทคโนโลยีดิจิทัล (เทียบโอน)
- 6) บริหารธุรกิจบัณฑิต การจัดการ (เทียบโอน)
- 7) บัญชีบัณฑิต การบัญชี (เทียบโอน)
- 8) นิติศาสตรบัณฑิต (เทียบโอน)
- 9) วิทยาศาสตร์บัณฑิต เทคโนโลยีสารสนเทศ (เทียบโอน)
- 10) วิทยาศาสตร์บัณฑิต เทคโนโลยีและนวัตกรรมการเกษตร (เทียบโอน)

และบูรณาการกับเครือข่ายภาคีต่าง ๆ ทั้งภาครัฐภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาความยากจนจังหวัดยะลาร่วมกันต่อไปนอกจากนี้ยังมีการจัดทำแผนบูรณาการการแก้ปัญหาความยากจนภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดยะลา ปี 2566 – 2570

2.2 บทบาทเชื่อมประสานกลไกภาคีเครือข่ายทั้งกลไกภาครัฐ กลไกภาคเอกชน กลไกภาคประชาสังคมและกลไกในพื้นที่ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีจุดแข็งของการเป็นสถาบันการศึกษาในพื้นที่ที่ก่อตั้งมาอย่างยาวนาน ซึ่งครบรอบ 90 ปี ในปี 2567 นับตั้งแต่การเป็นวิทยาลัยครูยะลา สถาบันราชภัฏยะลา และมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา นับตั้งแต่ปี 2547 ถึงปัจจุบัน ทำให้มหาวิทยาลัยมีฐานศิษย์เก่าในพื้นที่ชายแดนใต้ที่กระจายตัวครอบคลุมในทุกพื้นที่ นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยมีการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่ชายแดนใต้ มีความร่วมมือกับทุกภาคส่วนในพื้นที่และเป็นที่ยอมรับโดยเฉพาะด้านการศึกษามหาวิทยาลัยมีบทบาทสำคัญในการบูรณาการการแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษาการส่งเสริมการรู้หนังสือให้กับเด็กและเยาวชน โดยยึดหลักการเคารพและเห็นคุณค่าในภาษาแม่ (Mother Tongue) ภาษาไทยและภาษาอื่น ๆ ใช้แนวทางของการศึกษาแบบพหุภาษา (Multilingual Education หรือ MLE) และการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม (Multicultural Education) ในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาการศึกษาในพื้นที่ชายแดนใต้ ทำให้มหาวิทยาลัยได้รับการยอมรับจากคนในพื้นที่ได้รับความร่วมมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่มาโดยตลอด

ในการดำเนินงานของชุดโครงการ “การพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมจังหวัดยะลา” มหาวิทยาลัยได้รับความร่วมมือจากภาคีสำคัญในพื้นที่คือ เครือข่ายมูลนิธิชะกาดและสาธารณกุศลจังหวัดยะลาในการร่วมมือในระบบและกลไกการส่งต่อความช่วยเหลือด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลผู้ยากไร้ และร่วมพัฒนากรังปิ๊งโมเดลในการสนับสนุนด้านอาชีพนอกจากนี้ยังมีการจัดทำแผนบูรณาการการแก้ปัญหาความยากจนภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดยะลา ปี 2566 – 2570 ร่วมกันของภาคีเครือข่าย และนำไปสู่การสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายมหาวิทยาลัยแก่นจัน ทั้งในและต่างประเทศในการเรียนรู้ประสบการณ์การแก้ปัญหาความยากจน



บทบาทมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และองค์กรเครือข่ายความร่วมมือในการแก้ปัญหาความยากจนจังหวัดยะลา

2. การพัฒนานักจัดการการพัฒนาเชิงพื้นที่หรือ Area Development Manager (ADM) ในระดับพื้นที่

2.1 การพัฒนาให้มีนักพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager หรือ ADM) ในพื้นที่จังหวัดยะลา โดยได้มีการพัฒนาให้มีหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Development Manager หรือ ADM) โดยมีแกนนำ ADM ในพื้นที่จังหวัดยะลา 5 คน

1) นายอิรฟานกือเลาะ ความโดดเด่น นวัตกรรมด้านผังชั้นโรง “มีทักษะการทำงานเป็นทีมเน้นการมีส่วนร่วม มีการประสานงานที่ดี มีความเป็นผู้นำพร้อมเสียสละในการทำงาน”

2) นายลูกมาน ชูมามะ ความโดดเด่น บัณฑิตอาสา / นักสื่อสารในพื้นที่ “มีทักษะการทำงานร่วมกับชุมชนและผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะการประสานงานที่สามารถปรับตัวเข้ากับบทบาทและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม”

3) นายฮารนั มะรี๊ะ ความโดดเด่น ประธานกลุ่มวิสาหกิจไม้ / ผู้นำชุมชน / แพทย์ประจำตำบล “ด้วยบทบาทที่หลากหลาย การรับมือและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงเป็นส่วนสำคัญ และเมื่อหล่อหลอมกับทักษะทางอาชีพ จึงเป็นบุคคลที่โดดเด่น”

4) นายมะสอและ ดีเยาะ ความโดดเด่น อีหม่ามประจำมัสยิดบ้านแบหอ/ ผู้นำศาสนา “ทักษะการโน้มน้าวกับความสามารถทางการสื่อสารผ่านการอธิบายหลักคำสอน สามารถกระตุ้นและการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่น”

5) นางสาวรอฮานะ ลีเตะ ความโดดเด่น นักสื่อสาร MOJO ชายแดนใต้ “ประสบการณ์ในการทำงานด้านสื่อและการเข้าถึงพื้นที่ จะเป็นประโยชน์สำหรับการทำงานในโอกาสนี้ เพื่อสร้างการรับรู้แก่ผู้คนภายนอกและสร้างโอกาสให้แก่ผู้คนในพื้นที่เช่นกัน”

การพัฒนาให้มี ADM เป็นชุมพลังสำคัญในการขยายฐานงานพัฒนาเชิงพื้นที่จากการพัฒนาให้มีพื้นที่รูปธรรมความสำเร็จใน 3 อำเภอ 16 ตำบล 4 โมเดลต้นแบบในปี 2566 ดังนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาจึงได้มีการขยายผลการพัฒนา ADM ของจังหวัดยะลาเป็นจำนวน 158 คน ประกอบด้วย สมาชิกครัวเรือนเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการใน 4 โมเดลแก่นจัน จำนวน 40 คน กลุ่มอาสาสมัครจากภาคประชาสังคม คือ มูลนิธิชะกาตและสาธารณกุศล กลุ่มบัณฑิตอาสา ครูอาสาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.จังหวัดยะลา) กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา และกลุ่มบุคลากรภาครัฐ รวม 118 คน

2.2 หลักสูตร Area Development Manager (ADM) จังหวัดยะลา

กรอบหลักสูตร Area Development Manager (ADM) จังหวัดยะลา มีรายละเอียดที่สำคัญ 3 ส่วน ประกอบด้วย หลักการของหลักสูตร คุณลักษณะของ ADM และโปรแกรมฝึกอบรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) หลักการของหลักสูตร

- 1.1) เรียนรู้จากประสบการณ์การพัฒนาเชิงพื้นที่ของพื้นที่ที่นำร่องรูปธรรมความสำเร็จ
- 1.2) เรียนรู้จากการเชื่อมโยงประสบการณ์สู่การปฏิบัติ
- 1.3) สานพลังเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้การเป็นนักจัดการเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่

2) คุณลักษณะของ ADM

2.1) ความรู้ ความเข้าใจ

- 2.1.1) บริบทและจุดเด่นของพื้นที่ ภาษา วัฒนธรรม
- 2.1.2) องค์กรทางสังคม
- 2.1.3) ระบบ กลไก กระบวนการ ขั้นตอน
- 2.1.4) ข้อมูลครัวเรือนเป้าหมาย และข้อมูลสารสนเทศอื่น ๆ
- 2.1.5) การส่งเสริมอาชีพ สร้างรายได้ และตลาด

2.2) ทักษะ

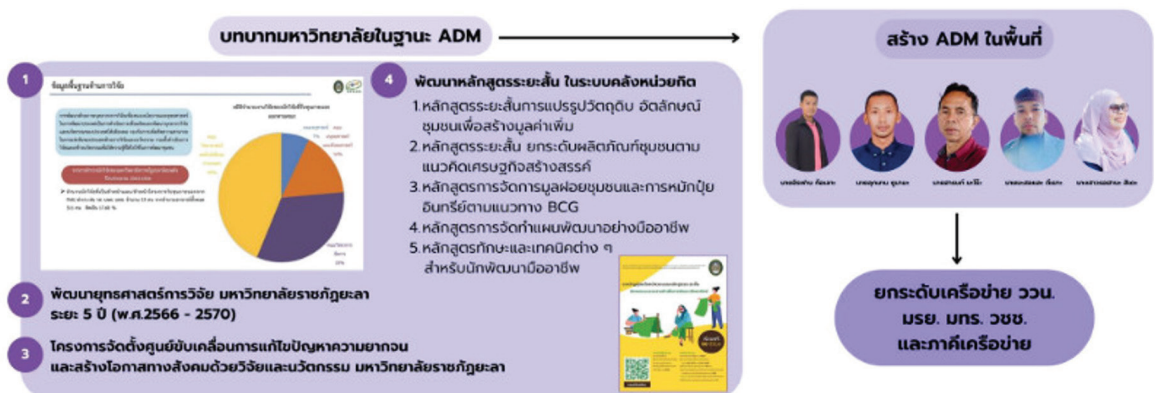
- 2.2.1) การสื่อสาร และสร้างการรับรู้
- 2.2.2) การประสานงานความร่วมมือ
- 2.2.3) ความพร้อมในการปรับตัวในสถานการณ์ยากลำบาก

2.3) ทศนคติ

- 2.3.1) ยอมรับเคารพ และเห็นคุณค่าในตนเองและคนอื่น ๆ
- 2.3.2) มีแรงบันดาลใจในทางบวกต่อการพัฒนาเชิงพื้นที่
- 2.3.3) เปลี่ยนมือล่างเป็นมือบน
- 2.3.4) มองภาพองค์รวม

3) โปรแกรมฝึกอบรม

- 3.1) สร้างพื้นที่เรียนรู้ซึ่งนำไปสู่การผลิตนักขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่ ที่หลากหลาย ตั้งแต่ระดับคนรุ่นใหม่และกลุ่ม ยุกระดับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น
- 3.2) สรุบทบทเรียนที่เกิดขึ้นจากกระบวนการทำงานเชิงประสบการณ์พื้นที่(Tacit Knowledge) อันจะนำมาเป็นส่วนหนึ่งของชุดองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นในหลักสูตร
- 3.3) ยกักรกรอบหลักสูตรการเรียนรู้ในการพัฒนานักขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่ (ADM) เพื่อการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ในการแก้ไขปัญหาความยากจน



การพัฒนาและยกระดับบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ (Area Based University) ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับจังหวัด

3. บทบาทมหาวิทยาลัยในการจัดการภัยพิบัติ

จากสถานการณ์ภัยพิบัติน้ำท่วม จังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วงเดือนธันวาคม 2566 ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดยะลา ซึ่งได้รับผลกระทบอย่างทั่วหน้า โดยเฉพาะครัวเรือนยากจนเป็นกลุ่มคนเปราะบางที่มีความขาดแคลนสินทรัพย์ทุนในการดำรงชีพอยู่แล้วพบว่ายิ่งประสบความยากลำบากในการดำรงชีวิต พื้นที่ว่างมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ โดยในช่วงที่ประสบภัยมีความเดือดร้อนเฉพาะหน้าแตกต่างกัน ในระดับพื้นที่ได้เข้ามามีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่อย่างเข้มข้น ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เครือข่ายมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล มูลนิธิชะกาตและสาธารณกุศลมูลนิธิศูนย์กลางอิสลามจังหวัดยะลาสภาเครือข่ายการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม สำนักจุฬาราชมนตรี สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดยะลา แรงงานจังหวัดยะลา สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดยะลา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดยะลา องค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดยะลา องค์การบริหารส่วนตำบลท่าธง องค์การบริหารส่วนตำบลลิงชัน องค์การบริหารส่วนตำบลบุโอง องค์การบริหารส่วนตำบลสะเอะ สภาเกษตรกรจังหวัดยะลาสมาคมจันทร์เสี้ยวการแพทย์และสาธารณสุขศูนย์ประสานสภาเครือข่ายฯ จังหวัดยะลา อาสาสมัครกู้ภัย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทหาร หน่วยงานรัฐ เครือข่ายชุมชน รวมถึงสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ในพื้นที่

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยพัฒนาพื้นที่ที่ดำเนินโครงการวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม (โครงการ SRA) มีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วมเช่นเดียวกับสถาบันการศึกษาอื่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ กล่าวคือมหาวิทยาลัยได้ลงพื้นที่ช่วยเหลือบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนร่วมกับภาคีเครือข่ายที่ทำงานร่วมกันในหลายพื้นที่ การทำครัวกลางจัดอาหาร น้ำดื่ม ยารักษาโรค เสื้อผ้า ไปแจกจ่าย จัดถุงยังชีพ ฯลฯ เมื่อเข้าสู่ระยะการฟื้นฟู มหาวิทยาลัยร่วมกับภาคีเครือข่ายเข้าไปดำเนินการสำรวจข้อมูลความเดือดร้อน ล้างทำความสะอาดบ้านเรือน ซ่อมแซมเครื่องใช้ รถมอเตอร์ไซด์ รถซาเล้ง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญในช่วงฟื้นฟูคือ ขาดเงินทุนในการประกอบอาชีพ ไม่มีรายได้ใช้จ่ายในครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพเสียหาย ที่อยู่อาศัยเสียหาย เด็กไม่สามารถเรียนหนังสือได้ ภาวะจิตใจที่ได้รับผลกระทบ มีความวิตกกังวล โอกาสในการที่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาที่อาจล่าช้าหรือตกหล่นโดยเฉพาะในกลุ่มคนจนหรือคนเปราะบางเป้าหมายที่จะเข้าถึงโอกาสในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐยากลำบากกว่าคนทั่วไป

ผลกระทบจากภัยพิบัติน้ำท่วมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ พบว่า สภาพพื้นที่ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญในหลายประการทั้งในแง่ข้ามจังหวัดหรือข้ามชายแดนทั้งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์และเส้นทางน้ำ สาธารณูปโภคต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้ การจัดการภัยพิบัติจึงต้องเป็นพันธกิจที่ต้องร่วมกันทำอย่างต่อเนื่อง ด้วยการใช้ข้อมูลความรู้วิชาการเพื่อมองไปข้างหน้าในเชิงป้องกันปัญหา เพิ่มขีดความสามารถของภาคประชาสังคมอาสาสมัคร เครือข่ายชุมชน หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ในการใช้ข้อมูลความรู้ในการป้องกัน รับมือ และจัดการปัญหาภัยพิบัติที่มีโอกาสที่จะเกิดเพิ่มมากขึ้น พัฒนาระบบข้อมูลและการสื่อสารที่จะช่วยให้คนในพื้นที่ได้ตระหนัก รู้เท่าทัน เตรียมการรับมือภัยพิบัติ



การฟื้นฟูพื้นที่และครัวเรือนยากจนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ

การจัดการภัยพิบัติต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การออกแบบเตรียมการรับมือก่อนเกิดภัยพิบัติ การช่วยเหลือเยียวยาระหว่างเกิดภัยพิบัติ และการฟื้นฟูพื้นที่และครัวเรือนยากจนที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติ ด้วยการใช้ข้อมูล องค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อให้พื้นที่ชุมชน ครัวเรือนยากจนเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดยะลา มีศักยภาพและมีความพร้อมในการรับมือภัยพิบัติจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate change) ที่มีความรุนแรง มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาจะได้ร่วมมือกับทุกภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมในการวางแผนรองรับการจัดการภัยพิบัติในพื้นที่จังหวัดยะลาอย่างเป็นระบบต่อไป

จากการดำเนินการของมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาร่วมกับหน่วย บพท. และภาคีเครือข่ายในการช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยจังหวัดยะลาในช่วงปลายปี พ.ศ. 2566 และการร่วมเยียวยาฟื้นฟู นำไปสู่การส่งต่อความช่วยเหลือภายหลังน้ำลด ทั้งด้านที่อยู่อาศัย การศึกษา และอาชีพและได้ส่งต่อกำลังใจที่ดีสู่ผู้ประสบอุทกภัย

ผลการสร้างความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่

1. เกิดระบบและกลไกการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนระดับจังหวัด

1) กลไกระดับจังหวัด หรือกลไกระดับนโยบาย

1.1) กลไกคณะกรรมการ อว. ส่วนหน้า จังหวัดยะลา การดำเนินงานในระดับจังหวัด มีการเชื่อมโยงกับคณะกรรมการกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม หรือ อว. ส่วนหน้าจังหวัดยะลา เพื่อการนำเสนอการพิจารณาแนวทางการกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการนำร่องโครงการวิจัยและมีการนำเสนอความก้าวหน้าโครงการวิจัยเป็นระยะๆ เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะในแนวทางการดำเนินงาน โดยในการประชุมคณะกรรมการ อว. ส่วนหน้า จังหวัดยะลา มีผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา เป็นประธานในการประชุม โดยมีมติการประชุมที่สำคัญ เช่น ให้นำข้อมูลจากระบบ PPAOS เข้าสู่การพิจารณาการทำงานร่วมกับ ศจพ. จังหวัดยะลาต่อไป

1.2) การลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำจังหวัดยะลา ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายจังหวัดยะลา หน่วยงานที่สนับสนุนการดำเนินงาน ประกอบด้วย หน่วย บพท. ซึ่งเป็นหน่วยงานสนับสนุนวิจัยและสนับสนุนทุนเชิงวิชาการและนโยบาย และมีหน่วยงานที่มีการลงนามความร่วมมือในระดับจังหวัด (MOU) โดยจำแนกเป็น 5 กลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมในการรับการส่งต่อความช่วยเหลือประกอบด้วย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) สถาบันการศึกษาในพื้นที่จังหวัดยะลา เช่น วิทยาลัยชุมชนยะลาและสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สำนักงานปลัดอำเภอ และสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดยะลา นอกจากนี้ในการดำเนินการของ Operating Model หรือ OM พบว่ามีหน่วยงานที่ร่วมดำเนินการ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลใน 16 ตำบลนำร่อง สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดยะลา สำนักงานพลังงานจังหวัดยะลา สำนักงานพัฒนาชุมชน ทั้งอำเภอรามันและบันนังสตา สำนักงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดยะลา สำนักงานจังหวัดยะลา และสภาเกษตรกร

1.3) กลไกร่วมกับคณะกรรมการ ศจพ. จังหวัดยะลา การดำเนินการขับเคลื่อน ศจพ. จังหวัดยะลา โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดยะลาเป็นประธานกรรมการ เพื่อเป็นกลไกเชิงนโยบายในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำและการพัฒนาคนทุกช่วงวัย ให้เกิดการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาที่เกี่ยวข้องอย่างบูรณาการเป็นรูปธรรมและยั่งยืนได้ทุกพื้นที่ โดยใช้ข้อมูลตามฐานข้อมูลระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (TPMAP) และข้อมูลจากแหล่งอื่นๆ โดยให้คณะวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เป็นที่ปรึกษาดำเนินด้านการแก้ปัญหความยากจนจังหวัดยะลา

1.4) การเชื่อมโยงเครือข่ายร่วมกับศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ภายใต้บันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วย บพท. กับ ศอ.บต. มีการประชุมหารือการทำงานด้านข้อมูลและส่งมอบข้อมูลให้กับ ศอ.บต. ตลอดจนหารือแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดยะลา

2) กลไกระดับอำเภอ

ระดับอำเภอมีการเชื่อมโยงกลไก ศจพ.อ. อำเภอรามันและอำเภอบันนังสตา มีการทำงานด้านข้อมูลเกี่ยวกับการค้นหาและสอบทานครัวเรือนยากจนในระดับอำเภอนั้นอาศัยกลไกกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและได้มีการพัฒนาแผนปฏิบัติการแก้ปัญหาความยากจนภายใต้แผนพัฒนาอำเภอ ปี 2566 - 2570 โดยได้มีการพัฒนาแผนปฏิบัติการแก้จน ภายใต้แผนพัฒนาอำเภอ ปี 2566 - 2570 ของอำเภอรามัน และอำเภอบันนังสตา ซึ่งมี 6 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคสาธารณูปการ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาด้านอาชีพและเพิ่มรายได้

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาด้านคุณภาพชีวิต

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาด้านการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาด้านการบริหารจัดการที่ดีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3) กลไกระดับตำบล

คณะกรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนระดับตำบล มีโครงสร้างประกอบด้วยผู้บริหารระดับตำบล เป็นประธาน มีผู้แทนมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ตัวแทนหน่วยงานหน่วยงานภาครัฐ ผู้แทนผู้นำชุมชนที่เป็นผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา และประธานชุมชนเป็นกรรมการ และมีผู้ที่ประชาชนมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการทำหน้าที่กำหนดแนวทางแผนการดำเนินงานกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาความยากจนระดับตำบลติดตามการดำเนินงานการแก้ปัญหาความยากจนระดับตำบล และดำเนินการอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากประธานคณะกรรมการ

4) กลไกแนวราบและกลไกเครือข่ายมูลนิธิชะกาตและสาธารณกุศลจังหวัดยะลา

มูลนิธิศูนย์กลางอิสลามยะลา สภาเครือข่ายช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม สำนักจุฬาราชมนตรี และภาคีภาคประชาสังคมอื่น ๆ เพื่อการดำเนินการในการแก้ปัญหาความยากจน การสร้างโอกาสทางสังคมและการรองรับการจัดการภัยพิบัติ

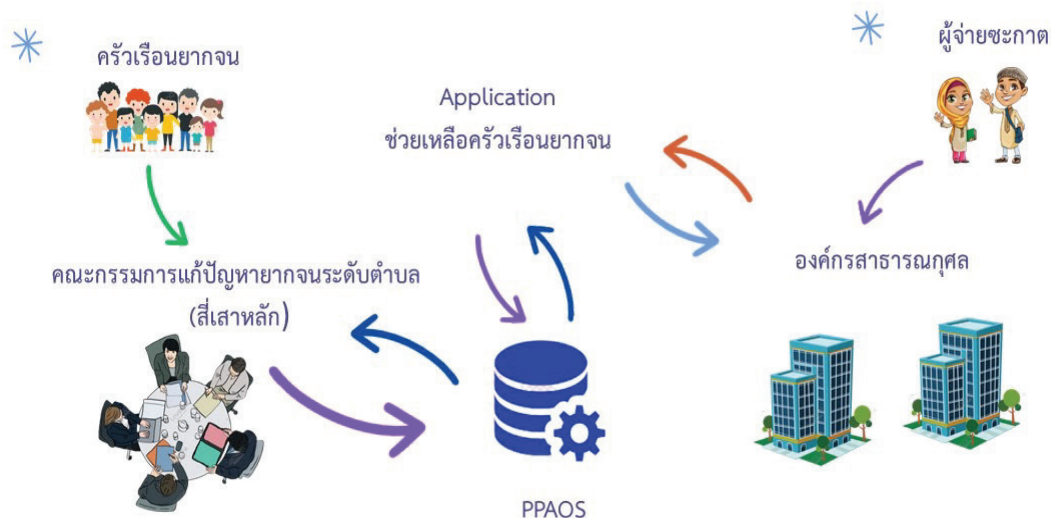
2. เกิดระบบและกลไกการส่งต่อความช่วยเหลือ

การพัฒนาระบบกลไกการส่งต่อความช่วยเหลือ เกิดขึ้นใน 3 ลักษณะ คือ

1) การส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนในภาวะวิกฤต และการส่งต่อความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานภาครัฐในประเด็นต่าง ๆ มีการวิเคราะห์หน่วยงานที่รับการส่งต่อตามบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและสามารถจำแนกลักษณะปัญหาได้

2) การพัฒนาระบบป็นโมเดล ร่วมกับมูลนิธิชะกาตและสาธารณกุศล ให้มีการส่งเคราะห์สู่การยกระดับอาชีพและรายได้ภายใต้ “แนวคิดกรังป็นโมเดลเปลี่ยนมือล่างเป็นมือบน” โดยพัฒนาให้มีระบบและกลไกการส่งเสริมอาชีพและสนับสนุนอาชีพด้วยการให้ยืมชุดอุปกรณ์งานช่างให้กับครัวเรือนยากจนที่ผ่านการฝึกทักษะฝีมือช่างจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานเรียบร้อยแล้ว และมีการพัฒนาระบบติดตามการให้ความช่วยเหลือ

3) การพัฒนาให้มี Application ระบบส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจน ผ่านองค์กรสาธารณกุศล โดยมีชื่อ Yala Help Management ดังภาพ



3. ผลการพัฒนาโมเดลแก้จน (Practical Poverty Alleviation Model : PPAM) ระดับพื้นที่ที่เหมาะสมกับศักยภาพของคนจน

การดำเนินชุดโครงการ “การพัฒนาพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมจังหวัดยะลา” ในปี 2566 มีโมเดลในการปฏิบัติการในระดับครัวเรือนทั้งสิ้น 4 โมเดล ประกอบด้วย



1) Japo Model ดำเนินการในพื้นที่นำร่อง 5 ตำบลในอำเภอรามัน คือ ตำบลลาซ่อง ตำบลเกะรอ ตำบลยะดีะ ตำบลท่าธง และตำบลกาลอ โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรันดร์เกียรติ ลีวบุญการ และคณะ



2) เสียบังเมืองโมเดล ดำเนินการในพื้นที่นำร่อง 3 ตำบลในอำเภอบันนังสตา คือ ตำบลตลิ่งชัน ตำบลตาเนาะปูเตะ และตำบลบันนังสตา โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์จริยา สุขจันทร์ และคณะ



3) คราฟต์แก้จน ดำเนินการในพื้นที่นำร่อง 4 ตำบลในอำเภอรามัน คือ ตำบลกอตอดีรี ตำบลกายูบอเกาะ ตำบลวังพญา และตำบลโกตาบารู โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิชาวดี ตานีเห็ง และคณะ



4) เกษตรกรรมและงานช่างสำหรับคนเมือง ดำเนินการในพื้นที่นำร่อง 4 ตำบลในอำเภอรังปิ้ง คือ ตำบลกรงปิ้ง ตำบลสะเอะ ตำบลปูโรง และตำบลห้วยกระทิง โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา กาเต็ม และคณะ

โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงานที่เข้าร่วมโครงการด้านการส่งเสริมอาชีพและรายได้จำนวน 1,144 ครัวเรือน พบว่า ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ครัวเรือนยากจนที่เข้าร่วมโครงการ มีความรู้และทักษะ/เทคโนโลยีที่เหมาะสมด้านอาชีพเกษตรกรรม เพาะเห็ดปลวกฝักยกแคร่ ปลุกข้าวโพดหวาน แปรรูปน้ำมันข้าวโพด งานกราฟฟิตทำผ้ามัดย้อม และงานช่าง เช่น ตัดเย็บเสื้อผ้าสำเร็จรูปตัดเย็บกระเป๋าคาร์ตูนยากจนเป้าหมายเริ่มมีรายได้เสริมมาจนเกือบครบครัว เช่น ครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการเสปียงเมืองโมเดล มีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นจาก 5,562 บาทต่อเดือน เป็น 6,920 บาทต่อเดือน หรือ เพิ่มขึ้นร้อยละ 24.42 ชุมชนเกิดการรวมกลุ่มครัวเรือนยากจนในรูปของกลุ่มวิสาหกิจเพื่อสังคม ได้แก่ วิสาหกิจปลูกไผ่บ้านแปงจ่ออำเภอรังปิงนังที่ทำแคร่ไม้ไผ่และขายไม้ไผ่เป็นพืชพลังงาน กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้ากอตอกราฟ และกลุ่มแปรรูปน้ำมันข้าวโพดหวานตาเนาะปุเตะ เป็นต้น เกิดนวัตกรรมชุมชนที่มีทักษะในการใช้และถ่ายทอดเทคโนโลยีเกี่ยวกับการเพาะเห็ดและปลวกฝักยกแคร่ให้กับครัวเรือนยากจนและกลุ่มผู้สนใจ เกิดการทำงานแบบบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภารกิจในพื้นที่นาร่อง 3 อำเภอ รวมถึงมีการสมทบในรูปของการสนับสนุนบุคลากรของหน่วยงานภารกิจ (In kind) เช่น อบต.ตานะปุเตะ อำเภอบันนังสตา ให้ใช้ประโยชน์จากที่ดินของ อบต. ในการทำแปลงรวมปลูกข้าวโพดหวาน จำนวน 3 ไร่ 3 งาน ให้ ครัวเรือนยากจน 11 ครัวเรือนเข้าไป ปลูกข้าวโพดหวาน พร้อมทั้งสนับสนุน และปรับปรุงโรงเรือนแปรรูปน้ำมันข้าวโพดให้ครัวเรือนยากจนจำนวน 33 ครัวเรือนเข้าไปแปรรูปน้ำมันข้าวโพด เกิดกลไกคณะทำงานแก้ปัญหาความยากจนในระดับตำบล จำนวน 3 ตำบล คือ อบต.อาซ่อง กอตอดีระ และ บันนังสตา และมีระบบข้อมูล PPPConnex ในการ Overlay กับฐานข้อมูลของแต่ละหน่วยงานเพื่อจัดทำเป็นฐานข้อมูลเดียวเพื่อแก้ไขปัญหา และกลไกพิเศษอย่าง คอ.บต. ได้นำข้อมูลจากการค้นหาสอบถามไปประกอบการพิจารณาจัดทำโครงการให้ความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนภายใต้โครงการ “โครงการตำบลมั่นคงมั่งคั่งยั่งยืน”

จากการศึกษาวิจัย พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงของครัวเรือนยากจนในรายละเอียดดังนี้

1) ด้านทัศนคติครอบคลุมทั้งด้านปัญญา (Cognitive Component) ด้านอารมณ์ (Affective Component) ด้านพฤติกรรมการปฏิบัติงาน (Behavioral Component) โดยพบการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นทุกด้านภายหลังการเข้าร่วมโครงการ

2) ด้านรายได้ พบว่า มีรายได้เฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากการเข้าร่วมโครงการภาพรวมทั้งชุดโครงการถึงร้อยละ 24.03

3) ด้านความคาดหวังในการเข้าร่วมโครงการ พบว่า สมาชิกครัวเรือนมีความคาดหวังในการเพิ่มรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวรองลงมาคือคาดหวังการได้นำความรู้ไปประกอบอาชีพหลัก และคาดหวังต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัว

ข้อค้นพบสำคัญของการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากและแก้ไขปัญหาความยากจนของจังหวัดยะลา คือ ความเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อท้องถิ่นที่มีบุคลากรมีความเชี่ยวชาญด้านงานวิจัยและนวัตกรรมที่หลากหลายสามารถช่วยยกระดับความรู้และทักษะอาชีพให้กับครัวเรือนยากจนด้วยกระบวนการทำงานที่ลงลึกและเข้าใจในวิถีของชุมชนทำให้มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาได้รับความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานภาคกิจทั้งในระดับจังหวัด/อำเภอ/ตำบล รวมถึงการขับเคลื่อนบนฐานข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือด้วยกระบวนการค้นหาสอบถามที่เปิดโอกาสให้ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่นและกลไกอาสาสมัครในพื้นที่ได้มีส่วนในการสอบถามความถูกต้องทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของข้อมูลและพร้อมที่จะเข้ามาสนับสนุนการทำงาน และที่สำคัญอีกประการคือการสร้างแรงจูงใจ (motivation) ด้วยการให้ผู้นำศาสนาเสริมพลังความเชื่อมั่นและความมั่นใจว่าสิ่งที่ทำเป็นไปตามแนวทางของศาสนาตลอดจนเป็นการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการประกอบอาชีพที่ครัวเรือนยากจนเป็นผู้เลือกตามความสมัครใจบนฐานต้นทุนชีวิตของแต่ละคน

4. เกิดเครือข่ายองค์กรระเทศและสาธารณกุศล เป็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงการขับเคลื่อนทางสังคมที่สำคัญ

โดยมีการดำเนินงานที่อำเภอกรงปินัง หรือ “กรงปินังโมเดล” ที่มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนทัศนคติในการหลุดพ้นความยากจนด้วยการประกอบอาชีพและการทำงานคู่ขนานไปกับการช่วยเหลือในลักษณะการสงเคราะห์ โดยในการสงเคราะห์ได้มีการใช้ข้อมูลในระบบข้อมูล PPAP ในการระบุเป้าหมายครัวเรือนยากจนที่ได้รับความช่วยเหลือในการมอว์สดุสร้างบ้านที่อยู่อาศัย 2 ราย ร่วมมือกับผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำศาสนา ในการสนับสนุนแรงงานในการก่อสร้าง ด้านการสนับสนุนอาชีพ มูลนิธิชะกาดและสาธารณกุศลได้มีโครงการให้ยืมอุปกรณ์การประกอบอาชีพช่างสำหรับครัวเรือนยากจน ที่ผ่านการอบรมจากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน และมีความประสงค์ในการประกอบอาชีพแต่ไม่มีอุปกรณ์

นอกจากนี้แล้วการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอีกประการคือ เครือข่ายการให้ความช่วยเหลือกับครัวเรือนยากจนในภาวะวิกฤติ กรณีที่พบในตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ได้มีการสื่อสารขอความช่วยเหลือในเครือข่ายจนนำไปสู่การให้ความช่วยเหลือซึ่งมีการประชุมระดมความคิดในการช่วยเหลือในบ้านผู้ป่วยที่ตกจากเสาไฟฟ้าและมีแผลกดทับขนาดใหญ่ ประกอบด้วย ท่านนายก อบต. จิตอาสา มหาวิทยาลัย หน่วย อ.ก. แพทย์โรงพยาบาลรามัน ปลัดอำเภอ ผอ.รพสต. และมูลนิธิชะกาด

ผลกระทบที่สำคัญและความยั่งยืนของการเปลี่ยนแปลง

จากการดำเนินโครงการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเรื้อรังและแม่นยำ จังหวัดยะลา นำไปสู่ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมเข้าสู่ระบบสวัสดิการของรัฐเครือข่าย ประชาสังคม ความสัมพันธ์ในครอบครัว และสังคม การเสริมสร้างศักยภาพและการฝึกอบรม ยกระดับที่อยู่อาศัย สภาพแวดล้อมในชุมชน โครงสร้างพื้นฐานในการดำเนินชีวิต กลไกเชิงนโยบายและความร่วมมือในระดับชุมชน ตลอดจน อำเภอและจังหวัด จากการค้นหาและสอบถามครัวเรือนยากจนตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2564 - 2566 ทำให้เกิดการค้นพบระบบและกลไกการบริหารจัดการในระดับพื้นที่ จังหวัด อำเภอและตำบล ระบบการค้นหาสอบถามและส่งต่อความช่วยเหลือและการปฏิบัติการ แก่จน รวมถึงมีการเปลี่ยนแปลงในระบบการจัดการของมหาวิทยาลัยส่งผลกระทบทั้งในมิติสังคม และมิติเศรษฐกิจ กล่าวคือ กลุ่มคนที่ได้รับการช่วยเหลือให้เข้าสู่ระบบ สามารถเข้าถึงสวัสดิการ ภาครัฐ มีส่วนร่วมในภาคประชาสังคมมากขึ้น ส่วนมิติเศรษฐกิจ ส่งผลต่อบประมาณที่ใช้ ดำเนินการส่งต่อความช่วยเหลือผ่านกลไกของรัฐ ที่จะช่วยเหลือกลุ่มคนยากไร้ที่ตกสำรวจให้เกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดยมีผลกระทบด้านมิติด้านเศรษฐกิจ ผู้เข้าร่วมอบรมมีรายได้ ครัวเรือนเพิ่มขึ้นจากขายผลผลิตทางการเกษตร ลดรายจ่ายครัวเรือน ลดต้นทุนในการประกอบอาชีพ การสร้างงาน/ การจ้างงานเข้าสู่ชุมชนเพิ่มขึ้น การสร้างรายได้ของกลุ่มวิสาหกิจเพิ่มขึ้น ลดค่าใช้จ่าย ของรัฐในการ Cleansing Data โดยพบว่า มีคนจนที่ได้รับการนำเข้าสู่ระบบใหม่จากเดิมยังไม่อยู่ในฐาน มีโอกาสเข้าถึงบริการภาครัฐมีการจัดตั้งกองทุนอาหารเข้าสำหรับนักเรียนยากจนของสถานศึกษา

ในส่วนของมิติสังคม/ คุณภาพชีวิต คนจนเข้าสู่ระบบ PPAP ได้รับการช่วยเหลือเพิ่มขึ้น มีห้องน้ำที่ถูกละเลยลักษณะ มีโอกาสเข้าถึงบริการภาครัฐ องค์กรความรู้/ทักษะเพิ่มขึ้น การมีแนวปฏิบัติ ที่ดีขึ้น การเข้าถึงกลุ่มคนยากจน แรงงาน เพิ่มขึ้น มีศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน เกิดทัศนคติที่ดี ในการประกอบอาชีพ ความเข้มแข็งของสมาชิก การมีความสัมพันธ์ที่ดีการขยายผล เผยแพร่ ถ่ายทอดไปยังศูนย์เรียนรู้ในกลุ่มอื่น และมิติด้านสิ่งแวดล้อม ผู้เข้าร่วมมีทักษะในการเลี้ยงสัตว์ เพื่อประกอบอาชีพเกิดการลดค่าใช้จ่ายและสร้างรายได้จากการขายสัตว์ส่งผลให้คนจนมีคุณภาพชีวิต ที่ดีขึ้น





- จากการดำเนินการโมเดลแก่งนจังหวัดยะลา สามารถสรุปหลักการสำคัญได้ 7 ประการ คือ
1. เชื่อมโยงหลักการทางศาสนาเพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้บรรลุปเป้าหมายแห่งศรัทธา เปลี่ยนจากมือล่างเป็นมือบน
 2. ส่งเสริมทัศนคติในการใช้ชีวิตให้เป็นบวกเป็นผู้ให้ และมองภาพองค์รวม
 3. ใช้ระบบข้อมูลที่แม่นยำโดยมุ่งเน้นการบูรณาการข้อมูลแบบไร้รอยต่อในทุกมิติและมีการติดตามผลการดำเนินงาน
 4. ใช้กลไก อว.ส่วนหน้า จังหวัดยลาร่วมกับกลไกระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และกลไก แนวราบในการเชื่อมโยงขับเคลื่อนการแก้ปัญหาความยากจน และการพัฒนาเชิงพื้นที่ในทุกมิติ
 5. บูรณาการความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมกับหน่วยงานในระบบ เพื่อการแก้ปัญหาความยากจนไปสู่การเสริมสร้างความมั่นคงในพื้นที่
 6. ใช้วิจัย นวัตกรรม และเทคโนโลยีในการแก้ปัญหา การพัฒนาและสร้างการเรียนรู้ตลอดทั้ง ห่วงโซ่คุณค่าในโมเดลการปฏิบัติการแก่งน
 7. ส่งเสริมการใช้ทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางชีวภาพที่หลากหลายในพื้นที่ในการแก้ปัญหา ความยากจน และสร้างโอกาสทางสังคม



สถานการณ์ความยากจน ในจังหวัดนราธิวาส

ข้อมูลทางกายภาพ

จังหวัดนราธิวาส ตั้งอยู่บนฝั่งทะเลด้านตะวันออกของแหลมมลายู มีพื้นที่ 2,797,143.75 ไร่ มีพื้นที่ป่าและภูเขาประมาณ 2 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งหมด มีภูเขาหนาแน่น แถบทิศตะวันตกเฉียงใต้ จรดเทือกเขาสันกาลาคีรี ซึ่งเป็นแนวกันพรมแดนไทย-มาเลเซีย ลักษณะของพื้นที่มีความลาดเอียงจากทิศตะวันตกไปสู่ทิศตะวันออก พื้นที่ราบส่วนใหญ่อยู่บริเวณติดกับอ่าวไทยและที่ราบลุ่มบริเวณแม่น้ำ 4 สาย คือ แม่น้ำสายบุรี แม่น้ำบางนรา แม่น้ำตากใบและแม่น้ำโก-ลก มีพื้นที่ป่าพรุจำนวนประมาณ 361,860 ไร่ ห่างจากกรุงเทพมหานคร โดยทางรถยนต์ประมาณ 1,149 กิโลเมตร และทางรถไฟประมาณ

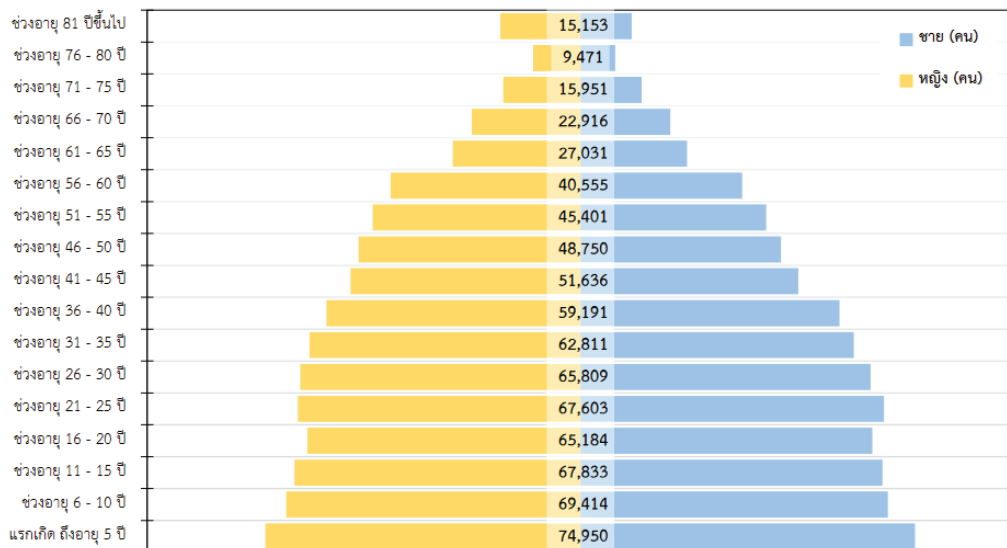


1,116 กิโลเมตร สูดชายแดนไทย-มาเลเซีย ที่สถานีรถไฟสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส มีชายแดนที่เชื่อมกับรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ทั้งทางบกและทางน้ำ มีเขตแดนติดต่อกันยาวประมาณ 178.60 กิโลเมตร มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย รวม 3 ด้าน คือ (1) ด้านสุไหงโก-ลก มีพื้นที่ 61 ไร่ ในอำเภอสุไหงโก-ลก เชื่อมเมืองรังเตาปันแจง (Rangtau Panjang) รัฐกลันตัน (Kelantan) (2) ด้านตากใบ มีพื้นที่ 34 ไร่ ในอำเภอตากใบ เชื่อมเมืองทุมปัต (Tumpat) รัฐกลันตัน (Kelantan) และ (3) ด้านบูเกะตา พื้นที่ 49 ไร่ ในอำเภอแว้ง เชื่อมเมืองบูกิตบุณฑกา (Bukit Bunga) รัฐกลันตัน (Kelantan)

จังหวัดนราธิวาสแบ่งการปกครองภูมิภาค เป็น 13 อำเภอ การปกครองท้องที่ 77 ตำบล 591 หมู่บ้าน และมีการจัดการปกครองท้องถิ่น ดังนี้ 1) อำเภอเมืองนราธิวาส 2) อำเภอบาเจาะ 3) อำเภอเยาะ 4) อำเภอตากใบ 5) อำเภอระแงะ 6) อำเภอรือเสาะ 7) อำเภอจะแนะ 8) อำเภอศรีสาคร 9) อำเภอสุไหงปาดี 10) อำเภอแว้ง 11) อำเภอสุคีริน 12) อำเภอเจาะไอร้อง และ 13) อำเภอสุไหงโก-ลก โดยมีรูปแบบองค์การบริหารส่วนจังหวัด จำนวน 1 แห่ง ใช้พื้นที่ทั้งจังหวัด รูปแบบเทศบาลใช้พื้นที่ตำบลทั้งตำบล แต่เทศบาลบางแห่งใช้พื้นที่ไม่ครบทั้งพื้นที่ตำบล ปัจจุบันมีจำนวน 16 เทศบาล แยกเป็นเทศบาลเมืองจำนวน 3 แห่ง และเทศบาลตำบลจำนวน 13 แห่ง รูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบลใช้พื้นที่ตำบล ทั้งตำบลและบางแห่งรวมพื้นที่ตำบลอื่นหรือพื้นที่ติดเขตเทศบาล มีจำนวน 72 แห่ง

ข้อมูลประชากร

ข้อมูลประชากร ณ ปี 2565 จังหวัดนราธิวาสมีประชากรทั้งสิ้น 809,660 คน เป็นเพศชาย 400,501 คน เพศหญิง 409,159 คน อาศัยในเขตเทศบาล จำนวน 167,202 คน และนอกเขตเทศบาล จำนวน 642,458 คน อำเภอที่มีประชากรมากที่สุด คือ อำเภอเมืองนราธิวาส จำนวน 126,342 คน และอำเภอที่มีประชากรน้อยที่สุด คือ อำเภอสุคีริน จำนวน 26,530 คน โครงสร้างประชากรจังหวัดนราธิวาสมีลักษณะเป็นรูปแบบคล้ายทรงกรวยปากแคบ ประชากรส่วนใหญ่เป็นวัยเด็กและวัยทำงาน สำหรับวัยผู้สูงอายุ (อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป) เป็นกลุ่มประชากรที่ยังคงมีจำนวนน้อย โดยในปี 2564 มีจำนวนทั้งสิ้น 90,522 คน คิดเป็นร้อยละ 11.18 ของประชากรรวมทั้งหมด ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า ด้วยโครงสร้างประชากรของจังหวัดยังไม่ประสบกับปัญหาผู้สูงอายุ (ตามฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร ปี 2564) ด้านการนับถือศาสนา ประชากรจังหวัดนราธิวาสนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 85.91 นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 11.02 อีกร้อยละ 3.07 นับถือศาสนาคริสต์อื่น ๆ



ที่มา : รวบรวมข้อมูลจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

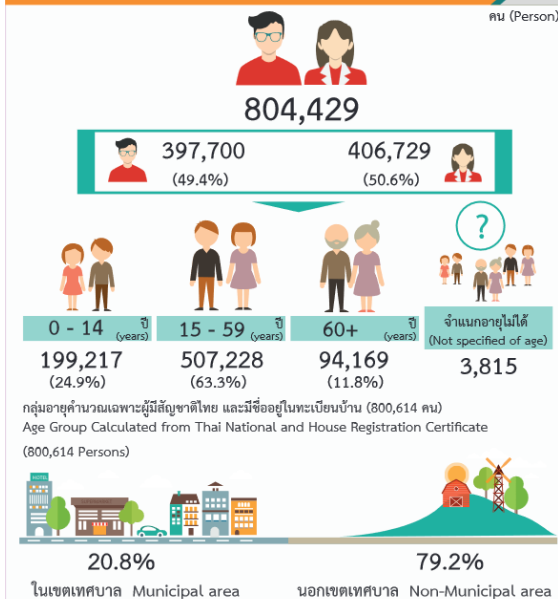
อำเภอ	พื้นที่ (ตร.กม.)	จำนวนตำบล	จำนวนหมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)
เมืองนราธิวาส	305.1	7	63	126,342
อำเภอตากใบ	254.1	8	52	74,186
อำเภอบาเจาะ	171.7	6	46	55,961
อำเภอยี่งอ	200.5	6	40	47,399
อำเภอระแงะ	435.6	7	61	94,050
อำเภอรือเสาะ	468.3	9	72	74,500
อำเภอศรีสาคร	500.1	6	35	41,902
อำเภอแว้ง	347.3	6	46	54,327
อำเภอสุคีริน	513	5	41	26,530
อำเภอสุโงโกะ-ลก	138.3	4	19	78,511
อำเภอสุโงโกะ-ปาดิ	372.6	6	50	55,353
อำเภอจะแนะ	607.2	4	31	39,517
อำเภอเจาะไอร้อง	162.7	3	33	41,082

ข้อมูลทางเศรษฐกิจ

จังหวัดนราธิวาสมีโครงสร้างเศรษฐกิจหลักคือพึ่งพากิจกรรมทางเศรษฐกิจนอกภาคการเกษตร (หมวดบริการ) โดยผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) นอกภาคการเกษตร และภาคการเกษตรของจังหวัดมีความผันผวนอันเนื่องมาจากสภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศ จากรายงานสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2563 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดนราธิวาส (GPP) มีมูลค่าเท่ากับ 40,415 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 6.29 จากปี พ.ศ. 2562 ภาคการเกษตรมีสัดส่วนร้อยละ 23.10 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (มูลค่า 9,335 ล้านบาท) ในขณะที่มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดนอกภาคการเกษตร มีสัดส่วนร้อยละ 76.70 (มูลค่า 31,080 ล้านบาท) ซึ่งมูลค่าของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัดโดยส่วนใหญ่อยู่ที่หมวดบริการ ถึงร้อยละ 68.27 และอยู่ในอันดับสุดท้ายในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน โดยจังหวัดปัตตานี มีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดมากที่สุด เนื่องจากมีภาคประมงเป็นภาคเศรษฐกิจหลักของจังหวัด ทำให้ได้เปรียบจังหวัดอื่นในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ชายแดน

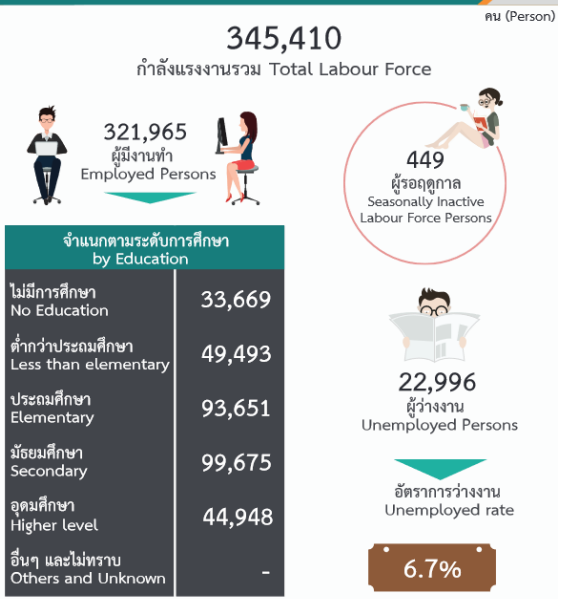
โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดนราธิวาส มีแนวโน้มเปลี่ยนจากภาคเกษตรสู่ภาคบริการมากขึ้น โดยสัดส่วนภาคเกษตรปรับตัวลดลงจากร้อยละ 31.3 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 23.0 ในปี 2563 แต่ภาคการเกษตรยังคงมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดนราธิวาส เนื่องจากกำลังแรงงานส่วนใหญ่อยู่ในภาคเกษตรกรรม โดยการเกษตรของจังหวัดนราธิวาสมีสัดส่วนลดลง เนื่องจากสินค้าเกษตรหลักของจังหวัดได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ และความผันผวนด้านราคาและราคาต้นทุนการผลิตสินค้าที่เพิ่มมากขึ้น ส่วนภาคอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก จากร้อยละ 8.24 ในปี 2559 เป็นร้อยละ 8.64 ในปี 2563 เนื่องจากไม่มีการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมใหม่ในจังหวัดและอุตสาหกรรมส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปขั้นต้น ซึ่งสร้างมูลค่าเพิ่มได้น้อย ประกอบกับสถานการณ์ความไม่สงบส่งผลให้นักลงทุนขาดความเชื่อมั่นในการเข้ามาลงทุนในพื้นที่ที่เป็นข้อจำกัดของการพัฒนาที่สำคัญของจังหวัด ขณะที่ภาคบริการมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดนราธิวาส โดยในปี 2563 มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 68.27 เพิ่มขึ้นจากปี 2559 ที่มีสัดส่วนร้อยละ 60.46 โดยสาขาการศึกษามีสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 20.2 รองลงมาคือ สาขาการบริหารราชการ และป้องกันประเทศ คิดเป็นร้อยละ 11.46 และการค้าส่งค้าปลีก คิดเป็นร้อยละ 9.95 ตามลำดับ

ประชากร พ.ศ. 2563
Population: 2020



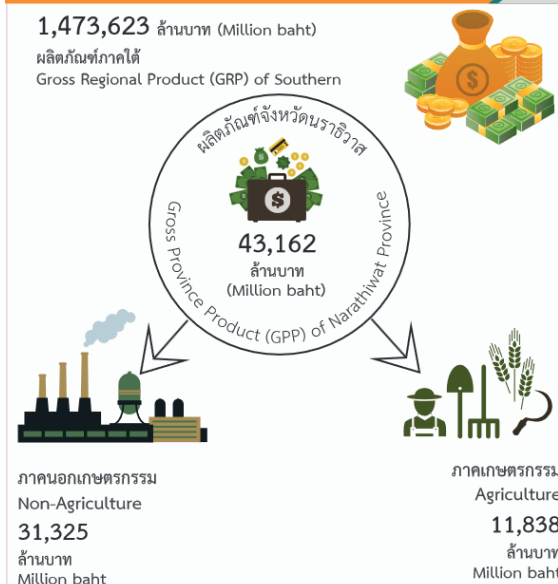
ที่มา : กรมการปกครอง
Source: Department of Provincial Administration

แรงงาน ไตรมาส 3 พ.ศ. 2563
Labour Force 3rd Quarter: 2020



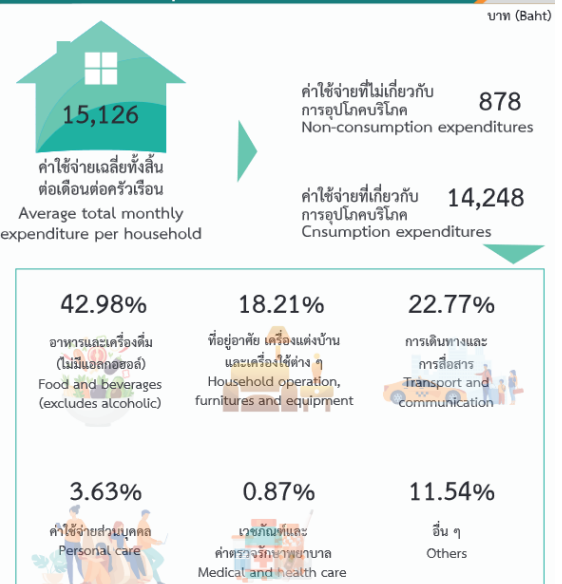
ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ
Source: National Statistical Office

ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด (ณ ราคาประจำปี) พ.ศ. 2562
GRP and GPP at Current Prices: 2019



ที่มา : สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
Source: Office of the National Economic and Social Development Council

รายจ่ายของครัวเรือน พ.ศ. 2563
Household Expenditure: 2020



ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ
Source: National Statistical Office

ข้อมูลการศึกษา

ปี 2563 ประชากรจังหวัดนราธิวาสที่มีอายุ 15 ปี ขึ้นไปมีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย 7.49 ปี อยู่ในลำดับที่ 71 ของประเทศ ดีขึ้นเล็กน้อยจาก ปี 2562 ที่มีจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย 7.23 ปี แต่ยังต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศที่ 8.86 ปี ในส่วนของการเรียนต่อเด็กนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษาของจังหวัดนราธิวาสอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำสุดของประเทศ โดยอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษาของจังหวัดนราธิวาส ในปี 2563 อยู่ที่ร้อยละ 50.85 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศที่ร้อยละ 76.45 และอยู่ในลำดับที่ 76 ของประเทศ สะท้อนปัญหาของจังหวัดที่มีเด็กไม่เรียนต่อในระดับสูงกว่าภาคบังคับจำนวนมาก ส่งผลให้ประชากรวัยแรงงานของจังหวัดเป็นแรงงานที่มีคุณภาพต่ำ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอยู่ในอันดับรั้งท้ายของประเทศมาอย่างต่อเนื่องจากตัวชี้วัด ดัชนีความก้าวหน้าของคน (HAI) ด้านการศึกษา คะแนนเฉลี่ยการทดสอบ O-NET ระดับ ม.ปลาย ของจังหวัดนราธิวาสในปี 2563 ได้คะแนนเพียงร้อยละ 26.20 ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศที่ร้อยละ 33.78 และอยู่ในลำดับที่สุดท้ายของประเทศต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2560

ดัชนีย่อยด้านการศึกษาที่รวบรวมและประเมินผลโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) รายงานว่า จังหวัดนราธิวาส มีความก้าวหน้าด้านการศึกษาน้อยที่สุด จัดอยู่ลำดับสุดท้ายของทั้งประเทศ เนื่องจากมีคะแนนเฉลี่ยการทดสอบ O-NET ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเพียงร้อยละ 25.03 ต่ำที่สุดของประเทศ การเข้าเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา อยู่ในลำดับที่ 76 และการมีพัฒนาการที่สมวัยอยู่ใน 6 อันดับสุดท้าย ในขณะที่จังหวัดปัตตานีและจังหวัดยะลาเป็นจังหวัดที่มีคะแนนเฉลี่ยการทดสอบ O-NET อยู่ใน 3 อันดับสุดท้าย โดยมีคะแนนเพียง 25.29 และ 26.18 ตามลำดับ

ปีที่	ลำดับที่ 77	ลำดับที่ 76	ลำดับที่ 75	ลำดับที่ 74	ลำดับที่ 73
2558	แม่ฮ่องสอน 0.2101	สมุทรสาคร 0.3049	กำแพงเพชร 0.3358	อำนาจเจริญ 0.3366	ตาก 0.3409
2559	แม่ฮ่องสอน 0.2058	สมุทรสาคร 0.3279	นราธิวาส 0.3408	ตาก 0.3469	กำแพงเพชร 0.3507
2560	แม่ฮ่องสอน 0.1766	นราธิวาส 0.3186	ตาก 0.3345	สมุทรสาคร 0.3472	กำแพงเพชร 0.3544
2561	แม่ฮ่องสอน 0.2895	สกลนคร 0.3383	นราธิวาส 0.3522	ตาก 0.3623	สมุทรสาคร 0.3685
2562	แม่ฮ่องสอน 0.3065	นราธิวาส 0.3093	ตาก 0.3383	ปัตตานี 0.3776	หนองบัวลำภู 0.3952
2563	นราธิวาส 0.3318	แม่ฮ่องสอน 0.3346	ตาก 0.3928	ปัตตานี 0.3930	สกลนคร 0.4297
2564	นราธิวาส 0.2490	แม่ฮ่องสอน 0.3211	สกลนคร 0.3271	ปัตตานี 0.3388	ยะลา 0.3576

ในปีการศึกษา พ.ศ. 2564 มีโรงเรียนในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (เขตพื้นที่การศึกษา) จำนวน 357 แห่ง ประกอบด้วย สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 87 แห่ง สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 249 แห่ง สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 20 แห่ง และสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 1 แห่ง วิทยาลัยอาชีวศึกษา จำนวน 2 แห่ง โรงเรียนในสังกัดเทศบาล จำนวน 10 แห่ง โรงเรียนราชประชานุเคราะห์/ สถานสงเคราะห์ จำนวน 2 แห่ง และสถานการศึกษาในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา จำนวน 2 แห่ง และสถานศึกษานอกกระบบของรัฐ จำนวน 813 แห่ง ประกอบด้วย สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนราธิวาส จำนวน 1 แห่ง โรงเรียนเอกชนในระบบ จำนวน 111 แห่ง และโรงเรียนเอกชนนอกระบบ จำนวน 702 แห่ง มีนักเรียน/นักศึกษาในสถานศึกษา ประจำปี 2564 รวมทั้งสิ้นจำนวน 185,948 คน ประกอบด้วย นักเรียน/นักศึกษาสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 160,023 คน คิดเป็นร้อยละ 86.06 นักเรียน/นักศึกษาสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงมหาดไทย จำนวน 15,904 คน คิดเป็นร้อยละ 8.55 นักเรียน/นักศึกษาสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 631 คน คิดเป็นร้อยละ 0.34

ลำดับ	หน่วยงาน/สังกัด	ระดับ				
		ก่อนประถม	ประถม	มัธยมต้น	มัธยมปลาย	รวม
หน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ						
1	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	18,573	56,978	11,788	6,214	93,553
2	สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ	-	244	402	307	953
3	สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	12,184	20,289	19,168	13,876	65,517
หน่วยงานสังกัดกระทรวงมหาดไทย						
1	กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น	11,185	4,199	486	34	15,904
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ						
1	โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 44	144	487	-	-	631
รวม		42,086	82,197	31,844	20,431	176,558

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส

นักเรียน/นักศึกษสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา) จำนวน 2,468 คน คิดเป็นร้อยละ 1.32 และ นักศึกษสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จำนวน 9,390 คน คิดเป็นร้อยละ 2.81

ลำดับ	หน่วยงาน/สังกัด	ระดับ					รวม
		ปวช.	ปวส.	อนุปริญญา	ปริญญาตรี	ปริญญาโท	
หน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ							
1	สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	1,220	1,242	-	-	-	2,462
หน่วยงานสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม							
1	วิทยาลัยชุมชนราวีวาส	-	-	1,699	-	-	1,699
2	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์	1,085	841	80	3,143	80	5,229
รวม		2,305	2,083	1,779	3,143	80	9,390

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส, มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

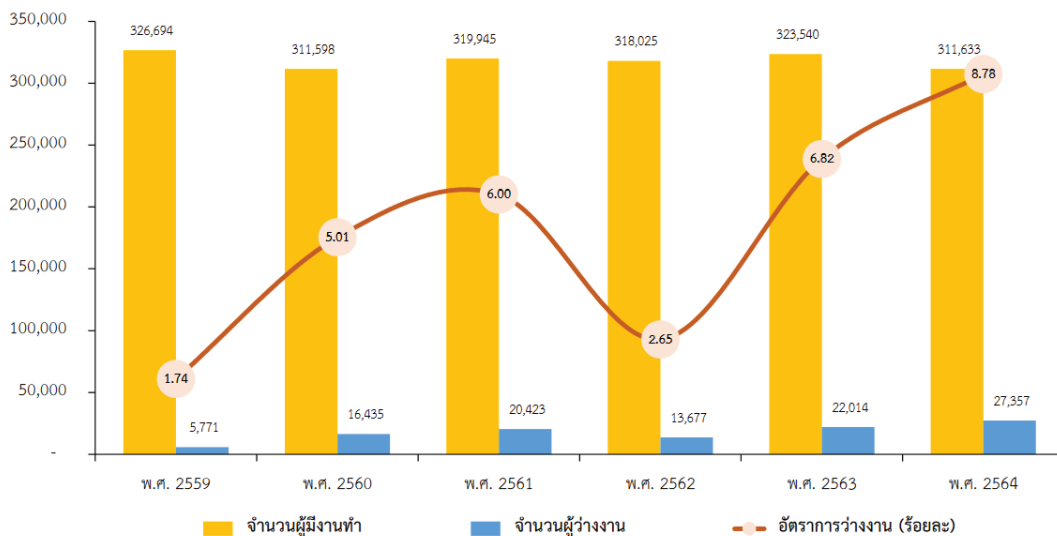
จำนวนครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษารวมทั้งสิ้น จำนวน 21,291 คนประกอบด้วย ครูผู้บริหาร จำนวน 540 คนคิดเป็นร้อยละ 2.54 ครู/อาจารย์ จำนวน 16,415 คน คิดเป็นร้อยละ 77.10 และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 4,336 คน คิดเป็นร้อยละ 20.37

ลำดับ	สังกัด	ผู้อำนวยการ	รองผู้อำนวยการ	ครู	บุคลากร	รวม
หน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ						
1	สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	303	59	5,238	2,587	8,187
2	สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา	2	5	115	79	201
3	สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ	3	6	169	95	273
4	สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	14	-	269	109	392
5	สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	75	22	9,250	911	10,258
หน่วยงานสังกัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม						
1	วิทยาลัยชุมชนราวีวาส	1	3	25	29	58
2	มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์	3	12	780	466	1,261
หน่วยงานสังกัดกระทรวงมหาดไทย						
1	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	11	13	532	40	596
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ						
1	โรงเรียนในสังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 44	5	3	37	20	65
รวม		417	123	16,415	4,336	21,291

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส

ภาวะการมีงานทำ

จังหวัดนราธิวาส ในปี 2564 มีผู้ที่อยู่ในวัยแรงงาน (อายุ 15 ปีขึ้นไป) จำนวน 522,256 คน เป็นผู้ที่อยู่ในวัยกำลังแรงงานจำนวน 338,990 คน จำนวนผู้มีงานทำรวมทั้งสิ้น 311,633 คน (แบ่งเป็นแรงงานในภาคการเกษตร จำนวน 134,403 คน ร้อยละ 43 และนอกภาคการเกษตร จำนวน 177,230 คน ร้อยละ 57) แบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 182,343 คน และเพศหญิง จำนวน 129,290 คน



ที่มา : สำนักแรงงานจังหวัดนราธิวาส

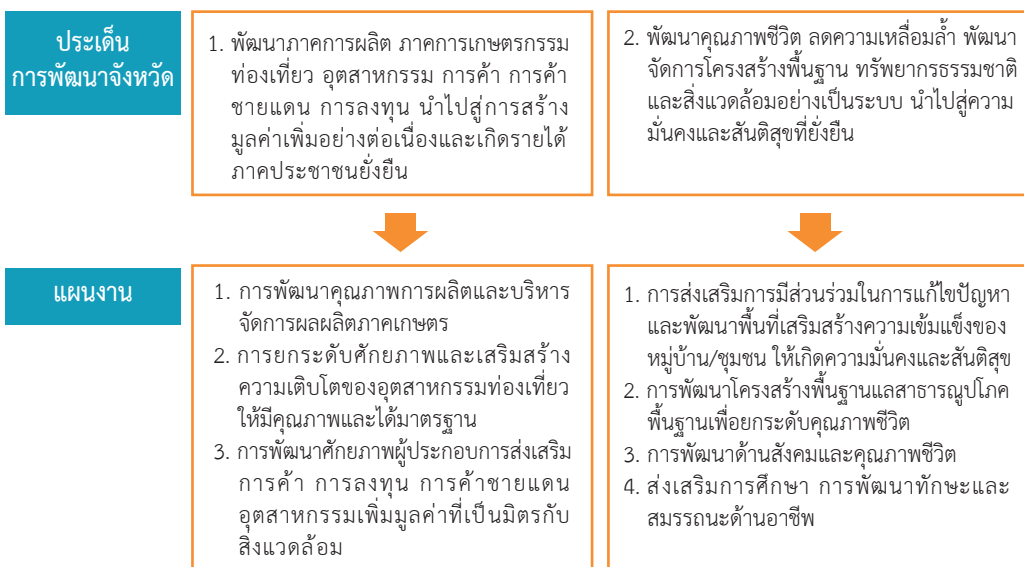
ข้อมูลนโยบายและทิศทางการพัฒนา

แผนพัฒนาจังหวัดนราธิวาส (พ.ศ.2566-2570) มีทิศทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล แผนรายสาขา แผนเฉพาะด้านต่าง ๆ และให้ความสำคัญกับแผนพัฒนาภาคใต้ชายแดน โดยมีเป้าหมายสู่“เศรษฐกิจมั่นคงการค้ามั่งคั่งสันติสุขยั่งยืนสู่รณานาอยู่” เพื่อเป็นแผนชี้นำการพัฒนาในภาพรวมและเป็นเครื่องมือบูรณาการแผนของส่วนราชการและหน่วยงานในจังหวัดให้เกิดการพัฒนาที่สอดคล้องเชื่อมโยงกันนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ทั้งนี้ จังหวัดนราธิวาสได้จัดทำเป้าหมายพัฒนาจังหวัดนราธิวาส 20 ปี (พ.ศ. 2566 - 2585) โดยได้วิเคราะห์ศักยภาพของจังหวัดไว้ว่า จุดเด่นของจังหวัดนราธิวาสคือส่วนใหญ่เป็นสังคมมุสลิม มีพื้นที่ใกล้เคียงกับประเทศมุสลิมและแนวโน้มเศรษฐกิจสูงขึ้นประเทศมุสลิมกำลังเปลี่ยนโครงสร้างจากการผลิตน้ำมันหันมาลงทุนในประเทศอื่น ทำให้

จังหวัดนราธิวาสมีโอกาสในการเป็นเป้าหมายการลงทุนของกลุ่มประเทศมุสลิม เนื่องจากจังหวัดฯ มีทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมที่ดึงดูด รวมถึงสภาวะประชากรที่ไม่เข้าสู่ในสังคมผู้สูงอายุ ทำให้มีภาคแรงงานเพียงพอต่อการเป็นเมืองลงทุน ดังนั้น ศักยภาพของจังหวัดนราธิวาส จึงวางตำแหน่งการพัฒนาออกเป็น 2 ด้าน คือ เป้าหมายของนักลงทุน (ประตูเศรษฐกิจ) และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมและสุขภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับนักลงทุนที่เข้ามาลงทุนในจังหวัดนราธิวาส แต่อย่างไรก็ตามจังหวัดต้องพัฒนาองค์ประกอบร่วมกับเป้าหมายการพัฒนา คือ สร้างภาพลักษณ์ให้เป็นเมืองสันติสุข การนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ในการดำเนินงานและการดำรงชีวิต พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เหมาะสมกับการลงทุน เพื่อไปสู่ “จังหวัดสันติสุขที่อัจฉริยะและยั่งยืน” (Peaceful City of Smart and Sustainable) ซึ่งเป็นหมุดหมายสู่การพัฒนาจังหวัดนราธิวาส 20 ปี

เป้าหมายและยุทธศาสตร์จังหวัดนราธิวาส

- ประเด็นการพัฒนาที่ 1** พัฒนาภาคการผลิต ภาคการเกษตรกรรม ท่องเที่ยว อุตสาหกรรม การค้า การค้าชายแดนการลงทุนนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มอย่างต่อเนื่องและเกิดรายได้ภาคประชาชนยั่งยืน
- ประเด็นการพัฒนาที่ 2** พัฒนาคุณภาพชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำ พัฒนา จัดการโครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ นำไปสู่ความมั่นคงและสันติสุขที่ยั่งยืน



ตัวชี้วัดความสำเร็จตามเป้าหมายการพัฒนาจังหวัด

1. การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจังหวัดนราธิวาสขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยมีตัวชี้วัดคือ อัตราการขยายตัวของผลิตภัณฑ์จังหวัดนราธิวาสเพิ่มขึ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3
2. ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของจังหวัดนราธิวาสลดลง โดยมีตัวชี้วัดสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ในการกระจายรายได้ของจังหวัดนราธิวาสลดลงต่ำกว่าร้อยละ 0.445

ประเด็นการพัฒนาที่ 1 พัฒนาภาคการผลิต ภาคการเกษตรกรรม ท่องเที่ยว อุตสาหกรรม การค้า การค้าชายแดนการลงทุนนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มอย่างต่อเนื่องและเกิดรายได้ภาคประชาชนยั่งยืน
วัตถุประสงค์

1. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เกษตรแปรรูป มีมูลค่าเพิ่ม ให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัด
2. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
3. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการค้า การลงทุน รองรับการเป็นประตูเศรษฐกิจของประเทศ
4. เพื่อให้ประชาชนในจังหวัดมีรายได้มากขึ้น และยกระดับรายได้ต่อหัวของประชาชน

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ข้อมูลฐาน	ค่าเป้าหมาย				
			พ.ศ 2566	พ.ศ 2567	พ.ศ 2568	พ.ศ 2569	พ.ศ 2570
ผลิตภัณฑ์ภาคการเกษตรมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น	อัตราการขยายของมูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคเกษตรของจังหวัดนราธิวาส	ปี 2558 - 13,890 (-14.7) ปี 2559 - 12,684 (9.5) ปี 2560 - 13,427 (5.5) ปี 2561 - 11,673 (15) ปี 2562 - 13,890 (-14.7)	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1
ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเฉลี่ยต่อหน่วยการผลิตเพิ่มขึ้น	ผลผลิตการเกษตรเฉลี่ยต่อหน่วยการผลิต (กิโลกรัม/ไร่)						
	ปาล์มน้ำมัน	ปี 2562 - 2,103 กก./ไร่ ปี 2563 - 1,988 กก./ไร่ ปี 2564 - 2,187 กก./ไร่	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3
	ยางพารา	ปี 2562 - 200 กก./ไร่ ปี 2563 - 215 กก./ไร่ ปี 2564 - 220 กก./ไร่	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3
	ข้าวนาปี	ปี 2562 - 430 กก./ไร่ ปี 2563 - 393 กก./ไร่ ปี 2564 - 468 กก./ไร่	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3
ภาคอุตสาหกรรมมีการขยายตัวมากขึ้น	อัตราการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดนราธิวาส (ร้อยละ)	ปี 2558 - 3,112 ลบ. (3.35) ปี 2559 - 3,419 ลบ. (9.87) ปี 2560 - 3,605 ลบ. (5.44) ปี 2561 - 3,532 ลบ. (-2.02) ปี 2562 - 3,405 ลบ. (-3.60)	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 2
มูลค่าการค้าชายแดนเพิ่มขึ้น	มูลค่าการค้าชายแดนเพิ่มขึ้น (ร้อยละ)	ปี 2562 - 4,655 ลบ. ปี 2563 - 3,366.78 ลบ. ปี 2564 - 3,404.89 ลบ.	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 1
รายได้ผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) เพิ่มขึ้น	รายได้ผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) เพิ่มขึ้น (ร้อยละ)	ปี 2562 - 2,022 ลบ. ปี 2563 - 3,405 ลบ. ปี 2564 - 1,260 ลบ.	1,386 ล้านบาท	1,512 ล้านบาท	1,638 ล้านบาท	1,512 ล้านบาท	1,638 ล้านบาท
รายได้ด้านการท่องเที่ยวของผู้นำเยาวชนชาวไทยมากขึ้น	รายได้ด้านการท่องเที่ยว	ปี 2562 - 3,223.95 ลบ. ปี 2563 - 1,247.63 ลบ. ปี 2564 - 292.54 ลบ.	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 3

แนวทางการพัฒนา

1. พัฒนาศักยภาพการผลิต ทั้งเกษตรกรรม อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และท่องเที่ยว ให้สามารถเชื่อมโยงและมีผลผลิตและผลิตภัณฑ์ ที่สอดคล้องและสอดคล้องกันตามหลักของห่วงโซ่มูลค่า (Value Chain)
2. พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทางธรรมชาติ อาหารและวัฒนธรรม ที่มีความหลากหลาย โดยใช้ศักยภาพของชุมชน
3. พัฒนาการสร้างสรรค์ผลผลิตและผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าสอดคล้องกับความต้องการของตลาดโดยเน้นนวัตกรรมและอัตลักษณ์ประจำจังหวัด
4. เร่งพัฒนาและส่งเสริมเขตเศรษฐกิจพิเศษ ให้สามารถเป็นศูนย์กลางการค้าชายแดน รองรับ การเป็นประตูเศรษฐกิจของประเทศ

ประเด็นการพัฒนาที่ 2 พัฒนาคุณภาพชีวิต ลดความเหลื่อมล้ำ พัฒนา จัดการโครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ นำไปสู่ความมั่นคง และสันติสุขที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและสันติสุขของประชาชน ให้เกิดความเข้มแข็งในการดำรงชีวิต บนสังคมพหุวัฒนธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ ทั้งการศึกษา สาธารณสุข สมรรถนะแรงงานทั้งใน และนอกระบบ
2. เพื่อยกระดับรายได้ครัวเรือนและส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้
3. เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืนให้เป็นปัจจัยการผลิตภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว และ คุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชน
4. เพื่อพัฒนาและบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐาน ให้เกิดความมั่นคง ปลอดภัย เชื่อมโยง การคมนาคมและโลจิสติกส์ ที่ครอบคลุมและมีมาตรฐาน รองรับการค้าขายตัวทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ
5. เพื่อพัฒนาระบบอำนาจความสงบเรียบร้อย ความสันติสุข ให้มีประสิทธิภาพ และลด ความสูญเสียจากเหตุการณ์ความไม่สงบ

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ข้อมูลฐาน	ค่าเป้าหมาย				
			พ.ศ 2566	พ.ศ 2567	พ.ศ 2568	พ.ศ 2569	พ.ศ 2570
ประชากรที่อยู่ ได้เส้นความยากจน ลดลง	ร้อยละของประชากร ที่อยู่ใต้เส้นความยากจน ลดลง (ร้อยละ)	ปี 2560 - 34.17 ปี 2561 - 30.10 ปี 2562 - 25.53	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 3.92	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 3.92	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 3.92	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 3.92	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 3.92
ทารกแรกเกิด ที่มีน้ำหนัก ต่ำกว่าเกณฑ์	ร้อยละของทารกแรกเกิด ที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์ (ร้อยละทารกเกิดมีชีพ)	ปี 2560 - 7.54 ปี 2561 - 7.61 ปี 2562 - 8.06 ปี 2563 - 8.93 ปี 2564 - 8.46	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.12	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.12	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.12	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.12	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.12
ทารกตาย ต่อการเกิดมีชีพ พันคนลดลง	อัตราทารกตาย ต่อการเกิดมีชีพ พันคน	ปี 2562 - 6.80 ปี 2563 - 6.77 ปี 2564 - 6.37	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.83	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.83	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.83	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.83	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.83

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	ข้อมูลฐาน	ค่าเป้าหมาย				
			พ.ศ 2566	พ.ศ 2567	พ.ศ 2568	พ.ศ 2569	พ.ศ 2570
ปีการศึกษา เฉลี่ยประชากรไทย อายุ 15-59 ปี เพิ่มขึ้น	จำนวนปีการศึกษา เฉลี่ยประชากรไทย อายุ 15-59 ปี (ปี)	ปี 2562 - 8.12 ปี 2563 - 8.36 ปี 2564 - 8.74	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.11	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.11	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.11	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.11	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.11
ประชากรระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย และอาชีวศึกษา เข้าเรียนเพิ่มขึ้น	อัตราการเข้าเรียนรวม ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และอาชีวศึกษา (ร้อยละ)	ปี 2562 - 69.14 ปี 2563 - 78.26 ปี 2564 - 74.39	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.28	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.28	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.28	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.28	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.28
คะแนน O-net เฉลี่ย ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายเพิ่มขึ้น	ค่าเฉลี่ยคะแนน O-net ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (คะแนน)	ปี 2562 = 25.29 ปี 2563 = 26.21 ปี 2564 = 25.33	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.50	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.50	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.50	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.50	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.50
ประชากรว่างงาน ในจังหวัดลดลง	อัตราการว่างงาน (ร้อยละ)	ปี 2562 = 4.10 ปี 2563 = 6.66 ปี 2564 = 7.77	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.5	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.5	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.5	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.5	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.5
คดีอาชญากรรม ต่อประชากร แสนคน ลดลง	อัตราคดีอาชญากรรม ต่อประชากรแสนคน ลดลง ร้อยละ 2.5						
	- คดีกลุ่ม 1 คดีความผิด เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ	ปี 2562 = 24.25 ปี 2563 = 21.75 ปี 2564 = 28.62	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 2.5	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 2.5	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 2.5	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 2.5	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 2.5
	-คดีกลุ่ม 2 คดีความผิด เกี่ยวกับทรัพย์	ปี 2562 = 73.25 ปี 2563 = 72.12 ปี 2564 = 60.88	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 2.5	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 2.5	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 2.5	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 2.5	ลดลง ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 2.5
หมู่บ้าน/ชุมชน ที่ไม่พบปัญหา ยาเสพติดเพิ่มขึ้น	ร้อยละของหมู่บ้าน/ชุมชน ที่ไม่พบปัญหาเสพติด (ร้อยละ)	ปี 2562 = 71.26 ปี 2563 = 71.71 ปี 2564 = 67.02	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.50	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.50	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.50	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.50	เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่า ร้อยละ 0.50
เหตุการณ์ ความไม่สงบใน จังหวัดนราธิวาส ลดลง	จำนวนเหตุการณ์ความไม่สงบ ในจังหวัดนราธิวาสลดลง	ปี 2563 = 23 ครั้ง ปี 2564 = 48 ครั้ง ปี 2564 = 44 ครั้ง (เฉลี่ย 3 ปีย้อนหลัง) = (23+48+44)/3 = 38 ครั้ง	35	33	30	28	25
ขยะที่กำจัดถูกต้อง มีปริมาณเพิ่มขึ้น	สัดส่วนปริมาณขยะที่กำจัด ถูกต้องต่อปริมาณขยะ ที่เกิดขึ้น (ร้อยละ)	ปี 2563 = ร้อยละ 27.63 ปี 2564 = ร้อยละ 27.77 ปี 2565 = ร้อยละ 27.60	ร้อยละ 28	ร้อยละ 30	ร้อยละ 32	ร้อยละ 34	ร้อยละ 35
ประชากรที่ประสบ อุทกภัยลดลง	จำนวนประชากรที่ได้รับ ผลกระทบจากอุทกภัย ต่อ ประชากร 100,000 คน	จำนวนประชากร ที่ประสบอุทกภัย ปี 2562 = 58,660 คน ปี 2563 = 91,099 คน ปี 2564 = 25,218 คน	เพิ่มขึ้น ไม่เกิน ร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่เกิน ร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่เกิน ร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่เกิน ร้อยละ 3	เพิ่มขึ้น ไม่เกิน ร้อยละ 3

แนวทางการพัฒนา

1. พัฒนาและส่งเสริมการศึกษา การพัฒนาทักษะและสมรรถนะ อาชีพ แรงงานและสาธารณสุข ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยกระจายความทั่วถึง ลดความเหลื่อมล้ำ อย่างเป็นองค์รวม และบูรณาการ
2. ส่งเสริมความร่วมมือของทุกองค์การและภาคประชาชนในการบริหารและจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความเป็นธรรมและยั่งยืน
3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้จังหวัดและองค์การปกครองท้องถิ่นในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิต
4. ส่งเสริมและพัฒนาระบบอำนวยความสะดวก ความสงบ สันติสุข แบบมีประสิทธิภาพ โดยเน้นความร่วมมือ ที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์

บทบาทสถาบันการศึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนระดับพื้นที่

มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ เป็นหนึ่งในกลุ่มมหาวิทยาลัยที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจากหน่วย บพท. เพื่อดำเนินการวิจัยอันมีเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากและการแก้ไขปัญหาคความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำจังหวัดนราธิวาส ตั้งแต่ปี 2564 และต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน ผลจากงานวิจัยและการถ่ายทอดปฏิบัติการแก่จกนนับเป็นโอกาสสำคัญที่มหาวิทยาลัยได้ใช้องค์ความรู้แบบบูรณาการระหว่างศาสตร์ทางสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการร่วมแก้ปัญหาและพัฒนาพื้นที่จังหวัดนราธิวาส

1. มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์สร้างพื้นที่ส่วนกลางให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักและผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีเวทีร่วมพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหลากหลายรูปแบบ เพื่อนำความคิดเห็นดังกล่าว ทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นจากบริบทของพื้นที่ ความต้องการของชุมชน มาเป็นแนวคิดในการออกแบบปฏิบัติการแก่จกนให้เหมาะสมกับพื้นที่ นอกจากนี้ ยังมีการเสริมพลังจากความร่วมมือแบบบูรณาการระหว่างภาคีเครือข่ายระหว่างศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ภาคีเครือข่ายระดับจังหวัดและพื้นที่ โดยความร่วมมือตามโครงสร้างหน้าที่ของหน่วยงานภายในจังหวัด ในรูปแบบการลงทุนร่วมที่ไม่เป็นตัวเงิน (in kind)

2. การสร้างเวทีประชุมวิชาการภาคีเครือข่ายมหาวิทยาลัยภาคใต้ ร่วมกับภาคเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เพื่อร่วมหาแนวทางในการสร้างความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยมีเป้าหมายภายใต้ 4 ประเด็นร่วม ได้แก่ ผลลัพธ์เศรษฐกิจตามบริบทในพื้นที่ การบูรณาการแก้ไขปัญหาคความยากจนระดับท้องถิ่นและอำเภอ แนวทางการบริหารจัดการภัยพิบัติ และ poverty symposium

3. จากการค้นหาสอบถาม และปฏิบัติการแก่จกนจังหวัดนราธิวาส ทำให้ระบบข้อมูลการแก้ไขปัญหาคความยากจนมีความเที่ยงตรงและแม่นยำ โดยจังหวัดนราธิวาสมีการสร้างระบบและโครงสร้างการแก้ไขปัญหาคความยากจนด้วยการประสานพลังความร่วมมือของภาคีเครือข่าย ตั้งแต่การค้นหาและสอบถามข้อมูลคนจนจากฐาน TPMAF ทั้งนี้ข้อมูลที่ได้ นำมาจัดทำเป็นระบบฐานข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับจังหวัด (Practical Poverty Provincial Connex: PPPConnex) สู่แพลตฟอร์มขจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด (Provincial Poverty Alleviation Platform : PPAP) ที่สามารถชี้เป้าคนจนในพื้นที่ระดับครัวเรือนและมีเครื่องมือขจัดความยากจนหลายมิติ โดยแสดงปัญหาและศักยภาพตามฐานทุนการดำรงชีพของครัวเรือนยากจน 5 ด้าน คือ ทุนมนุษย์ ทุนการเงิน ทุนกายภาพ ทุนทางธรรมชาติ และทุนทางสังคม นำไปสู่การออกแบบ กลยุทธ์การดำรงชีพอย่างยั่งยืนที่มีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่และกลุ่มครัวเรือนเป้าหมาย โดยเสริมศักยภาพของกลุ่มครัวเรือนเป้าหมายจากฐานทุนที่มีอยู่ ส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนแก่ภาคีเครือข่าย ทำให้หน่วยงานสามารถนำข้อมูลไปใช้เพื่อดำเนินการช่วยเหลือได้ตรงตามความต้องการ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือแก่ครัวเรือนเป้าหมาย

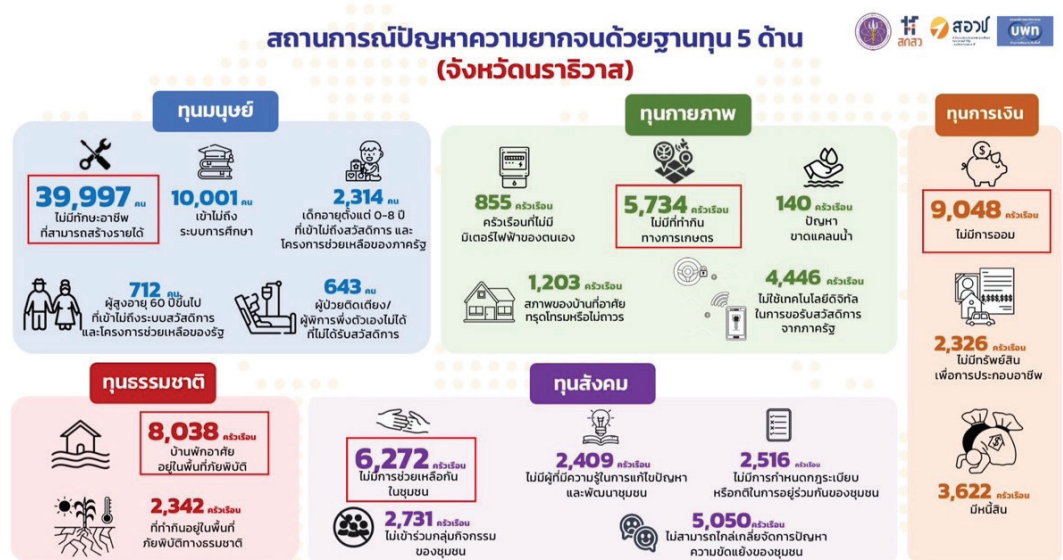
4. การพัฒนามหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์เป็นสถาบันการศึกษาพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Based University) เพื่อให้มีบทบาทในการขับเคลื่อนพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ในระดับจังหวัด โดยมีเป้าหมายในการประสานงานวิจัยและบูรณาการความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจนทั้งในสถาบันระดับส่วนงาน คณะ สถาบันต่าง ๆ รวมถึงระดับพื้นที่ในจังหวัดนราธิวาส กลุ่มภาคใต้ชายแดน และระดับประเทศ สู่การกำหนดมาตรการและพัฒนากลไกที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาความยากจนที่เป็นรูปธรรมปฏิบัติได้จริงสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยหรือแนวนโยบายรัฐบาลตามความจำเป็นเร่งด่วนของพื้นที่หรือชุมชน

ความรู้ กลไกและกระบวนการในงานวิจัยสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน

1. การพัฒนาและยกระดับแพลตฟอร์มจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำระดับจังหวัด (Provincial Poverty Alleviation Platform : PPAP)

การดำเนินโครงการวิจัยของมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ มีการดำเนินการตั้งแต่ปี 2564 ถึงปัจจุบัน โดยในปีแรก มีการดำเนินการสอบทาน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนราธิวาส อำเภอสุไหงปาดี และอำเภอสุคีริน และในปีที่ 2 มีการดำเนินการค้นหาสอบทานอีก 10 อำเภอที่เหลือ ได้แก่ อำเภอสุไหงโก-ลก อำเภอบาเจาะ อำเภอแว้ง อำเภอตากใบ อำเภอเจาะไอร้อง อำเภอจะแนะ อำเภอระแง อำเภอสรีสาคร อำเภอรือเสาะ และอำเภอเย็งอ และมีการทวนข้อมูลซ้ำใน 3 อำเภอ ในการดำเนินโครงการในปีที่ 3 จากการสำรวจข้อมูลครัวเรือนยากจนฐานข้อมูล TPMAP ทั้งสิ้น 13 อำเภอในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส จำนวน 7,663 ครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนที่ผ่านการรับรองจากผู้นำชุมชนจำนวนทั้งสิ้น 4,024 ครัวเรือน แยกรายอำเภอดังนี้ อำเภอระแง 688 ครัวเรือน อำเภอสุไหงโก-ลก 602 ครัวเรือน เจาะไอร้อง 878 ครัวเรือน อำเภอจะแนะ 493 ครัวเรือน อำเภอบาเจาะ 463 ครัวเรือน อำเภอตากใบ 480 ครัวเรือน อำเภอสรีสาคร 251 ครัวเรือน อำเภอรือเสาะ 119 ครัวเรือน อำเภอเย็งอ 38 ครัวเรือน อำเภอแว้ง 12 ครัวเรือน อำเภอสุไหงปาดี 284 ครัวเรือน ครัวเรือนไม่ผ่านการรับรองจากผู้นำชุมชนจากฐานข้อมูล TPMAP ปี 2565 (inclusion error) จำนวนทั้งสิ้น 1,610 ครัวเรือน ครอบคลุมทั้ง 10 อำเภอ สามารถแบ่งออกเป็นประเภทได้ ดังนี้ ฐานะดี 1,291 ครัวเรือน เสียชีวิตทั้งครัวเรือน 29 ครัวเรือน ย้ายถิ่นฐาน 165 ครัวเรือน รายชื่อซ้ำกันในฐานข้อมูล 7 ครัวเรือน ไม่ประสงค์ให้ข้อมูล 45 ครัวเรือน ผู้นำชุมชนไม่ประสงค์ให้ข้อมูล 75 ครัวเรือน สามารถแยกรายอำเภอดังนี้ อำเภอระแง 2 ครัวเรือน อำเภอสุไหงโก-ลก 412 ครัวเรือน อำเภอเจาะไอร้อง 467 ครัวเรือน อำเภอจะแนะ 306 ครัวเรือน อำเภอบาเจาะ 44 ครัวเรือน อำเภอตากใบ 217 ครัวเรือน อำเภอสรีสาคร 86 ครัวเรือน อำเภอรือเสาะ 66 ครัวเรือน อำเภอเย็งอ 10 ครัวเรือน อำเภอแว้งไม่มีครัวเรือนที่ไม่ผ่านการรับรอง ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

อำเภอ ที่สำรวจ	ฐานข้อมูล TPMAP	ผ่านการรับรอง จากผู้นำชุมชน (TPMAP)	ไม่ผ่าน การรับรอง จากผู้นำชุมชน (TPMAP, inclusion error)	ครัวเรือนตรวจสอบ ฐานข้อมูล TPMAP (exclusion error)	ค้นหาและ สอบฐาน ทั้งสิ้น (TPMAP +inclusion error +exclusion error)	PPPConnex (ครัวเรือน)	PPPConnex (คน)
ระแงะ	1,550	688	2	320	1,010	871	5,138
สุโงโก-ลก	1,513	602	412	220	1,234	792	4,004
เจาะไอร้อง	1,501	878	467	154	1,499	887	5,362
จะแนะ	1,006	493	306	114	913	460	2,625
บาเจาะ	753	463	44	215	722	581	2,852
ตากใบ	728	480	217	218	915	845	5,278
ศรีสาคร	341	251	86	71	408	259	1,501
เรือเสาะ	211	119	66	346	531	445	2,305
ยิงอ	48	38	10	180	228	164	9,221
แว้ง	12	12	0	298	310	276	1,363
สุโงปาตี	1,856	214	1,572	550	764	2,757	38,116
รวม	9,519	4,238	3,182	2,686	8,534	8,337	77,765



2.การส่งต่อความช่วยเหลือครัวเรือนยากจนจากระบบฐานข้อมูลสู่กลไกความร่วมมือแก้ไขปัญหาคความยากจนและการป้อนข้อมูลย้อนกลับ (Feedback Loop)

การส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจนจากระบบฐานข้อมูลไปสู่กลไกความร่วมมือแก้ไขปัญหาคความยากจนของจังหวัดนราธิวาส มีการดำเนินการผ่านหน่วยงานระดับจังหวัด โดยการคืนข้อมูลครัวเรือนตกหล่นเพิ่มเติม (Exclusion Error)/กลุ่มเปราะบาง เพื่อนำเข้าสู่ระบบ TPMP จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 2,142 ครัวเรือน ครอบคลุมทุกอำเภอในจังหวัดนราธิวาสขับเคลื่อนผ่านศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้(ศอ.บต.)ภายใต้แผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนใต้ พัฒนามตามศักยภาพของพื้นที่ โดยให้ความสำคัญเป้าหมายกลุ่มคนยากจนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ ผ่านโครงการย่อยของหน่วยงานฟังก์ชัน จำนวน 100 ครัวเรือน ในปี 2565 และในปี 2566 ดำเนินการผ่านแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการบูรณาการขจัดความยากจนและพัฒนาคนทุกช่วงวัยอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2567-2570) จาก 23 หน่วยงานฟังก์ชัน แบ่งหมวดการพัฒนาออกเป็น 3 ด้านประกอบไปด้วย ด้านพัฒนาอาชีพ ด้านการศึกษา และโครงการที่ครัวเรือนยากจนได้รับผลประโยชน์ทางอ้อม โดยมีครัวเรือนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการดังกล่าวจากโครงการทั้ง 23 หน่วยงานฟังก์ชัน 937 ครัวเรือน



ด้านพัฒนาอาชีพ

- ศอ.บต
- กรมประมง
- กรมปศุสัตว์
- กรมวิชาการเกษตร
- กรมส่งเสริมการเกษตร
- กรมพัฒนาที่ดิน
- กรมที่ดิน
- กรมการข้าว
- กองบัญชาการกองทัพไทย
- กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ

ด้านการศึกษา

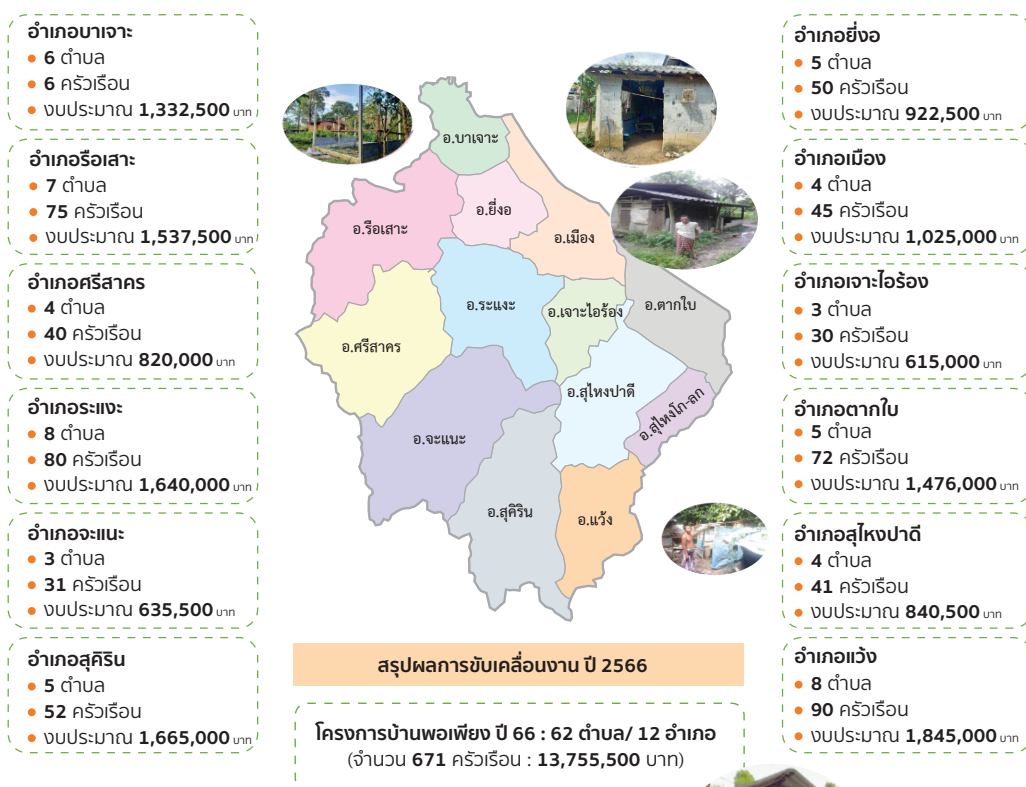
- กรมการปกครอง
- สนง.ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
- ศูนย์ขับเคลื่อนการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้
- สนง.คณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน
- สนง.ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ
- สถาบันวิทยาลัยชุมชน

ทางอ้อม

- กรมทางหลวงชนบท
- กรมโยธาธิการและผังเมือง
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์
- กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข
- กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 สน.
- สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน

นอกจากนี้ ยังมีการส่งต่อความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยผ่านโครงการบ้านพอเพียง ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครัวเรือนยากจนที่มีปัญหาความเดือดร้อนด้านที่ดินและที่อยู่อาศัยในชุมชนได้มีที่อยู่อาศัยดีขึ้น มีความมั่นคง สนับสนุนให้ชุมชนได้ดูแลและช่วยเหลือผู้อยู่อาศัยที่เป็นผู้ยากจน ในการดำเนินการซ่อมแซม ปรับปรุง ต่อเติมบ้าน หรือการสร้างใหม่แทนบ้านเดิมที่มีสภาพทรุดโทรมที่อาจเป็นภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อยู่อาศัย พัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถวางแผนจัดการที่ดินและที่อยู่อาศัยร่วมกันในระดับพื้นที่กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสามารถเชื่อมโยงกับงานพัฒนาต่าง ๆ ในตำบล ในการส่งต่อข้อมูลครัวเรือนยากจน ผ่านสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ก่อให้เกิดการช่วยเหลือ ครัวเรือนยากจนในจังหวัดนราธิวาสจำนวน 671 ครัวเรือน

ภาพรวมการขับเคลื่อนงานพัฒนาด้านที่อยู่อาศัยปี 66 : จังหวัดนราธิวาส



ที่มาข้อมูล : โครงการบ้านพอเพียงชนบท

3. การแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่และปฏิบัติการโมเดลแก่งจนจังหวัดนราธิวาส (Practical Poverty Alleviation Model : PPAM)

โครงการขจัดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ โดยการเพิ่มโอกาสและลดช่องว่างของการเข้าถึงการพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม นราธิวาส มุ่งเน้นการแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่และการปฏิบัติการโมเดลแก่งจนจังหวัดนราธิวาส โดยมีมิติการดำเนินงานที่สำคัญ คือ ปฏิบัติการโมเดลแก่งจนอำเภอสุไหงปาดีและอำเภอสุไหงโกลก การดำเนินการแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่ ได้แก่

การปฏิบัติการโมเดลแก่งจน ระบบฐานข้อมูลและกลไกความร่วมมือของหน่วยงานภาคีเครือข่ายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการติดตามผลการส่งต่อความช่วยเหลือโมเดลแก่งจน ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

การแก้ไขปัญหาความยากจนจังหวัดนราธิวาส เป็นการที่มหาวิทยาลัยมีโอกาสนำองค์ความรู้จากการวิจัยร่วมเพื่อพัฒนาพื้นที่ โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อตอบคำถามสำคัญ 3 ข้อ คือ 1) คนจนอยู่ที่ไหน 2) จนเพราะอะไร 3) จะพ้นความจนได้อย่างเบ็ดเสร็จและยั่งยืนอย่างไร โดยโมเดลแก่งจน (Practical Poverty Alleviation Model : PPAM) เป็นแนวทางในการหาทางก้าวพ้นความยากจนของกลุ่มเป้าหมาย โดยการออกแบบ พัฒนาต่อยอด และยกระดับจากงานวิจัยระยะที่ 1 และ 2 (ปี 2564-2565) ร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่

ในการดำเนินงานโมเดลแก่งจนจังหวัดนราธิวาส มีเป้าหมายในการลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำลดจำนวนคนจน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส โดยในปี 2566 ได้ออกแบบปฏิบัติการโมเดลแก่งจนตามบริบทพื้นที่และศักยภาพของคนจนเป้าหมายเป็น 2 โมเดลหลัก ได้แก่

1. โมเดลแก่งจนเชิงพื้นที่ยุทธศาสตร์ (Opportunity based)

เน้นการส่งเสริมทักษะอาชีพบนฐานทรัพยากรที่มีมูลค่าในท้องถิ่นภายใต้ 2 แผนงานย่อย คือ

1) โมเดลแก่งจนนวัตกรรมผลิตภัณฑ์อาหารชุบเปอร์ฟู้ดจากน้ำผึ้งชันโรงเสม็ดขาว เป็นโครงการที่ดำเนินงานโดยเน้นครัวเรือนเป้าหมายที่เป็นผู้เลี้ยงชันโรงแถบป่าพรุทั้งผู้เลี้ยงรายย่อยและกลุ่มวิสาหกิจ ผู้ประกอบการนำผึ้งชันโรง การยกระดับสินค้าน้ำผึ้งชันโรงโดยใช้ข้อค้นพบทางแพทย์ ออกแบบและจัดทำผลิตภัณฑ์น้ำผึ้งเสม็ดขาวเกรดพรีเมียม การสนับสนุนการถ่ายทอดองค์ความรู้การหนุนเสริมเทคโนโลยีการอบไล่ความชื้นการส่งเสริมการตลาดและช่องทางจัดจำหน่ายและการใช้กลไกทางสังคมเพื่อสร้างความร่วมมือในการปฏิบัติการแก่งจนในพื้นที่

2) โมเดลแก่งจนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และยกระดับสมุนไพรพื้นถิ่น “ชิง” สู่มาตรฐานการผลิตที่ปลอดภัยโดยใช้วิทยาศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรมสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ในพื้นที่อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส เป็นโครงการที่ดำเนินงานโดยใช้เศรษฐกิจชุมชนเป็นฐานในการปฏิบัติการแก่งจนโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมแก้ปัญหาและยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจ โดยเน้นการสร้างมาตรฐานกระบวนการปลูกสมุนไพรพื้นถิ่น “ชิง” ให้ได้คุณภาพการแปรรูปชิงในรูปแบบหลากหลายผลิตภัณฑ์ การขอมาตรฐานผลิตภัณฑ์เพื่อการขยายกลุ่มตลาดสู่ตลาด modern trade และตลาดฮาลาล และการส่งเสริมด้านการตลาดดิจิทัล

2. โมเดลแก้จน PPAM เดิมสู่การขยายพื้นที่ (Problem based)

เป็นการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง PPAM เดิม สู่การขยายพื้นที่การดำเนินงานยังเป้าหมายใหม่ เนื่องด้วยเป็น PPAM ที่ประสบความสำเร็จและเป็นความต้องการจากคนจนในพื้นที่ โครงการได้ดำเนินการโดยอาศัยทรัพยากรและศักยภาพพื้นที่ที่มีอยู่ คือ โมเดลแก้จนด้านการเกษตร ได้แก่ เทคโนโลยีการเลี้ยงไส้เดือนเพื่อการผลิตปุ๋ยยกระดับสู่การเพาะเลี้ยงเพื่อใช้สำหรับตำรับยาภายใต้ MAJU-JAYA MODEL และผักปิ่นสุข: สดจากฟาร์มสู่ตลาดพรีเมียม

3. การฟื้นฟูด้านภัยพิบัติ

จากสถานการณ์ฝนที่ตกหนักและต่อเนื่องในพื้นที่ จังหวัดนราธิวาส ตั้งแต่วันที่ 22 ธันวาคม 2566 โดยความรุนแรงของน้ำท่วมในรอบนี้ ถือว่าอยู่ในระดับที่ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ในวงกว้างกว่าน้ำท่วมที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี จากเดิมที่น้ำท่วมจะเกิดกับพื้นที่ริมแม่น้ำ เช่น อำเภอรือเสาะ และอำเภอรแงะ ของจังหวัดนราธิวาส แต่ในครั้งนี้ พื้นที่เคยท่วมไม่หนักก็ท่วมสูงกว่าปกติ และยังท่วมขยายไปยังพื้นที่ที่ไม่เคยเกิดน้ำท่วมมาก่อน อีกทั้งที่มาของน้ำ ไม่ได้มาจากฝนที่ตกน้ำอย่างเดียว แต่ยังเป็นฝนที่ตกในพื้นที่ หรือเรียกง่าย ๆ ว่าเป็น "ฝนที่ตกบนหลังคาบ้าน" ทำให้น้ำไม่มีทางไปจึงเกิดความเสียหายหนักในหลายพื้นที่ กระทั่งเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2566 ถึงวันที่ 27 ธันวาคม 2566 จังหวัดนราธิวาสมีภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (อุทกภัย) ทั้ง 13 อำเภอ โดยเฉพาะพื้นที่อำเภอจะแนะ อำเภอรแงะ อำเภอสุไหงโก-ลก และอำเภอเมืองนราธิวาส ประชาชนได้รับผลกระทบกว่า 62,613 ครัวเรือน จังหวัดนราธิวาสประกาศเขตการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน (อุทกภัย) โดยตั้งคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจังหวัดนราธิวาส เพื่อร่วมปฏิบัติการบริหารจัดการช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์อุทกภัยในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสอย่างทันทั่วถึง และได้มีการลงพื้นที่ตรวจสอบเยี่ยมศูนย์อพยพผู้ประสบอุทกภัยในพื้นที่อำเภอรแงะ ซึ่งมีทั้งผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน ที่บ้านเรือนถูกน้ำท่วมซัง จนไม่สามารถอาศัยอยู่ในบ้านได้ ซึ่งได้รับการดูแลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด ประกอบด้วยสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ฯลฯ ลงพื้นที่ดูแลผู้ประสบภัยอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะยารักษาโรค รวมถึงการให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยติดเตียง กลุ่มเปราะบาง ที่บางส่วนยังคงอาศัยอยู่ภายในบ้าน ดูแลทั้งอาหารและน้ำดื่ม รวมถึงอำนวยความสะดวกในทุก ๆ ด้าน อีกทั้งให้หน่วยงานด้านความมั่นคง ทหาร ตำรวจ ออกตรวจตราเวรยามบ้านเรือน สิ่งของมีค่า และสัตว์เลี้ยง เพื่อป้องกันการซ้ำเติมผู้ประสบภัย สร้างความมั่นใจให้กับพี่น้องประชาชน มหาวิทยาลัยที่ดำเนินโครงการวิจัยแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส เป็นกำลังหลักในการบรรเทาความเดือดร้อนเบื้องต้นจากองค์ความรู้การวิจัย วิทยาศาสตร์ สุขภาพ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ปัจจุบันก็เริ่มเข้าสู่ระยะการฟื้นฟู สำรวจข้อมูลความเดือดร้อน ล้างทำความสะอาดบ้านเรือน ซ่อมแซมเครื่องใช้ไฟฟ้า รถมอเตอร์ไซด์ ฯลฯ

ปัญหาในช่วงพื้นที่ที่สำคัญคือ เรื่องอาชีพรายได้ เครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพ เงินทุน ที่อยู่อาศัย เด็กไม่สามารถเรียนหนังสือได้ ภาวะจิตใจที่ได้รับผลกระทบ ความวิตกกังวลต่าง ๆ รวมทั้งโอกาสในการที่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาที่อาจล่าช้า หรือตกหล่น โดยเฉพาะคนจน หรือคนเปราะบางที่ยากลำบากกว่าคนทั่วไป จากการหารือร่วมกับโครงการวิจัยฯ เห็นร่วมกันว่า สภาพพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ทั้งระบบนิเวศเดิม การก่อสร้างสาธารณูปโภคสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ เส้นทางน้ำ ที่ข้ามจังหวัดข้ามชายแดน ระบบข้อมูลสื่อสารที่จะช่วยให้คนในพื้นที่ได้ตระหนักรู้เท่าทัน เตรียมการรับมือ รวมทั้งงานฟื้นฟูจัดการดูแลผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยพิบัติครั้งนี้ที่ต้องร่วมกันทำต่อ และเรื่องสำคัญคือการใช้ข้อมูลความรู้วิชาการเพื่อมองไปข้างหน้าในเชิงป้องกันปัญหา เพิ่มความสามารถของอาสาสมัคร เครือข่ายชุมชน หน่วยงานต่าง ๆ ในการใช้ข้อมูลความรู้ในการป้องกัน รับมือ และจัดการปัญหาภัยพิบัติที่มีโอกาสที่จะเกิดเพิ่มมากขึ้น

แนวทางการดำเนินงาน

มุ่งเน้นการทำงานที่เป็นการเชื่อมโยง ต่อยอด ยกระดับจากฐานงานโครงการวิจัยฯ เดิม ทั้งในเรื่องการจัดทำและส่งเสริมการใช้ข้อมูล ความรู้ นวัตกรรมในการแก้ไขและป้องกันปัญหา สร้างโอกาสและเพิ่มความสามารถครัวเรือนยากจนในพื้นที่ ตลอดจนการสร้างความเข้มแข็งเครือข่าย Area Development Manager ในพื้นที่ โดยเพิ่มความเข้มข้นในเรื่องความสามารถในการรับมือจัดการภัยพิบัติ Resilience PPAM โดยมีงานสำคัญที่จะดำเนินการดังนี้

- 1) การพัฒนาระบบฟื้นฟูภัยพิบัติ เช่น พื้นฟูอาชีพ พื้นฟูสุขภาพกายสุขภาพจิต และฟื้นฟูการศึกษา ฯลฯ
- 2) การพัฒนาระบบข้อมูล นวัตกรรมและ เทคโนโลยี เช่น ระบบข้อมูลแผนที่ นวัตกรรมเรือกู้ภัย PDNA ระบบอาหารและยาในภาวะภัยพิบัติ ฯลฯ
- 3) การพัฒนาเครือข่ายภัยพิบัติ ทั้งในระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัด และมาเลเซีย (เนื่องจากมีผลกระทบกันละกัน) ฯลฯ
- 4) การสรุปบทเรียนและเชิงสังเคราะห์กรณีตัวอย่างรูปธรรมการจัดการภัยพิบัติระดับพื้นที่ บทบาทการประสานการทำงานร่วมกัน พัฒนาสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายในการป้องกันและจัดการปัญหาภัยพิบัติ

พื้นที่เป้าหมายในการสร้างรูปธรรมความสำเร็จ

พื้นที่เป้าหมายในการดำเนินการปฏิบัติการแก่จนเพื่อสร้างรูปธรรมความสำเร็จ “อำเภอแก่น” จำนวน 2 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสุโขทัย และอำเภอสุโขทัย และคนจนเป้าหมายได้รับความช่วยเหลือผ่านนวัตกรรมพร้อมใช้/เทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) เพื่อการพัฒนาอาชีพและยกระดับรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 20 และเข้าถึงโอกาสในการยกระดับฐานะทางสังคม (Social Mobility) รวมจำนวนทั้งสิ้นอย่างน้อย 700 ครัวเรือน และไม่น้อยกว่า 3,500 คน

ผลการดำเนินงานที่ผ่านมา	ปีที่ 1 ปีงบประมาณ 2564	ปีที่ 2 ปีงบประมาณ 2565	ปีที่ 2 ปีงบประมาณ 2565
การค้นหาลอบทาน	 3 อำเภอ 3 บริเวณ • เมือง (กระจุก) • สุคริน (ห่างไกล) • สุโขทัย (จน.ครัวเรือน) 5,180 ครัวเรือน 30,961 คน ภาคประชาสังคม ผู้นำชุมชน	 สุโขทัย อำเภอต้นแบบ 5,408 ครัวเรือน 30,603 คน นายอำเภอ	 สุโขทัย อำเภอต้นแบบ 5,408 ครัวเรือน 30,603 คน นายอำเภอ
กลไกความร่วมมือ	 โรงพยาบาลสนาม	 เครื่องช่วยหายใจ พลุระเบิด	 เครื่องช่วยหายใจ พลุระเบิด
บทบาทของมหาวิทยาลัย	 3 อำเภอ 3 บริเวณ • เมือง (กระจุก) • สุคริน (ห่างไกล) • สุโขทัย (จน.ครัวเรือน) 300 ครัวเรือน นวัตกรรมที่เหมาะสมบริเวณพื้นที่	 สุโขทัย อำเภอต้นแบบ 500 ครัวเรือน สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน	 3 อำเภอ ค้าขายแดน • สุโขทัย • สุโขทัยไกล • แฉ่ง 700 ครัวเรือน ยกระดับคุณภาพและมาตรฐาน
พื้นที่นวัตกรรม	 3 อำเภอ 3 บริเวณ • เมือง (กระจุก) • สุคริน (ห่างไกล) • สุโขทัย (จน.ครัวเรือน) 300 ครัวเรือน นวัตกรรมที่เหมาะสมบริเวณพื้นที่	 สุโขทัย อำเภอต้นแบบ 500 ครัวเรือน สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน	 3 อำเภอ ค้าขายแดน • สุโขทัย • สุโขทัยไกล • แฉ่ง 700 ครัวเรือน ยกระดับคุณภาพและมาตรฐาน
นวัตกรรมถาวร	 3 อำเภอ 3 บริเวณ • เมือง (กระจุก) • สุคริน (ห่างไกล) • สุโขทัย (จน.ครัวเรือน) 300 ครัวเรือน นวัตกรรมที่เหมาะสมบริเวณพื้นที่	 สุโขทัย อำเภอต้นแบบ 500 ครัวเรือน สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน	 3 อำเภอ ค้าขายแดน • สุโขทัย • สุโขทัยไกล • แฉ่ง 700 ครัวเรือน ยกระดับคุณภาพและมาตรฐาน



ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากโครงการวิจัย

ตัวอย่างปฏิบัติการแก้จนที่มีความโดดเด่นและเห็นผลเชิงประจักษ์ในด้านรายได้ ได้แก่ น้ำผึ้งชันโรงเสียดขาว ในพื้นที่อำเภอสุโขทัย โดยการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการเลี้ยงชันโรง ซึ่งเป็นแมลงพื้นถิ่น และอาศัยเสียดขาวซึ่งเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่พบมากที่สุดในจังหวัดนราธิวาส เป็นแหล่งอาหารแก่ชันโรงเพื่อสร้างน้ำผึ้งที่มีมูลค่าสูงจากข้อค้นพบทางการแพทย์ที่ได้จากงานวิจัย และได้รับการตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการ “Molecular Identification of Three Stingless bees and Chemical Profiles of Their honeys” ในวารสาร “International Journal of Science and Innovative Technology” Volume 7 Issue 1 January-June 2024 นำไปสู่การยกระดับสู่แผนงานและโครงการสำคัญของจังหวัด (พ.ศ. 2566 - 2570) ของแผนพัฒนาจังหวัดนราธิวาส ภายใต้ประเด็นการพัฒนาที่ 1 พัฒนาภาคการผลิต ภาคการเกษตรกรรม ท่องเที่ยว อุตสาหกรรม การค้าชายแดน การลงทุน นำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มอย่างต่อเนื่องและเกิดรายได้ภาคประชาชนยั่งยืน ในกิจกรรม “การส่งเสริมการผลิตและแปรรูปน้ำผึ้งชันโรง เพื่อเสริมรายได้ให้ชาวสวน (สวนปาล์มน้ำมัน สวนไม้ผล และสวนไม้ยืนต้นอื่น ๆ) กิจกรรมย่อย เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตชันโรง คุณภาพแก่เกษตรกร และเพิ่มประสิทธิภาพการเพิ่มมูลค่าและการแปรรูปชันโรงของวิสาหกิจชุมชน

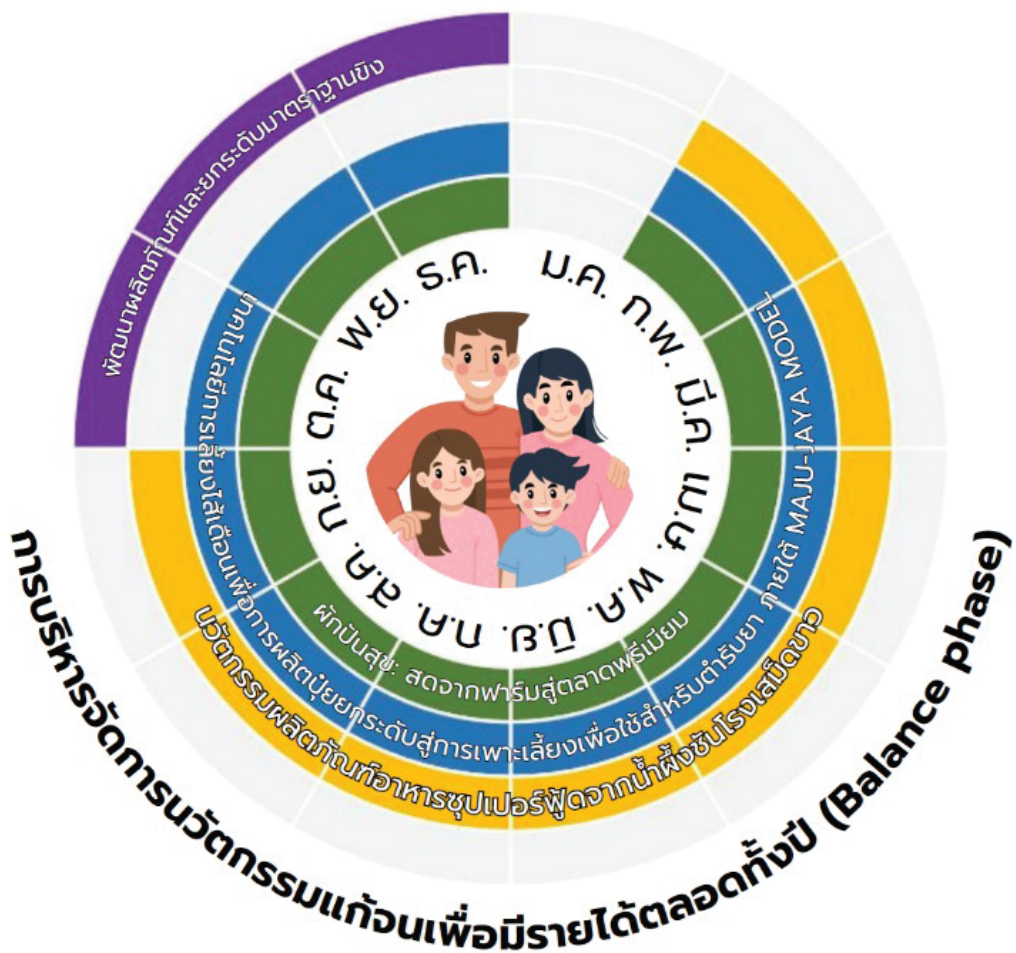
ทั้งนี้ ครั้วเรือนยากจนเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ สามารถสร้างรายได้ที่เพิ่มขึ้นเฉลี่ย 4,500 บาท/ครั้วเรือน/เดือน โดยแยกตามรายได้ครั้วเรือนแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงดอกเสียดขาวบาน รายได้ 7,500 บาท (น้ำผึ้งชันโรงเสียดขาว 1 กิโลกรัมราคา 5,000 บาท ผลผลิตได้ 1.5 กิโลกรัม $\times$ 5,000 บาท = 7,500 บาท) และช่วงดอกไม้ชนิดอื่นบาน รายได้ 2,000 บาท (น้ำผึ้งชันโรงเสียดขาว 1 กิโลกรัมราคา 2,000 บาท ผลผลิตได้ 1.5 กิโลกรัม $\times$ 2,000 บาท = 3,000 บาท) นอกจากนี้ ยังเกิดการบูรณาการกับการเรียนการสอนมี 1 วิชา ได้แก่ วิชาชีววิทยา และเปิดวิชาใหม่ 1 วิชา ได้แก่ วิชาชันโรงวิทยา การบูรณาการกับส่วนหลักสูตร Upskill/Reskill 1 หลักสูตรหลักสูตรการผลิตน้ำผึ้งชันโรงเกรด พรีเมียม 3 วิชา ได้แก่ 1. วิชานวัตกรรมเครื่องหมายดีเอ็นเอสำหรับการคัดเลือกผึ้งชันโรงสายพันธุ์ดี 2. วิชาระบบการเลี้ยงผึ้งชันโรงและการจัดการระบบนิเวศแปลงเลี้ยงผึ้งชันโรง และ 3. วิชาการเทคโนโลยี เก็บเกี่ยวน้ำผึ้งด้วยระบบสุญญากาศ และการปั่นเหวี่ยงเพื่อวิเคราะห์สารประกอบฟีนอลิก ฟลาโวนอยด์และกิจกรรมการต้านอนุมูลอิสระ ซึ่งมีผู้เรียนจำนวน 52 คน ประกอบด้วย เกษตรกร นักธุรกิจ เจ้าของกิจการ ครู พนักงานราชการ รับจ้างทั่วไป รพภ. ซึ่งผลที่ได้ทำให้กลุ่มผู้เรียนมีทักษะใหม่และพัฒนาทักษะที่มีอยู่เดิมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ ตามมาตรฐานวิชาการและเพื่อผลิตน้ำผึ้งชันโรงให้ได้มาตรฐาน

การยกระดับสถานะทางสังคม (Social Mobility) ของครั้วเรือนยากจนเป้าหมายที่เข้าร่วมปฏิบัติการโมเดลแก้จนการผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน ที่ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการเลี้ยง ตลอดจนการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์จากปุ๋ยมูลไส้เดือน จนสามารถรวมกลุ่มกันจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน ภายใต้ชื่อ “วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน บ้านสากอ”

โครงการ การพัฒนาโมเดลแก่งานการพัฒนาผลิตภัณฑ์และยกระดับสมุนไพรพื้นถิ่น “ชิง” สู่มาตรฐานการผลิตที่ปลอดภัย โดยใช้วิทยาศาสตร์การวิจัย และนวัตกรรมสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ในพื้นที่อำเภอสุโขทัย-โก-ลก จังหวัดนราธิวาส 1) การสร้างมาตรฐานกระบวนการปลูกสมุนไพรพื้นถิ่น “ชิง” ให้ได้คุณภาพ ทีมวิจัยได้จัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ด้านกระบวนการเพาะปลูกสมุนไพรพื้นถิ่น “ชิง” อย่างมีคุณภาพเพื่อนำไปสู่การสร้างอาชีพให้กับครัวเรือนยากจนเป้าหมาย มีรายได้ที่ยั่งยืน จำนวนครัวเรือนยากจนเป้าหมาย 100 ครัวเรือน ได้ความรู้ และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้ได้ผลผลิตที่มีปริมาณมากขึ้นและมีคุณภาพ และก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นแก่ครัวเรือนยากจนเป้าหมาย 2) การสร้างนวัตกรรมการแปรรูปสมุนไพรพื้นถิ่น “ชิง” สู่มาตรฐานการผลิตที่ปลอดภัย ทีมวิจัยได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่การแปรรูปสมุนไพรพื้นถิ่น “ชิง” สู่มาตรฐานการผลิตที่ปลอดภัยจำนวน 75 ครัวเรือน จากการเข้าร่วมทำให้ครัวเรือนยากจนเป้าหมายมีความพึงพอใจในทุกกระบวนการแปรรูปชิงอย่างมีคุณภาพสูง ตั้งแต่การคัดเลือกวัตถุดิบอย่างพิถีพิถัน มีความใส่ใจในรายละเอียดทุกขั้นตอนการแปรรูปชิง เพื่อให้มั่นใจว่าผลิตภัณฑ์ที่ได้มีมาตรฐานปลอดภัยต่อผู้บริโภค อีกทั้งยังสามารถเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์มีความหลากหลายเพิ่มทางเลือกสำหรับผู้บริโภค นอกจากนี้ทีมนักวิจัยได้พบถึงปัญหาผลิตภัณฑ์การแปรรูปชิงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรบ้านทรายอ เรื่องของผลิตภัณฑ์ที่ยังไม่ได้มาตรฐาน ยังไม่เป็นที่ยอมรับ ผลิตภัณฑ์มีความชื้นทำให้เก็บได้ไม่นาน รสชาติของน้ำชิงยังไม่เผ็ดร้อน รสชาติของชิงไม่คงที่ในแต่ละครั้งที่ผลิต ทางทีมวิจัยและภาคีเครือข่ายจึงปรับปรุงแก้ไขด้วยการเพิ่มกระบวนการผลิต การทำให้ปราศจากความชื้นโดยการใช้วิธีการคว่ำและอบแห้งในอุณหภูมิที่เหมาะสมใช้ระยะเวลาสั้นขึ้นเพื่อไล่ความชื้นออกให้ได้มากที่สุด และเก็บในบรรจุภัณฑ์ที่มีขนาดการบรรจุปริมาณน้อยอย่างเหมาะสมและปิดสนิท ทำให้สามารถยืดอายุการเก็บได้นานขึ้น การใช้เทคโนโลยีการบัดด้วยความเร็วสูง ทำให้ได้ผงชิงที่มีความละเอียดมากจนสามารถเพิ่มการละลายในน้ำร้อนได้ดีขึ้น และเพิ่มรสชาติเผ็ดร้อนที่เข้มข้นมากยิ่งขึ้น ด้วยการเลือกใช้ชิงที่มีอายุมากกว่า 10 เดือน และ 3) การส่งเสริมด้านการตลาดดิจิทัลของผลิตภัณฑ์สมุนไพรพื้นถิ่น ยกระดับสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้ ด้านการตลาดออนไลน์และออฟไลน์ ให้แก่ครัวเรือนยากจนเป้าหมาย ทำให้ครัวเรือนยากจนเป้าหมายมีความรู้ด้านเทคนิคการขาย การสร้างสื่อการตลาดได้ เพื่อเพิ่มช่องทางการตลาด ช่วยให้ผลิตภัณฑ์ดำเนินการการตลาดผ่านช่องทางออนไลน์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ามากขึ้นและสามารถยกระดับสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของครัวเรือนยากจนให้พ้นความจนอย่างยั่งยืน

ข้อค้นพบการบริหารจัดการนวัตกรรมเก๋จนเพื่อมีรายได้ตลอดทั้งปี
(Balance phase)

ในผลการดำเนินงานปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 และ พ.ศ. 2565 เนื่องจากนวัตกรรมแก่นจากทางมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ได้ถ่ายทอดให้แก่ชาวบ้านนั้น เพียงนวัตกรรมเดียวไม่สามารถทำให้ครัวเรือนยากจนมีรายได้ได้ตลอดทั้งปี หรือมีโอกาเสี่ยงที่จะไม่ประสบความสำเร็จ อันเนื่องมาจากหลากหลายปัจจัย เช่น รอผลผลิตในการเก็บเกี่ยว ในบางฤดูไม่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้หรือเกิดจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ โดยดัดแปลงนำองค์ความรู้จากเศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ในการแบ่งพื้นที่ออกเป็นสวน ๆ เพื่อเพิ่มโอกาสการกระจายที่มาของรายได้และลดโอกาสเสี่ยงที่จะไม่ประสบความสำเร็จได้การประกอบอาชีพและสร้างรายได้



การบริหารจัดการงานวัดกรรมแก่นจนเพื่อมีรายได้ตลอดทั้งปี (Balance phase)



unəşu

จากข้อมูลสถานการณ์ความยากจน และการดำเนินการโครงการวิจัยพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาอย่างต่อเนื่อง นำสู่การแผนการดำเนินงานในระยะต่อไป โดยสรุปได้ ดังนี้

แผนการดำเนินงานโครงการวิจัยปี 2570 ในแต่ละจังหวัด

จังหวัดปัตตานี

จากในปี 2566 โครงการวิจัยพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม (SRA) จังหวัดปัตตานี ได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานเพื่อยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ด้วยการปฏิบัติการแก่น 3 โครงการย่อย คือ 1) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในชุมชนชายฝั่งทะเล 2) การส่งเสริมทักษะอาชีพและการแปรรูปอาหารทะเลตลอดห่วงโซ่คุณค่า และ 3) การพัฒนาและขยายต่อโมเดลแก่น “ปัตตานียั่งยืน: ระบบเศรษฐกิจเชิงนิเวศทางสังคมชุมชนชายฝั่งทะเล จังหวัดปัตตานี” ในพื้นที่ 6 อำเภอติดทะเล ด้วยเพราะมีจำนวนครัวเรือนยากจนกระจายตัวสูงมาก โดยมีอำเภอยะหริ่งเป็นพื้นที่นำร่อง มีครัวเรือนยากจนจำนวน 210 ครัวเรือน 947 คน และขยายพื้นที่ไป 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองปัตตานี จำนวน 1,249 ครัวเรือน 4,606 คน อำเภอสายบุรี จำนวน 581 ครัวเรือน 2,600 คน อำเภอหนองจิก จำนวน 505 ครัวเรือน 2,158 คน อำเภอไม้แก่น จำนวน 36 ครัวเรือน 181 คน และ อำเภอปะนาเระ จำนวน 59 ครัวเรือน 238 คน และในปี 2567 นี้ โครงการ SRA จังหวัดปัตตานี ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติการแก่น เป็น 4 ระดับ กับ 1 ระบบ ประกอบด้วย 1) ระดับ Flagship ด้วยการส่งเสริมทักษะอาชีพและการแปรรูปอาหารทะเลตลอดห่วงโซ่คุณค่า 2) ระดับครัวเรือน ด้วยการยกระดับการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตและส่งเสริมการตลาดสินค้าปศุสัตว์ตลอดห่วงโซ่คุณค่า 3) ระดับกลุ่ม ด้วยการเพิ่มศักยภาพและยกระดับเศรษฐกิจฐานรากในจังหวัดปัตตานีโดยส่งเสริมทักษะการจัดการผลิตสินค้าเกษตรและการเพิ่มมูลค่าผลผลิต 4) ระดับเครือข่าย ด้วยการพัฒนาโครงข่ายความปลอดภัยทางสังคมและสร้างระบบสวัสดิการเกื้อกูลให้ครัวเรือนเป้าหมายอยู่ดีมีสุขและลดความเหลื่อมล้ำจังหวัดปัตตานี และ 5) ด้วยการพัฒนาระบบ การจัดการความเสี่ยงภัยพิบัติด้วยข้อมูล ความรู้แบบสหวิทยาการในพื้นที่ประสบภัยพิบัติซ้ำซาก

เมื่อพิจารณาด้านศักยภาพและข้อจำกัดของจังหวัดปัตตานี พบว่า จังหวัดปัตตานีมีศักยภาพสูงด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตรและผลิตภัณฑ์ฮาลาล ทั้งตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะตลาดกลุ่มประเทศโลกมุสลิม แต่มีข้อจำกัดด้านกำลังการผลิตที่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างเพียงพอ รวมถึงมีข้อจำกัดในด้านของการพัฒนาตัวผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยี ตลอดจนการรวมกลุ่มของคนในชุมชนในการขับเคลื่อนผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ฮาลาลให้กับตลาดที่ต้องการได้เพียงพอ โครงการ SRA ปัตตานี จึงใช้ต้นทุนด้านบุคลากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ มีเทคโนโลยีพร้อมใช้ รวมถึงมีโรงงานที่ได้

มาตรฐาน ฯลฯ ด้วยการพัฒนาโมเดลแก๊จนที่เกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์อาหารฮาลาล โดยขับเคลื่อนบนฐานความร่วมมือกับหน่วยงานภาคีในพื้นที่ที่ประกอบด้วยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม

ผลลัพธ์จากการดำเนินงาน นอกเหนือด้านวิชาการและด้านเศรษฐกิจแล้ว คาดว่าจะเกิดความร่วมมือในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาคความยากจนที่ตอบโจทย์ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาคความยากจนของจังหวัดโดยการนำของผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีที่ทำหน้าที่เปรียบเสมือน ADM ระดับจังหวัด รวมทั้งเกิดแผนยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาคความยากจนระดับจังหวัดปัตตานีร่วมกันทั้งแผนยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่จังหวัดปัตตานีท้องถิ่นท้องที่ เช่น แผนพัฒนาจังหวัดปัตตานีนโยบาย การบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ ศจพ. ในระดับจังหวัด ฯลฯ

จังหวัดยะลา

ในโครงการ “YALA SRA” ปี 2566 ที่ดำเนินการในอำเภอรามัน อำเภอบันนังสตา และอำเภอกงปิง ครอบคลุมจำนวนคนจน 6,461 คน ครึ่งเรือน หรือ 26,737 คน จากข้อมูลพบว่ากลุ่มคนจนเป้าหมายมีวุฒิการศึกษาในระดับประถมศึกษาจำนวน 17,703 คน ไม่ได้เรียนหนังสือจำนวน 5,412 คน และระดับต่ำกว่าประถมศึกษา 4,547 คน ทั้งยังขาดทักษะด้านอาชีพที่สร้างรายได้เพิ่มจากอาชีพหลักส่วนใหญ่ที่เป็นเกษตรกรและรับจ้างนอกภาคเกษตร ภายใต้แผนวิจัย “YALA SRA” ในปี 2567 นี้ จังหวัดยะลาเน้นการพัฒนา PPAM ในระดับครัวเรือน คือ ศูนย์การเรียนรู้ขยายผล 4 โมเดลแก๊จนเดิม ประกอบด้วย Japo Model เสี่ยงเมืองโมเดล คราฟต์แก๊จน และงานช่าง และริเริ่มพัฒนา PPAM ระดับ Flagship คือ Flagship ทุเรียนยะลา อำเภอบันนังสตา ในการพัฒนาต้นแบบอาคารแปรรูปทุเรียน การยกระดับสินค้าให้ได้รับการยอมรับเรื่องคุณภาพ ซึ่งมีโอกาสสูงในการสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายธุรกิจชุมชนอื่น ๆ และจากการวิเคราะห์สถานการณ์ของจังหวัดพบว่า มีแรงงานฝีมือน้อย ในขณะที่มีภาคีเครือข่ายที่มีศักยภาพในการพัฒนาฝีมือแรงงานในระดับสูง มีต้นทุนภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ท้องถิ่นของสังคม พหุวัฒนธรรม และโอกาสจากการเชื่อมโยงโลกมุสลิม จึงนำมาสู่การพัฒนา PPAM- Flagship งานช่างและภาคบริการ และ Flagship งานคราฟต์ผ้าอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่วนปัญหาการไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการของครัวเรือนยากจน ในขณะที่มีภาคีเครือข่ายประชาสังคมที่เข้มแข็ง คือ เครือข่ายชะกาตและการกุศล และสถาบันการเงินในหลักการศาสนาอิสลาม ที่มวิชัยฯ จึงมีแนวคิดพัฒนา PPAM- Social Safety Net Model ในการยกระดับการออมสู่เป้าหมายแห่งศรัทธาที่จะสร้างความร่วมมือกับธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย และสถาบันการเงินในวิถีอิสลามอื่น ๆ เป็นภาคีใหม่ในการดำเนินงาน นอกจากนี้ ยะลาในฐานะหนึ่งในพื้นที่เชิงยุทธศาสตร์ 3 ชายแดนได้ยังมีโอกาสในการสร้างความร่วมมือต่าง ๆ กับศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการติดตามการช่วยเหลือความยากจนเพื่อการทำงานร่วมกัน

ผลลัพธ์จากการใช้สถาบันอุดมศึกษา คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และวิทยาลัยชุมชนยะลา เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการแก้ปัญหาความยากจนของจังหวัด ร่วมกับภาคีเครือข่ายในพื้นที่ (ศจพ.จ./ศจพ.อ.) คาดว่าจะทำให้เกิดกลไกความร่วมมือของภาครัฐ กลไกชุมชนท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับมูลนิธิธากาตและสาธารณกุศล สภาการศึกษาเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จังหวัดยะลา และภาคีเครือข่ายในระบบ ววน. และภาคีใหม่ทางสถาบันการเงินในวิถีอิสลาม โดยมีเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการขับเคลื่อนระดับจังหวัด คือ Poverty Forum “YALA SRA แก่จนไร้รอยต่อ” และศูนย์ขับเคลื่อนวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการแก้ปัญหาความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคมจังหวัดยะลา ที่มีอำเภอกงหราเป็นต้นแบบอำเภอแก่จน รวมทั้งการพัฒนาตลาดแก่จนในพื้นที่จังหวัดยะลาและการเชื่อมโยงตลาดต่างประเทศ ตลอดจนการพัฒนาหลักสูตรหรือการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ ด้วยการพัฒนาทักษะ EF ในระดับการศึกษาปฐมวัย การพัฒนาศูนย์เรียนรู้ส่งเสริมโมเดลแก่จนเศรษฐกิจครัวเรือน 5 ศูนย์ สำหรับการพัฒนาความรู้ และทักษะให้คนหลายช่วงวัย การพัฒนาผู้ประกอบการทางสังคม และสร้างการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันระหว่างสถาบันเครือข่ายผ่านการจัดประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ

จังหวัดนราธิวาส

จากผลกระทบการเลื่อมล้ำของทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ขาดความมั่นคงในการประกอบอาชีพ และรายได้ต่ำ ส่งผลให้ประชากรมีฐานะยากจน มีปัญหาหนี้สิน และมีปัญหาคุณภาพชีวิตต่ำ ข้อมูลจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (TPMAP) เป็นข้อมูลของ “คนจนเป่าหมาย” ที่ต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วน เนื่องจากเป็นคนที่ได้รับการสำรวจว่าจน (survey-based) จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และยังมีลงทะเบียนว่าจนอีกด้วย (register-based) จากข้อมูลผู้ลงทะเบียนสวัสดิการแห่งรัฐ กระทรวงการคลังได้วิเคราะห์ความยากจนของประชากรจังหวัดนราธิวาส จากทุน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านความเป็นอยู่ ด้านการศึกษา ด้านรายได้ และด้านการเข้าถึงบริการภาครัฐ

ในปี 2564-2566 มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ ได้ดำเนินการวิจัยต้นแบบการใช้งานวิจัยและนวัตกรรมในการขจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดนราธิวาส โดยการค้นหาและสอบถามข้อมูลครัวเรือนยากจนจังหวัดนราธิวาส ซึ่งได้ทำการสำรวจ 13 อำเภอ ได้แก่ อำเภอระแง อำเภอสู่ไหโก-ลก อำเภोजะไรร้อง อำเภोजะแนะ อำเภอบาเจาะ อำเภอดากู อำเภอสรีสาคร อำเภอรือเสาะ อำเภอยี่งอ และอำเภอแว้ง รวมทั้งสิ้น 11,829 ครัวเรือน หรือ 73,353 คน ครอบคลุมทุกอำเภอในจังหวัดนราธิวาส โดยค้นพบครัวเรือนยากจนที่ผ่านการรับรองจากผู้นำชุมชน (TPMAP) 4,081 ครัวเรือน จาก 10,966 ครัวเรือน ไม่ผ่านการรับรองจากผู้นำชุมชน (TPMAP, Inclusion error) จำนวน 2,195 ครัวเรือน

จากระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับจังหวัดนราธิวาส (PPPconnect) พบว่าความต้องการแก้ไขปัญหาระดับพื้นที่ในฐานข้อมูล (PPPconnect) กลุ่มครัวเรือนเป้าหมายมีความต้องการเรื่อง การประกอบอาชีพ และสร้างรายได้สูงสุด ร้อยละ 29.51 อันเนื่องมาจากปัญหาการว่างงาน และรายได้ต่ำของคนในพื้นที่ รองลงมาคือ ความต้องการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ร้อยละ 21.52 เนื่องจากขาดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ระหว่างประชาชนในพื้นที่ และหน่วยงานของรัฐ การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความเชื่อในกระบวนการแก้ไขปัญหาที่มีประชาชนมีส่วนร่วม การเชื่อมั่นในกระบวนการนี้จะสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชนในการร่วมมือและมีส่วนร่วมกันในการแก้ไขปัญหาของประชาชนในพื้นที่และความต้องการแก้ไขปัญหาด้านการคมนาคม ร้อยละ 19.00 ปัจจัยพื้นฐานในการผลิต ร้อยละ 10.78 และความต้องการแก้ไขปัญหาระดับพื้นที่น้อยที่สุด 3 อันดับคือ คุณภาพปัจจัยพื้นฐานในการผลิต ร้อยละ 7.94 การสื่อสารเทคโนโลยีสมัยใหม่ ร้อยละ 5.57 และการแปรรูปการตลาด 5.59 อย่างไรก็ตามการให้องค์ความรู้ ความสำคัญของ ปัจจัยพื้นฐาน คุณภาพ การแปรรูป การตลาด การผลิต แก่ครัวเรือนเป้าหมายยังคงเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากครัวเรือนเป้าหมาย ยังคงขาดองค์ความรู้ในส่วนนี้

จุดเด่นการดำเนินโครงการการจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดนราธิวาส คือ ระบบข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและได้รับความไว้วางใจในระบบราชการ และ ศอ.บต. ในการวางแผนงบประมาณ และบรรจุเป็นแผนงานโครงการประจำปี ข้อมูลครัวเรือนยากจนได้รับการเสนอต่อนายกรัฐมนตรี และรองนายกรัฐมนตรีที่กำกับอย่างต่อเนื่องส่งผลให้เกิดรูปธรรมการแก้ไขปัญหาความยากจนของนราธิวาสและจังหวัดอื่น ๆ เช่น การแก้ไขปัญหาภัยพิบัติที่เกิดขึ้นในพื้นที่สามารถใช้ข้อมูลเพื่อเข้าถึงกลุ่มคนจนเป้าหมายได้ทันที การดำเนินงาน PPAM พบว่า PPAM เรื่องผังชนโรง ถูกยกระดับเป็น PPAM อาชีพแก้ไขความยากจนของจังหวัด และเกิดการศึกษาวิจัยต่อยอดโดยมหาวิทยาลัย UMKC ในการพัฒนาเป็นยาต่อไป การดำเนินงาน PPAM ผัก ส่งผลให้เกิดการสนับสนุนการให้ใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์ในการดำเนินการ และลดการนำเข้าจากผักจากนอกพื้นที่ มหาวิทยาลัยมีบทบาทในการเป็นที่ปรึกษาให้ความเห็นเกี่ยวกับงบประมาณ โครงการด้านอาชีพแบบมุ่งเป้าความช่วยเหลือเฉพาะหน้าของจังหวัด ที่สำคัญคือมีการออกแบบ PPAM ที่ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีกิจกรรมตลอดทั้งปี มีรายได้ที่ต่อเนื่องสอดคล้องกับประเภทของพืช และฤดูกาลผลิตที่เหมาะสม (Balance Phrase) ข้อจำกัด กลุ่มประชากรในประเทศ พร้อมทั้งจะเป็นคนจนฉับพลัน มีภาวะพึ่งพิงกับลูกหลาน เนื่องจากสภาพของพื้นที่ และวัฒนธรรม เช่น ในการเกิดเหตุการณ์ COVID-19 ที่ไม่สามารถไปทำงานต่างประเทศได้ หรือการเปลี่ยนแปลงค่าเงิน PPAM ยังไม่สามารถครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายคนจนในตำบลนั้นได้ทั้งหมด เนื่องจากมีการออกแบบ PPAM เฉพาะกลุ่ม ด้านการสื่อสารการดำเนินงานที่ไม่สามารถสื่อสารองค์ความรู้ให้กับกลุ่มอื่นได้นอกจากนั้นเป็นพื้นที่ที่เกิดภัยพิบัติต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามเกิดภาคีในการให้ความช่วยเหลือบนฐานข้อมูล PPPConnect ได้อย่างรวดเร็ว เป็นพื้นที่ที่มีความเหลื่อมล้ำสูง และมีความแตกต่างหลากหลายของวัฒนธรรมสูง จึงต้องมีการบริหาร PPAM ให้มีความหลากหลายตรงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น



การสร้างเครือข่ายมหาวิทยาลัยวิจัยเชิงพื้นที่ยุทธศาสตร์ภาคใต้ เพื่อจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม และแผนการทำงานในอนาคต

เครือข่ายมหาวิทยาลัยภาคใต้ ได้เริ่มรวมตัวกันอย่างเป็นทางการในการประชุมหารือร่วมกันมาตั้งแต่ช่วงปี 2566 โดยมี 6 ภาศิความร่วมมือ ได้แก่ หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี) มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผนึกพลังความร่วมมือสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ ในการจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม ร่วมกันขับเคลื่อนงานสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ รวมทั้งการใช้ทรัพยากรร่วมกัน เช่น การใช้ข้อมูลความรู้เพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ แผนพัฒนาเชิงพื้นที่ที่ระดับต่างๆ เครือข่ายเศรษฐกิจฐานราก ฯลฯ และเพื่อสร้างเครือข่ายนักวิจัยในการทำงานพัฒนาเชิงพื้นที่ เครือข่ายนักวิจัยรุ่นใหม่ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพทีมร่วมกัน โดยมีผลการทำงานที่เกิดขึ้นจากการมีเครือข่ายมหาวิทยาลัยภาคใต้ในระยะที่ผ่านมา คือ

1. การร่วมกันสร้างเครือข่ายรับผิดชอบดำเนินการตามข้อตกลงร่วมในการหมุนเวียนกันจัดประชุม ซึ่งสามารถหมุนเวียนจัดประชุมได้ทั้ง 4 มหาวิทยาลัย
2. การรับรู้ข้อมูลงานวิจัย โมเดลแก้ไขปัญหาคความยากจนซึ่งกันและกัน นำไปสู่การไปศึกษาดูงานเรียนรู้เพิ่มเติม เช่น ทีมมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาร่วมเรียนรู้โมเดลแก้จนของมหาวิทยาลัยทักษิณ และศึกษาดูงานด้านเทคโนโลยีจากมหาวิทยาลัยราชมงคลศรีวิชัย

3. การแลกเปลี่ยนข้อมูล วิธีการทำงาน การใช้โอกาสการจัดการปัญหาข้อติดขัดในการทำงานร่วมกับหน่วยงานพิเศษตามกฎหมายที่รับผิดชอบการทำงานพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ คือ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) รวมทั้งการทำงานร่วมกับที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวง อว.

4. การเชื่อมโยงงานเป็นคลัสเตอร์งานสนับสนุนการแก้ปัญหาความยากจนใน 2 ประเด็น คือ อาหารฮาลาล และการท่องเที่ยว โดยในด้านอาหารฮาลาลจะมีความต่อเนื่องที่เชื่อมโยงกับโครงการวิจัยเครือข่ายธุรกิจชุมชนร่วม ที่หน่วย บพท. สนับสนุน ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

5. การร่วมกันทำงานที่เป็นงานระดับนโยบายของหน่วย บพท. อย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การจัดงาน “ภาคีพร้อมพลัง เพิ่มพลังแก่ชน..ปรับปรนผลงาน ความรู้ เทคโนโลยีพร้อมใช้สู่ชุมชนนักปฏิบัติ” และการจัดทำหนังสือ State of Poverty สามจังหวัดชายแดนใต้

นอกจากนี้ เครือข่ายมหาวิทยาลัยในภาคใต้นี้ ยังวางแผนการทำงานร่วมกันต่อไปในอนาคต อาทิ

1. การขยายผลการทำงานให้เชื่อมโยงสู่หน่วยงานภารกิจ นโยบายจังหวัด ระดับประเทศ หรือกลไกพิเศษ อย่างเช่น ศอ.บต. โดยเฉพาะระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนควมมีการเชื่อมกับหน่วยงานภารกิจเพื่อเป็นระบบข้อมูลของจังหวัดที่ทันสมัย ถูกต้อง และมีการนำไปใช้ประโยชน์

2. การดำเนินการยกระดับโมเดลแก้จนด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมในพื้นที่วิจัยเชิงยุทธศาสตร์ สามจังหวัดชายแดนใต้เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม ด้วยการเชื่อมโยงกับผู้ประกอบการท้องถิ่นครัวเรือนยากจน และชุมชน ในการนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมจากงานวิจัยไปปรับใช้ในทางปฏิบัติจริง

3. การจัดสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจนและการสร้างโอกาสทางสังคมในระดับภูมิภาคร่วมกัน

4. การสร้างเครือข่ายรับมือปัญหาภัยพิบัติ ทั้งในระดับจังหวัด กลุ่มจังหวัด และร่วมกับประเทศมาเลเซีย รวมถึงการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติทั้งในประเทศ และร่วมกับมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ

5. การร่วมกันตั้งเป้าหมายการสร้างเครือข่ายมหาวิทยาลัยวิจัยเชิงพื้นที่ยุทธศาสตร์ เพื่อขจัดความยากจนและสร้างโอกาสทางสังคม ที่มีความต่อเนื่องยั่งยืนในระยะยาว ด้วยการจัดการด้วยเครือข่ายของมหาวิทยาลัยเป็นหลัก



กิจกรรมการพัฒนาแบบฟื้นฟูภัยพิบัติ

ร่วมกับภาคีเครือข่ายในการสนับสนุนฟื้นฟูสภาพทั้งกายและจิตใจ



กิจกรรม

เวทีเชื่อมโยง

AppTech

SKA YALA

เทคโนโลยีพร้อมใช้

เพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจน

ระดับตำบล จังหวัดยะลา

วันศุกร์ ที่ 28 มิถุนายน 2567

เวลา 08.30 - 12.00 น.

ณ ห้องประชุมบรรณรักษ์ ชั้น 3

อาคารถาวรศูนย์ราชการจังหวัดยะลา

จัดโดย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช





เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานยุทธศาสตร์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดปัตตานี. 2566. แผนพัฒนาจังหวัดปัตตานี (ฉบับทบทวนประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567) พ.ศ.2566-2570.
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดนราธิวาส. 2566. เป้าหมายการพัฒนาจังหวัดนราธิวาส 20 ปี (พ.ศ.2566-2585).
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์ข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดนราธิวาส. 2566. แผนพัฒนาจังหวัดนราธิวาส (ฉบับทบทวนประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567) พ.ศ.2566-2570.
- เครือข่ายวิชาการ Peace Survey. (2566). ความคิดเห็นประชาชนต่อกระบวนการสันติภาพจังหวัดชายแดนภาคใต้ (Peace Survey) ครั้งที่ 7 ระหว่างเดือนเมษายน - พฤษภาคม 2566. กรุงเทพฯ: สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล. Retrieved from <https://www.kpi-corner.com/content/10367/kpisnap67-001>
- ชล บุนนาค และคณะ. (2565). โครงการจัดทำแผนบูรณาการด้านวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน ระยะที่ 1. (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.). Retrieved from <https://www.sdgmove.com/2023/01/18/area-need-southern-border-thailand/>
- ชลิตา บัณขุวงศ์. (2560). “เศรษฐกิจและการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้: การสำรวจเชิงวิพากษ์.” ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. Retrieved from <https://socanth.tu.ac.th/ccscs/wp-content/uploads/2017/09/anu-sorn-ed-2560-chalita.pdf>
- สำนักงานสถิติจังหวัดนราธิวาส. 2567. จำนวนประชากรจังหวัดนราธิวาส พ.ศ. 2564.
- สำนักงานสถิติจังหวัดนราธิวาส. 2567. จำนวนประชากรแต่ละจังหวัดและจำนวนประชากรในพื้นที่จังหวัดนราธิวาส.
- สำนักงานสถิติจังหวัดนราธิวาส. 2567. สรุปรายการเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน จังหวัดนราธิวาส พ.ศ. 2564
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2566. รายงานวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย 2565.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2566. รายงานความยากจนหลายมิติของประเทศไทย 2565.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2566. รายงานดัชนีความก้าวหน้าของคน ปี 2565.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2566. การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร พ.ศ.2565.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2566. การสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2565.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2565. รายงานดัชนีความก้าวหน้าของคน ปี 2564.
- อนวัต สงสม (2009). เศรษฐกิจของภาคครัวเรือนจังหวัดปัตตานี ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้. Journal of Humanities and Social Sciences Prince of Songkla University, 5(2), 37– 70. Retrieved from <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/eJHUSO/article/view/85872>.

“การขับเคลื่อนงาน การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อววน.)สู่การพัฒนาจังหวัดปัตตานี”

วันจันทร์ที่ 24 มิถุนายน 2567



สู่ชนะความจน
บนฐานพลังความรู้ พลังภาคี



ศาสตราจารย์ ดร. วรวิทย์ อภัยวานิชย์
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
และประธานคณะกรรมการอววน.จังหวัดปัตตานี



ในการร่วมแสดงความยินดีกับ
ระดับคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจ
ของชาว จ.สุโขทัย จ.ฉะเชิงเทรา
จ.จันทบุรี จ.ชลบุรี จ.ระยอง
จ.ภูเก็ต จ.ภูเก็ต จ.ภูเก็ต

SRA
YALA



หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.)

สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.)

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.)



0 2109 5432 ต่อ UWN.



<https://www.nxpo.or.th/A/>



0 2160 5438



www.facebook.com/PMUA.THAI/



pmua@nxpo.or.th